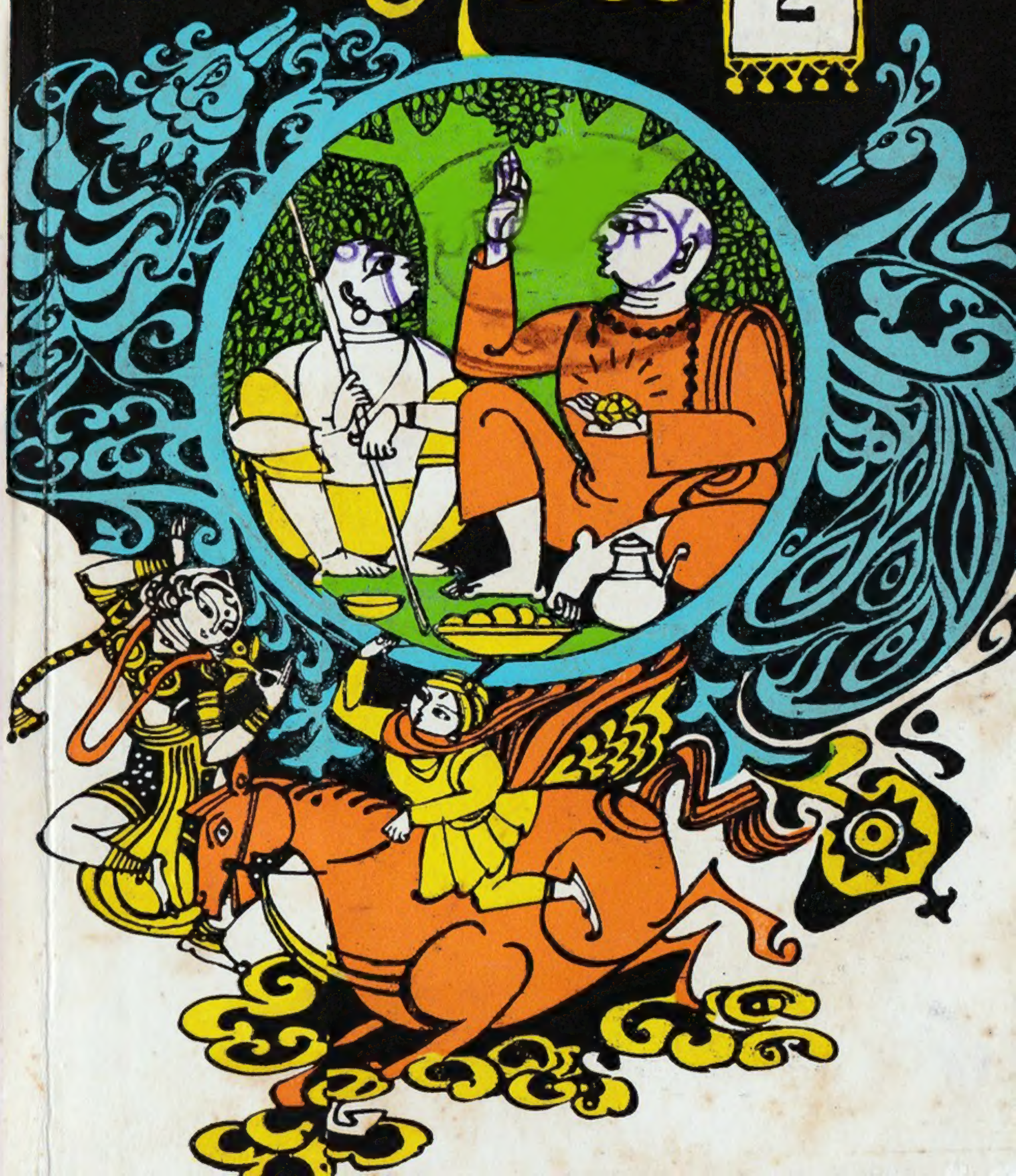

కృష్ణ కవచము

2

కా శీ మ జి లీ క థ లు

1 వ భాగము	వర్తపహదుల కథ	20-01
2 వ భాగము	అన్యవృద్ధిపురి కథ	20-01
3 వ భాగము	మందారవనీ కథ	20-0
4 వ భాగము	విచయభాస్కరుని కథ	20-0
5 వ భాగము	శంకరుని కథ	20-0
	కామలినీ మహాశక్తిల కథ	
6 వ భాగము	భోజని కథ	20-0
7 వ భాగము	విధిసంబంధి కథ	20-0
8 వ భాగము	జ్ఞానకాదుల కథ	20-0
9 వ భాగము	వీరమార్కుని కథ	20-0
10 వ భాగము	నారదుని కథ	20-0
11 వ భాగము	ప్రహ్లాదుని కథ	20-01
12 వ భాగము	పుండరీకుని కథ	20-06

శ్రీ రస్తు
శ్రీ విశ్వేశ్వరాయనమః

కొశిమిలీ కథలు

రెండవ భాగము

ఇది గోదావరి తీరనితలబడి
రాజమహేంద్రవరంబున నివసించియున్న
బ్రహ్మశ్రీ మధిర సుబ్బన్న దీక్షితకవిచే
రచింపబడినది

పుట్టగుంట వీరయ్య చౌదరి
అరండల్ పేట : : విజయవాడ - ౪
రేపచురింపబడినది

కాశీమణి కథలు
రెండవ భాగము
అదృష్టదీపుని కథ

రచన :

బ్రహ్మశ్రీ మదిర సుబ్బన్న దీక్షితకు

మూలదీక్షం :

కాళు

ప్రచురణ :

జనవరి : 1988

ముద్రణ :

విజయశ్రీ ప్రింటర్స్

విజయవాడ - 2.

ప్రకాశకుడు :

డిలక్స్ పబ్లికేషన్స్

విజయవాడ-2

వెల : రూ. 20-00

నా సహోద్యాయ మరెవరి సుఖ్యున్న దీక్షితకవి వర్తవిధముల భస్మయన ప్రాయుటకు మిగుల సంకసించుచున్నాను. అతడు నాతో మును మున్ను కొన్ని గంధములు గొతమి మాహాత్మ్యము లోనగునవి. వ్రానియొందియు నిపుడు కొలాను సారముగా గదలు వ్రాయుటకు ప్రారంభించినాడు. దివ్యతనములో మలుసుపోకకుఁ జెప్పకొను కథలను బుచ్చుకొని "కాశీమఠిలి" అను పేరుతో, అమర్కండిని కథా సంవిధానముం జతమొని మొదటి భాగముచొత్తించి ప్రకటించిపాడు. అది ప్రజల మదులనాకర్షించినది. ద్వితీయ కృతీయాది భాగములు వ్రాయుటకు ప్రోత్సాహము గలిగించినది. ఇప్పటికి పన్నెండు భాగములైనవి. మేమి కథలను పూర్ణముగఁ జదువ లేదు గాని యే భాగములోనో యొకటి రెండు కథలు మాత్రము చదివెడిని. అది చదివినవ్వురు నాలో నాకే వరమాశ్చర్యము గలిగినది. నా సహోద్యాయ విషయము నేను జెప్పుట కొంతవరకు దగదేమోకాని పింగళ సూరవాధ్యుని కళాపూర్వోదయ కథకుం దోరె మనోహరత్వముం గలిగించినది. ఇట్లు నావోటు వ్రాయుటకుం బాని కృత కృత్యులుగా లేరనియే నా నిశ్చయాల్పి పాయము. ఒక్కొక్క పునుమన కొక్కొక్క దానిలోఁ బ్రాపిద్యము గలుగునవలె విశ్వయము. నావి కథ బువకథతోఁగూడి యొక పెద్దగొలుసువలె మనోహరములై యుండును. ఆ కథలలో ననేక నీతులు, ధర్మములు, అధారములు, శృంగారాదీరసములు, అధ్యాత్మావలోధక ప్రవర్తనములెన్నో యుండును. ఇవి సర్వజ్ఞాదర పాత్రములగుటయే నా రెస్పెక్ట మాటలు సత్యములను బకుఁ దార్కాణములయ్యెను. గద్యశైలియు సుబోధమై పండితపాదుర హృద్యంబగు చున్నయది. ఈ కథలు లృహత్కథాయంపలె జగద్విఖ్యాతి గొందుగాకయుని కోరు చున్నాను.

ఇట్లు

శ్రీపాద కృష్ణమూర్తికావ్య

అహ్మశ్రీ పండిత మరెవరి సుఖ్యున్న దీక్షిత కవిగారిజే రరియింపబడిన కాశీమఠిలి కథలు చదివి యానందించెని. పురుషుడుర కలిగిరిగి నీతిబోధకమగుగు వద్యములతో నొప్పురు లందితపాదురజన మనోహరమై తగు || కథల విషయమై యల్పి పాయమీయ మే మనవ్వులమయ్యా రత్కథాపకన సంజాత హర్షాలోయమై యిట్లు వ్రాయుటకుఁ ప్రోత్సాహపరిచినది.

ఈ కథలు ప్రారంభించిన తరువాత వెంక పురోసున్నను దివరవరకు చదివినంగాని విడువకపోవుటయే యిందలి రసాధిక్యము ప్రత్యాకమగు చున్నది. ఇందులను లోకమే ప్రమాణము. చిని కథలని పామాన్యముగా దలంపరాదు. కంకరా దార్కాణి మనోపురుషుల రత్నకములందు సర్వసంపదలదే నిదియొక పురాణాగారా కోక మని చెప్పుట సమంజసము. ఈ కథ లాంధ్రయోచకు సూక్ష్మతూషా విశేషములై యువ్యుచున్నవని రూఢిగా చెప్పుచున్నాను.

ఇట్లు

కావ్యవిధి శ్రీ చెలికాని లచ్చారావు

కొలది దినములనాడు దయాపూర్వకముగ నొసంగిన కాశీమఠిలీలు అను పేరుగల భవద్విభవక గ్రంథము వాకొవభక్తును పీనిని జదివి యత్నిపాయమును తెలుపవలసివడియని పెంపిచ్చియున్నాడు. తదేకదృష్టితో దమగ్రంథము నందలి కొన్ని కథలను జదివెరి. అది కేవలము కథనమందేనకాక వ్యాకరణాదిశాస్త్ర పాఠ్యపఠాయము నందేమి యలంకారాదుం యందేమి మన ప్రాచీనకావ్యముల కింతవరకుఁ దీసిపోక పాఠకులకు మంచి నాపాశ్చర్యమున మలవఁజుటకుఁగలవంగదుఁ దగియున్నట్లు గ్రహించఁగల్గెనని.

ఇట్లు,

కళావదాని చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటాస్త్రి

“కళావినోదమేయని మహర్షులు దాని జతుష్టి విద్యలలో జరిగజేరి యనుకొనించి అభివృద్ధి పరచిరి. ఇట్టి కళావినోదము వినోదమాత్ర నంజనకముగాఁ దర్కాదిసాధనోపాయ మనాత్మకంబగుట సర్వజనవేద్యమే.

కాశీమఠిలీకథా నిజందనము సర్వజన చిత్రాకర్షకమునటకును సందియము లేదు. దీనిలో రసాలాప పుష్టియు గదాపందాప కేళిల మల్లంజ జతుష్టిర పురుషార్థ కలలుండు మహాసింహాద్వయముతోని నెవరక్కముఁ సారాళణ కథా కథనభోగజితో వెడల్లబడి యుండుటచే నిది పండితులకును, గావ్యకర్తలకును గూడ బ్రతిభోగ్యేషణ వ్యవంబులని నిస్సంకయముగాఁ జెప్పవచ్చును. ఇందు బారమార్థికులకు దప్ప సామాన్యులకు రుచింపని కంకవారాకృతి వర్జితము లతిరవంతియుగాఁ జరమార్థభోగకలలులుగ కళాభోగణిగా గూర్చుడిమి.”

ఏకాంతి చింతానినోదులకు జన్యజీవన కమలోపాయంబగు తీయినియోవ భంబువలె నుండు || గ్రంథరూపింత పెద్దదిగానున్నను విసుగలేక యుత్తరోక్తర నంపుటముల కెల్లయు నేదియందుదని నిశ్శంకయముగాఁ జెప్పవచ్చును.

ఇట్లు,

మానవల్లి రామకృష్ణకవి M.A.

“శ్రీమత్సంగీత సుందర ముద్రాస్థు దీక్షితుల బారిదే రచించబడిన “కాళి మణిరీతం” అను పేర నొప్పు కళాసమాహా మింత కాంక్షిదేశమంతయుఁ జక్కఁగా నిజంగినదే కావున వేపు బ్రాహ్మణింపవలసిన యావశ్యకత లేదు. ఆ గ్రంథముల కిది నశేనాచుము సహితము మనకుఁ బిచ్చితమైన లావమును హృదయమున నుత్పాదించు జేయుటయేకాక పూర్వకాలమున రాకపోకలకు మనకువలె సౌలభ్యములు లేకుండెయుఁ గ్లేకపడియైన మన పెద్దలు కాలిదక్షతో పుష్కలములమైన కాళిని దర్శించి రాగలంత తత్త్వికద్వలు వహించి యంగీకరము వాచ్యమై గలిగించుచున్నవి. అనన్యమాహముల నావలించుజేయుటకుఁ గదాకరము మన హిందూదేశములో నతిప్రాచీన విద్యయే. దానికి రెండువిధముల ప్రవృత్తానము గలదు. ఈ కథలు ధర్మసమ్మోక్షములగు తత్త్వ ప్రలావముల నుపదేశించుటయేకాక అప్పటి దీర్ఘకాల మాన్యాచూసమును యాతికసంక్లేశమును దొరంగించుచుండును. మతవిషయమును ఆధ్యాత్మిక విషయమును విశ్వాసములేక కంకాకళంకితమగు నేటికాలమున స్వలాషలో నుండులలి వ్రాయఁబడిన యీ కథలు హిందూదేశమున వాచియగు పేదకాస్త్ర పురాణాది విద్యాప్రపంచమున నేటియేడి శ్రేష్ఠమో కాశ్వర స్మరణీయమో దానినెల్లఁ రవృత్త అనయక్షీపనము లేయు చున్నవి. ఇవి యవనయాచిసి చివోదకథలలోని చమత్కృతి ప్రలావము చూపుచున్న చు శబ్దరచనయందును, లావముల యందును అట్లే రరర్మసాంకర్యాది రోషములు లేక తానిల్లుచున్నవి. కథలకెక్కిన పేరును, సంవిరావ దొరణయు ననుప్రవిషయ సంగ్రాహకముగుటలే యదే కొవపాగుచుండిన యెడల విడి రవృత్త హిందూపురాణ గదా కోశమై సర్వవాణ్యయమున కాంధర్మమై మొప్పుచుండు యసార్థముగాదు.

ఇట్లు,

బ్రహ్మశ్రీ శ్రీమాన్ యువె. కృష్ణమాచారి

M. A. M. L. P. H. D.

విషయ సూచిక

13 వ మజిలీ	16 వ మజిలీ
1. ఇంద్రద్యుమ్నుని కథ 11	16. భక్తులారి కథ 120
2. చికాలాక్షి కథ 16	17. బలదేవుని కథ 126
3. మళయాళ దేశము కథ 31	18. జయంతుని కథ 131
4. మదనుని కథ 38	19. ఇంద్రుని కథ 140
14 వ మజిలీ	17 వ మజిలీ
5. చికాలాక్షి ప్రవాహము కథ ■	20. దర్శపాలిని కథ 161
6. దీనుగర్భ యను బ్రహ్మచారి కథ 60	21. అర్జునదేవుని కథ 169
7. కోయనదై కథ ■	22. కాంతిమతి కథ 179
8. అదృశ్యమము కథ 68	23. ప్రియంవద కథ 201
9. అదృశ్యవృక్షము కథ 74	
10. ఇంద్రద్యుమ్నుని సముద్ర ప్రయాణము 68	18 వ మజిలీ
15 వ మజిలీ	24. భువనోద్ధరణి కథ 205
11. సంగీతవృక్షము కథ 93	25. పారిదక్షిణి కథ 221
12. రుచికుని కథ 94	26. సత్యవతి కథ 239
13. తిలోత్తమ కథ 102	27. ప్రియంవదా వారిదక్షుల వివాహము 247
14. బంసంహని కథ 107	28. సువంద కథ 249
15. వీరగుప్తుని కథ 116	

శ్రీ రస్తు

సరస్వతి - అవిష్కృతము

కాశీమజిలీకథలు

రెండవభాగము

1వ మజిలీ

శ్లో॥ యాకుంటేందు కుష్మానరరసా యాపృతవస్త్రావృతాః
యాపీదావరచంతమంతేతరా లంకేరవదాసనా
యాబ్రహ్మచ్యుతకంకర పర్యత్కరేదేర్వ్యాపూజితా
సా మాం పాతు సరస్వతి భగవతీ పశేన్నవాహ్నావహా

ఈ అట్టమజిలీద్వందు శౌభగందను నామాంతరముగల యోగిపాలు తోగూడ జగన్నాథులు ప్రవేశించి యంబోక మహంబున వసించి భక్తజనవరీసుందగు సుభద్రానాథునాదించుచున్నట్లులు మనంబున నగ్గలంబగుచుండ వానితో నిట్లవినె.

వత్సా! నకలజగన్నాథమందగు జగన్నాథమందగు సుభద్రాదీదాన లక్ష్మీ నమేతుంతే నివసించియున్నవాడు. ఇప్పుడోముదావుని ప్రలాపము మిగల నడుమక మైనది. తన ప్రసాదము నందించిన వారి వాడబడి యిరుండులగుటచేయును. వేగమె యోగమోక దానంబున నాసావహి నర్పించవలయును. నేను ప్లానముజేసివచ్చెర నంతదనుక భద్రమగా నెరుండుమని పడితిమని వాదయ్యురికింపన కిట్లవినె.

అత్తా! భవదీయ పరోధాశేషంబున నాకు వెనకటికన్న లోకికదాపం బలి వచ్చియోచున్నది. ప్రకలంబకాదే యెట్టివానె (అంకితులంజేయు నాకను దేవతా దర్శనము లేదు వేదక యగుచున్నది. న్నాపమలేయ మీ వెంటనకు మహాపాతం గొనువారెవ్వరు నిందు లేరు. అనుజ్ఞ జూపివి వేరుకొనిన వయ్యతి వెంతనంది నావి రాక తియ్యకొని వయ్యన వానితోగూడ నొందగ్గము సరస్వతి ల జని యదా విధిని దీర్ఘవృత్తములు సరస్వతిని చిందిన భక్తి శేషంబున నారాయణమంత్రంబు

జపించుకొనుచు నొకయమమమంబోయి ప్రవక్షింప భూర్భువకమూ గర్భాంతమున ప్రవేశించి సుఖద్రావిడద్రవహితులై యున్న జగన్నాయకునిజూచి మేమ గరుపార నానందదావ్యములతో పారకలంబున నంజలి మణియించి గర్జనస్వరంబున నిట్లని వినుకొంటెను.

ఉ. సాధుమనీషరేణురని . కాదరదీంక మవదర్శకుర
కోదనజేసి రత్నకుల . పుణ్యమతుకై తెచ్చిదాచి నీరా
తీర్థరహితులం దవర . రించి జగంబుననేమికో జగ
న్నార ! వహుననార ! కరు . యన్ బరికింపును నీమ మ్రొక్కెదన్.

అని మరియు చెప్పు తెలుగుం వంశరంగమ్మన నారాధంగపాటి నన్ని రానంబు గల్పించుకొని పెదకరవు ర్కానించి కౌంబోకవక కదమంకి కదలి యావ రల దేవతల నర్చించు తాత్పర్యంబున వాయు ప్రాంగణంబు చేరువంత నందించుక యలుక ముగంబునం బోదగట్ల వల్లి నిలుచుండి తన రాకకై వెలియున్న శిన్నుని గాంచి వానిట్లనియె. గోపా ! ఇంకెదమక నెంచుచితి ? దేవునిగంటివా ? సేవావశం వమందనె నీమట మరచితినుమి ! కోపమసేయమము లోనితిరమ్మ పోదము. నీ కులదేవతయగు వెన్నరొంగం గందువుగాని యని పానునయముగాఁ బరికిన నల్లక దాటివా దీర్చునయె.

స్వామీ ! నేను మీకు గావకిపాదుఁడవ్వయ్యగాక యవ్వరు జావ కము వకునా ? కానందు. మీదయ వానిక సంపూర్ణమే యున్నది ఏమి లేయు దును ? స్వామము చేసినది మొదలు నామాలమే మీరు జాహిమ లెకపోయినది. నేను మ్రాతము వినుచు మీ వెంట దిరుగుతుంటి. మీరు గుడిలోనికి తోవునవ్వరు నేనుగూడ రాఁబోవుదునవ్వరు గావున్న వెతమంబారదుఁపెట్టిరి. అప్పుడు నేను పెద యెలుంగున స్వామీ ! స్వామీ ! యని యరచుచు చెమ్మ విందితిని. మీరు నా మొర వినుపించుకొనక లోపంకుఁ బోయితిరి. నారొద వారిండును లోపంబుండి యొక పండా తెట్టినదెప్పు నప్పుఁజూచి యోరీ ! యెవ్వరివు నీవు ? ఇట్లారక యరరెదవెం ? యెవ్వరంజేరెదమి యడిగిన నే నిట్లంటి.

అయ్యా ! నేను గొల్లంటి చెన్నవారము మాయయ్యవాడు లోపంబున్నవారు. చారిత్రోగూడ నేను లేపునెఱుగెద వేవములోనికి తోవుయంద మీరు వారిందిరి. దానికై యరచుచున్నానని తెప్పితిని. అప్పు చాఁచిమికి నా మీద దయవచ్చినది. అచ్చునలె నున్నచూపపుల మొరరాంకింపకుండురా ! లోపా మిగుం సమ్యక్ముగా నున్నది. కొంచెమసేపు తాళము. చారు వెలువలకు వచ్చిన రోదవే విన్నులుంపెదనని తెప్పి యప్పుడె యందున్నచాటివెల్ల మెల్లసెల్లన వెళ్ళుగొట్టింది నీమృత నమ్మ లోపంకుఁ బంపెను.

నేను లోపంకు వచ్చి మిమ్ము పెదకెత్తిమిని మీరు గర్హాయములో నుండుట లేక, ఇల్లొరించుట కట్టవించివడి కాదు, కర్మాత వేను దేవునింజూచితిని. మొదట నా తేమియుంటెరిసివడికాదు, చూరఁజూరఁ గన్నులు, మొగము మాత్రము గలిగియున్న మాఁడు మొండిప్పగహములు గనఁబడినవి. వానినే దేవతఁడని భావించి మ్రొక్కుచున్న వాతోడివారినిజూచి నేను మ్రొక్కితిని. ఇంతలో జనబాధ యెక్కువగుదునన్నందు నిలువనియక వేళకహస్తులు వెలువఁచుఁ తోసివేసిరి. ఆ వివరీకంబులుఁ బెక్కుగతుల మడింపఁబడుచు పీచాకరేరియుండున్నవాఁడ. ఇంతలో పిరివృత్తి వచ్చి తిరి, తడియే నా వస్త్రాంతము. నేనును లోకంబున వనేక దేవాలయంబులం జూచితిని. పెక్కుఁగ వేల్పుఁగఁబడి గాని యెందు నిట్టి వింత వేల్పులం జూచియుండలేదు. దీనికెత్తియేని చారణముండకఁజూనదు. వాయుండు చరణయించి మఁడు నాకే నంది యుండుడఁ డని వస్త్రాంతము మాఁజొచ్చెను. తరువాత జపమునుఁ జేసుకొందురొక యని నిర్బంధించిన, సంతసించి యాసిద్ధుంకెట్లనియె.

శ్రుతా ! మీప్రహ్వ సేయుదుమని యిదివరకే యనుకొంటిను. పుణ్యపరిమైన యిక్కడ మాఁజొచ్చెను నాకునుఁ గుఱూహంబు గలిగి యున్నది. సావధాననితురనై యాకర్షణపుముని యన్యజ్ఞమంటపంబునం గూర్చుండి మణిప్రహరవేదకర్మశ్రాంత మిట్లని దెప్పుఁబోడంగెను.

ఇంద్ర ద్యుమ్ను నికథ

వత్సా ! వినుము. పూర్వకాలంబున నూరణియను మృణంబున నింద్రద్యుమ్నుఁ డను రాజు గఁడు. అతఁడు చక్కఁదనవలదు చార్మకం గూడి రర్మంబున రాజ్యంబు సేయుచు న్వల్పకాలములో నెక్కుడు కిరీవి సంపాదించెను. అజాదమృతరాజు సలానుంబులును నింహాసన ముంకరించెయున్న సమయంబున ద్వారపాలకుడువచ్చి న్నమరతో, దేవా ! వింధ్యారణ్యమునుండి శివాక్షులు కొండరువచ్చి దేవరర్మనము కొఱకు వేరియున్నారు ప్రసవేమన కవనఁ మేయని విన్నవించి తడియమనక రం నంబున ననుమతివడసి యుద్ధయోు నాస్థానమున బ్రవేశ పెట్టెను.

మిమ్ముల నయ్యెఱురులు, పులిగోరలు, చామరములు, వెనులి పింఱములు, కస్తూరి మొదలగు నదివి వస్తువులు రానుకలుపెట్టి కరైదుట విలువంబడి మ్రొక్కుచు నాగమసారణం బడుగ నవ్వరనారున క్రింది విన్నవించిరి.

విలా ! మేము వింధ్యార్మకలో గుండు దేవదదాసుంము. మాకు పిన్నవాఁడ సుండియు నూరణియేయు పొటవము గలిగియుండును. రానం బడియే సుదృఢులలో నెట్టి యింపు పెరపునులేక నేకరమ రావురము సేయుచున్నచారము. ఇప్పుడెప్పుడును

జూరని వెడదవోము మెకంటికటి మాయదవిం దిరుగుచున్నది. దానింబరనేయ నేయ మాయాపురా పెనుసింగంపు కేవుమావనోపక పోవుటయేకాక సెకవువేళి యేసిం బుట్టిం పక లేకపోయినది. అమ్మకలెలా ! అలాటి మెటిమెకంబు ఏదో చూడబోము. దాని యుంపు వినినంత నేజుంతు నైన వెరపున సమయకమానము. మానినలంబేర్కొనవేల ? ఏరుడులు నెలుంగని మాత్రంబారెం పెరిమలుమగిలె రేము; బగలు గన్నమాయక నాలుచిరల కెడమె పెను మానులెక్కి పొక్కుచున్నవాడు. సాహి ! మాయావడి యుడి గింప దేవద దెర్వరనచ్చుడి పిచ్చేయవలయును. తనదీయబాహులంబునంగాక యామెకంబు సమయకం విన్నవించిన వారింది యాహులంబుండు మందహాసము చేయుచు నిట్లనియె.

కలలులారా ! తెరవకుడు. కేకకనచ్చి యచ్చుపంకేసరిం బరిమార్చి చిమ్ము నయ్యుడది నెలికదంచెచ్చులపడి గ్రమ్మ రణేసెర. మానుల దడవులంబి యదవులం దిలుగు వేరుకగడిగియున్నయది దెనుక్కపల వేడికి యెనగూడినది. తెలవెతంగింప నిరువుచుమాతము నిలిచి తక్కినవాడు పొందని యమ్మన్నెగాండ్ర కాజుయిచ్చి యమ్మ దమ్మదమితేడు అభేటనయా తామరలంబు వుడంబెం జూడంబిలి తర్వలకరంబు నమమార్చ నమాత్యచర్లమునను నియమించి యంతఃపురమునకుఁ బోయెను.

పండ్లసేనయు నందులిక నడివరివృక్షయై మనోగతంబు వక్కాడింపురు బలి రాకనిని సంతోషముతో దిగువదెలి దగర నెరులేగి కెడంబయిచ్చి తోడియిచ్చి మచ్చిక దోప గడ్డియంబుగూర్చుండఁజెట్టి ప్రాంతంబు నెడంబిలి యింపుగులుడు పలు కం నకనిమలి కలుక వరుచుచుండ వచ్చుటొక యొప్పులచ్చు తెవ్వన నహ్లాదోడి టిట్లనియె.

కోటి ! నునమేటికి నందియమందవంబును ? మనమునుకొనిన కల తెలుంగి మహారాజున తెలింగింపుము నకల కళానిష్ఠులందగు నితంవందలి కులాకుర వలంబుల పవరింపు గలయని మదిచెన పని సంతసించుచు వాగాపత్ని బెనెను మందిసంగతి జ్ఞాపకము చేసితిని. వేనిమ్మానమనాధుని సేవామరములో మరచిపోయి తిని యడిగి తెలుసుకొని యెచుగాక యది యదని మొగమునం జూట్టులు నిగుడిం పురు మెల్లన నిట్లనియె.

నాదా ! నిన్నుబిడ్డాకి వెతనజామున వాకొక కలవచ్చినది. కాని మంచి తెర్వం బాప్రాణులుబుడగిడిన వాడు నెరుపించలేకపోయితి. అది దేవదనకి తెలిసికొనవలయు నని నిశ్చయించి తక్కికారంబుంకయంబెప్పు మరణమని చూపు తలంబున వ్రాంబెరితని. నిడిగో చూడుడని బేటికచే వాగ్ధరిం దెప్పించి న్ననకెక్కిర్యుం బుచ్చుకొని యమ్మా నవధతి వలుమాచు వలంకి కలంప - చేయచు నిట్లనియె.

అలా ! నీకం తెరంగరము వాంసంతరంబు కలంకఃశంకురన్నయని.

శ్రీమహామాయలో మనము విమోగము తెంచి పెక్కి దుష్టులం గురించి చివర జగద్విశ్వాక
ముని శ్రీ రీముం బువయ్యెట్లు దానం బొదగట్టి నింతకు దైవమేమిదానెనో తెలి
యదు. కర్మసూత్రంబు లాని నెవ్వనెకరము ? ఇప్పుడు కడసుగుడ్డాముగ నరణ్య
గనునము నామః యున్నించివడి ఇదియొకప్పు పేరికము కావచ్చును. దేవున్న నిత్యము
పెక్కు మృగంబులంతాని తినుచున్న యెక్కిరాకు లొక్క మెకమునకుఁ జిక్కి
యిత్కడకు రావలయువా ? కానిమ్ము. కానిమ్ము. అని దీర్ఘస్వానములు విగుడ్డుడు
దీనుదనంబున పరికిన యెన్నరవాడు : కాని దేవగండును వాచల్యునిసేన యిట్లనియె.

ఏమేమి ? వా కంటో నులవంతమున్నదా ? కదకదా ? యెలుంగకపోతివే.
మి యంతరంగంబు కంటకపెట్టి యంత యుపగరినెత్తి. అయ్యా ! మనకు విమో
గము కలుగునంటిని. అహుల : న్నంత నానందమొ కొలుకొనుచున్నవి. యెటు సెరిం
తునని యదవంతంబు చిగరణఁ గొగలింతుకదా పెక్కి పెక్కి యేమనుబోధంగొనెడి.
అప్పుడా రాజపుంశ్వుండు తెరచి ! నెరవకుంబు. కంఠాఽజమగునా ? యారక నిన్ను
వెరపించుట కట్లుదీగింప యదార్థముకాదు. నేను దీపదియై యంబున వేరు. బోయి
యత్తపాదంబు దలపడ నా నీంహమును నుఁహరించి తెచ్చెద. ఎచ్చెద నంతదనుక
త్వరముగా నుండమని యాదాచ్చిన నక్కలకఁగి కంఠంబు పెరువకయే గద్దధరంత
ముతో మరల నిట్లనియె.

ప్రాదోక్షా ! మిమ్ముచిరిచి యొంటియె మందఁజూపు నాకును మీతోడరా
ననుజుంబులు లేవన్న నెప్పుడేని బోధచ్చ నివృత్తప్రయనంబు మానినీంపుడని
వగచుచున్న యమృతకఠిం గుచ్చి యెత్తి గలింతుకొనుచు జెప్పులనుదాది
తద్దయం బ్రీతివానేక మధుగుమ్మా ? ఇప్పుడు వనఁబునకు బోవకెవ్వరు. అట్టి
యెల కథయ ప్రధానమిచ్చితి. కావున నాకోచిరమ్ము. ఉద్యానవనంబునం బోలే మన
మందు వివరింపవచ్చునని మచ్చిక నమ్మచ్చెకఁటి యుచ్చగింపాలితి కర్కాలోచిత
కృత్యముల నిర్వహించి యారేయ గగపెను.

అంత మధువాచయబోధయంబున విదిఁబాలనంబుగల మృగయాల
పెక్కింబురు కర్కాదనంబునంబూని పుండేష్టింప ననుచిత పరిచార సహితుండై
యయ్యింబ్రద్యుమ్నుండు బోవమార్గమునద్రుద్రుగరు విజయించును ముమారు సెంటె
కడ కల్పయెగానంద నియమించి మంచి మ హార్తముననెదలి తార్కయెక్కిన శిరిక
వెంటఁ ధన గుట్టుమును నభివీచుముఁ గతిప్రయ ప్రయోజనము కనిగనిర్దిష్టమార్గంబున
సన్నిధింబాధిభిక్షుమొన కరిగెను. అంతకున్న యందు మువ్వనబోధవంబాది నతి
పెచ్చి కనుగొని త్రికకారపఠిత నమర్కణింప. మునుఁదీర్వముండు పెరిచి దట్టునుం రస
వాహింబు పూసంబున నెఁబెట్టి కొంతవల్లు పట్టుమీషికందఁ గన్పట్టు వెంటం
బెట్టు బుడిపిపముగా నిట్లు గ్రుమ్మురు వింకిపట్టంబెవ్వం తావురు పరమెష్టి స్వెష్టి
ప్రదాపం బగ్గింపుచుండెను.

అంత సాయంకాలమున నమ్మమామతి వెలుకొను చుట్టును నిలిచిపోయి
 మేలకున్న యెప్పుడెప్పుడని తొందర పెట్టుచుండ వహ్నినిచూడకుంటే యీరీ ! యా
 నించా మక్కడనున్నది ? యెప్పుడువచ్చును ? దాని దివ్యములేటిది యెఱింగింపుఁ
 దని యెడిగిన నాండు మొక్కు లేకుంటే నెరిపిరే దేవా ! దేవరతో మనవి చేసికొని
 వచ్చినది మొదలు మాకామెకడు గనబడుచున్నది. ఏ రాకవిని వెరవున పోయేయో
 నని యూహించుచున్నారము. అది యదిగో కనబడుచున్న గొండ్లిలో నెప్పుడును
 గర్జనవైకుంఠాని చూపుచున్నది. యీ కేకను వింటుంటే యమమరేయరేయగు
 చుండ్లి. కలుకలా! మేము పడిన యిరుమడలేమని మక్కువకుము. నేడుగదా మా
 యాజ్ఞానితనం గూర్చికోపించి. మాచింటికినినియందర నియ్యరచియందరయ దకలి
 రానివి గడలేవుడు. ఎక్కడనో యకలియన్నదని నేరుకొనిన వారిమాటలనివి
 నవ్వుచు రాకేశ్వరుండు వెలుకొండ కట్టినయె.

శ్రీ ! యా కేవరి మననాన్నికొడి యెంచేనదిగో యుండవచ్చును.
 విత్సలవిడి నీరేయియంతయు నవనినెల్లదలుగలచి యలకడి సేయుదు ఉయం
 దిచ్చుడు. వలలనొత్తుడు, హరియం గూరనకర్తయుల సకర్తరంబునం నిరి
 మార్చుడు. కుక్కల సునిగొచ్చుడివి యావతిచ్చింత భుక్తిసమయో వాంఛించదు
 గాండ్లుమని యాచుచు నొప్పుమృతి నయ్యడచియంతయుం తెందేగి హల్లకల్లోలము
 లేయటోగిరి.

అప్పుడా తప్పకుండు వెలుచియోచుమఁ బరమ మృగముల యెఱుంగులు
 చిని వెదురుగదాక రమ్మఁ గొగరించుకొనిన చంద్ర సేనను దిగియొచ్చి స్వయం
 గ్రాహ సుఖపారవశ్యంజేపార నాకేశ్వరుండాకమదేమకడుటలబిచ్చుచు నాకీదరం
 బును ధడియలిలాపిలేవంబుతో నాకీదరంకయుం వచ్చిగా వెళ్ళించెను. అంత
 వికాససంఖ్యలయు భార్యయుం రామను వందిమాగధ సంగమరమణుల మేల్కొంది
 సమయకరణయమలండ్రి రమణియంబు ప్రదోబున తొక్తణం మందమాచు
 తమ్ములు మెసిసిమాయి సేయ మదికానవంబులంగూర్చుండియచ్చా నన పొలాగ్గంబరయు
 చున్న సమయంబు నంశవాలు యెరుదె చి పొంబునంగరయుగంబు గీలు
 కొల్లును నిట్లు విన్నవించెను.

దేవా ! దేవర యమమతి వాఙ్మయంతయు నీయరణ్యంబున గల మృగ
 ముల నరసి మోడలిమి పెక్కు మృగంబులం జూపించి. పెక్కుకంఠపురంబుల్లి
 తిమి. పెక్కు మెకంబులం దొలికిమి మాయాచ్యనచ్చినదెల్ల నీయకపి నల్ల రిజేసితిమి.
 కాని యెందును వాంఛనీన సింగము చిక్కివడితాను అది నిక్కయగా వెన్నెడితో
 పోయినది లేకున్న మాకు దొరకపోదు. పెక్కుల నిర్దానములోనున్న సకర్తరంబు
 మాసకర్తరంబునకు దాడిచి మిక్కిలియులేదు. దేవర కంఠాపహరకుండ నక్రమం

చున్న చుట్టొకటినుం బోవచ్చును. వలయును మరలచే తొలియందుండుట్టికలంకముగల బుంధు దెప్పించి యెత్తర పెట్టించెను.

వానిని జూచి యాచార్యునియైన దేవకవంతుఁడ డిద్వితీయముల భార్య కెట్లం గింపును నప్పటికిఁదగిన కామరూపియగు మునియొకఁడు బుంధులనుఁబట్టివోవ సేసెను. సన్నాహపరచుచు యాన తిప్పుచున్న పమయంబున ననతిదూరములో, “హా! ప్రాణ నాద ! హా ! జీవితేశ్వరా ! యెమిహోయితివోగదా ? కలకల ! యూరక నీకు మృత్యుదేవతనై తోడ్పొందినదృశితి. ఆయ్యయో ! ఎంత పాపాత్ములారము ? పరి తీరింపక నేంపాటు సేసితివే” అని యెఱుఁచుచున్న యార్యుని యొందు విసంబోధితి.

రాజకందరును వెరగుచుండు చలయపెకెతి యాదీనారవంబు ఏతెందిన దెనుకు గర్భములం జూపిరి, మరల నారీతివే విసంబంధములు నడచుట యప్పుడయి యొకయుండు వతిగలనారల నిలిచి యతియేమియో నరగమ నరసింకందని భువిన వారునుంబోయి తర్దిదంబంకయు దెనుకొనినదృశి యిట్లని విన్నవించెనె, దేవా ! దేవరయానతి మేమా రొదనాదలట్టి మేమిహోవ నా తోవరావున చెప్పిన నొకదేవయ కనబడినది. అత్యంత తవయ్యుద తెరలం మెదకు తెప్పెదికొని తెలుకొమ్ముకు తగిలింది ప్రాణనాధునిదంబును ప్రాణముల బోగొట్టిన సుకృతిగింపుచున్నయది అట్టితెగువకు వెరగండుచు మేము సత్వరంబున నా రేంబు గంఠము చిగియకుండ జీక్ష్ణ బట్టకొని యెదా ! నీ వెన్నతెవు ! ఇట్టిపాపాహసమేం జేసెనవు. స్థితియే మయ్యె వెట్లగింపుమనిమేమింక బ్రతిపాది యిహిహమ మకు బ్రత్యక్షకము చెప్పెదది కాదు. అమే ప్రకృతినిచ్చి చిత్తగింపు. పెన్నిదూరము జేచినదృశిలు మేరెలం తెమ్మలలుగ్రమ్మ నొగపుచు చింతింయిస్తుమి. ఆయ్యయో ! ఆయ్యలనాగసోయగం లేమని నక్కాణింతుమా. దెవ్యాంగన యవి తోచుచున్నయది. రానిమాట పిదప విను ర్నింకొనవచ్చును, వెగమె యా మగువ సమయమున దేవర విద్యేయవలయునని పలికిరి. దీనజీవం రక్షింప గంకణము గట్టకొన్న యెన్నరనాయక తోచుచు నారిమాట విని నత్వరము తురగ మొక్కి. చంద్రసేవ వలదు వలదు, నన్ను గూర గొనిపోమ్ము. కొనిపోమ్ముని బ్రతిమాలు కొనచుండ విషించుకొనక నమా నవృత్తియొన్న పలు వినితలమునకు బోయెను. అట్లా భూభండమునప్పటి || క్షణికులకొన నా రేంబునిడు వుడు. విడువును పాపాత్ములారాని ముట్టుకుని పెనుగులాడుచుండ నాదంబకు బోయి మెల్లన నెడయురి దప్పించి చల్లని పక్షుల నిల్చియె.

తల్లీ ! నీ కలిదండ్రు లెవ్వరు ? ఎన్నసంబులారపు ? నీ పేరెయ్యది ? అసస్య సామాన్య యాహూవద్భూమిలగల నీ వంకఃపురములఁ జేరిక బూడిగములు సేయ సవసంపతి యొందెమి నీయరబ్బామునకు రాగలంబేమి ? నీ కాపురపెచ్చు ? నీ చంద్రురయఁ బతిపయోగంబున కోకింపుచున్నట్లు కనబడుచున్నది. నేండ్లదమ్ము ముందఁబునాద. సృష్టిరహితంబు. పేటకారణంబున నీ వినిసంబు తేరితి. భవరీయ

శోకాపంబు ముట్టు వర్షపుటంబులగువృత్తి చొచ్చుటయు నొచ్చినదెందముతోఁ గారణంబున నెందు వచ్చితిని. వన్నఁపట్టనాఁ రంపపము. నీ తండ్రివంటివాడ. నాయాపినంత యువకారము సేసెను. నీ వృత్తాంత ముద్యంత మితంకింపుమని వెలు దొంగులఁ బ్రతిపాదించునై యన్నరపతి యనువయవరసంబులఁ దనహృదయశోకం బింపుకొనింకొన వచ్చియున్నాఁడని యుచ్యమంబుతో కన్నీరుఁడుడుచుకొనుచు దదీయ విభాగినింకకుండునై వియ్యచ్చుది కావున నతంకర్ణివాఁడనా సక్తయింది చూపుఁ దైవ్యంబుఁగోప లేది ముక్కునుఁ దవృత్తాంతం విల్లని దెప్పంబోకంగెను.

విశాలాక్షికథ

అయ్యో! మందభాగ్యురాలనగు నా వృత్తాంతము వినుటచే దేవరదిశము ముఖావనము కాకమానదు అయినది టినర పెంజుదారించుట యుక్తమ దర్శము గదా. నాశీసమయములో నురవమీ కరణముయొక్కది. అంపనందము సెదరుకారణ మని వి. యంకింను విల్లిదెనున్నన. బాపకొంటి. చింతాపాగరంబు ముంగియున్న జనులకు అంధురదనము లేవ్వయగునని యామృతంబును పి ములలవీరనే నా సంతాపము కొంతవదలినది. నాయకుమం తలంగితింగిం దెదలొంపుము. నేను హేమాం గడుదని ప్రసద్ధి వహించిన కాపాజాహుతుడను. నా పేరు విశాలాక్షి యందును. మా తల్లి యొక్కనాఁడు సంతతిలేదా. తంకింపును. న్నంకిరంగమున భాగింది నిదురింపినంత జగద్దేవతదేవుడు మోలాక్షి కంకోఁ బ్రత్యక్షమి స్పృశ్యు టచే నాకడవిపేరు పెట్టితి. కరుకూ! అపుటనామని సమయకాలగర్భి లేని వరంబునం బుట్టియు విల్లి వారంబుడునుండిన పార్వతీదేవతావైకు రాటకళముగాదను ముం యదార్థము లేక లేక కలిగిన దానవగుట నా తల్లివంతులు వచ్చు కాలంబుగా నెంచెరి. కాశీపురము విద్యామందిరమునూరి జగత్ప్రసిద్ధమైనదేశద! పూవునకుఁ దానింగోరి నాదూపము నీకమరూపముగా పెర్యయొడిచిచో వలంకారముగా నుండు నని యూహించి మా తండ్రి ములులు వచ్చిన నాఁడోరి వచ్చిటగు మేటిపంకితులఁ బిలిపించి నాకువిద్యఁ జెప్పింప రొకంగెను. దానంబట్టి ప్రాయశుతోఁగూడ విద్యయు నభివృద్ధిఁబొందెను. విద్యాంసులు ముట్టు గూడకారణ సామర్థ్యమునకు తెలుగందు చుండిరి. వదియారేగుల ప్రాయమునచ్చువరకు నాకు విద్యంబుయు జారియెను.

అప్పుడు మా తండ్రి హిమం పంకంబును గుడువుండు దగిన పారికోషి కము లిప్పించి వారసురూపులగు వయఁతెవ్వకో యని పిలవంప రొకంగెను. ఒక్కొక్క రాజునమామయం రొక్కొక్క గుణమేకాని యన్నిగుణములఁ గలిగిన వాడెందును పంకంబులేదు. మా తండ్రి యొకనాఁడు దూతాముఖంబున నీదేవతాను వదిలంబునో దెప్పమని యడిగిన వేటిల్లువరముఁ బ్రాసీకిరి.

తల్లి ! వతునియందు విద్యానిండువ సంపదలు ముఖ్యముగా వరముదగి నవిగదా అందు మొదటిది విద్య ! కాస్త్రపాటవము లేని వాని మనంబెంతవిన్నాట మెనను అగ్నికోరితముగాని బంగారు పందమును లోకంబునెరుదు. బుద్ధిహీనుండగు వాడు మిగుల సంపదగంభాఃభైసము తెలిపింపును. కాస్త్రరహస్యము దివ్యమైతి. భూత భవిష్యద్వర్తమాన విశేషములం జూతనోపును. వికాంక్షితములు గలవారయ్యెను కాస్త్ర ప్రజ్ఞ లేనివాడు అర్థదర్శనముం యందు సామర్థ్యము లేకపోవుటచేత గ్రుడ్డివాడే యగును. శాస్త్రున విద్యాంబలసంపన్నులగు బుద్ధిలే నొప్పువా డుత్తముఁడనంబుగను. రెండవది శీలము - శీలములేనివాడెంత విద్యాంబువయ్యాను పచ్చగ శిరోమణియై టోలే వాని కెప్పుడేరదు. మూడవది రూపము "యైతాకృతిస్త్యతగుణాభవంతి" యను నార్యోక్తి బొప్పన సామితికికాస్త్రవృద్ధులైన రూపముగలవాం కమ్మిగుణములు పుష్పపరిమళమలాది సహజంబులై యుండును నాం గవది సంపద. త్యాగకోగము కది యావ్యోకము. ఇందు రెండవది లేక తక్కించుగల్గి యున్నను గర్వహేతుకములై యుపయోగము గలుగఁజేయును. మొదటిమూమనం గలిగి నానాగవది లేకున్నను నెప్పటికీ వివిధే రానివియయ వచ్చును. లౌకిక ముక్త్యాంభిజాలకు పిడు నేను తెప్ప దాననా, అయినను నాకుఁదోరినది నక్కాఁడనిచిని. పిమ్మిది పి యివ్వమని వాసి పంపితిని. ఆజాబు దత్తుకొని యుతంబెంతే సంతసము తెందును నీరూపి సంతయుం బరిశీరించియైన దీనికిఁదగిననుగవిఁ తెంది దేయుదుఁవి నెక్కయించి నానారోము లకుం దగిన దూతంబంపెను. నే నొక్కనాడు సాయంకాలమున ప్రాజాతుల్యులగు లేడియలు తోడఁగా బల్లకినొక్కి లేదారోళ్లను వారానింపబోవుదుండ నా ముల్లంబున గంగా తీరంబున సౌపానంబులం కూర్చుండి కొంచు విద్యాంబులు తాగిగరిసిన జాగ బోరకంబులగు మలయమాతక విభోరకములు మేనుండుచోను నేయ కాస్త్రవాదంబులు రేయుతుండఁ దన్నారంబులు మదియ కర్ణగోళములకుండువుండుదుయ నాందోళము నింతుకయౌపి తదియగవాక్ష వివరములనుండి తొంగిచూచితిని. తప్పురా ఏద్యన్యంక లముననుమ జుక్కంబో చండునవలె నొక్క బ్రాహ్మణకుమాదుం నాకు నేత్ర పర్వమై తలఁచిన నామామనమాకరింపెను. తంక్యయనివరము తేసికొన గంగాతటంబు నకు వపమసేయ నవదెంచిన కంఠవిల్లుదోయవ మనోహరవేషంబున నొప్పు నర్జు మారశేఖరుని తాచి స్వాంతయుని నేదీసి కలించితిని కంఠువనంక జయంతాయం సుందరుని చెప్పబుయోవాని వానిజూచినవాడేను. వానిపినివలె సర్వాంగంసౌష్ఠవము గదవారని తోచదు. అయ్యారే ! పీనియవసుండ్నియై చావల్య భూమివృత్తులై మొలచినయట్లున్నవి. కంఠంపవ్యక్త మొగంబును సొగసిన కమ్మలు సుందరపాఠము, చక్కవివేక్కులు, వికాంక్షిన వషము, దీర్ఘమలెన తాహవృజుంగలిగి సాముద్రో కాస్త్రంక్షణంబుల సారస్వదోమండుగా పంథవగు నీతం క్షియైక్కుంబు నొంది

యందుంటును గతంబేమియో గదా ? బానాను తెలిసికొంటే నీవిశ్వాస్త్యంబులు పరిశీలించ జెప్పు. శాస్త్రంబులు చదివినట్లు తోచుచున్నది బ్రాహ్మణుడికి ఎద్యెత్తు గదాగుంటుందో వానియోగముందును. ఇట్టిమందరుగీ యూరనేము. త నా తండ్రి చెప్పుచున్నదామె వెదుకనేల ? నీనియునికి తెలియకగదా నీనిని జూచినది మొదలు నీవుప్రతిమగు నా మనంబు మదనామేకము జెందుచున్నది. తక్షణన పూయించుచు కేదామోరస్వామియే పీనినాకొరకు తెచ్చినవి తరంతు. నిత్యా రూపంబుగల నీనియందు సంపద్యరారము లేయనేల ? నేనుచరించినదో చూ తండ్రి రాజ్యంబున కీడేమరచిచున్నాను గదా, కావున నేను పీనిని ద్రికరణంబులచే బరిగావరించితి. ఈకడే నాకు బతిమని నీరేగించు కొని నామకులించామంబులం తెలిసికొనెదమునీ బ్రవృత్తముగా మరీమ పోయినది నొకదానినంపి కేదామోరస్వామి నారాచరించి యుండితి బోయితిని.

చాళేంద్రా ! ప్రితిమ్యువాచం జెంతవారలెచ్చెమిదో చూచితివా ! ఎంత చదివినను వివేకములేక వేనకనొందినంతనే వలించితిని కలకలంబులు తెలియునంత దనుక రాకడేనోతిని. అట్లు నేనంటికి బోయి తెలిక రెండు చేరుచున్నంత వంతలోనది వచ్చినది దానిని జూచి వేయిత్తుకుచున్నా రెం ! నీవాయనదో చూట్టాడితివా ? ఏమి ప్రసంగము జరిగినది ? నీవతండ్రిమియుత్తరము తెచ్చెను ? వంతకుందా ? ఆ సుముఖుని ముఖముమంపి వెకరిన పరమం గ్రమము చప్పుకుంద నుడువుము. నీ ముఖమిచానముజూక నేతోకలాగు రోచుచున్నదేమి ? దేగమ యచ్చది విశేషముల తెలుపుమని తొందర చెల్లిన నది వాక్కుగయె.

బోదీ ! నీమిదికూరక తొందరపడియెదవు ? కొత్తవానియంతగొరం బెవంకక పరింపవచ్చునా ? మనమెంత ప్రావృతమైయున్న జెడవారం యనుమతిలేక స్వతంత్రంపూడు అచ్చటిభర్తల జెప్పిన విషయము. నేను పండితమండలమందంబుకు బోయి దండప్రజామంబులు చేయుచు వారిచే మన్ననలవదని కొంతసేపు వారివార ముల వాకర్థింపుచు బ్రాంతమున నిలుచుండితిని. నీవు కోరిక చిన్ననాటిదియేని బ్రహ్మ గించునేమో యని యింతసేపు నిలిచియు వానిచోదమండి యొక మాటయెనును వచ్చి నది వాడు. వారివానమందెన వాడెరింగినట్లు వేయి తరంపును. వాడు ప్రసంగమ్యుల ముగించిన పిమ్మట నందరులేని వివాసములకు బోయెడిరతి వేన బ్రాహ్మణకుమారుని నింపక రాజుగాకీరి, అయ్యా ! తను వివాసస్థలమెచ్చట ! మీచేయే ! యేమిదేక యావృత్తమునను వచ్చితి ? ఏమి చెరువుకొండేరని యడిగితివి. అప్పుడా యన వాడో తెప్పిన దెబ్బదా, “బ్రాహ్మణమహేయ వామేయ వాడు తెలియదు. నేనేమిచదుకొన్నది యెఱుంగను. ఇప్పుడు కళాదా వచ్చుచున్నదన్నాను. మాగురువుగారు కింకుకాస్త్ర యని మాత్రము నన్ను బిలుచును.” అని యుత్తరము జెప్పెను.

అమరంబు నేను వెంగువచుదు అయ్యా ! గ్రామముపేరు ఉవపేరు మరదు చుగదా ? మీమాటలుచూచి బరిహాసముగా రోచుచున్నది. నేను మీతో నవ్వు

రావడు రాలేదు. కార్యముగలిగి వచ్చితిని. యదార్థము దెప్పగని నేనెంతవేడినను మారు మాట తెప్పక పిలుచుచుండగనే అస్వస్థతేమక యథండు లేచిపోయెను.

అంతట నేనేమియు తెలుసుకొని లేక వాని మాటలనే మఱిమాటికి స్మరించు కొనుచు పియ్యెదకు వచ్చితిని. వాని చర్యల జాత వెల్లెడదయవలె దోచుచున్నవాడు. అతండు నీవు చగవవివేకివది. దాని మాటల విని నేను ఓహోహా! బుద్ధిమంతు రారా! నేటితో పిలువించుకొంటాయో లేదనిపెనది. పప్పు మిగుల చతురమనుకొంటిని. దాదాలే అతండు గంభీరహృదయుండును, రీతుండును పికోటి దోహతు చనహృద యుంబు దేటవడనిచ్చునా? వానిశ్లేషవచనంబులు నీవు గ్రహింపలేకపోయితిని. వాని యర్థము నేను తెల్పిదమయ్యెను. విద్వాంసుల కొకదేశము, ఒకనామము సేరనుగా నుండదు. సర్వదేశములు సర్వనామములు నామేయ్యయర్థము. శబ్దములు చతుష్ట శున్నావనగా సకలశాస్త్రములు విజ్ఞానమే కావున స్పృశెను. మఱియుం గింకుకశాస్త్ర యనగా మోడుగహృష్ట పంఠిచాడనని స్వాతంత్ర్యమునోక్తి గొప్పవారు అక్కసుతి జేయనొల్లరు. అట్టివారు సమానులతో గాని మనసిచ్చి మాట్లాడరు. నీవది గ్రహింప లేక వెళ్లిరాదని సూత్రముగానుంటిని. హాహహహ! దానిని తిరస్కరించి వానిని నేను దెండ్లి యాడక మాననని తరాయత విజ్ఞులంజె మన్నదానస్థలంబు బాంబులితిని.

పిమ్మట నొకనాడు దాసిముఖులను నాయనయంతయు విని మాతలి నా యొద్దకు వచ్చి మఱియుమనోగతంబుగి తెలిసికొని మా తండ్రితోజెప్పెను. అతండు మిగుల సంతసించుచు చక్షుము ఆ విప్రకుమారునిచోట్కొని రంధని దుతలంబు బుచ్చిన వాడేగి తోడ్కొని వచ్చెడి. మా తండ్రి యంగజానబోలియున్న యా చిన్న వానిని అచ్చి నెరగండుచు వోహా! చూ మోహనాంగుల కీయూల నెంతకలయము నుండి యుండినో. ఇట్టి సుందరుల కింత దేరువనంధః తెలిసికొనలేక యూరక శ్రమ వడితిని. నాయండు మక్కుమంగం విశ్వనాధుండే యిక్కుమారునిం దెర్పియిచ్చెను. నాకూతునను దగినవడుచు లింపవేరుగా కృతార్థులనైతిమని పెక్కురీతుల గొతుక ముందు చిట్టా పవనమింతయేసిం పుట్టింపక వానితో నెచ్చిచ్చుటకు నిశ్చయించి తగు ప్రదారకులతో వానిచొక పిలిచితినింజెను

పిమ్మట సిద్ధాంతంబే నిర్ణయమగు నుమహా ద్రమున మిగుల వైభవముతో నా తండ్రి మాకు వివాహము గావించెను. అతని నా యూరితోని వారెవ్వరైన గింకుక శాస్త్రయని గుఱుకెఱుంగదు. ఎట్టిటమందియో చక్కని రాజకుమారుల చొక్క గుండు రాజపుత్రికకు దగినవారు దొనెకెవని సంతసించుచు వతని సొందర్యమును పే తెరంగుల స్తుతిజేచు భోదగిరి.

అంత వివాహాశిషామహావదిమంబున వివాహసౌధంబు చక్కగా నలంక రించిరి. పవనపుష్పకోశము ల గానుమందిరి ముత్యమల కాలరే పుష్పకోమలతెరయుఁ దంతపులంకరించుచుం గలిగి హంసదూలిరాజ్యమునె నింపుగాంచిన మందము

చుట్టును విచ్చి కమ్మవులు పెక్కు గాక దీపపుకాంతలు వింతలుగుట్టుచుండ నను
ర్పిరి పెక్కుల నాగదీయలంకారములతోనుంజూచి తీరవలయుగాని రెప్పుకక్కము
గాదు.

రాజా ! నీవు నాకు దండ్రివంటివాడవు. ఇది యాపత్కాలమునగుటచే
పిలుపింద గిగిన పర్యంపు పిగుపెడిచి చెప్పుచుంటిని. గాని మీదోరనానికి జెప్పవలసి
నదిగాదు. మనంబును జెక్కురీతులం గోరిక లువ్విశూద వాదీసంబున సాయంకాలం
మగుటకు నాకు గడియ యుగముగా క్షోభిడి. వాచయ్య వాదీనంబున నాకు జీసిన
యలంకార ప్రకారమంతయు రెప్పుటకొక సంవత్సరము పుచ్చు. నిత్యము చూచు
చున్నవారే నాసోయగమునకు గ్రావవంత పడకొచ్చిరి. అంత నాత్మాత్రి మా కండ్లి
యాజ్ఞానోత్పన్న నా గడితో కాంచూర చర్యణ రంపవాసరేవనాది ప్రీతికృత్యము
లస్పృయ లమువుగా జనుగుటచే జీవకాలమునుండి కలంకకృతులన్న వాచయ్యల
కోరికలేమియు దీనవికావు.

పిమ్మట రమయెలల వచ్చుచున్న వచ్చు లోనికి బ్రోసి బలత్కారముగా
రలుపు దిగియింది వా రెలికెలి లిరిగినవెనుక నేనును రలుపు రావున దంపంబుకొని
పిలువబడితిని. ఎంతసేపట్లు సేచిచివము నున్న బల్యుడించిననాని లేరు. గంకసేపునకు
నేనే మెలనకంటెలి యొక నా మహాపురుషుండు రుచ్చుచు మునుంగుదన్ని
యాకల్పముపై గుట్టుపెట్టి నిడురించుచుండెను.

ఆ గుట్టుపిని నేను వెరగుపరుచు మందము రావునకు బోయి యోహో !
యారకుండు నున్న నిరామర్శింపక యిటు గావచ్చిద జెందుటకు గారజమేమియోగదా ?
నాయంబు నీనికి మక్కువ లేదా ? లేక యలపటదేశ విజ్ఞా విజ్ఞించుచున్నవాడాయని
యాలోచించుచు కానియు. నేనుమాత్రమంత లేరికవకేం. నేటికూరకొని దేవు
నూడెడలగాక అవి యాత్మాత్రి వేరొక మందముమీద బయిండి నిద్రబోయితిని.

అతండును తెల్లవారకుండలేరి పరిరారులు సేవలప విడిదికింబోయెను.
జాత్రియంతయు వ్యధయ్యోసని పగచుచుండు వా సఖలు నన్ను జాట్లకొని నా
యంగములన్నియు బరికింపుచు బెడవులు పెరిరిరి.

కో : కనూరీ వరప్రక కంగనకరోద్రస్తా వ గంకనలె

నోలుమం నళి చందనం సనతిదే రౌకం నవే కాంజవం

రాగో స్మృతిక స్మరాదరపుటె కాంబూర సంవతికో

లింబుజోని గజేంద్రపుత్తగమవే ! కింవా కిం సైవతి

ఓహో, బెరి ! పెక్కు విర్యలం జమనంబుయో యిట్టి విరాళములు జూచి
తిని. మేని అలంకారములేమియు గలుగక పెట్టినవి పెద్దదల్లి యున్నది. పుష్పములు
వారలేరే, పలదంతర్నియెం రెండుపంగానావు ఇది నీ రమకృత్యయా ? నీముగని
పెటవనా ? తేటవచ్చును. ఇట్లాంటి ? అని పరిచానము నేయించుండు పోహంబు

మీరు సిగ్గునూలినవారలు మీకు క్రమము చెప్పవని అప్పుడేగి దగివట్లు మాట్లాడుచు వారెక గ్రుద్ది గ్రుద్ది అడిగివచ్చు నాగుట్ట వెప్పెరిగి గాను.

అంత మరునాడు రాత్రి యెప్పటివలెనే నన్నుంకరింపుడు దారినం దాగ వని కేళిచిహ్నుంబులం గురుకుమరులకై నాడు కేవలము పుష్పాలంకారములే నామేన నుందిరి పూర్వములేరి నాకలిరిబోండ్లు కలపు మాసి పోయిన వెనుక నేనును కలపురాపునలనలంబడినవారలబాపుల జూచుచుండు వంతలో నమ్మాచార్యుని గుట్టు విసంబడినది.

అప్పుడు నేను చెక్కుతరంగుల దిలపోసితిని. అన్నన్నా ! ఈ విజ్ఞాని భూతి మహాదులకన్న నధికమువలె బోచుచున్నవారు. ఎట్టివారైనను నావంటి వారంబు లెదురనిలిచినపుడు మనంబావగదా ? ఎక్కువైనందులకేదోచు తమములెడి స్త్రీలేలు దయ్యెను. వీరిద్దె రక్తము కొనియాడదగినది. జ్ఞానేహులకొనిన వరకు మాటాడకు. సిగ్గుపడిన బాధమలేదు. పుష్పాలంకారముల వెల్లును గాని స్త్రీలవలెకము చెప్పగైసను వెయినా ? నేనే వర్ణించెదంగాక యని వాపునకు బోయి నిద్రారంగము సేయివెరచి రేపుతప్పక వితరుని నీడింపక పూర్వమే వర్ణించెదె పీరయి వెల్లికే గడపెడనని నిశ్చయించి నాయంకారమంకయు మనము పాటు లేని యారాత్రి వెళ్ళిందిది.

మూడవనాటి యువయౌవన నడంబు విడిచికి వోయిన వెనుక నా ప్రాణ సఖులందరు కత్తరముతో నన్ను జూచుకొని పూర్వదంధం బడించి యెప్పటియట్లు నుండుటకు ముక్కుమీద చేళ్ళ వైచుచు నొకరిమెగమెగచు చూచుకొన దొడంగిరి.

అప్పుడు నా ప్రాణసఖులలో ప్రాథమిక బ్రాతవరి అనువది నాకిట్లనియె బలి ! వీమేమజాక నేపోడియెయం గనంబకున్నది. ఇట్లదంపతుల నెందుమం జాక లేదు. నీవు నవరసరసికులాంపు. నడం కళా పటియలాంపు. చిన్నదానపు కాపుకదా ? వీకు దెలిసిన సంగతులు పండితులెనను దెలిసికొనజాలరు. ఇది నీవే లంజావరినె యురకుంకినదో మేమిది చెప్పగలము. మగవాడు సిగ్గుగంనారై నప్పుడు మగవయం లంజావరియిన నెట్లు పోనంగను ! నీకు మేము బుద్ధులు నెప్పువారిమా ? ఇది నీ లోపమా ? యేకని లోపమా ! తెలుపుమని పెక్కుగతుల బుద్ధులని అతగిరి. నేనేమియు నుత్తరము చెప్పక వేరొకరికి మాటాడే దాటినె రితిని.

అంత మూడవనాటి సాయంత్రమున సఖులున్ను జక్కగా వలంక రింపుడు పుత్రీ ! నీవారాత్రి పూర్వమువలెనే గడిపితినేని మేము మీయమ్మకు, తెప్పక మానము. అయిదుమి వీవు పూర్వమువలె మాకో ముదనసిచ్చి మాట్లాడకుంటివి. చక్కని మగడు దొరకెనని గర్వమువచ్చినది. నీవిట్టిదానగుచువని యెప్పుడు నను కొనలేదు. దాసము. రేపుగూర బడించి కర్కాశ నాలోచించెదములే యని పల్కి యారాత్రి గదిలోనీనని కదలుచు కలకలమునూసిరి. మేమి పూర్వమువలె కలుపుదరి

నిజబడక వెంటనే యతని మందము రెండక బోయితిని. అంతలో అతడు దుప్పటము నవలించుకొను చుండెను. మేడలోయి వాని బట్టనట్లుకొని సిగ్గున మాటాడలేక బాపున నిలువబడితిని.

దానికతడు భయపడుచు లేచి హఠ్పూరించెను. వేముచు మెల్లవ గాళ్ళవడ గూర్చుండి పోదము లొకటోయి నడుచుకొనియోను. పిమ్మట వేమ గంధము మేలిక నలందబోయిన దుడిదికొనియోను. అప్పుడు వేమ ఓహో! పొనమువచ్చినది. మొదటి దినంబున బిల్కలించితిని కానిని బూతంబు కోపముచెప్పించెను. తెలిసికొంటిని. తలంబి కొన నొరెకప్పు. మగవారితో నచుచు గా నాడుచున్నాడు పంపము పట్టవచ్చునా? అని పశ్చాత్తాపము జెందుచు నతని పనంబునంగం కోపముదీర్చు నుపాయులెడియో అని యూహించుచు గొంతసేపు పూనునదిం బప్పుకొని నిదితిని మతకొంతసేపు పిదంబుని పోడితిని కొంతసేపు కాత్తరచ్చులవచ్చు ఓకేమము వెలయుచున్నది. దేనిచేత నైనను బాని మనస్సు రంజించినట్లు కనబడలేదు.

పిమ్మట నిద్రపక్కెరచి లోని భస్మముచెత్తి చేతికొడిగొని నది అందుకొని తివరొడగెను. వాని గోపముదీరెను పంకోషముజెండుచు చందముదాక నుండిరిగిని. తృప్తయెన వెనుక మాట్లాడిన బానిని పొరొకచేతను పీలొకచేతనబాని పొలుకావల యునా? నీవు కావలయునా? అని అడుగగా బానిన్ను చేతికిరె గడ్డులు దీర్చిపెట్టు నైకతేనెను భానం బిమ్మన నవ్వుకొనుచు బాని బాపమిచ్చి వెనుక కప్పురకాంబూ రము మడుపుం బోదకొంటియ్యి వందుకొనక చేతితో బుచ్చుకొని నోటిలో ద్రోసి కొనియెను.

అతిదూనినంత వాస్తాంతమున గొంతసేక యంతురించినది. కానిమ్మ విచారించెదగా? అని మందలపిడ గూరుచుండ బోయిన సతండు భయపడుచునివలె నొకప్రక్కకు నొప్పగెను. అంత వేమ తెగువంబాని ప్రాదేశకర! పెక్కుదినంబుల నుండి మీమ్మవలెంచి పెద్దయోనతో దరికి బిల్కలించెన నలుకమి చునుంగు నిగించి యుండును న్నాయమేనా? ఒకచేత వాయుండు తప్పవచ్చును సెవక యునుగాని దింతము పహించి యుండదగునా? మీరు కోపము బాపిన నేనే సేయవాల నెవ్వరితో తెప్ప కొందును. మమ్మదబాని పీకనై మీమ్మ కరణము వెదెద రకంపుడు రకంపుడు పాదములంబడిన నా బుద్ధింబును నాచేతంబు లెట్టికొనుచు నిట్లనియె.

పిమ్మట! కోపమువచ్చిచెత కోపము సేయకుమని పలుకాయె తర్కింపుడు నాపాదములం బిరుచున్నావు నాకోపపు పన లేమిదను గొని యిట్లంటిని. నీవు పెద్దవ యమ్మనలం దింటిని తాబాంబు నమిలతిని పాలు లాగితిని యింకేమి సేయవల యును. నీవు గొప్పరానపు వాళ్ళునుట్లిన చుడదట తప్పా! పెండ్లి చేసెదముని తిసి కొనవచ్చున వచ్చితిని దాని పీట్లు నింజించునవి తెలిసిన మొదలనే రాకబోవుదును.

ఇప్పుడైనను పొమ్మనిన బోవుదునని యరిమూర్తముగా బయకరున్న వానిచూడబారిం చిన నాకు కొంత సేపేమియు తెలిసివడినాడు.

ఇది స్వప్నమా? నిశ్చయమా? ఇంద్రజాలమా? విశ్రమమా? యని కొంతసేపు ప్రమాదపడె నట్లే నిజమంటి కనుమీసలు దైర్ఘ్యము గరపుకొని హృద యమా కొందరభవత్తుము. ప్రార్థన పేరికిసుంక మదియొకలాగెట్లగును. నేటితో పని తెలివియంతయుఁ దేదవ! నను. ఈకరు మువరపురలోటి యేమియు నిజుంగము. దానదే పని గురువు కింకకాకాత్రియని పేరుపెట్టెను. అది గ్రహింపజేక లేచిపోని యదమూలుదేసి గోరిలో బదితిని. నా తెలికతై మిదలనే చెప్పినది. దాని పుట యింత యెవను విమర్శించనెడిది. "బుద్ధి కన్నానుపాదతే" అను వదనందేమిటిఁగదవ్వను. తోకున్న మాతల్లియైవను బడికంపూదా! యెర్రైకమమది బడికమనుం దగులుకొన న మత్స్యములుగున నీని యందమునకాది మోసపోయితి. పేరిందుకయినను లోక దర్శములను గురుతెనుంగఁడు. కరుహ! కేదాశ్చిత్సామి! పెక్కుదినంబులనుండి నిష్కాశ్రయించుదానికి మంచి యవదారమే చేసితిని. అయ్యా విశాలాక్షి! నీవరంజనం బుట్టిన నాకిది బిణిమగనిం గదిపెడితివా? అవ్వన్నా! విశ్వనాథా! నీ పేరుని కిప్పు రాలను నీవైవనుగొంచును దయయించవలెతిని నాకింకవిద్యయు భావమేటికి గలుగ వంయును. స్త్రీం పొందర్కను; బరిపొద్దవమే చండుగాఁగండిగదా? బంక వా తెలివి తేలిం నెవ్వరిమందర వినియోగవరచుదాన వెవ్వరు సంతోషించ నేమిరాభము. సంతోషించుదగిన వాడిట్లాపైయుండ నేటిట బలుగులోఁ దంయెత్తుకొని తినుగు యు. ఈతెండుచాళ్ళకే నసములు నత్తుఁ బెక్కుగఁకుం ఁడింపుచున్నార. వారిలో నేనుని యొప్పుదును. ఏమిరేయిదును అని వదిలి గఁకుం దుపోయెను నాకనేన యుపకాంతింపరచునని కన్నుల మేరదరగా నీరుగాచుండ నావదలక మరలనక నితో నిట్లందిని.

కామ్యులు! నీతో వదిలినమున కలందనినాని నీమేయఁ గోపము సేయలేదు. నీవివ్వనిదమాచుడవు. నీ దేశమిది! నీపేరేమి? ఈ గ్రామ మేమిటికి వచ్చితివి? ఇంతకుపూర్వ మేమిచదువుకొంటివి? ఇప్పుడేమి చదువుకొనుచున్నావో యదార్థముగా తెల్పగదా? అని అడిగిన నతండ్రిబియ్యె. అమ్మా! అని యేమియు నాకు తెలియవు. మానకవులారు కింకకాకాత్రి యని పిలుచుచు హాశ్ర మిణుంగుదును. రామకల్పము చదువుచున్నాను. అది మిదలుపెట్టి యాచుమాసములయనగది యింకను రాలేదు. ఏదిసమయ వాదివమే మరచిపోవుచుండునని యుతకము సెప్పిన మనస్సు రాయిదేసుకొని వేస వానితో నిట్లందిని. బ్రాహ్మణుడా! నీవు నన్ను అన్న అని పిలువరాదు. నీకు వేన భార్యను. భార్యయిన నెట్టిదో యింజుంగుదాచున నెఱుంగవని తల్లి దిప్పెను. అప్పుడు వేన గుండెబలాదుకొనుచు భార్యే దైవమా! వన్నెంక దాగు సేసితిని? నాచిరానముండ్నియు నడమిగావిన వెన్నెంబ తేపితినిగదా? నాపూర్వకర్మ

మంత యుగమైనదా అని కలయూరుకు దరంగముం తెలింగవ మనఁబునం బొడము కోక పరంపరం నలగఁజేయుచు మరం వానితో బాధియ్యఁబూ! భార్య యనగా నెప్పుడును విడువఁగనిది. కావున నీ వెన్నఁడును నమ్ముచితి వి యందకుము. మరియు నీవు కొన్నిమఱుం లేవరలసి యున్నవి. నేను తెచ్చినట్లు నడిపెదవా అని అడిగిన దాని కొడంబడినట్లు తలఁచిపెను.

ఏమృత నేను బాధింపియు నలఱుకొని నేనెట్లె నొకంత రిహ్మముం బొడమజేసి పురుషునియన్నియు మేనగనెద మనంబునం బెక్కు తెరంగుం జింకించుచు స్వయంకృతావరమునను పగయచు ఏగుట్టులుచులెనదో పదుగురు నెప్పుటయేకాని రాధమేమియు లేదనచు వైదువతనంబు బాగున్నంజాలవని విరక్తి బానుచు నొకమంచముపీఠంబునకి ర్వాసించుచు నిడుచుచున్నంత నీవు కోకిలపే వండు నీనుమందు మేంబొక్కెని యొకమత్తై మనవర్చి చెప్పినట్లు కల వచ్చినది.

అమావా! యేదాడు నాను మగదమ్ముంక నింకరాదోవు చెరిపియో! పతి స్వాస్తవముగాక నకుంకొందెట్టి సంకోచము నిచ్చునో? నమ్ముతాని దైవజ్ఞులు నీవు మిగుల వదనమనకురాంపై మంచి బాధిత్వముగలదాన పగయచి చెప్పెనాడు. ఈ కలయు వారీమాటలవంటిది యగునని విరక్తిబావి యుదయంబునలేచి నా త్తమగడు విడిదికి బోయిన వెనుక నా బెరిక జెం గలిసికొంటిని.

అంతవాడు నామవయముం బుట్టిలింపుచు నుట ! ఈ రెండు దివ్యులు నీ లలిత మతస్కరియంతము రాచితిగని యానాడు రాదలేకపోయితివేని? నీగుట్టం బయు తెలిసినదిదే. పాపమే గోడుగీటు లింతయెటులుగా మన్న జేసితి ? నీమగవెన్నాని మిసియే వెప్పరున్నవి. కొందెను గంధమలంబుదమ ? వాతెర లా తెరగున మన్న రేమి ? రకము ప్రపంచుచున్నది. మేలు మేలు రతిపారవశ్యమంత వింత గాలోలు అన్నన్నా! నీకమ్ములు కోకనదికోక వహించియున్నవి. యంచుకయైన పిదురలేరా యేమియని పెక్కు తెరంగుం నమ్ము బడిపోవనవలయునెప్పు దున్నంత వారి మాట లన్నియు నాహృదయకోకాగ్ని కింధనములిసను ముడుగుమరుచు లేచినప్పుడెప్పు యొప్పుటికి దగిన యుక్తములు బెప్పి వారినిగాక సంకనపరచితిని.

అది మొదటా కింకుకాన్త్రవి బెదిలి రానీయక సంకతము సంకాపురముందె యుంచునని యాగుట్టు జెబడదకుండ వానితో నిశ్శక్తి లోకవ్యవహార ధర్మములు నేరక్షమందెని. కాని వానికేదిదనమున కాదిమమే . కొత్తగా నుండునది ఈటికి గొప్పి దినమలఱిగిసంత మా దురదృష్టవశమన వారెంత్రే హేమాంగదుడు పరలోక గతు డయ్యెను. మాతలియు నతనితో నగ్నిజొచ్చినది. ఏమృత మంతలు నామగనికి లట్లాదివేకము సేసెడి. నిశ్శక్తి మేనెంతో బోధజేసినను వాని తెలివితేటలు మంతులతో కాక ప్రజంకుగూడ నక్షయకాలములోనే వెల్లికియెనవి.

అప్పుడు మంత్రతీతకు వాళ్ళా మందులకు గడసయ్యే వీటి బుద్ధిజాలము ప్రమాద యోగమేమయినను సమర్థము కారవయ్యే వివిధసామర్థ్యమువని శక్తురాజులు, సంఘముగా గూడుకొని రాక్షసబుద్ధి చారులవలన తెలియవచ్చినదనియు దీనికి నీవేమియు కరమిచ్చుకోక వెళ్ళమని నాకొక పత్రిక నంపిరి. దానిని జరుపుకొని యేమి చేయమయినో తెలియక యాలోచించుచు బ్రతుక్కుత్తరము పంపుటకు రెండు మూడు దినములు జాగుదేసెడిని. ఇంతలో మరల జాబు వచ్చినది. దాని విషయము చదువుకొనిన నిట్లున్నది, మేము మీకు మూడుదినములు క్రిందకు నొక పత్రిక నంపితిమి. దాని కుత్తరము వ్రాసెతిరికారు. అప్పుడు పెక్కుండు రాజకీయము లొక్కటియే చతురంగ బలముతో మన పట్టణము ముట్టడించిరి. వారికో దోర మనకువచ్చిన సేనలులేవు ఈ రాత్రి కోటవశపరచుకొందురని ద్వంద్వ పుట్టినది. కావున నిక సెనదిమానము వారు దక్కించుకొనదగినదానిని వెనుకొనములేదు! తర్వాత మీచిత్తము అని వచ్చిన రాజుల సంఖ్యయు, నామములు వ్రాసియున్న యాదీనిని బయలుపరచి శోధించి యోహా! ఈ వచ్చిన రాజపుత్రులందరూ పూర్వము నన్ను వసంధించారే. తమ్ము పరిచరించినానని యార్జ్య మనందులందెట్టికాదు అప్పుడు సమయము కనిపెట్టి యాచు ముట్టడించిరి. ఇక నేమిచేయు నిలిచినదో మమ్ము జెప్పటక మానరు. కష్టపరంపర తిట్టోకొండు పయంబడుతుండ నొకమంతులవలననది యేమయినది. కానిమ్ము కర్మనూతమెల్లండు సమితి మానముగదా! శీవమున్నంతవరకు జిత్తికై రేయనం యును. శాస్త్రరీతి నిష్పత్తికీట మంది మేము కప్పించుకొనబోవు మహాయు యాలోచింప వలసియున్నది. ఇట్టి యావధలు వచ్చినప్పుడు కోటరాదీపవ జెచ్చున్న మార్గంబులు గోటగట్టనపుడుండు నారారము గలదు. దీనికి నెందేని చాదియొకక మానదని యూహించుట కోటలో నుండుమాత్రము చెడకొంపదొంగితిని. కాని యాకోటవంతయు లరికిలింపుటకు వెక్కుండును వారుమాచములు నడును. అప్పుడు మరల నాలోచించి రహస్యపుస్తకములు వెదకింప నొకదానిపై గోటలోని రహస్యముల గ్రంథమని వ్రాసి యున్నది. దానింబుచ్చుకొని పరిశీలింప శక్తువులు కోటముట్టించినప్పుడు వారు లోనికి జొరకుండ తేను గోటచుట్టను సమర్థియున్న యంత్రముల విషయమై పెక్కు వ్రాయబడి యున్నది. అది యంతయు లరికిలింపక దివరకు పోవకదా దాని పోవు దాని సంగతి వ్రాయబడియున్నది. దానిని వ్రాసిన వానిని బెట్టుగతుల నుజింపుచు దాని రీతివంతయు నిరాసముగా నిమగ్నించి యెవ్వరికిని తెలియకుండ రాత్రివేళ నా మగని మాత్రము వెంటబెట్టుకొని ఈ గట్టుయెవల జీను గట్టింది ఎలవగల రత్నములు గొన్నిటి మూల గట్టుకొన యాగూరవ్వారము తావునకు బోయితిని. ఆ గుమ్మమువలనక నమచ్చిన యంత్రముల దిక్రమము మెరగువడుచు దాని తలుపు

తెరువ విధము పుస్తకముచూచి తెలిసికొంటున్నాడు. దేవతా విధమున బ్రహ్మము తెలియదు. అహ! పనిమహర్షివనాదెంబి వేర్వడియొగదా? కలుపు తెరచివలె గుహాగుహ విశాలముగా నొకచింతను గనంబడినది. మేమిగురములో వాగుచున్న ప్రపంచంబి యాపుస్తకములో తెప్పిన జీవులకు మరల నాకలుపు మానెనని ఆ పుస్తకమును పఠనముకయారంబడి నడువజొచ్చెను. అందు నడుమ నడుమ గొప్ప మాణిక్యముల ననుసరియందులబడి నింతైన జీవితము పట్టవలదు రానివలెనున్నది. రానివిధించి నొప్పుయన్న యాదిలములో సీగ్గురము నెక్కి వామగని వెనుక వెక్కిరియకొని కల్లము పట్టుకొని కొంత సేపు మెరిగా గుర్రమును నడిపించెనని

వామగనెడి యరగమెక్కు పొరువము లేదు కావున నే మూతము గుట్టమును వడిగా నడిపించినను వా నడుము కిగరగాఁ బట్టుకొని మెల్లరోయని యరచి వాడు. తెరచును. వా నడుము గట్టిగాఁ బట్టుకొనుము నీశేమియు తయములేదు. కొంచెము వేగవలగా నడిపించినంగాని యీ దిండుదాచి పోలేమని వేమెల చెప్పినను నతని భయము పోయినదికాదు. అతడెంత యరచినను నడుమ నడుమ వడిగా నడిపించుచు మరల మెరిగా లోదాచు ఈరేటిని బెడదరదప్పిపోయినది. అందు తన రాత్రి విలేకము తెలియదు. కావున వెంతకాంపు వికలవిహ యెఱుంగము. అకలి యెవమ్మడు నేనుదెచ్చిన పర్తిపిండి పంచదారతోఁ గట్టిపెట్టి దినువాము. అట్లు నడుమ నడుమ నెన్నటి సాయంకాలమునకు వెయ్యరవిలోనున్న యొక పర్వత కొరమునకు వచ్చెను. ఆ సరి మాకొంత శివరమున కనుసరిచెట్లా పుస్తకములోనే యున్నది అచ్చలనొక విల్పితమైన కదాటము గలదు. అది యట్లము వర్తనతోడనే యాపుస్తకమును జూచి యది కలుపుగా గ్రహించి తడుక్తవర్తనని నా కలుపు లభయగని కొండపడితి పర్తిపిండి.

అపర్వతక శివరము మీదనుండి చూచిన బరమేశ్వరుండైన వాల్మీకిరహస్యము తెలిసికొన కలఁడు. అప్పుడు నేనాపుస్తకమువే జీవనోపదముగాఁ దలంచి దాని గన్నుల నడ్డుకొని చూగుమృదుము కావున నొకచోట రహస్యముగాఁ దెల్లెనని. మరియు వానింకేమియల పరిమాణములు పెక్కులాపుస్తకములో బ్రాయ్బడి యున్నది. వాని యాపత్కర్మప్రమాద మునింగియున్న నాకు కానియోమార్గియ నెప్పుడు లేకపోయినది. పిమ్మట నేనొకలేత గుర్రపుకత్తము రెండవలేత నామగనిం బట్టుకొని మెల్లన నాకొంత శివరమునుండి భూమికి దిగియందున్న సూర్యమునుండి నడువజొచ్చెను. కొంత దిగువకు జీకటిపడినది. అందు నిలిచినచో గూరిమృగములు జారింపనేమోయని గట్టుచును దిగువయే రాత్రియంతయు నడిచెను. అట్లు నడుచుచు నిండుగ రా తిక్కిరియన్న సమయమయిన క్షణపులలేత జిక్కుక బైట బడితిమిగదా? ఇది యాపదలోనుండి తలంచుచు గొమ్మెత్తిన పురుషులున్నంతలో బ్రాంతమున నొక వలూ పురుషులకడగా పురుషుల కర్మమునకు దిగిపోయినది. దానికి తెరచి యరచినది

యీ గుఱ్ఱము వేసెంత కళ్ళము దిగియబడ్డవను లక్కముపేయక యెగిరి యెగిరి యతి వేగముగా బరువెత్త జొచ్చినది.

ఇక యెప్పుడది యేమున్నది ! మొదటి గంతులోనే గుఱ్ఱముపై నిలువలేక యేరేయరు సాపెనిమిటి తటలాన దంకింటుగా వేలబడియెను. కన్నులారా జూచియు గుఱ్ఱమునాపడేక యింతచూరము రాటి వచ్చితిమి వాయవేగముగా బరువీరి వచ్చిన యీ గుఱ్ఱము యిచ్చటికి వచ్చియుగినది. అతడు పడతాపు మిగుల దూరముగా నుంచవచ్చును. అప్పుఱ్ఱాత్ముండిపాడికి నాకలోకసుఖం బనుభవించుచుండును. సాప హాయన వేసేయి చెప్పినను రానిజేయవచ్చుగాని నామాల నిండుక యతిక్రమింప లేదు. దైవమువంటి పెనుమిడిజంపిన పాపాత్ములము, గ్రుక్కెడు ప్రాణమునకై యానువదినవచ్చు గదా యిట్టి దిక్కులంబర వలసి వచ్చినది. ఇంక నీతివ్యవహారము నాకు సుఖము గలుగదని తలంచి ప్రాణము పోగొట్టుకొన నుచి కంఠమునకు దగి లించికొని ఇంతలో మీ దూతలువచ్చి నన్నాటంకపరచితి. పిమ్మట మీరు వచ్చితిరి గదా ? ఇదియ నా వృత్తాంతము నన్ను బావలయు మీ పాదములకు మ్రొక్కెదనని యేడ్పురు నానిన్నది మిక్కిలి అతిమాటకొన్నది.

అట్లు విశాఖాక్షి వృత్తాంతమునని యింద్రద్యుమ్నుండు పెక్కు గతుల బొక్కుచు నయ్యె ! కలీ ! సీతా ! నీకర్పి వాకు చివరలి కుమారుడు. అరండు మృతుండైన వార నేను వివరెదను. కలకటా ! నీవు తగని యిరుములంగురిచితిమి. చింతింపుము. పేరుగడు సురక్షితముగా మన్నుట నీ మెగమే లెప్పుచున్నది. అది యనుకనేం యగుటచే గ్రించబడినది లెప్పు తగలదు. నీపెనుమిడిని క్షిప్తుకు వెరకి చెప్పించి నీకో గూర్చెద. నావెంటి తమ్ము పోదమాచిరంబున మీ పినతల్లి యున్నది.

అని లిక్కి యాదాత్తుచున్న సమయంబున దన కిదియు చెప్పన హం కల్లోలముగా, గోరాహంధ్రుని : సంబంధి అదేమియోయని దృష్టి వాడెనటే తొలిపి విమర్శించుచుండ గొందరు వాడటలు పరుగన వచ్చుచున్నట్లు గనబడినది. వారిలాకు వెరచుచు నారా కొందెవెదకు పడిచి యింత కొందరగా పచ్చుచున్నా రేమి యని యనుగుతుండగనే యొగిచ్చుచు స్వామి ! యా సింహమువర్చి మన సేసలవెల్లె చెల్లాలెదరు వేసినది. ఏమగుట గొలుసులు దెంచుకొని గుర్రములను, గార్బలములను ముగవగుగా ద్రొక్కుచు బారిపోవుచున్నవి. సింహము సేనానివేగము చుట్లు కొరకైతిప్పివట్లు తిరిగివచ్చి ముందు గజముల తుడింపుచున్నది.

దేవిగారి కేమిమానము వచ్చునోయని వాసావీపకు లందరు భయపడు చున్నారు. దేవరవారు త్వరగా విచ్చేయవలయునని పలికిన నలికిపడుచు గడువడిగా గురించువెల్లి. యప్పుటికి బోవుచుండ మరీ కొందరవచ్చుచువచ్చి రేచా ! యాసింహ విచ్చడే యీ వైపుగా బోయినది. అది మొకచోరి విలిరియించుదని చెప్పిన నాదెవకు

గుర్రమును బోలెను. పాఠశాలము వరకు వెళ్ళుచు యంతయు దిరిగివచ్చు సింగము గనబడలేదు. అంత మరువాకుగూడ వెదకిన బోయినను దృష్టిగోరరము గాలేదు. ఈరీతి నిదిదీనిముఠా దారి తెలియక చూచిన పొడలే చూచును తొచ్చిన కోనలే తొచ్చుచు దిరుగుచుండగా నొకకోయప్పల్లె గమనించెడి.

■ పల్లెలోనికి బోయి చాండ్ర నందరింతరి యోరి I యీ యడవిలో దిరుగు చున్న సింహుని పెదకు చాలేదుకర ! దానిజాక మీకేమైనం తెలిసివరా ? యని యడిగిన నవ్వుచు చాండ్రునిరి. సాహి ! మీకు తెలియదుకాబోలు ! సింగము నచ్చి పడి దినములెనడి. దాని మాంసము మేమే తింటిని. వదిరివముంనుండి నిర్భయముగా నిరు తిరుచుంటిమని చెప్పగా నంతరాశ్చర్యము తెంచుచు నేమిటి ! సింహము చచ్చిపోయి వరా ! దాని జంపిన బంబారి ఎవ్వకు ? మా యోధుడా లేక మరెయికరా ? తెలిసి నవో జెప్పదని యడిగిన చాండ్రునిరి.

అయ్యా ! అతండు మీయోధుడో మరెయికడో మాకు తెలియదు. పడి దినముల క్రిందట యువయువన హయూరివారు కొంచు పొంతునును బోవుచుండగా నొక పుంతదారిలో నొకడు పకియుండెవల వానికి మొంలో కత్తియున్నది. ముందిమస్తులు దరించియున్నవాడు. నీవెవ్వనవని యడిగిన ప్పులిలేవందుక గన్నులు మూతము తెరిచెనుగాని మూతలేదు. పిమ్మట చాండ్రు వానిని దెప్పకొని యున్నవానిగా నిశ్చయించి వెదురుగొట్టములోనున్న నీటిదీ వదలి ప్పొన్నము చేయించెను. దాని దెప్పిరిలి యతడు లేచి కూర్చుండి వానితో వెడితొ ముట్లాడుతోవు నమయమున సింగము సింగమని యరచును నీ పల్లెలోనివారెల్ల వామిడుగా దారిపోవ కొరంగిడి.

అప్పుడమ్మనాపురముండు తవకల్లిణం పెచ్చుటనుండి వచ్చినదో తెరవకు దని పంతులు లేచి వరనుండి కత్తిని యానింహమున కెడచుపోయెను. అదియు గాండ్రుమని మీదికురికిన వెడదంపైఁగిరిదము న్నేలువ దానిం బరిమార్చెను. పిమ్మట మేమందరము ముక్కలుముక్కలుగా వదలి ముతసిరివనట్లుగా వెలివరకు దాని మాంసమే తినుచుంటిని. అదియంతట నెదియో ధ్యానించుచు గిప్పిరు నిండుచు మే మెంత స్తుతియించుచున్నను సంతసింకర తనకోవనబట్టిపోయెను. అని చెప్పగా విని యాచాక తెరగపడి యోచో ! అతండు విశాలాక్షి మగడు గాడుగద. వానికంతలం పెచ్చుటనుండి వచ్చినది ? నెడట చిహ్నముంబ్బియు వానిదిలాగేయున్నది. ఇట్ల నా తెనదో విశాలాక్షి తింతయేలగలుగును ? పాప మయ్యయో ! విశాలాక్షి మాట మరలబోతినే ? సింహచార్తలే దలాలున జనురెంచితివని ఆమె పిమ్మటమేమయ్యెనో ! వేగబోయి యరయవలయునని నిశ్చయించి యాగుర్రమెక్కి మరీగా వామార్థమునం బట్టి పోయెను.

అతంఁడెంతమరీగా బోయినను వాడొక దివముండుగాని యచ్చటకే జేరలేక

చోయెను. అందుముందు సేనానినేకస్థానమే కవలించెను. శిరమంతయు దువ
రించి వదియువచ్చి. ఏనుగులు గుర్రములు క్షాంతము నుగ్ధయియున్నవి. భటులెవ్వరును
లేరు అప్పుచారాణ భార్యండంబుకొని ఆయ్యా ? ఏన్ను నిష్కారం మీ యడవిపాలు
సేసితిన్నే నీ విషయమంతయు బాహుళ్యంబునెరిగి అక్కటా ! అక్కం ఫలందీరి
కాబోలునని పరివర్గితుల కోరిండుచు ఓద్విర్భూటరయ కొందఱు దూరముపోయెను.
అప్పుడొక చెట్టుపీడకుండ్లి యొకడు స్వామీ ! యని తేకలుపెట్టెను. అ తేకలు చిని
యిండ్రిదొడ్డుముడు తల పైకెత్తగా నందు మువ్వకన్నులు కలగిన నిలువలందీ
నీవెవ్వడవు ? చెట్టుపైన వేరుకుండివని యడుగుగా నాడు మెల్లన చెట్టుదిగివచ్చి
మొక్కుచు నిటనియె.

దేవా! వేరు దేవరపరిచారకుడ సంహరితిలే జెప్పెక్కితిని. పీఠెప్పుడుండ్లి
వచ్చితిరి ? సంహమేమైది తిలపుదని యడిగి నానాత్రినియె ఓరి ! సంహము
వచ్చి వేడిదములైవడి. నీవెలుగక యింకను జెట్టుకైవేయండివే మరయు మన సైన్య
మంతయు నేమైవడి ? నా పురుషుమీది కుళంముగా నున్నదా ! ముందు జెప్పమని
యడిగిన వాడట్లునిండు. స్వామీ ! మామమ్మగారి తేమియె గడ్డయిలేదు. సంహము
చిక్కింబించితోడనే చుట్టును బండులా మురపానిరి తోడగా బరికినెక్కి పురుషు
నకు వెళ్ళివడి. వానినిపరీక్షింపు నహాయర్థమై యామె వెంటనే పోయెను. ఆమెను
సురక్షితముగా సేపాదేరికి జేర్చును దేవరవారివస్త్రహుళము జెప్పుటకు దండ నాయ
కుడు నన్నింటుండెను. నేనును దేవరవాకకనేరదు సంహతయమున నీ చెట్టుపైన
నిలిచితిని. ప్రాణమున్న నందరకు భయమెగదా ? మిమ్ములొకదగంట నాకు మరం
ప్రాణములువచ్చినవి. ఇంతవరకు నాసంహమిప్పుడు వచ్చునోయని యింటి ప్రాణముతో
నుంచిన. అమ్మగారి రక్షణము మిష పెట్టకొని యా కుయములేకనే యందరు సెంటి
కోయిరి. ఇదివరకెన్నడును నిట్టి భయంకరమైన మృగమును దూరియుండలేదు.
దానిని దేవరగాంధర్వ రంపిని. మోయెగడు చంపలేరని స్తుతిలేదు మొరలుపెట్టెను.

అప్పుడాచార్య భార్య సురక్షితముగా మమ్మందులకు సంతోషించుచు సంహము
వచ్చినదీ వానితెప్పి యొకపీర్చి వాని తన కుమారుడు విజయనకిమ్మని చెప్పి వాని
సంపెను. పిమ్మట నమ్మనబాధకుడు విశాలాక్షి కేమమరయులకై వెదకికొనుచు
మునుపుచూచిన కాపునకంగెగాని యండామిజాక యేమియులేదు. గుర్రమును గనబడ
లేదు. గుర్రపుటకుండు మూతమెచ్చుదీక పోయినట్లు చెప్పుచున్నవి. అవధినిన్న
మొందల్లి కొంతదూర మయ్యెనుతో వెదకజొచ్చెను "విశాలాక్షి" యని పేర
యెలుగునం విజవజొచ్చెను. ఎందున విశాలాక్షి యున్నట్లు కనబడలేదు. పిమ్మట
నతండా ప్రాంతమందున్న కోయవల్లెంకుకోపును వాళ్ళాడోడి మృతాంతమడుగు
డుండెదాని యెవ్వరును నేజాడయు జెప్పలేదు.

మిక్కిలి పొడవగు నక్కానలో నమ్మానవతిని వెనుకనుండి నాడుమానములు గలిపెను. అప్పుడతడు విసిగి యా చిన్నది చెప్పిన కొండకు గురుతుగా పోయెను. అప్పుడతనితోమిక్కి యక్కరికి చెప్పిన చిన్నాంబులన్నియు నరయుచు నెట్లకేండు నాపుస్తకమును గనిపెట్టెను. అది యందుకొని యందులోని విశేషము లన్నియు అది యోరా! విశ్వకర్మసృష్టికాని యక మానవసృష్టి కాదు. ఇట్టికోరిలు గలిగినలో శక్తువులేమి చేయగలరు ధైర్యమాపలేక విశాలాక్షి పొరీపోయినదిగాని దానిలో చెప్పినట్లుందుండి నడిపించుచో అపరాధములయ నేకమైవచ్చినను నేమియు చేయలేదు. అన్నన్నా! ఇట్టికోరిను గూడ శక్తువుబుట్టకొనలే. తైవగతి యపార్థమైవదిగదా? అని పెక్కువిధముల రర్కంఘరు నాపుస్తకమునం దున్నరీతి నాకలుపు తెరచి యాచింత ముఖాని వాని విశేషములకు వెరగండురు గొంత దూరము పోయెను.

అప్పుడు నేనుపోయినను భారమేమియులేదు. విశాలాక్షి యాద్యారమున గోటలోనికి పోవనట్లాపుస్తకము చెప్పరున్నది. అట్లేగివున్న సింహుస్తక మిందుండదు. అన్నేగియే తెలుసెక్కడపో యున్నది కానవ వేషపుడకి మరలి యుత్తరముకోరిగిరిసి కొని పిమ్మట సింహుస్తకంబునలోని పగరంబునూర్చెదనని నిశ్చయించి యందుండి మరలచెడివచ్చి యాక అభిమాని యాపుస్తకమును బుచ్చుకొని కొందరిగను.

తురగమొక్కు పొనుమనుగల యస్తాత్తరగంటి యంతరముక వియ్యదివలె నేమిటికె యుండును. ఈపొలితెప్పిటికైనం తేరకమానను. కావున నీక నీకానలో వర యుటమాని పురంబులకుపోయి వెదకెదరు. విశాలాక్షి మగదైనను విసినమందేటికి యుండును. తెలియక నిన్నాత్కడక యలసిరిగి వారిరువురంగూర్చి కాని యింటి పోనని మొదలనే శవరము చేసితిరిగదా? వారు బ్రతికియండినచో నెప్పుడెత్తినను గూర్చక మానను. వాడు పక్షపుల్లెయిన్నులయలకు మరేయ మానసంబే తార్కాణము. అని తలంచుచు నయ్యరణ్యమార్గము పడిచి గ్రామములమీదుగా నడుచుకొన్నెను. ప్రతి గ్రామమునకు దత్తవ పోయి అదికాడ వరయించుచు మరయు నాచుమానుమైనది. అదివరకెప్పుడును గోపెని యెలుగనియొక విదేశమార్గంబునంది పోవుచుండ నాదారి యొకనాది సామంకాలమున కొకపట్టణము రావునకు దీసికొనిపోయినది. అంతోక పురుషుం దెదునుమదినాని కిండ్లదొడ్డున్నది కిట్లనియె.

మ శ యా శ దేశము కథ

అయ్యా ! ఈ దేశము పేరేమి ? ఈ వర్షము పెద్దదా ? ఇప్పుడే రాజధర్మము లెట్టిది ? ప్రజలెందువలెను ? ఇప్పుడేమిటి మార్గమెచ్చితిగిందను విశేషములేమైనను గలిగిన పక్కాదెంపునును యిదిగవ నా బాటసారి యిదియే. అయ్యా ! ఇది మన యాశ దేశము. దీనిని సంవత్సరము నుండి చూడవచ్చు యెల్లదు నింపాకేతుండనురాజు పాలింపుచున్నవాడు. ఇందరి ప్రజలు కలిసి నాచాదెంపును విదేశస్థులువచ్చిరే వానినిదారి వహరింపగలిగిననుండులో బలియిచ్చుచుండును. స్త్రీ పెత్రముచేతము నింపాకేతుడు కడు ధర్మాత్ముడు సంవత్సరముండి యిచ్చుచి దూచారము కొండెము రగింపెను. నీ పీ డిక్కుల వెడగెపు కాబోలు నీవెవ్వరింటిను ఇవదేయకుము ఆ రాజుగారి విదేశస్థులకై సంవత్సరము క్రిందకు నొక సరిగము సూతముగా గట్టించివారు. అప్పుడిది బొమ్మ బోజము పెట్టుదును. గ్రామస్థుల మాయబంజిత్తులకు రాజుగారు కావలయున్నారు. మేము విదేశస్థులగే నిన్ను నొకమనిషిని నిచ్చుడికివచ్చి యానకములోనే బోజము లేని మా యానికి బోవుమున్నాము వెనుక వలదొకమనిషి రాజుగముగా బలికొని బోవువారు. ఇప్పుడు దూరాదాగము తగ్గినది ఇప్పుడు స్త్రీలయెడ కడు నా గత్తగా నుండు వండుము. లేచిపో మోసపుత్తులని యిచ్చుచి విశేషము చూచుచుం బెచ్చును.

ఇంద్రుడు చూచింది మాటలు విని సంతసంపుచు అయ్యా ! నీవు కడు పుణ్యాత్ముడవు. ఈ పటము గట్టించయి వెచ్చితి. లేచిపో నేను కూడ మోసపోవుదును కొత్తవాని కేమి లెలియును అని యతని సునిజేయుచు వానిదేననిపించుకొని గ్రామములో ప్రవేశించెను. అడు పక్కలను చక్కనిమేడలనుండి యింపుగా గనబడి నది ఆ సోదరులన్నియు సంతకారముయిచ్చుచు కుచేసేసి తిరస్కరించు నా గ్రామస్థుల యెవ్వరొకడు ప్రకటించుచున్నది. అది యాచువారికి స్వర్ణమాయనితోలేక మానదు అన్నియు మేడలేకని సాధారణమైన యిల్లకలియులేదు. అంతకుమున్ను తానుచూచిన మట్టములలో సంత పెరిగిపోయెనది లేదు కావున నింద్రుడున్నాడు దాని రీతి వెంతయు మెచ్చుకొనుచు చంతలకొనుచు వా పీడించి వెరువకొచ్చెను. అడుగడుగు నకు నొకవిశేషము గనబడుచున్నది నిందితి యాచువారోవ వాతనికి సుతసాగి నది కాదు అట్టిది కొంత దూరమునోయి యొక మేడకడ నిలువబడి యొకరిని అయ్యా ! విదేశస్థులు నివసించు స్వత్రమంత దూరమున్నదని యడిగెను.

ఆ మాటనిని యాయుండిలోనుండి యింపనాల్గంటి వసిండిబొమ్మయినందక్కు రమ్మ మని మివొంతులు నలుదేవల కొదల చూచుచు ఇనురెండి అయ్యా ! ఇటు సంగతి చూచు పరదేశస్థులగావలెను చూడెను పెక్కుదూరమునొచ్చుచి. ఈ దేవు

సెన్చట నుండి మాయలు పాతము సేసి యుదయమున పోవచ్చును. పిరివ్వునువచ్చి నట్లు రోజునము పెట్టుచును యింతిగయముగా భావించివది.

రానిన్ను చుచుచుర గంభీరవదనములను వెగగవచుచు నిండ్లద్యుమ్నులను ఓహో ! ఈ దివ్యుడి మిగుల పరివ్రతఁ గనున రోచుచున్నది. పొందర్యముగదిగి గర్వ మించుకయెనును బాసక యిది మర్యాద జేయుచున్నది. కొందఱు మందిమతులింటి వచ్చిన విధువై నది తరుచీల సత్కరింపను. పొల్లివై న భార్యలన గదా యజ మానునకు గీర్తిగల్గుట భార్యవత్సలాలును, గుణవంతురాలును, వృత్తవంతురాలు నైన యెదల భర్తార్థ కామరూపి దానయింజేయున్నవని పెద్దలు చెప్పుదురు "భార్యామాం మిదంగ్యసో"మని రానంతియే వరించురని పెను గళుల మెచ్చుకొనుచు నింతకో బాటసారిమాట బాపకము వచ్చుటకే పంపించువదనతో నుంరరి ! నేనించుచును నున్నతనునకు రోపంసిన యగత్యమున్నయిది నీ యాతిర్యమానకు సంకసించితి రోయి వచ్చెదనని పలికి యెందుండి వచ్చితివనెను. మరి కొంతదూరము నడచి యొక యింటి యజమానునితో నయ్యా ! పరదేశులు నిలుచుటకై కొత్తగా గట్టిన సక్రమింక దూరములో నున్నది. యా మార్గమున బోయిన బోవునాయని గుడిగెను.

అప్పుడాగ్గహము నుండి యొకజివ్వని పువ్వున మెదడిగి వచ్చి యకవిమతి కచ్చెరువుగొనవుచు వెనుకగా నిలిచి ప్రియ ! మీరు పరదేశస్థులు సక్రమ దూరములో నున్నది. ప్రోత్సహింపనిది యుదయమున బోవుచునుగాక. ఈ రాత్రి మా యిల్లు పావనము సేయుడని నేడుకొనునది రాని ముఖమైన యారాజు వెదగు తెందుమె నోహో ! యీ తూచురాచ మిగుల మర్యాద నెరిగినరారు. బాటసారి నాతో మరి యొకరిని చెప్పెను. ఇచ్చగించి భర్తలెచిమము గృహముగా గమనించలేదు. సుగుణ సుపరివ్రత నీయూరింత భాగ్యసంపన్నుడవా ? అనికేమిటోని యల్లనెనో రాని నాకంత విశ్వాసయోగ్యముగా గనబడుచున్నది. అపమ్మ మరయు బరిక్షించెదంగాక యని కలంచుచు పోతి ! నీమాటచా నేను సంతసించితిని నా కచ్చోటికి రోపంసిన యవసరము కలదు. పోయినవెచ్చిన నేటి భావతిమ్మని పలికి యా యిల్లుదాటి మరికొంత దూరము నడిచెను.

ఆ రీతివడిగిన కాపున నెల్ల వచ్చుచుంటి రిన్నదివచ్చి రోపంతు రమ్మనివెదకు కొనుచుండుటయు నన్నరవమమద్యుతపది పదకు బాటసారిమాట బాటకముగా దలంఁచెను. అటు పెక్కింట్లుదాటిపోయి మరియొక్కచోట కొంటి తెరగున సక్రమింక దూరములో నున్నదని యనిగెను. ఆ మాట మీదమీద నుండివిని కృష్ణదాసమనాని భార్య ప్రశ్నవతి యనునది పదివది మెదడిగివచ్చి దానికర్థముగా నిలువంటి విసయంబున నిట్లువియె. ఆయ్యా ! తమదేశమిది ? యెచ్చటికి బోవుచు సిగ్గుటి వచ్చితిది. సక్ర ముడిగితి రేబటిరని యడిగిన నా రాజపుంగవుల దగనామణి! మా దేశము పెక్కు దూర ములో నున్నది. ఒక బాల్కారిపై యిచ్చటికే వచ్చితిని. అవదేయుటయు సక్రముడి

గిరిని యతరము దెప్పెను. అయ్యో ! యా యోగ సిద్ధియందు గలిగి యుండుగా
మీకు బసవేయలకు సలమెల్లటను బోదినది : దు కాటా ? యా యోగరాత్రి
మెచ్చటో యొప్పు సకరిమనకు బోవలయునా ? మీ వంటివాడు సమిక్తము లేక
పొగిర్చించినను వకురా ? గృహములె యొప్పుండును వంతు మీ వంటివాని బాణిండు
టియేకదా అతిపవరూపిని భవనము వసుమి యొక్కలు చెప్పుదును. గంధర్వ
నగరపాఠ్యమైన యీ సుంసారమందున్న పారంబింశియకాక మరేమియున్నది.
మీరు మా పుణ్యవశమున స్వరమునకు బోవుచు దారిపెప్పి యిట్లు వచ్చిరి. ఈ చాళి
మా యింట నిరయతిర్యమై వుచ్చుకొని యుచును. నం బోయెదమగాక లోనికి
రంధని మిక్కిలి భక్తితో ప్రార్థింపబోచునది.

అమ్మావసవతి యా మానవతి భయర కి విశ్వాసముండు మిగుల నానం
దము నొందుచు నొనా ! మీరు మర్యాద లెంత ! తోగానున్నవి. వరుణంబున నెంత
దర్శాత్ములెను బసవచ్చుటకు సమ్మతించు. అలసారి నన్ను మోసపుచ్చుటకై
యట్లు చెప్పెను బోదాయి. విరోధము. మాయలై గ్రహింపవగును. తలుచు లక్ష్మి
నాడే మంచివాని లక్ష్మియని చాటుచుండును. లోకంబున నందరు దుర్మార్గులుగా
నందురా ? ఇందు బాదిన వారెల్ల నన్ను దుమయింపి కమ్మని బ్రతిమాలుచుండిరి.
ఇరియనగాక సకరిమనకు బోవుదారి తప్పితిని. ఈ యోగరాత్రి మెచ్చుకగముం
గొనగలడు. ఈ రాత్రి మీ యింటనుండి యుదయంబున బోయెద. నిరంతరీ నేమి
మోసము చేయుదురని తలచుచు నామి యింటికి వచ్చుటకు సమ్మతించెను.

పిమ్మట నా ముద్దుగుమ్మ యొమ్మమమరికి బోదొచ్చి బోవుచు గననంబు
జేరినంత బడిచాలకలు బంగారు కణ్ణములతో నీళ్ళుదెచ్చి యిచ్చిరి. వానిని బుచ్చుకొని
అతడు తన యొదనున్న పునకము మూలయు నా దానికి గుమ్మముపై యదలోనుండి
కాళ్ళు గదిగొని లోనికిబోయెను. ఆ దిన్నది అతనిని మేక మీదికి దీసికొనిపోయి ఒక
కనకపీఠమునంగూర్చుండబెట్టెనది. అమ్మక యందుగల అంకితముని స్వాంత
మునకు పంకపేడుక గూర్చినది. వాడతేయు సవరారములన్నియు రాజోదితముగా
వున్నవి. తన్నుఁగ కవ దిగా నెరింగి అట్లు జేయుచున్నవారని అతడు ప్రాంతివది
సంతోషము జెండుచు పీఠోదిన తన దేశములో గొన్ని గ్రామములిక్కునని నెగ్గు
యిండుకొని యుండెను.

పిమ్మట అతనికి జెక్కు పిండివంటలతో భోజనము కెట్టిది భోజనము
సేయు సమయమున నా రమణి అతసుయొద్ద మోర్చుండి అక్కా ! నెమ్మదిగా భుజిం
పుము భోజనములేయదేవు. ప్రబోధు బోవుటచే వంటకములు తనకు లభ్యములు

కాబోదు. యిద్దో ఆకలి దీప్యకొనుడు అని పలుకుచు నురదగ్గకొని వీరును నడుచు నడుచు నేను కానే నడిచుచును వీరికి అతనిని లేచుదాక నిలవకదెట్లునుండెను.

అట్టిదే మోటరు మోటారును నెంచుచు అతనిని భుజించెను. తర్వాత అతనిని పడచారటలు కనునెక్కిపామునకు దీసికొనిపోయి యందు హంసకూలికాకల్పం బునం గూర్చుండబెట్టిరి. ఇంతలో అక్కంఠయ గస్పరపురీదెను లేచుచున్నకొని యాగదిలోనికి తోయి అతనికందిచ్చుచు దాననుకుష్టి వదలిన పిమ్మట వీణంబున్న కొని హాయిగా దండ్రివాడయితో కంకనాటము మేకగించి పాదదండంగిడి. సంగీత ప్రయోగంబగు వాద్యాపాటంగంబి పాటకు మనంబు గమగ అచ్చెరువందుచు అప్పుడు దానిని దివ్యాంగనగా రులించెను. అచ్చేకియ పాముండగనే అందున్న పరిధాతకులు క్రమ్మకనుమగా అవ్వలను తోయిరి.

ఓంటరిగా నుండి పామునున్న యాచిన్నదాంబాచి యాతేకు వేరొక లాగున నందియమంచుచుండెను. అంత పాటాళించి యా యిండుతోడి మిల్లగ అతని నెంతకునద్య అర్థా! పెక్కుదూరము నడిచి వచ్చిరి. అంబులీర బాదము తోతుదునా అని అడగెను. ఆ మోటరు సంఘమంబును అతం ధివో! యింత వరకు లేసిన యుపదానమెచ్చియు గృహస్థులకి దగ్గమగాని పరపుత్రమనంది పాదమలొత్తుట నతిధర్మముకాదు ఈ దిన్నది దానికే. మొదలందుచున్నది. ఈ దేశాచారమిట్టిది కాదోయి, యెంత అతిప్రియము పక్కివర పెనింటిగాక ఇతరునియొద్ద నొంటిగా నెదురునా? అట్లు నెదురులు తగదు మనయు బావలొత్తివో మనము బాంబల్లమందక యాగునా? ఇంద్రుడు వ్యామోహము నిలవకమెనది విద్యాలనువి కూడ మోసము చేయగలడు. మనయాక దేశమిలో కొరక్క పంకోపము లేదని చాచుక గలదు. దీనువుని ప్రాయమిట్టిగా తోచుచున్నది. దీనినితెంత నుంభవిచ్చిన నేనును భ్రమమెందుచునేమో అని తలంపుచు దానెట్టియై.

సార్వీ! నామ క్రమ యింతమాత్రము లేదు. ఇంతదనుక నీవు లేసిన యుపదానమునకెనేని సంకసించితివి. ఇక బాధము. బ్రౌద్ధుపోయినది. నీవుపోయి పండుకొనుము. నాపాదము లింటనాచి పలికిన అక్కరికియు బయ్యెలు సనరించు కొనుచు మొగంబున కినునగపు జిలుక దొంకరి మరుపు తెనుగునమెడిగెమెరయ నుదల అరవకీసియి. అర్థా! మా దేశాచారమ మికు తెలియదు కాదోయి. మాకు నతి దిని సంకోచపెట్టుట కంటె యుక్తమ సంతంబలేదు అతిపినే రై వముగా భావించుట. అంతదేమి కోరదు వలసనకిత్తును. నీవు సంకయింపవలదు నీ యిష్టముదీర్చు కొమ్మని వలెదను. అతడొ మాటలు నహింస మంఠము నుండి నేంతుకీ యావం కరుగసాగెను. పిమ్మట నమ్మదవలయు నతని మతి కలుగదని విశ్వయింది అర్థా! పోవము పోవము కమ్ము. చుంతమహిమ అరుండును నీచితకపురయి నెల్లు చేసితిని. ఇక నమ్ము ముట్టనని యెక్కుపెక్కుకొను యతడు కయనించిన తయార దాగదెనుండి మరి

యెవ యిందరిలోనిది తోలువది. దానికృత్యములన్నియుం దంపోయుచు నది కైత వసూ 7 యధార్థమాయని చెతర్కింపుచు నిశ్చయింపజేసే మనంబుయ్యెరి బాగుయెడ నతంబెట్లె నెఱుంగెను. అతంబుదయమున దేవి చూచునదకు బాధమలకు తేరులకు సంకెళ్ళు తగిలి యున్నవి. జనుమాకములదేత గట్టుండి బోనురీతిమ్ము యొకగదిలో ముడెను. ఆ గదికి వస్తుంకె పునం దాకమువైచి యున్నది. అట్టి విధమంతయుం తారీ అయ్యా ! వేదేమి పేరును దేసితిని ? నన్ను శాసాగృహముతో నుండుటకు గతంబెడి ? అచ్చుద్రియకోరినదీరి నరుచునుది కాలోయ. పేరు పేరు, పాపమా బాట పారి యా యూరిలో వారువారు మోసపుకుదని దెల్పినవైచెప్పుయొన్న నాను అమ్మడిల వమ్మక యాకొమ్మ తేజ్జిరి నిక వేమి సేయగలను ? ఎంత యెందు గతిగి యున్నను తోనునంబిన వేంహమేమి చేయగలదు ? కలకలా ! నవ్వాకదిసములు సమీపమునందె యున్నవి. జప్పుడు నన్ను కల్లికి బరి యితురు కాలోయ. కానిమ్ము తానికి నేను వగవచ. ఎవ్వరెవ్వరు మరలనున్నదియేకదా ? కవదము దీర్చుకొనలేక పోతివను దిశయాతమున్నదే నాకు దైవమిడితి మృతి వ్రాసియుండుగా మదియొకరిది వెల్లు అయగును ?

శ్లో॥ అధాపినదవశ్యర్థో నాథావో భావినః కర్మధరః
ఏకదర్శనంతో విద్వాంసః కిక్కింత దేవమోహలాః

అనగా కాని ప్రయోజన మిచ్చి పెరహరి బ్రయత్నము చేసెమను కావేరడు. ఏమియు బ్రయత్నము చేయజే కానున్నది కాకమానదు. అని చెప్పుచు విద్వాంసులు సైతము దేవమోహితులై బ్రాంతివొందచున్నారు. కావున వేసెప్పుడు రింకిందనేరి కర్మసూత్రమిట్లున్నదియో యట్లు అయగక మానదు.

శ్లో॥ విజ్ఞానోద్భవమృతం కైలాసోహమపాంసదేస్థుజఠం
సీతాకగవశ్చైవకేవలమపాకః కథంవసంతాకృతః

విదేశసంబాధము వర్తకారోహము నమ్ముడిమమీద బోవుట శాసాగృహ ప్రాప్తి, గుహలో ప్రవేశించుట తోవగనవి దైవవశమున సంప్రాప్తించునందురు. తాని యిది సెవ్యవికార్యమేకదా. అవి జెక్కు తోగం విచారించుచు నింగిద్రుమ్ముం డా బండ్లిగృహమున గొప్ప దివ్యబంధంబును. పుణ్యపుణ్యములో నగ్గగిగింకగు నమ్మహారాజా ప్రాకృతికమందవోలి నొంబుంబు బంధమనీ యుంబెను. అన్నన్నా ? పులిమిలో నెడమం గదివంద దేవదా ? బంధునంద సాయూరి పరావక్షుల బంధులొకరు కవసమగా నొకనొకసేని యిరితి పంభాషించుకొనిరి. సభాభ్యుదయ సభావత్తో మనకు ప్రభవగ సేవకేతడు పూర్వపురాట దండవర్మ మిగిలె పని మెల్లకొన్న పుస్తకమిచ్చియు ముదిరించి లాగకొనెయెను. నవ గృతములలో వనము చేయకల్గెలులు పొగవచ్చులదేను. విదేశములు మనంబుకృతు

రాజుండ నెక్కువకంటే యింకెను. మరియు వృషకములుగాని బలినిచ్చువారిగాని రాజెడ మేమాయని వత్సరమునకొకటి రెండుపావులు మన గృహములు పరీక్షించుచుండెను గదా ? ఇక మన కృత్యములెట్లు సాగును ? దీనివలననెన యా యోగ్యతయు లెట్లు నిలుచును ? సేవాత్మదీనములు సమీపించుచున్నవి. యాపాటికి మన యుత్సాహము లలిపురుషులకోడను స్త్రీలకోపు నిండియుండినవి. ఇప్పుడెప్పుడునున్నట్లు తెలియదు. అమ్మకమునకు దెచ్చరాదు కూడ రాజీశిరే పూర్వమువలె నడుచుచుంటేను. ఈ సంవత్సర ముత్సవము లెట్లు జరుగునో తెలియకున్నది. ఐదు నేటికి సిద్ధముజేసు లిగిన బలిపురుషుల సంఖ్య యెంతయో చెప్పవచ్చు యుగిగును. అప్పుడు సలాపకు లందరు తమ తమ యిండ్లలో నున్న పురుషులను స్త్రీలను లెక్కింప నూలపడుచువున్న రైరి. వారిలో స్త్రీలు పడుచువున్నరు. తక్కిన సూర్యుడు పురుషులు. విశ్రమిద్ది కొనిన వారు ముప్పదిమంది తక్కిన వారందరు వింద్రయ్యమ్మునివలె లభ్యమైనవారేయని యాశుంఖ్యను సలాపకులు వేరువేర నెదాపించి చెప్పిరి.

పిమ్మట సలాప్యక్షుడు మరల వారికినియె. ఈమారు వధువున్నర నింత వరకు గాపాడితిరి. ఇంక రాచుల కష్టము. నిన్నటిదినమువ లారెంపు సంగతినిందెరా ? మన గృహములన్నియు లిగిడింతురట. దీనికేమి తేరువలయునో యాలోచింపుకను టయు నందొక వృద్ధసలాపతి యిట్లనియె. అయ్యా ! నాకు లోనిన సంగతి నేను తెప్పెదను వినుండు. ఒక్కడేని మనయింట కొరికినో మనలను క్షింపకమానరు. కావున నీలోపుననే మనము వీరినందరిని రెండు రోజుల వారపంపియున్నది. అట్టి జోరేడియందేని యీ చందవర్క రాజ్యమువలకు వచ్చిన వారుంగారె లేకు గాని మన పూర్వులు గూడ || దినములలో రాజీశిరే బలిపురుషుల బ్రవృత్తియూ రాచురారు. దానికె యీ పట్టణమునకు బ్రాంతస్థులందఱు యెడవిలో నొక పాతాళగృహము గట్టించిరి. అందు రెండు గదులున్నవి. ఒకటి పురుషులకు, రెండవది స్త్రీలకుమో నేర్పరచిరి. ఒక్కొక్క దానిలో వెయ్యిమంది వుండురు. దానిలో రోజుసాక్షికియలు జరుగుటకు దగిన యరులున్నవి. వాస్తవ వీరినందరిని కహస్యముగా పండుజర్యి లిగిడ దినములు రాజీనతోడనే మరల మన యిండ్లకు దీనికొని రావచ్చును. అట్లు చేసిన యొక్కమూగా నుండునని చెప్పెను.

వృద్ధసలాపతి చెప్పిన యలోచన యొక్కముగా నున్నదని యందఱు నొప్పుకొనిరి. పిమ్మట మరల సలాప్యక్షుడు చాలితో విల్లనియె. ఈవరు చెప్పిన వద్దతి సమంజసముగా నున్నదని యందరు నమ్ముతించిరి. నాకును నమ్మతమేగాని మరి యొకటి కొరొంపురు. మఱము సూర్యులనేకముగా నొకలావున నుంచినవో వారందరు నేకమైన నున యొక్కలో నుండురా ? ఎరిగింది పరిభాగకులను రంగించుచు. ఇదియనుం గాక నిందరనేకముగా నవృత్తికి దీనికొనిపోవుచుచ నా యంజుకి రాజులులు తెలియక మానదు. తెలిసిన పిమ్మట క్షింపక మానరు. కావున దీనికేమి చెప్పెదరని యుచిగెను.

అప్పుడు నురం వ ద్దనలాపతి తాయా ! మమము బలిపురుషులందరి
 బిడ్డలు జేతులకు సంకెళ్ళవైతేకదా యొకచోట ముడుచుంటిమి. అట్లుబద్ధులైన వారేమి
 చేయుగలరు. సూర్యులైన నొకటియే, యొకంధైన నొకటియే, రాష్ట్రములందరూ
 బద్ధులై యీమియు జేయజేరక కరాగృహంబున పెదకాలము పడియుండలేదా ? కక్కెన
 వారివెన్నవేరే ? మణియు వాడినందరిని నొక్కచోట దొక్కసారియే తీసుకొనిపోకూ
 దదు, వారందరు నొకచోట లేరుగదా ? యెవరింటి యొద్దనుండి వారే రహస్యముగా
 దీసికొనిపోయిన నంజనే యుండదు. కావున నట్లు చేయుటయే యు కమము ఇంకకన్న
 వేరొక యుపాయము లేదని నాకు భోచుచున్నదని పలికెను. ఆ మాటలకుందకు సమ్మ
 తించిరి. అట్లు చేయుటకు లేనది మండియే యారంభింపవలయునుని నిర్దేశమకొని
 యంతటితో సర ముగించుకొని తమ వెంట్రుకులకు బోయిరి

అమ్మచూడు బ్రాహ్మి సలాహతులందరు నిరూపించుకొనినటు కమమము
 గృహంబులలోనున్న బలిపురుషులను బ్రావృన్యముగా నా పాలాగృహములకు
 జేర్చిరి. ఇంద్రుడున్నందు నాది యుదయంబున స్థలాంతరమందు రానునోలెగర
 దరణంబులకు సగకంబులు దిగిలింపబడియున్న పెక్కులకు పురుషులంబూరి వెర
 గందురు నెట్లు తలంఁచెను. అహో ! పేదమంజుళ క్రి మిగుల గొనెయదరగియున్నది.
 అందివనూతపై మేల్కొను నేనుగత మిచ్చలేకెట్లువచ్చితివో తెలియకుంటిని.
 లేకున్న నీరందరు నెట్లు మాయజేయగలరు ? అన్నవా ! యాయూర నిన్ని సర
 పాత్యలు జరుగుతుండ తెలియకున్నవాడికెంత మందమతియోగదా ? నాకీ సంకెళ్ళు
 లేకున్న నీయూరి ప్రజల వందరును క క్రి బలియితువుగదా ! కంఠకమున నిట్లుయతివేమి
 సేయుదును ! పాము ! నేనువలె నీవును మోసపోయిరి కావీయ. దైవ మాయపు
 మూడిన వాని నీయూరికి జేర్చుచుండుము. వీరందరు వెల్లుచికి, రో యడిగి తెలిసికొని
 యెవ్వరయని నిశ్చయించి ప్రతిపురుషు నొద్దకునుబోయి నిష్కారణ బంధముగతయి
 పగరుతుండ మంచిమాటల నూరదంపురు నివలు వీరికి జిక్కితివో చెప్పుమని యడు
 గును నతండు వెప్పిరదీక్షించి వెరగ పడుచు నీ ప్రకారంబు క్రమంబున వందరిని
 తెలిసికొనిపోయెను. బాలిలో గదమండు పినుములును జెంది దివ్యతేజంబున నొప్పుచు,
 యోగిరూపము వహించి యెదియో తలంచి లింకించుచున్న యొక పురుషు నొద్దకు
 రోయి ఆ హ్య ! తమ నివాసమిచ్చట ? కులమెయ్యది ? యా పురంజేమిటికి వచ్చిరి ?
 మిమ్మెట్లు వకపరమకొనిరి ? మీయూరూపాలూర పేదకయగుచున్నది మీపూర్వారము
 విసవంతుల తెప్పెదరే ! నీ నింద్రుడున్నుండమవారు. మది క్రోధపురము. సింహ
 మును జంపుటకై యుదవేసినచ్చితి. ఆగుట కాశీకాకూతురు దీక్షలాపి యేనునది మగ
 కతోగున క్కతులితే తానోయి పచ్చుచు మారంబున గుర్రముపెట్టనండి మగడు
 బాగిపడుటలను సతండు మృతినొందెనని కోకింపురుండ నాద్యననిని యక్కాంత
 తింకకుపోయి యామినోదార్ప మగనింగూర్చెనని కపరముదేసితిని. ఇంతలో

సింహము నా సెవ్యంబుల నుడువ చేయ దొడంగిన దానింజుంపుట కై పోయిరిని. నేను పోవునరకు మరెయ్యక పిదగు దానినిగడతెచ్చెను. మేమ మరల మేముకు పోవునప్పుటికి వికారాక్షి యచ్చునబేరు. నా బాంక సేవలతో నిండితి పోయినది. పిమ్మట నేనా దిన్న దానిని దానమగనిని వెదకుదు నాకు మానము లా యడవిలో గ్రుమ్మరితిని. పిమ్మట గ్రామములలో నరయును గడవరెయ్యదు జేరితిని. బాటపొరమాట వినుక యందొకని యింట నాతిర్వమున కంగీకరించి యిచ్చియచ్చును బాల్పడితిని ఇదియే నావృత్తాంతము. ఇందున్న చారందరు నావలెనే మోసపోయిరి. మీ రేమిటికో విచారించుచుండీరి. ఈ బంధనమునకాక వేరెరియేని గాఢమున్నరావేమి ? తెలుపునని యిదిగిన నరండు తలయెత్తి యదనిని బామస్కంపురు నిట్లనియె

హ ! వికారాక్షి ! హ ! పాపినియే! తెలిగినుంగిన్నప్పటి నా యందు కలిసిను మెంగ గానుండునది ఇప్పుడెంత వంతోషించెదవోగదా ? రాశేంద్రా ! నీవు : పుష్పబ్యాత్మ్యుత్త- బాన్వనము గణంపక ముంసికము పాటపడుచుంటివి. నన్నా వికారాక్షి మగనిగా బావింపుము. సింహమునుజంపివనాడను నేవేయని నుడివి నంత నాకూకాకు రత్నంకనంతోషము తెందును వోహో మావికారాక్షి మగదపు పిదనా ? గూవమామి రెప్పి-నట్లువచ్చిది. కాని నీ తెలి-జూక వేరకలాగున బోదు చున్నది. ఇదియొక-గాక సింహమున గూడ నేవేదంపితిను చెప్పితివి. వికారాక్షి కనుమగడు పెర్రెదాదని చెప్పియున్నది. ■ నట్టిచాకవే యని యిదిగిన నరండు మరల నిట్లనియె.

మ చ ను ని క థ

రాజా ! వికారాక్షి చెప్పుమాట యిదార్థమే నా పూర్వవృత్తాంతము వినిన నీనంతయుము నాయము. చెప్పెద నాకర్థింపుమి. మా కాపురము గోదావరీతీరమున మన్న పీఠభద్రదక్షరమును పుగవళము. మా తండ్రిపేరు పోమత్తెడును. అయన దిన్నతనముచే కాకితోయియుండు దెప్పి-పక్కలఁజరిచి యాచామ్యుని దిగ్గడువహించి మరల నెండితివచ్చి యచ్చునబెక్కి క్రతువుల సేసెను. మహర్షిమూర్ఖులగు నరభోక నా దువయంబున పెక్కివోకగ-హయమునక మోకలి పుకారము యాచింపవంత సింపురు బుక్కలనక పోడియతముగ : ప్పివోకలి గాంతుయొ కత్తసాదంబున నేమి చాటి బుట్టితి. బాంబులు నా రూపంబునకు వెరగందచు జూలందరు నున్న మదనరం. పిలవంతొడింగిది. మత్రాది నాని రహణయదాసని పేరు పెట్టెను గాని యా పేరున నన్నిచ్చుచును పిలవంతున నాకు మదనుడను నాకునే చాడుక లోనికి వచ్చినది.

మారంగిడి నాని బడియేను వత్సరముల్లాపాయము వచ్చువరకే తనకు వర్సిన విద్యలన్నియుంటివ్వును. నా బాధి పిగురు మాష్ట్ర పనికి ఇప్పుడ నా విద్యలన్నియు చక్కగా గ్రహించితిని. అధర్వణపద మొక్కటిను తము మా కండ్లికి రాదు. మారంగిడిగాని సహాయమును చెక్కునొప్పును నతండు మాకందగించి నెక్కొడుడినటులు కాకోచుంటే యావెనుకవార గ్రహించెను. అతండును మా గ్రామమును సమీపములోనున్న కుక్కురేశ్వరమును వగవారంబున విద్యార్థులకు బాకములుజెప్పరు సెవసించియుండెను. నేను మారంగిడి యనునవరసి విద్యార్థిని యాకండియెదకు బోయితిని. అయినయు మా కండ్లియందుండు గౌరవస్నేహములం బట్టి వచ్చు దన యింటిజెట్టుకొని యధర్వణపదము మొదలుజెట్టెను.

అయినభార్య సురుచి యనువది పిగురు రూపవంతురాలు. చెక్కునొప్పుటం ప్రాయము మిగిలినవరకువార గాకనుండువచ్చి పెండ్లియొడెను. కావున నా బాంబకము చూచుచుండి పోహిప్పుదమగా గవంబడకమానదు. సురుచి రూపవతియు విద్యావతియు నగుటచేత వృద్ధులదిమెను మగవెడలహరి వరమునను వెంబగురు గుణవతియనియే పేరుపొందినది. వచ్చును భోజనరాజనములయందు పిగురు వాక్యలకుతో జూచు చుండునది. ఇటుంటి నంతనొక్కనాడు చెక్కునొప్పుటగా జెడియోకావ్యావసరమున గ్రామాంతర ముగిసి, విద్యార్థులును తలయొకపంకె పెరియొకపోటునకు బోయిరి. తుదికు మేచిరువురముగాక యింటలో మోయెచ్చునునర్చు, నాదీయుడయము మొదలు కొని సుపుటిబ్బది మోయెయనది మధ్యాహ్నము నేను భోజనముపేయుచుంధ రావునం గూరుచుండి దెనువకరచే వచ్చుముననది వల్లార్తురు గురుతువట్టరాని చంబకములు కొన్ని వడ్డించి నివృతరు నా క్లిసియె.

మదనా ! పింగిడి పంకెతుడుగనక నీకుదగిన పేరుపెట్టెను నుపే ! నీ రూపముచూచగిన విద్యకూతుమప్పది పూవువందాయంతోలి విద్యారూపములు గలిగిన నొప్పు జానునప్పుడెం పాయలరావ వంతోషము చెల్లిపిరియుచుండును. ఈ వడ్డించిన తవ్యములేనియో చెప్పకొనుము. చూకము. నీ బుద్ధియని నచ్చు బదిహాను ములో దింపినది. అప్పురామియ్యి ప్రాయము పూర్తముగా గ్రహించనేరక నేను బూర్వపు రీతియేయనుకొని యావంబరముల బడ్డిందియు చెల్లినకొనలేక సార్వీ ! యవి సురుచిగానున్న పిగాని పీడితుడ ముహూతము వాకు చెలియలేదని చెప్పితిని. నా వోట నుండి యీ పరుత్తుమగా బయలు వెడలిన మారంగిడి శ్లేష్మగ్రహించి యాయందులోని చక్కంబలములు వాపైని బరగించుచు తుమగవుమొగచునకు నగయిమెకయ నొనెను మరసగ్రహము పోదక యాగుడెము తెలియదు ? నీవు చెప్పినవోలు యవార్తమే యిటును బెప్పెర వెనుమిది మువోహారములు. చేదికలదు కానుముగల వంటకములు. నున్నపా శమములు చెప్పనొప్పు. పిండినిన రారపియెయు చుండునని చెప్పెను.

అప్పురామియ్యు మారంగు వధముపొందింప శ్లేష్మగ్రహించినది. పిమ్మిది

నేననిపించుచునుచుకొంటిని. ఆంధ్రుల కేవలమున్నది అవియెరిగియెడన హుళియినాపు
 రెవము నానోటనుండి యెల్లఁపించెను. ఇది సుదూరగా మున్నగాని మర్కము తెలియ
 లేదంటిననగా సుదూరయొక్క విద్యను నాకు తెలియలేదును ధర్మ సూరించుచున్నది.
 రాసామి యుత్తరము రెప్పిచ్చి మధ్యగ్రహము పోకక సేసురుచిగుల్లెలు తెలియును.
 అనురాగతో నాధయభేక యావంతుకలుగునంగతి నీకెటు తెలియుననియ నీ యందు
 మదనాశము బెదిరినప్పుడుగాని నా గుటు తెలియ నీ కవసరము లేదనియు మనో
 హరమగులేదేకలు మనస్సును హరించు దూతియెయు సుస్థిహరకము లనగా ముంగి
 చముచునల్లి పైధివన పండ్లకలుకును అనురాగమున కిదియే పాక్షిప్తంబు రెండవ
 యర్థము స్ఫురించుచున్నది. వేరు రెప్పిందానికి రగుతుత్తరమిచ్చినది. ఇది మంచి
 చతుర. మాగురువు చుతురుండైనను వచ్చుదగులదే నీమెకు సరిపడుదు. వచ్చుదును
 దడుడి విషమమునూల సత్కమ గదా. అని పెక్కు తెలుగులు దలంచుచు దం బాధ్యు
 కొని తోతనము లేని పిచ్చుల నేను విద్యామందిరమునకు తోయితిని.

విద్యాధులందఱునుగూ. పాములు వచ్చుకొనుమందిరమునకు విద్యా
 మందిరము. పేరు. అదియు వారందఱి జేరియే కొంటెమరముగా నున్నది అర్చిది
 తోయి నేను బాంసులు చదువ బానుటయు పా మనం బంధుకోర సుదరి యుప
 మాలులు తలంబుకొనుచు నోహో! అనుయెల్లపాయ మెమిహాకదా? చివర
 దినినం భారముండవలెకాద యనినది. ఆ మాటలో నమధవింపుమనియుం తోచు
 చున్నది. అట్టి మాట యెచట? ఇదివర కిది గుణవంతులంబు ప్రత్యాకి యున్నదే.
 ఇప్పుడుమాత్ర మార్చవలెయి రెప్పిచ్చుచు, విద్యావతిగనుక రమకర్మవికయ
 యటనెనన తోచుచున్నది. వెలకయిల్లిపాయము పెక్కు ముగా గలిగినచో నీ లోపున
 పెచ్చది కెట్టియో మిషబిన్న రాకమానదు. అది నిజమైన వేదీయాధద నేటు
 నాటుదును. రైవవమున నీర్పాతి మాగురువుగాకు వచ్చిన రెప్పయగుంగదా! అని
 పరిపరిగకుం దలంచుచు సంకయాకుంపితుండనై తలదిల్లుమంటివి. ఇంతలో పాయం
 తన సమయమగుచుండ పా యుండకమున నా దండకు వచ్చి మదనా! యీ రాత్రి
 నీకివ్వమైన కాకమెట్టియో రెప్పము. పంధెదనని యెడిగినది. అప్పుడు నేను దర్బరి
 యేమియుండోచక నీకివ్వమైన కాకము మండుమని రెప్పిని. ఆ మాట విని యామిచ్చని
 నవ్వును మదనా! నా యిచ్చమెనది నీకివ్వమనా యెవ మమ్మారు పలికినది. దానికి
 జేదాను నీకివ్వమగు కూర నాకునివ్వమే యని రెప్పిచ్చి. అప్పుడప్పుడులంగరి
 మదనా! యీ మాట ముచుకము. ఏమ్మట నీకివ్వమ లేదన్నను దప్పదునమి యని
 పలికి తిరిగి జూచుచు తోపలికి తోయినది.

అప్పుడు నామనంబునగల యమమావము తీరినది. ఆ విన్నది యెప్పుడును
 మా విద్యామందిరమునకు వచ్చినదికాదు. పా యిచ్చము నీ యిచ్చమా యని యూరక
 మమ్మారు రక్కంపనవసరమేమి? తిరిగి చూచుచుకొనెను. ఈ చిహ్నము

అప్పుడుం బోగిలింప నా మదవతి హృదయము చాంచల్పమందినవమట తేమియు సందియము లేదు. ఇటువీధి వనమి చేయవగదరి. ఈ గాత్రీ భోజనమునకు బోయి వచ్చుడు మిగిలిన సందియముగూడ దీర్చుచు. అనర్థములారమున్నే ప్రతికార మూహించుననియున్నది. ఇప్పుడామకు తెచ్చునంద నేనెక్కడి కేనిబోయి గురువు వచ్చినవెనుక చెచ్చెరమనుకొనిన నీచిన్నది యెంతటిగా సుండుట జూరి యిల్లు వ్రూచ్చుట కొల్లెట్టినదో నేమిచేయవగు ? ఇదియునుగాక మూలంబాతుర్యమువలన నూహించుచుంటేకాని తన యల్లిప్రాయము నాకు వెంకిందినదా ? అంతమాత్రముననే నేను లేచిపోయినదో మా గురువు నన్ను మందలించుటచూచుడు. ఇప్పుటికెన నతడుటి రితవృత్తి యిట్టిదని నియాచింప కక్కముగూ ? కావున నాకేమిచేయుటకు బోదుట లేదు. కానిమ్మందఱునని చెప్పినప్పు డక్కాంబామటి స్వాంతరము నీతిబోధనని మరలించెనని నిశ్చయించుకొని తగనండుని వెదుకొనుచుంటిని

ఇంక చీకటిమివరో లేదో యందలోనే నన్ను భోజనమునకు రమ్మని తీకెదెదినది. మేను కంపమునొంద మెల్లనలేచి భోజనమునకు బోయితిని. నాకు గాళ్ళు గడిగొకనుటకు నుచ్చోదకము దెచ్చి యిచ్చినది. నేనును బాదప్రతాకమయ్యెనే తడిబట్ట గట్టికొని లోచి పోవుచుంక మంచివిలువగల ముగరువుగాని పుష్పపుట్టుము నెదురుగా దెచ్చి యాయుతోయన వేట్లంటి అమ్మా ! ఇది మా గురువుగానిదే నేను గట్టుకొన గూడదు. వేరొకటి తెన్నుని యిచ్చిన నవ్వేయనపుడు గురువుబట్ట గట్టుకొనగూడదని యేగంధముతో వ్రాసియున్నదో చూపింపును వెళికల్ల యోరవేయలేదు. ఇది భరింపక తప్పుదని బలాత్కారముగా నాతేకం దెదినది. రానిని గట్టుకొని పీటపీడ గూర్చుండునంత మూడు రాగములు మిగిల్చి కోనక యడలి యాకువైచి యంపు నన్నని యెన్నము కూరలు పళ్ళకులు కుక్కములు వింకవీంకలు పట్టించినది.

రాజేంద్రా ! నే నేమని చెప్పుచును. అదినమున నాకు జేయునుభారము అన్నియు గ్రోత్తవీయి కాని యెన్నడును జేపడదావు. అదేమిపాపసో, యెప్పుడో తన యల్లిప్రాయము స్పష్టంగా వెల్లడించిన తరువాత నీర చెప్పెదనని కలంబిడిగాని మొదటనే యిది యేమి కర్యంబు విపరీతముగా నున్నది. తగ వని చెప్పుటకు నోరు వర్చినది కాదు. ఆమె యేమిచెప్పిన నాప్పుకొనూభవకె సూరకుంకి లేయుటలే గ్రను క్రమముగా నాయువరీ మితిమీర బొడవగదని. నాకు మల్లారబోయినంత కంపము పచ్చుచుండును. ఏమి చేయుదును ముండువ వెన్నయో యూహలున్నవి. మొక్క టింను బోదనుండి వెలువడలేదు. నేను దంబాద్వారాని భుజింపుచుండ వెంటగూతు చుండి యుండు చక్కగా నున్నదియో, నీచివైమెనసో యని యచుగూడు పలువిధముల

జతురతగా బిల్వరొంగివడి తల్లిదివ్వులయే కాని నే నొక్కరాసికి సుత్తరము చెప్పలేదు.

భోజనములేసి నేను వాకిలికు భోవ యత్నము చేయుచుండగా నురుచి నాతో మదనా ! నీనొంట్లోగా మందలేము. నేను గడుచున్నప్పుడు భావుక గూరునంద వలయును. నేడు విర్యామందిరమునకు బోవుట మనకెయ్యము. నాకు రయము రాని గండు. నీసెందు గూర్మవంశుడో నేను కుడువనని చెప్పగా నేనెందు దేయవరనో నీనె చెప్పము. దాపిలేమియు సుత్తరము చెప్పలేక యూరకున్నంత భావుక వాక పీపివైరి యందు గూర్మచుండునని చెప్పినది. నే సెందు గూర్మచున్నంత రన తళుకుదూపులు వడుమనడుము వాపై అరగించుచు నెక్కియో పలికి నవ్వులు చూచితో భోజనములేసి చేరినది. పిమ్మట నమ్మజూచి చుడనా ! నీవెచ్చట అనుచుండనో చెప్పము మందము వాల్చిన ను యుడిగిన చేతు గజగజనంబు కంఠము దగ్గుతిగతి స్వరములొక పీన స్వరముతో నీనియ్యముని పలికితిని. అప్పుడా నునుని యట్టుయిన నా గతిలో అయ్యెదనా ? యని యడిగినది. ఆ ద్వంద్వార్థము గ్రహించి నేను కురకంపము సేయుచు నేమియు నువలేక యూరకున్నంత నమ్మించును నంతకుబాధ్యమే యంకంకించి యున్న తనగతిలోనికి దింకొనఁబోయినది.

నే నాగరి సంకతమున్నెన్నడు జూచియుండలేదు. కరువింతగనున్నది. అట్టిదోయి యందున్న పట్టమందిరమందముపీన గూర్మచులని. అప్పుటి నా యలి ప్రాయమెక్కియో మీయ గ్రహించితిరా ? అయ్యోన అన యలిదాన బూర్జముగా వెల్లిడిందినప్పుడు నీతి జెప్పిన మని యంతమున నామ చెప్పినమాదిరి చేయుచుంటిని అని మనియొక కారణముగానుచుతి ! అంత నమ్మించును తెలిగదికొనితిరేయి నియిన ములో జగవ్యోమానంబున యంకకరముబాసెవచ్చింది. భావించా ! నీకు భారవేల ? అప్పుడు భాసిని జూచిన నంతకు బూర్జముగల నా ముగ్ధయర్యము కొంచెము పొంక ర్యము నొందినది. భాసిని ద్వంద్వవచనకొనుచున్న వారెంతకువచ్చి యల్పేతియే మదనా ! నేనెందు బయంతనో చెప్పమని యడిగినది. నియ్యము వచ్చినచోట బయంతమని యుత్తరము చెప్పితిని. వాడేర నవమియకొనమయమని యామెనును, ఆమె తనకోరిక వెల్లితెంచిన పిదప నీతిజెప్పవమని నాకును మనయనున గడిగియున్నది.

నా మురిచిని యబ్బోరే మదనా ! రాణురాజు. నీ చెప్పుకును వుం విరరి నట్టి మురితాదవపు. అన్నింటిని నీయిచ్చమే యాచువుగాని యొకదానికి రగుమితర మియ్యపు. అన్నియు నా యిచ్చమైనచో విక నియిచ్చమేతి. నామందము పీన పీపు పనుండితిని. నాకు నేరాక స్మరమైన మందములేదు. దానికె యాలోచించుచు నిన్నుడి గిరిగాని నా యిచ్చమైనచో పిన్నుడుగనెం ? పోనీ నేనె పిదంచెమనలే యని వలకుచు దాన నవసంపదించినది. అప్పుడు నేను మందము దిగినదికి అయ్యో ! పిన్న క్రింద బిల్వరొంగి నేను మందముపీన చంపుకొందునా ? నీకోమ్మ నేనమ్మకు నుకుమార

చంతుడను కాను. వీవు దీపిమీద లవ్వకొంపుమి. వేమ వెళకచోట శయనంబెడమని చెప్పితిని. అంత నక్కంత కరచంపము సేయదు వద్దు వద్దు. సీతాచందము మీదవే పరుండుము. కొంచెము శుభ్రమైననుండుమొకటి యున్నది. దానిని దెచ్చుకొని యిందువచి పరుండెనుటలే యని చెప్పి యా ప్రకారము చేసినది. అంతలో మరల తిని మదరా ! యిదగ్గో యింతాక నీకు దాంబూర మియ్యవలయునని యిచ్చుటవెట్టి మరచిపోయితిని, వైరుకోనుమని నా మంచము రావునకు వచ్చినది.

నాకు దాంబూరము వైరుకొను నంబుటలేదు. జటియనుంగాక నేను బ్రహ్మచారిని. బ్రహ్మచర్య ప్రవేశమందున్నచాలా కాంబూరము వైరుకోనరాదను. నీవే వైరుకోనుము. పొమ్ము మమండుమని కొంచెము దైర్యము దెచ్చుకొని చురుకుగా బరికి తిని. అప్పు దాని నవ్వదు నోహో ! దాని దాని. నీవు బ్రహ్మచర్యప్రవేశము పాఠము కాంబూర మెక్కడిమా, కక్కినవను ఎన్నియం తెలుపవచ్చును గాదోలు, నామందరనా సీదాంబుకములు బ్రహ్మచారిగానూ ! మంచముమీద బయింపవచ్చునా ? రోనకులు గట్టవచ్చునా ? గంధముండు కొనవచ్చునా ? ఏది ! గంధములో వెలున్న దియో చూడము. కోవమని యుండినచో నుదయమున బ్రాతఃకర్తము చేయించుకొని యెడవుగానిదే ? యని బలుకుచు నాకు పడుపులం తెరంబుకొని వానోటం బెట్టబోయిన వెనును కొందరపటి దాని చేయంబట్టకొని నురుచి ! నిలనిలు, నీకు గొంత జెప్పవలసి యున్నది. నాహుట వినిన విచ్చుట నీవునాని యని యింత జెప్పినను వినక నా యెడల బెక్కు కామదేవతముల బ్రకటింపినది.

అప్పుడు నే మహంకారముతో అన్నా ! నురుచి ! జటి యేమిమని ? నీ వెంతో గుణవంతురాలవనుకొండినే. వేదితో లేరియొనది. నీవంటివారలు నీతిమాలిన పనులు చేయుదురా ? విశ్వనాథబట్టగాని విచ్చినచో దుండింపరా ? యడయము నుండియు వేమ గవెదెట్టచునే యున్నాను. సీతర్యంబ్బియు వివరీతముగా వచ్చుచి. వెళ్ళుము నీమంచముమీద బయిండుమని యెచ్చియో నీతిచిక్కములు చెప్పరలెదు కొన్న నాచాపటి మాటలు వోడినంతి వచ్చునకు గీత్యాద్యవ్యయెనది. అప్పుటి నా చిత్తవృత్తి యెట్లున్నదియో యరారుముగా నీక్షణిపెద్ద విషము. ఉభయముకన్న మధ్యాహ్నము, మధ్యాహ్నము కంటే సాయంత్రము, సాయంత్రముకన్న రాత్రియు, రాత్రికన్న వచ్చుచు క్రమంబున నామనము దాంబర్యమందినది.

శ్లో : లంబానింబ్రియ్యగామో విద్యాంసమపికర్షతి

అల్పదీయములు చండలమైనవి విద్యాంసుని సైతము హెసము తేరయము నార్యోక్తి నామ తాగుగ వర్చినది. అట్టి మాటలుంటి యాచివ్వడి కమ్మబెరతేయము నోహోహో ! బుద్ధిమంతురా ! శ్లోము వీతాని యెవ్వడికి తెలియవలకొంటి గాదోలు నాచుర్యంబుమేమి కవిపెట్టి యిట్లంటి. యింకొకసారి యనుము. తర్వాత

జెప్పినను తప్పంతయు రసయ్యక బెట్టకొని యెడిచినముదిలోకన్యలావణికా ? నేను పుణ్యమునకు వంటకములు వండిపెట్టి యెట్లన్నవి యుడిగిన సురుటిగానే యున్నవిని మర్యము మాత్రము తెలియలేదని పలికిన మాట మరచిపోయినవేమో ! సురుటియని నాచూట ముందుగా నేమిటికి దంపెట్టవలయును. ఈకన్యకరీతితో దిన్న దానినిజేసి యొంటిపోటు చూచి యుడించుచుంటిరా ! యని పలికొనమాటెను.

అప్పుడు నానవలయున నొకమాం బాపటియను నొకమాం బాపటియను నేర్పించికొనినది యని క్రియంకు లుతి కియజేయ మున్నుకుందనుటకు దెలిసిన బోధులు సంతలో నయ్యె ! ఇంత రమ్య రమియు బానిలేని పూర్వబోధి నెఱుగూడు దును లోకులు వినిన నెదితులేదుని మరగొంతుడు నీతికి గొంతసేపా పెదబిసేయు కృత్యముల సైతము గుర్రెడుంగక చింతింపుచుంటిని. తరువాత జెప్పవలెమి గండు.

కొల సంతసా దేవదరాంధ తోయరపలే సారంయదేక ! వరం

తస్యాయంబవునన్నను స్రవిషయై గామా ప్రవంబోమతః

యత్సౌఖ్యం పరతత్యవేదవ మహావంధోపయం మంచరీః

కోదాపించతి సూక్ష్మమన్మతకళావైర్విత్వమూరోజనః

ఇంటిపిదలరు జూమువలెదే వంచలమును సంసారంబున నిల్చియుండులే ప్రవంధకమననాస్య. కామనీయము మిగుల పొరవంతమైనదియు బ్రహ్మసందేశుల్య మైనదియు నట్టిదానిని మన్మథరహస్యవేద కానికాదేమి తెలిసికొనగలదని పూర్వమొక పోడికుడు వ్రాసెను. వానిమాట యదార్థమయినది. అంత సుదయంబున మేము లేను నప్పుడికి చెందిపోయినట్లుల మా గుర్రపుగారింటికి వచ్చిరి. అయన యు జూచినకోదనే నాహృదయము యుల్లుచునెరి. అయినయ మన్నజాని లాతి యింటియొద్ద వెవ్వతొం దిరి. ఇంటిమగా ఇందుకొందరా. నీకన్నులంత యెఱుగా నన్నవేమి లాతి యెక్కువ సేవు మేల్కొనియుంటివా యేమి ? యని యడిగిన మేము సంతక గొంతులు నీల్లం దిని. అయ్యో ! మీరు గ్రామాంతరముగడగడనే విద్యావ్యుండరు తలయొక పనికిం దోయిరి. మిరకవిని రాగఁడు, ఇంటియొద్ద తగ్గవఱుగానే పుండకొందెమి. లాతి పొకరింతన తడవుదగ్గర జేయుచుంటిని. అదియేవంకాక మీరు లేకపోవుటచే మీ భార మంతయు వామీద బడుటచే నిట్లాగాయుటచే మేలుకొంటిని. దానంజేసి నాకన్నా లెగ్రగా నున్నవని పలికితిని. నాయుడు మిగుల నమ్మకము గలడు కావున నాయన మా యొంటిపోటును గురించి యంత విచారించవలయును. మనము తఱివోరకెమ్మయుగాక మఱి ఎప్పుడును వచ్చుట ముట్లగుగూడదు, చూరగూడదు, లేరగూడదు. గూడముగా నుంకవలయునని నేను మెదలుచే యమ్మరవతితో జెప్పియుంటిమిగాని యాచూట లేమియు నెరిచినవిరావు.

అమ్మడియిది ఎద్దియో మిగిలినవేద నాయొద్దకు వచ్చుట వన్ను బాధ

దింతురు నవ్వుచు పొద్దిప్రాయముగా జూచుచు వింటిలో నేవనిలేయుచున్నను నాయందే
ఁబట్టిపల్కికొని యారీతిని కొన్ని దినములు గడిపినది. మరికొన్ని దినములు సెగవడిచి
ఎవ్వరేమన్నచునరేయిన పలుమాట వేరు చొరించుచున్నను వినుక నెలరకు లెండుగు
నదుల వాతో సంభాసించవద్దగనని. వేమను దానికి దొరించుచున్న కాని మన్మథవికా
రములకు దెక్కిందే బ్రాత్రుగనైతిని. అహా !

శ్లో॥ సప్తకవచాయదుర్గత నిషేధవిషయోద్దియోద్దిలాంవిషయః

వామస్యరావపాతః ప్రవరతిరత్నైవదుర్నివారణః

శ్లో॥ ప్రథమశతమచనీపతేకా విదుషామపికాస్త్ర సంభవస్సాచర

నివరంతి ద్భవ్యవిశ్వా యాచవ్యేందీవగజాం॥

అను శ్లోకముల లింగించుచు వానిజెప్పిన వారిని బొగడుచు వివేకమింతై
నను లేక స్మరవికాచగ్రస్తుండనై యుక్తాయుక్తముల నెఱుంగక సంవరింపదొడంగి
తిని. చోరత్వము జరిగిన యాయమానములకును శారత్వమిక నాయమానములకు జూగు
ననునప్పుడే వెల్లిడియోమను వాతకగలరుగదా ? మారకర్మలు మరువాటి మండియు
విరుగుబొరుగువారు చెప్పుకొనరావలసింది. ఇది యది మేమిఱుగక గూఢముగానేయున్న
దని తలంచుచుంటిమి మరికొన్ని దినములు జరిగిన వెనుక తుదకు మా ఎరులనే పరి
చోనను దేయదొడంగిని. ఒకనాడు వా స్నేహితుడొకడు రహస్యముగా వన్ను బిరిరి
మరనా నీనడక ఏమియు లెప్పుగా మందలేదు. ఎక్కు ప్రణామిక్కిలి నిందించు
చున్నాడు. నీవు వందీతుడవయ్యు విజ్ఞకారమాలిన పలుకుండు తొడంగరాదు. వరకాం
తానిరావయే రూచ్యము. గురుకాంతతో చా రింజగళ్ళు నీనిట్లు లోకోపద్రమమునకు
వెలువక వర్తంప నేమనగలవారము. మీతేమియుండెలియకున్నది. మీచిరజీవకారము
లరయ జరిచోసాన దములెయున్నవి. కొంచెం కాలమతోనే మన గురువుగారికి
గూడ తెలియునట్లు లోచుచున్నది నీవీలోపం నింటి లోయన బాగగనుంగునని వాకు
లోచుచున్నది నీకు బ్రాణమిడుండ గావున సంరక్షింపితిని. ఏమట నీయిష్టమని
మందలించెను.

పెత్తోలోగము గంవాని నాలుకకు వందరార సెకము లేదుగా ముందునట్లు
మదనవికారమతుండనగు నాన కాని నీతివాక్యమ లేమియుం జెప్పుకొన్నవికావు.
అంత నొక్కసాడు మా గురువుగారియొ మునిన్ని మరల మారికి దోయదననిదెప్పి
నిర్భాత్యుల నెవ్వరిని వెంటదీసికొనిపోక తానొక్కచుండే వయనపెప్పేయెను. అప్పుడు
సురుచియనట్టి అవధరము పెక్కుకాంచునకు దొరికినదని మిగల సంకసించుచు
మనంబుచేరితే బుద్ధివృద్ధులమంద సాయంకాలమగుటకు వేరి యుండెను. నిర్భాత్యులు
మరికొందరుగూడ సుందరి. గమక వగదేమియు మాటాడుటకు వీలు దిక్కినదికాదు.
విషయం నూయ్యుచి గుర్తుముల పాదములు విరిగిపోయినవి కాబోలు నెప్పుడికిని
ప్రొద్దు కుంజుడిగాడు.

అంత దీప్తపాంకజమగుచియు నా కాంత చింతగా అలంకరించుకొని స్వాంతంబున కంఠశంకాపమింజేసి నేరింప నెట్లో తోజువాచ్చిరీయలు నిర్వర్తింబి విద్యాధ్యులందరు సరస్వతీ నిలయమునకు బోయిపోలేలో అంతదోనే కాను శయన గృహమునకుబోయి సారాకత్ర వేయించెను. నేనును బోకివాటిని చాడించుకొని యా గదిలో జేరితిని. అచ్చిన నేమి జరిగెనో నేను జెప్పలేను.

రాజా ! మఱి జెప్పవలసిన లేమున్నది? మేమిడుపురము స్వరాసందసాగర మగుండు యొడలయంగక మేగులుపెట్టెడకొని మంచముపై బండుకొనియున్న సమయంబున మాగురువుగారు తటాలున తలుపు తెరచుకొని లోపంజువచ్చిరి. విద్యాధ్యులందు మందీరము దూరముగా నున్నది ఇతరులలోనును వచ్చువాడుకలదు. కావున మేము తటాపుదిగించుకొనకయే పండుకొంటిమి. రావంజేసి యరంగు నివారించుముగా మేమున్నగదిలోనికి వచ్చెను. ఆయన మాచర్యలగనాంబి మమ్ముఁజట్టికొనకాత్మర్యము ననే యట్టాటికోయివనవి చెప్పి యెచ్చటనో దాగి అప్పుడు వచ్చినట్లు కర్వార మాహించెడిమి.

అట్టి యవస్థలో నాయనమఠాచివప్పుడు మాహాదయము చెల్లెడనో నీవే యూహించుము. తదంత శరీరమమందీ వేరెచోవుచున్నట్లు కళించి యేమియుం బలుక నేరక కొంతసేపు చూపుదీయుండి యెట్టికే వామంచము దిగి సిగ్గుచేత తలలువాల్చి కొని నిలుచుండిమి. అప్పుడా బ్రాహ్మణుడు భూర్వాసువనలె మందీరదీ కమ్ముల్లిర జేసి రంజములు పడుపట గొరుకుడు గటములదీర మక్కటకమగా మమ్ముదూరెము. గాని అచియేమియు భయకంపితంబైనమాకు చింతబడిముకావు.

అరుదానిసాహసమెట్టిదో చూడుము. పిరళుఁ డువలె నహంకార మానేశించి తిట్టుచున్న యాచిఁపున పారమరంబుచి యప్పువతి నారా ! ఈ తప్పనాదీగాని మదను విడిచాడు. నాయుర్వోరలేకనే యాకంఠించులకు నమ్మతించెను. వానిజేయెనుకొన నాకు విధింపుము. అధువుట్లకయే తప్పుగంటి. అట్టివాడు తప్పలేమనప్పుడు మగవారాఁడు సెరింపకున్న వేదేమి సేయవలయు. గురుదంతవాడు తవలేదీయంతాదిరప్పినదని నిర సొంపక లేవవలసన్నిది స్వీకరింపలేదా ? సకలకాస్త్రజ్ఞుడైన హిరణ్యంగదీగిలరే ? త్రీస్వభావమును గురించి కడివామణియగు కొక్కొక్కరు వ్రాసినది జ్ఞాతము దెచ్చుకొనుడు.

శ్లో॥ ఉక్తంబవప్తవంపురుషంకాయనులే త్రీసరోపితం దృష్ట్యా

అనయోలేవలేపత్రీకాంక్షతి రర్కసరపేజా

భృశమసురాగవల్కావవత్య వాత్సల్యమతివయస్త్యుండర

వ్యతికరనిర్వేదిత్యం భర్మాపేజావ్యస్త మహాహృదీ॥

రే శక్తములు నేను జెప్పినవికావుగదా ? లోకస్వభావమును మానసిక
నవ్యవికళము. రక్షింపుచు విష్ణునిరంగులు తార్చించెడిది.

నేనుబోసిన యగ్నివరై రావహులై నతండు మతము ముడిపడుదు
మరుదని విరూపా శపించి నన్ను జాతయంతాచి యోరీమూర్తా ! నీవు విద్యులరై
నాకు సమానులవయ్యును వివేకియై నైను రంభక నిర్దిహితకృత్యమునకు జూను
కొంటివి. కానిమ్ము నీవు విద్యులన్నియు మరపుతెంద జూర్యభస్మకరి యందుకయు
లేక వైరివాదము రరింపు మీపాటి ప్రాశస్త్యము నీకు జాలునని నన్ను శపించి
యరుగనున్న సమయమున నేనును జాడంబులంబడి యార్యా ! కడుశ్రమపడి రదివి
తిని ప్రమాదనకలమున క్రవ్యుంకవైతిని. చాగుడును మీరెయంగనియో ? నన్ను
గలాక్షింది శాపాంతము గూత నను గహింపుచునీ కేతునగా గరుజాహృదయంతగు
నాభాసురుం డోరీ ! నీవు మరణప్రానుమైన యుదుములం గుచివిష్ణుడు నీకు మరం
నీయ్యించియు జ్ఞాపతిము వచ్చును. నీ పూర్వభజ్యము ముందరి పో పొమ్ము. బ్రతికి
పోతివని వరికి ఆతంబుదేని పోయెను. అప్పుడు నేను పూర్వావక ప్రతిగుండనై
అతియు నొకప్రార్థనముగా కలంచి చిరాలింపక భైరవముతో నన్నానావైకల్య మాశ్ర
యందులోవున గాణి బ్రహ్మాంబు కతివయదివముంకు గాణింజేసితిని.

అందు ప్రవేశించిన కొన్నిదినములకు ఏకాదశింబిందీయూడితిని. ■
తర్వాత వృతాంతము మీరెఱింగినవేకదా ? అట్టి ఏకాదశి సేపాటి తిథివికో పీక్షంబు
తాగ్గము లేకపోయెనది. అప్పున్నా జిప్పుడు నన్నులాచి యెంతసంరసిండునో ? ఆ
దిన్నవాని చర్యలంబంతుకొన గన్నులనుండి ఆశువులు ప్రవాహముగా తెరలు
చున్నవి. నేను తిన్నగా హలాదువంశ గోదీదీవారముల బొడివెట్లు వంకసిండునది.
వానిమితము ప్రాణములు పోగొట్టుకొనడలంచిన యా మహాపతివ్రత యెట్లున్నదియో
గదా ? నేను వైరివాదను యందుకయు నాహుల నిదసిండునదిగాదు. రాజా యేమి
చెప్పుదును. అట్టి శాంత విక యాజన్యమువలనాకనని తోచుచున్నది. గుర్రమునుండి
వేయదీనంత నాకు శాపాంతమైతి. అప్పుడే నింహమను జంపితిని. నాపూర్వమును
సంగతి మెదలు నీతో జెప్పుట మంచితిని. నేను జాగ్రత్తనుండియు శత్రువిద్య
యందును బ్రశ్రమ రేయించుంటిని. రానంబుదీయే యక్కేనరి నవలించి బరిమార్చితిని.
పిమ్ముల నా వికారాక్షిని తెదకుచు తెప్పులయెములతోను తుదకయూతురేడితిని. ఈ
గ్రామమున నిర్దిహితకృత్యములు జనుగుచున్నవని తెలిసికొనలేకపోయితిని.

సౌరుంకాలమున కిందుజేసిన నొకయల్లారు దారికర్థమువచ్చి మన్మథుగా
దనయింటికి భోజనమునకు దీసికొనిపోయినది. ఆ రాత్రి సారయింబి నాకు జేసిన
పండు ఆల్పనైకం జేయరని చెప్పగలను. దావనెం వాయుండిలో నొకసుందరి నేను
శయ్యాగతుంకనై యున్న సమయమున జక్కగా వలంకరించుకొని వాయుధకు వచ్చి

నది. మొదట నమ్మదనతి యుచువారు ములు సేయఁజానినది వదిలి క్రమమున దన భతునిలోకన సంభాషణాది విలాసములచేత వామనం బనంగాయత్తంబు గావించినది.

అప్పుడు సురుచి సంగమముమాట జ్ఞాపకమువచ్చిన బాధితమ్మకొని వస్తు నిరూపణలేయించుక నీళ్ళోకము స్వరణను వచ్చినది.

కోకాళి కాలేక్షుల్లలోచనతి పిచ్చుకోదీకరీక్షున్నమ
 త్సినోత్తుంగపయోధితి సుముఖాంభోజేతి సుఖౌచిని
 దృష్టియూర్వకతిమోతేలికమై పైసోది పిచ్చాను
 ప్రత్యక్షాగదితృప్తాంప్రయమహోహమయ్యుత్పేదితం

క్రొత్తవారనని యిందుకయు గొంతులేక పెక్కుబోకలం బోవునమ్మక
 కాశీని తర్జనమువారియచు సొంతవోక మేమిల్లదీక్షుంబుం బయలినవారము నీపిలాస
 ములు మాకులాసము గావించినదెపు. నీపిందుంకన లావమేమియులేదు. పోవొమ్ము.
 మీమగవారు జూచిన మోసమువచ్చును ఉత్తమస్త్రీచిది భర్తముకాదని మందలించిన
 జరించిన కెందముతో నమ్మందయూని మందయానమున రాసువచ్చిన క్రోవంబోయి
 వదిలి పిమ్మట నేను కయ్యయందు బియ్యం యునునుండలేని మాచువరకు బాధము
 లకు సంకెటలు దగిలించి యొక బండగృహంబున బధదనె యుండిన నాథువ
 యంతయు నీవు సెతమువదలించినది. మఱియు జెప్పవేయి. నేర్చిబొద్దున నేమిదకో యీ
 పాతాళగృహంబునకుదెప్పిరి. ఇండు మీవర్కలరాధముకదిగది ఆవరయించును భద్ర
 ములు గలగుననిరెప్పిన పెద్దలమారులుబాధార్థముని నమ్మవచ్చును. పిమ్మటామ
 లిలే నావదిన యిడునులై యు ముఱిలివి. ధిక్కరనైతివి. ఇనయ నాన్మలాంతముని
 పలుకుచు నకమూరకుండెడి.

అతని వృత్తాంతమంతయును పసి యీ యిల్లదమ్మమ్ముడు మిగుల
 మోగుపడుచు నతనిం గొగరించుకొని యోహో! మిత్రమా! విశాలా! యిప్పుడు
 నిన్నుజూచిన నెంతసంతోషించునో గదా! ఆహాబోడికి నీవు తగినవాడవగుచువు.
 రానంతేరయేమీ పెండ్లియైనవిమ్మట చింతించుచున్న యాదమ్మదాని స్వప్నముతో నీవు
 చింతించుము. నీకు మేరయ్యెడిమని యమ్మదాచు చెప్పింది. అదేవిషయమోలి
 బోవునా? ఈయదుములు సెతముదాటి యాబోడితో గలిసికొనగలవని వాకు బోయి
 చున్నది. ఇప్పుడేకి దీక్షు బామపాటనమెత్తియుండోచున్నది. కానిమ్మ. ఈయక్కలు
 కెచ్చిపెట్టిన రైవమే దీక్షు నుదలించును. నావతిన నెవరికి మీయిచ్చు కెన్నరు గలిసి
 కొందురో యని పలుకుచు సరినికోకమును శాంతిపఱచుచున్న పురుషుంబున వాచిమలు
 లన్నియు వినుచున్న యొకపురుషుడు విన్నవయె యారానన క్రిందియె.

దేవా! నేను దేవరదాసుడను చిరుడనునా, మీ సంభాషణవంతయు విని
 యుంటిని. మీమ్ము నాయోలికయైన యిల్లదమ్మమ్మునగా చెప్పినకొంటిని. మీవంటి
 వాదిట్టి కట్టవంటి యుండుట బోకంబిట్టలగుటనె బోచుచున్నది. అగ్నినాదిగర్జన

యట్లు మిమ్మెరుగక చెరలెట్టి గదా మలయు దేవరకు గోడుయట్లుపె రోకదిపోటనాటి వట్టి యా రిపెదొరుతులగు నొకవార వెరింగిండుచున్నచోక పేరుండు.

అప్పుడాకదనిలో సింగపురోదనిని భయపడ చిత్రసేన సేనలంగూర్చుకొని తనుయొనరిలేకయే పురంబునకు బోవుమండ నరమదారిలో కలరసెన్మమెదురుపడి మనసెన్మమునంకయు బారలోతెను. మనపుటలంచుడు బ్రాహ్మికిదే దంయొకదారిని బారి పోయిరి. ఒక్కరితయే దిక్కుమాలియున్న యక్కరికిమిన్ననబల్ల కిలోదనే పోమదేసి కొని యక్కిరాతులు సోపురుండ వేవదిజూచి యోర్వతాంక యొక్కిరంద నేమి సేయునని యించుక కంకింతక విడువుచు విడువుచు అని కేరలు వేయుదు వారి వెంటబడిని.

అప్పుడు నన్ను వాండుపట్టుకొని యెక్కడగట్టి యెప్పటికో దీసికొని పోయిరి. కొన్నిదినములు నన్నెచ్చటనో చాలించిమీ కీసూ రోకనాడు దీసికొనివచ్చి మన్నాక గృహస్తునడి వికలయింది. అతడును నాకన్నము పెట్టురు స్వేచ్ఛగా మాతము తిరుగనీయక నొక లండీగృహముననుంచి నివ్వబడిరమున నిచ్చటికి దీసి కొనివచ్చెను. తారలమేమియో నాకు తెలియదు. దేవీగారి సైతమీయూలే తీసికొనివచ్చి నట్లు వాండ్ల మాటలచుంప నూహించితిని. ఎచ్చటను వచ్చితియో నాకు తెలియదు. ఇంత పట్టు నా యెరింగినదని యాదుతర తెప్పెను.

అప్పుడమ్మహారాజా మూర్ఖమునింగి వే.బడి యొక్కింతకు దెప్పిరిలి అయ్యో? నా ప్రేమనీ యింటికి బోయి నుఖంబున్నదని యెంతయు పంకసిండు రున్నచోక ఆద్యేదీయయు నానదేయోకనము తెంచుచున్నయది. కటకలా! కిరాతులా నాతి నెంకకవ్వపెట్టిరో యప్పుడెచ్చటనున్నదియో నాకె యెంతపంకపిండుదండెనో అన్నన్నా పోవు వెలకొరంబునగదా యన్నియోవరలు తటస్థించినవి. దుర్బిచి తంబు లప్పుడే పొకగట్టిమని. కంకింతుకొనియు మానితిమిగాన. నారాగధేయంబిటుండ మంచిబిడియేంపుటను? అప్పుడు లింకింతుటకంటె కొంఠపువనలేదు రోకంబుంకెయ్యు రెవారుకంటె యున్నది గదా యతని యానతింత వేషయు జడగదు. తదను గ్రహము గలిగెనేని ఇన్నియోవరలు తప్పటిలో బాయగలవని దైర్యమురెచ్చుకొని రత్తి పూర్వకముగా బరమేకత్వచి ర్యాసించుచుండెను.

అప్పుడే కర్రలకమెనడి అందరకు ప్రిడించుచున్నవారని తాంబి యెండు గావలియున్న కళింగుడు పురించుడు మనువారలిట్లు సంభాషించుకొనిరి.

పురించుడు—కళింగా! యిటరమ్మ గ్రామమేషము లేని? నీబావమరది పురసంరక్షకుండో నొక్కడగుటచే నీకు పన్నముగా తెలియును గదా. ఇచ్చటి వారం దరు గారముగా ప్రిడలోపుచున్నవారులే, మన మాలలకు వివరు రహస్యమంబు తెచ్చుకొనవచ్చును.

కళింగుడు—అన్న! పునిరా! ఈ జీవవృక్షములు పులుకొని మాత్రమేమీ చేయగలరు? మానామధురీతి తెచ్చిన విశేషములు గొప్పిగంపు వానిని తెచ్చెరచినుము.

పుణిందుడు—ఏరాగ్నవై నను కొంతము పెల్లగా తెచ్చుము. గోదకు తెచ్చు యందువు సామెతగలదు.

కళింగుడు—పుణిమియు భయములేదు. విను. వేడియందనుమున బార మంతయు రాజభటులు పరీక్షించు నెవ్వరి యింటిలో మేమియు దొరకలేదు. కృష్ణరాసు మందిరమునందు మాత్ర మే! పుస్తకము దొరికినది.

పుణిందుడు—కృష్ణరాసుడు రాజాశ్రయము ఏదేనా ఏమి? మంత్రకాస్త్ర పుస్తకములన్నియు దాగికొని యుద్ధితి దానినవో క్షింతుమని రాజుగారు రాలింపలేదా; ఆ పుస్తకమర్చుట నేమిటికుంచవలయును?

కళింగుడు—అది మంత్రకాస్త్ర పుస్తకము కాదు. దేవభాషలో నేమియో వ్రాసియున్నది ఆ లిపి యిచ్చుటకాని తెచ్చు కి దెలియదు.

పుణిందుడు—అట్టిపుస్తకమర్చుట కేమివచ్చినది?

కళింగుడు—అదియేమో యిచ్చుటకి దెలియదు. (తెచ్చులో) కృష్ణరాసు చర్యలు మనకు క్రొత్తవామేమి భోజనమునకు పిలిచి యేమడితుని బెరపెయ్యవో. దాని పెండాముగూడ పిగులకొని బాటసారులను ముట్టించేనే మోహముపెట్టి యింటికి రప్పించును.

పుణిందుడు—రిక్కత నేమిజరిగింది?

కళింగుడు—అప్పుడేమియు దేసికొనిపోయి రాజువెదుట బెడలదు. పిమ్మట నేమిజరిగినది వాకు దెలియదు. అందులకు గృష్ణరాసుడు కొంతము విరచుచున్నవారని వాడుకగా నున్నది.

పుణిందుడు—కృష్ణరాసు కడుమొండిలే! ఇట్టివానికి జరిగినది. అయినను గట్టిగాబట్టి యీపుస్తక మెచ్చుటచే తెచ్చుమని రాజుగారకగివేయియెచ్చవో!

కళింగుడు—ఎద్ది సోదెచ్చి దాటిపోవగ. య.

పుణిందుడు—రేమడివనమున మరల పీసలడరచు బూర్వపు స్థలములో తేరేకురా? ఇంకను నిందేయించురా?

కళింగుడు—ఇంకేమి పనియున్నది? యాకృష్ణుడు ఇరీసిందిరిగదా? రేపు రాత్రి మరల పిరిని దేసికొనిపోవుటయే పని.

పుణిందుడు—పుస్తకమునుగూరించి కృష్ణరాసుడు కంకింతుడు దన లలిపుడు పని దీసికొనిపోక ఇంకను గొప్పి దివము అంతవేమో!

కళింగుడు—ఎల్లుండి మధ్యాహ్నము కృష్ణరాసుగారి యింటిలో దేవీపూజ జరుగును. అప్పుడు దేవీకి లలియయ్యవలయును. దారి ఏమిదేయును?

పుకిందుడు—అవును, రేపమానాస్కయే కాదా! కలకస్తాపము ఎల్లంటియో! మరలితిని. తప్పక రేపే వీరిని దీనికొంపొదగవడే.

కలింగుడు—అయినను మనకు మరల జాన రాకమానదు.

పుకిందుడు—ఎదైన సేయేదు రాజుగారు కడుదీక్షగా బరిపించుచున్నారు. వెల్లడి కాకమానదు.

కలింగుడు—ఏమో తెలియదు. ప్రొద్దుపోయినది యింకసిద్ధబోవుదుమని అని వారిరువురు స్నిదలోయి.

ఆ మాటలన్నియు నిండ్రద్యుమ్నుని చెప్పించివెళ్ళి. పుస్తకమును గూర్చి సంభాషించిరి గావున నది తనదేయనియు నా కృష్ణదాసు తన్ను బట్టిసూత్రేయనియు వెల్లంది రప్పక తనకు మరలము విరియేయవచ్చుదనియు నిశ్చయించి యిండ్ర ద్యుమ్నుడు దైర్ఘ్యముచేడువక యోగంబవలంబించి

ఈ జండుమలోని క్రొమ్మెరుగు రామలు భోగపరంపరలో, మహా
నింపరిమదీరా అతకసిరుతూ తీరికంబు చం
చం తగముచే వేసెనాభిమత సోల్కనుసిగతి నాకలింబి న
కుటు మరమాత్మ యోగమున బుద్ధిమతింగ తేయుచొప్పున.

అని వెళ్ళిపోయెనై రిక్షునై భగవదాధనము జేయుచుండెను.

అంత మమలాది యర్హతంబున వారివెల్ల రొందెనెపుడుకు జేర్చిరి. ఇండ్రద్యుమ్నుని గృష్ణదాసు తనయందలి దీపికోనిపోయి వెళుకలి గదిలోజేతట్టిపట్టం తెను. మరునాడుదయంబున వనరాత్రి ప్రారంభము. అతడు మెదటి దివసమువందే యన్నువారికి బలియచ్చువాడుక పున్నది. కనుక నాడు ఇండ్రద్యుమ్నునికి దలయందలి మేన మంకయు బసుపు బాసరి, మెదకు వేపకొల గదిరి. మంచిమంచి యలంకారము బుందరి. అదియేమియు సమ్మహాపురుషుడెగడు. భోహృప్రరారము ఏమియు లేదు. అయిందలిలోనే యొకగదిలో దయంకరదూపముగానున్న మహాకా కెదురుగా నొక స్తంభముపాతి బంగారుగాలునుంటే నతని పండు గట్టిపెటిరి. తమ్మహాత్రి కెదురుగా నొకటి తన దేహమారకపోక కాకికు వినియోగ నుండున్నందుకు మిగుల సంత సించుచు ఏకాభాషిని మగసిలో గూర్చుమని దేవిని ప్రార్థించుచు సర్వసంగములు విడిచి మనం దీక్షారాత్ర కలంబు గావించి కవమెదకు కక్షిజేయవకు వారిమగా నుండు వట్లు వాల్చి మరలసమయ మాశాంక్షించి యుండెను.

వానిదైర్ఘ్యమునకు సర్వకులందఱు వెరగుచుది. కాళియు గణగణ చలకబోర్చి నది. ఆర్యకులు పుష్పపూచేసినమున భూపతును దీవమునుదిర్చి మహానైవేద్య సమయమైనది. అక బలి యియ్యవచ్చును ప్రేయకని వలుకచున్న సమయములో గృష్ణదాసు వీధి తలుపులు తియ్యదని యురచుచు వెవ్వలో వీధిలో నందడిదెయ

దున్నట్లు విసంబధిస్తది. అదివిని కృష్ణదాసు కట్టాలవతోలు కణపుల దెవపించెను. వీరిలోగొందరు పరిచారకంఠో రాజాగారి గుంపుసిక్కి రొడులు చుట్టమ లరివేష్టించ నెద్దియో పుస్తకము చేతంచూసి విలువలరీయించిరి.

కృష్ణదాసు కలుపుతెరచివతోడనే రాజాగారు గుంపునుండిగి లోపలివోయిరి. కృష్ణదాసు మెగుల భయపడుచు నోచో! నాగుల్లెవ్వరో తెలియవరగి. పక్షింతులకై వీరువచ్చిరి. ఇప్పుడు కలుపుటచీసి మోసపోయితిరని హ్యారావములెందుడు నన్ను దేనియు తెలుసుకొనికే నేతులుకోరిని రాజాగారియెదుట విలువలరీయించెను

రాజా—కృష్ణదాసునువా చెప్పడు?

కృ—రితము మహాప్రభూ! వేసంతి.

రాజా—ఈయిలు నీదేకాదా?

కృ—రితము. చిత్రము. నారేవంతి.

రాజా—నీయింటిలో నీపుస్తకము కొరికినట్లు మాభటలు చెప్పుచున్నవారు నీజేమో?

కృ—రితము నేనానుచున్నాను చిందిలోలేదు. కావున నాకు నీజము తెలియదు.

రా—నీవింటిలోనున్నట్లు వారుచెప్పిరే? నీవలదృహుడునుంటున్నావేమి?

కృ—రితము మొదటలేను కర్వార వచ్చితిని.

రా—ఓహో! ఎప్పుడు వచ్చినావేమి? ఈ పుస్తకము మీయింటిలో కొరికినదా లేదా? చెప్పుచుని యడిగిన వెద్దియో చదివెనవేమికి?

కృ—రితము. చిత్రము. నాంబింటిలోనే బొరికినది.

రా—ఇది నీయింటికిట్లు వచ్చినది?

కృ—(కొంచెము సేపాలోచించి) లేదా! యొకవారు మాంబింటికొక బాటపొరివచ్చి తోజనములేని దీని నందు వధలి వెళ్ళిపోయెను. వాడునుండియు నది మార్వారము మీదనే యున్నది కాబోలు. మేము నెరము చూడలేదు. మొత్త మూకింకరులు దీనిని దీసికొనిపోయిరి. ఇదియే యదార్థము.

రా—అవచ్చినదా దెంచుకోయినో యెవంగురువా?

కృ—నాకు తెలియదు.

రా—నీ మాటలు విక కంకాస్పదములుగా నున్నవి నీయిట్లు లిడికింపవలసి యున్నది. నీవేమి చెప్పెదవు?

కృ—కరుడు నాకు గ్రీతవదా? మూయిలు కక్కగా లిడికింపవచ్చును. ఇప్పుడు పూజాసమయము కొంతసేపుండి వరదండరు.

రా—మిహూ మేము రూదగురరా ఏమి?

కృ—మా నెయము మద్దిరి. అని యిట్లు కృష్ణదాసు వలికిన చిని యరుమోవముపడి యారాజా తక్షణమే యదని యిట్లు లిడికింపుచు భటుల కాళ్ళపించెను.

అప్పుడు కృష్ణదాసు భయపడుచు బోవోలోవ బ్రయత్నించెను. రాజభటులు కడంబిచ్చిరితారు. తర్వాత రాజుగారు తటంతోగత వాలోనికిబోయి నలుమూలలు వెదకించిరి. అంతకు పూర్వమే యాయంబిదియి యర్పకులందురు తలయొకదారిని బారి పోయిరి. అందున్న యొడ్రఘుమ్ము బొక్కనుండు మాత్రము యూపంబుననొప్పు యజ్ఞపకువునది సంభవన గట్టంబి యొకరెనుంగక క క్తికర్మములుగా నిలువంబి యుండెను. అట్టివానినిజూచి యారాళ సంకించుచు ఏకదెవ్వరు? ఇటు గట్టబియుండు లకు గారణమేమి? అని ఆడుగగా నొక్కరుండుచు మాటారలేదు. ఏమృత సతని మెదనున్న గొలుసుం విప్పించి నీవెవ్వంకవని యడిగెందెను. అతడు గమ్ములు దెర వకయే నేనివ్వదు విరమాత్మను. పేగమశిరసు నువకుదని యాత్తరము దెప్పెను. అమాటలువిని యాపుకమిడెను పరితపించుచు నోహో! ఏని విడియచ్చులకు నివ్వల గల్గిరి. దాననే వీని నిటు వసువుకుంతుమను మొదలంపనువుండే నలంకరించిరి అన్నట్లు! యొక నిమిషముదాదిన నిష్కారంబును వీడు రచ్చిమేవునగదా? కృష్ణదాసు నిటురప్పింపుకని దూకంబంపుటయు నదిసరకే పగముదచ్చియున్న అశంకామాట విని వెరచుచు నెట్టకే యక్కడికి వచ్చెను.

ఆ రాజు కృష్ణదాసుని బారి యోరి! ఈతనినిటు సంభమునం గట్టించి నేమి? ఇకదెవ్వరు? నిజము దెప్పుచు లేపవ్వు నిర్విప్పుడు ర్గితనధ సేయంబుకు వసులయు వరంబు గడగడ వంతుడు మహారాజా! మెము వీనిని జంపుట కింద గట్టలేదు. అమ్మవారి ప్రీతికై యిటు గట్టించి ఏమృత పిడిదివేయుదుము. అది మా జంబారమెయ్యవ్వడి. ఈ విషయము మీరు పొరుగువరికి తెలిసికొనవలసి నిర్భయ ముగా బోంకెను. ఆ రాజు వాని మాటలు విని క్రియలుచు ఓహో! మీ యాధార మంతయు విడియే యచ్చులకివచ్చిరిని. మరల బొరుం నడుగవంపిన యగక్కనులేదు.

ఈ యానవారిని సెట్టే జేయుచుండెను. కావించు వేసు మునుపటి రాజు గాను. వీని జేతనే యధారమంతయుం తెప్పించె! అాడుమని పలుకును నింకర యుమ్మునం గట్టన గొలుసులు విప్పించి వానిచే నా కృష్ణదాసుని గట్టించి యొడ్ర యుమ్మున కిట్లయి. అయ్యో! మీ దూపక కొంగునొనినది నేని పట్టంపు రాజును. వా పేరు సింహాకేతుడు. చక్కంబు విని పట్టకొనలకై యిచ్చుటికి వచ్చితిని. మీరె వ్వరు? మీ పేరేమి? ఇట్లెం కట్టించిరి? మీ వర్తమాంత మంతయుం తెప్పకని యడిగెను. ఆ మాటలు విని యొడ్రఘుమ్ముడు మనం బెట్టకే బాహ్యపలారమునకు జొనిపి మెల్లన గుండు దెరచి యెదురునున్న అతిని దేమా దెలిసికొని వసుస్కరించుచు నిటునియి. అనిహా! నన్ను దేవలోకము నుండి మరల నీ లోకమునకు రెచ్చితివి. ప్రాణదాన సుకృతము నీకు దక్కినది. మీ వంతువాత పాలించుచుండ నీ గ్రామమున నెట్టి హిరణ్యకృష్ణులు అడుగుల చింతగా నున్నది. ప్రజల యిడుముం వర యని రాజు సభయమును వొందువని దెప్పుదురు. నా వృత్తాంతము వినుండు, నేనింకర

ద్యుమ్నురస నాకను. దైవవశమున విడిచి తీర్చి బలిపురుషుడైనది నని కాను పేరుకు బయలుదేరినది మొదలు వాడే ధనుక బలిగవ వృత్తాంత హుమాయాకముగా మార్పొందినది.

ఆ వృత్తాంతమునకుఁబయలు విని యా భూతాంతురు నంతోష భయ సంక్రమ భోగంబులు దిశుబలమై సరసుపై గడచియుకొని కలకటా ! ఈ గ్రామమానులెంత క్రూరులు ! వీరికుందర వేషముగొని జంపించినను బోషము లేదుగదా ! మార్గమునందర నీ రీతిని పెట్టించుచున్నారని గాబోలు తెలిసికొనలేక బోయితివే. బాసమ్మ దైవకృపచే సమృద్ధివనం బట్టకొంటివని సంతసించుచు కృష్ణరాసుని జూచి యోరీ ! తులునా ! ఇక నీవేమి తెప్పెప్పురా ? విన్ను గతుల బోవలో ద్రోయంతును మాకు మని పండ్లు పటపట గొరుకులు నా పక్షమి గ్రామములో నన్ని యందును బరిగిబరియచ్చులున్న వారివందర దన యొడకు దీసికొనెదవని యనుకోవలంబోలు కిందయి కాపడితివి యా యింద్రద్యుమ్నుని వెంటతెలుకొని తన కోరికలోకి బోయెను. రాజభటులు శరదాశి బయిరయంబునతోయి ప్రతి మంరికమును వెరకి యందున్న బలిపురుషుల గడగొనుచు వారికివైదన సంకెతులు విప్పి యా యింటి యజమానుని బంధించుచు గ్రమంబున వీడితి ఆందరం బట్టకొని పాయంబాలమునకు రాజగారి యాస్థానమునకు దీసికొనవచ్చెరి.

■ భూపతి వారి వారి వృత్తాంతములన్నియు విని పోరులు గావించిన క్రూరాధారములకు మిక్కిలి నంతసించుచు నయ్యపూరులకై దగిన క్షి విడిచిని బలి పురుషులనెల్ల నాదరింపుచు గానకంతో గూడ వారి వారి దోషముల కనిపెను. చాలిలో నున్న యింద్రద్యుమ్నుని భార్య త్రిశసేనను మరమని బ్రత్యేకముగ గొరవించి యంతఃపురమునకు దీసికొనిపోయెను. ఇంద్రద్యుమ్నుడండు దన భార్య త్రిశసేనను గురుకుపట్టి తన్నా మెతుం తెలియజేసి యా పతిమణి పకన యిరువురు లన్నియు విని నిక్కిలి పరితపించెను.

క్షత్రియ దంపతులును మదిమండును నింహితేతుడు తమకు గావించు అపూర్వసత్కారములకు మిక్కిలి విస్మయము తెంచుచు పరివర్తంబుల గొనియాడ దొడంగిరి. పిమ్మట నింహితేతుడు వారి మువ్వర నొక రహస్యస్థలమునకు దీసికొని పోయి యుచితానవంబులం గూతులకెట్టి యిల్లు నుంజానించెను. ఇంద్రద్యుమ్ను మహారాజా ! నీవును నీ భార్యయు నీ మదమయము జానరాక కుతురు పకలాక్ష కరంబున గదా యిట్టి యిక్కట్లలంబడితి ? నీవు గతుల బోవలో నీ పరోప భారపాలిత దీనం లేకుండుచున్నది మరియే ■ పునకము చెడరి విశాలాక్షి యాపద చాలించినది. ఇప్పుడు మీ యిక్కట్లను నితియి పోగొట్టినది. దీనిని అంచితి గదా నేనా యిల్లు పరివర్తించితిని. ఈ పుస్తకము వ్రాసినవారు కృతపుణ్యాత్ము లగుదురని పంజుటయు నింద్రద్యుమ్నుండా స్మృతి కల్గినయె. అనఘా ! నీవు మాకు

చేసిన యుధూర పెన్నటికిఁ మునువలసినది కాదు యువలోకమునుండి వెనుకకు లాగికొని వచ్చితివి. నా యావత్తేమము నీ యందు గృతజ్ఞులనై యుండెద, నూకు లోవ అనుజ్ఞముమ్ము. నాకిది విశావాక్షుని పెరికి పూ మనసులలో హర్షమాసిన పని యొకటి మిగిలి యున్నది. అమ్మవహుర్వి యెంచున్నదో తెలియదు. ॥ కారంక దీక్షచేసి నేను గృతకృత్యులందఱును మరలచేరి విని యజ్ఞకవతి సప్తమ నిట్లనెయె.

సరేంద్రా ! ఈ మదనుండు కావ్యగ్రస్తుండై యున్నతరి ఆత్మలోచరిని బెండ్లియాడెను. ఆప్యవంతియు నీతని విడిచి బాంకారమైనది. పీరివ్వు రాహువు లోడి నెదకి తీసికొనివచ్చినను నీతంబానాతి లక్ష్మిగహించునా ! ఆ మాట దెలిసికొని మరి యేం బొందని మడుపులయ నయ్యెంతయేం తమ్మవనువి మొగడుజూడెను. అతండప్పుడు భూపా ! నేను కావ్యగ్రస్తుండవైయున్నను అమ్మహుసాధిత్తు మనోవృత్తి వెనుంగుడును, మేరుత్తెనం జలింజునుగాని యమ్మదవతి హృదయము వలంపకు అక్కారంబుగాఁగి గాంతులకంటె లగ్నమొన్నదియో ! ఎట్లయిన నా ప్రేయసీని గూర్చుడు మీ కనేక వంశసమం గావించెదమని మరలకు ఇంద్రద్యుమ్నాండును విశావాక్షి గుణంబులొనెయ్యని స్తోత్రము జేసెను

అప్పుడా సింహాశేతుడు సప్తమ నా చిన్నది యూ యుండిలోనే యున్నది. మీకు జూడ వేడుక యేని విందరప్పించెద నుండుదని తటాకంబు లేచిలోపరికిం బొయెను. ఆతఁ యువరాత్రిములో నా లోపలి నుండి యొక చిన్నది వారికి నడుస్కు రించిన మదనుండు గునుకలొట్టి పో ! ప్రేయసీ ! ఈ విశావాక్షి ! యని మలుకుడు వాయించాగం గొగలించుకొనియెను. ఇంద్రద్యుమ్నాండును అమ్మా ! నీవు మా విశావాక్షిచే ! ఇప్పటికెట్లు వచ్చితివి ! ఎందుడు తిరిగితివి. ఈ వృషతి యాశ్రయం బెట్లయ్యెను నీవుల్లాంతము జెప్పమని యేదగిన వప్పురతి వప్పురు నారా నా కథ మిక్కిలి యద్భుతమైనది. సావరావహగా జెప్పవలయు నెప్పుడు ప్రార్థనతోయినది. లోకనాదీక్రియలు సర్వ హింసవలయునని మరల బాని లోపలికిం దీసికొనిపోయి తగు మనదారముల జేయించినది. అని యెరంగించి మణిసిద్ధుండు నేక యెక్కికమించుటయు నప్పటికి కథ జెప్పటమాని తదనంతలోదంకంబవ్వలి మఱిలి యుండిట్లని జెప్ప బొడలెను.

విశాలాక్షి | పవాహము తథ

గోపా ! నీవు మా బాహ్యపుత్రక విభావిత తప మృత్యుతపము వారి
 కిచ్చిన చెవ్వులొంగినది కల్గితి. నీవును నీసహమును బరిమార్చునని యెంతధరు
 లానునీ అరచిపించుచు నీ ! నా కైక బ్రతికినం బ్రయోజనము గాన్పించెను. శోక
 పరంపరలు నన్నురక బాంధవులున్నవని నన్నుగక వాదమాదము లేమనెన్న
 వానినెగూడ వేరింపుదున్నవి. యాహా ! చింతనాను యని తలచుచు మరణశ్చిక
 నిశ్చయమీ యందలంబు నాధనమాలోచించుచున్నంతలో నించుచు నిద్రపట్టెనది.

అప్పడొక కామినీరామలనాడో నాకు గమపివడి తల్లి ! ఏ యుద్ధం బున జీతమాగుము. నీకు మెంట్లోకినను బయపెడవలెమనిగూర్చు నాపై పాప పంపజేయదు నానకిచ్చింది. అంతలో వేరు మేల్కొని యాకొల్పిని చూడమంటు పెర తుదు సెందునగానక కలయని విశ్వయందుకవి యోహా ! నాకు బలమా! దీక్షలలు వర్షుడున్నమే ? కుభమో యశభమో శిలియేదు. కానిమ్ము. మరీకొంకకాం మర సెదంగాక యి విశ్వయంబి మరహాబోగలలు మని పెంకియే దురగపెక్కి యక్కడ గనంబడిన తోపెంబడి నకున కొరంగిని. అదారి పక్కటికోవునో నాకుదెలియదు మిట్టనక్కామ్మ మా దనుక వడిగా నాకత్తవని వడిపించితిని. యోయర ఇప్పుడు కంఠము గనంబడియె.

ఈ ప్రతిష్ఠనకులు మేనం జమ్మటలు గమ్మ కుత్తిపానంతో నంసి యరుగు
రున్న నాను కోగార్చన కమ్మరంబువోరి మధుర అంహారంబుగు సరోవరం బొండు
గమ్మల పంచవ గావించెనది. అప్పుడు సీతకరణలోరకమంబు మారుకకీరకమంబు
మార్గాయాన ముననయించెను. విశి హసితమననమ నానాపద్యమొక్కనని. అం
విహంగమ విరుతంబులు శ్రవణపూరింబుజేసెను. అట్లానరసి వాకతిని సక్కారం
బుం గావించిన నంతసంయుతు వేనందు గజ్జముదిగి మోశాలింబు నీటిలో నిలువం
బడి కలకలంబున నెరయజమ్మచు నిర్మలంబు గదవ్వనిండ్ల గోరి యందు నిలువం
బడి కొంతసేపు తదీయ విరానంబులనెరిచి. అన్నన్నా ! యనుంగువయస్సులు
సేవించ : నియంతో గూనికొని యాట్టి తలకంబుల గడించు రేడియదిగదా లాగ్గమని
తంబోయుచు దుంబుజేసి యవ్వలపిడివశీకరంబాయ పాస్తోపరానముగా శయించి
యొక్కొక్కపాన సందాచాది ప్రదారించింబు నంబులకొమరుండ మంతలో గాతముగా
నిర్వచనెనది. నేనంతసేపు ని చకటియొడిచి నాకు బెరియను. మరికొంతసేపటికి

గమ్మల దెరచి చూచినంత మేళా యుద్ధానవవంతులో బండుకొనియుండినది. అప్పుడు లేచి కమ్మలు నులిమికొని నలుదెరులు పడియునంత నా గుర్రము నా రటాకము రావలెనన్నమాట గనబడినదికాదు. అప్పుడు భ్రమమొందుచు నోహో! ఇదియేమిచిర్రితము, ఇప్పుడు నేను రటాకము రావుననన్న మృతినీడను లవ్వకొనిరికన్నే. ఇప్పుటి మృత్యువు వచ్చితిని. నెవ్వవ్వరైనం దెచ్చినా ఏమి. ఇది కడుచిరముగానున్నది. ఇప్పుడు బోట యెక్కడిది ? మేమి కారాక్షి నోరువా ? మరియొకరినా అగువగు, ఇదికల విజయము కాని భ్రమపడుచుంటిని. కాకున్న నే వెయ్యంకకుంద నిచ్చటి కేంపడును. అయ్యో ! ఇది కలయని యెట్లు నమ్ముచును స్యత్యము నిద్రలోనప్పుడుగదా ! ఇప్పుడు నా కమ్మలు తెరవబడియున్నవి. ఇదిగో కర్కంధియము లన్నియు బ్రసరింపుచున్నవి. ఇదిరాతియా ! మగలా ! సూర్యరంగులనుపుడు గనబడుదు లేదు. వెలుచుపూతము తక్కుగనున్నది. నా జున్నావరిలో విట్టి యెప్పుడు పిన్నులను అందియుండలేరే ! యిది పెద్దతడవు పెక్కుగతుల దంపిని యదియేదియెను విశ్వయంప లేకపోయితిని.

ఏది యెట్లునును మేలుగుగలగాక యిది యప్పుడుబోట సోయగం అరయదలంచి పెల్లన మమ్మందమముదిగి యభోలలో బ్రవేశించిరి. అందు మగలాల నేక గట్టబడి విశాలముగు సూర్యమాలాతక్కు మొక్క మొక్కకును సినికుంపురు లేగర జ్వలనచిర్రితములగు అంధంబ్రము లనువర్ణింపియున్నవి. కనుమహంభరమున వంగి నేలందీయున్న లతాకుడుంగమలు కమ్మలపండువుల పొడగడ్డినవి. అందున్న పుష్పజాతులు పరిణాతులు భూలోకములో నెవ్వడును గనినవి ఎరింగినవికావు. వాని పరిమళ విరచి రీతిదని చెప్పులకు కక్కము కాదు. వియంయందోక వంతుమందు సైక మద్యుకమైన పరిమళము గలిగియున్నది.

మలుకొంగుల రంగులుగల వియంబే నోరయే గుఱుల మొకముల నెలా వుం గుత్తకొని యభోలబెల్లదల గ్రమ్ముడు తెమ్మెరలమ్మమ్మా ! యొకమాట మేనికి సోకినంజాలదా ! సుమరసలు గోగి సొమ్మసిలి యుమ్మని మోయు కుమ్మెధం రొవలు వినెన మునుం హృదయములకు సైకము మదన పికారసుం బొడమకమానదు. మొదట తీయెం పండితులు వానియట్లు విశిష్టములు వానిపైన పంజాతులు సూత్ర వల్లి పెక్కుతరములుగా వాదించియున్నవి నాదిన తరము వెంబెందును మరల నాట బడియుండలేదు. ప్రతిపాదమునకు యెదో యభారముగ గలిగియున్నది. అట్టి విచార కరమగు వనవిశేషములు జూడదలంచి యొక మారమునంకి పోదొడంగితిని. ఎంత దూరము సోయినను తుద మొదలు కనబడలేదు. మిరియే వచ్చిన త్రోవయు, బోయిన త్రోవయు సైకము తెలిసినదికాదు.

ఆ మార్గమువిడిచి మరియొకదానింబడి వరుస బొడంగితిమిని యదియు

నట్లేయించెను. ఈ రీతి నందున్న మార్గములన్నియు తిరిగి చూచితిమిగాని దేని సుతయు గనబడలేదు. అందుకొనిన జాతి మరల జూచలేదు. అన్యనములో గ్రమ్ముచున్నవారు నాకు పూర్వపు విచారమంతయు జ్ఞాపకము లేదు. తిరిగినకొండ సంతసపేగాని యందులలేదు. నాకు దిశగనప్పకొకచోట నొక చింతయైన వండు గనబడిన దానిందుంచి భక్షించితిని. అయ్యారే, అమావస్థపైనుని మక్కాజంతును ? దానిని దినినది మొదలు నాకు బలముగలిగి తుక్కిపాపలు నశించినవి. ఆ ప్రమాదము దట్టించును మరియొకటిమాత్రముండుని బరికించి దానిని గోసి మూటగట్టితిని. మరియొక దివ్య దివ్య నొకమానున విక్కిరించివెనెన పూర్వోక్తమే చికిసింది పరిమళము వెనకలదు అకాశించుట లికించి దానింగూడ గోసి మూటగట్టితిని.

పెక్కిరి మక్కానున నొకాగ్యముంకయు లేకుండ మీకు మక్కాజంతు నాకు మనుషులు భటును. వినుములు నేనెక్కోటలో దిరుగుచుంక నొక దండ నవదర్శములదే గట్టబడిన దేవాలయ మొకటి గోమఱివది, దాని మొదలు దూరము నుంచి చూచి కాంతి పుంజమును కొండించి దాపు చేరిన కొండి యాయునుని తెలియవచ్చినది. ఆహా ! నునోహారోద్యానవనములో నా రేవాగరమెంతటి శోభగా నున్నదిని చెప్పను? కేవలము నాటెమైన రత్నములే బంగారు పీఠిలో అతి గట్టబడినవి. అందు జనులందఱును సంతోషముతో అలసలేనంత నమ్మకముండువారునందు గూర్చుండి పీఠ భవనంబు చున్న యొక కరుడించాములు నాకు వేరవర్తము గానించెడిది.

కాశీలోనున్న వికలాక్షి పోలికగా అంబికా మహాదేవి యున్నది. పిమ్మట అ కక్షిని జూచినంత నాకు మా అన్నపూర్ణ జ్ఞాపకమువచ్చినది పిమ్మట నేనా పితా పతి దాపున అతివసయముతో నిలువఁబడితిని అయియు నన్ను గూర్చుండనుని కను సన్న జేసినది. నేను అతి భక్తిపూర్వకముగా అదేవికి ప్రొక్కి అర్చన నొరగా గూర్చుండిని. అపూర్వకోటి పాదయుగంబున పీఠభరించి యింపుగా స్వరంబుల వెలయుంపుచు అర్చిమీద దాను రచించిన కృతుల గాంధర్వాకృతులుగా గంభీర నాదము చేకవించి హాయిగా నావెనె. పితాపతి లను పేరుగల అయ్యంబునాక్షి తుంబును నొక సంగీత మధ్యసించినదని ! వికలాక్షి అను అదేవతను ప్రతి దిన మనుకూల ప్రయత్నముగనుమును సేవించుచున్నట్లదేయి పాక్షిస కృతిమూలముననే నాకు రెల్లమైనది ఎట్టి కాంతకు అనుగూఢ ప్రయత్నముగమంబించింపురు సహజ గుణముగదా ! నేను పూర్వోక గాన పశేషములన్నియు వినుటయొక సంపూర్ణముగా అర్చనలం గాయని గాయనంతో సుత్రములంబు ప్రసిద్ధి నొందితిని. అన్నన్నా ! అన్నాకీకవధన లేనన స్వరకంపనంకేసెందేని విషయము జెందితిని. చేతనము లందెననుటగా అందెవములు చేతనములుగా పంగీతము దాదీరము కలి ప్రాభోక్తి

యేతారముని నాకప్పుదు దోచినది. అది కాస్తము మన లోకములో లేదు. ఆ విజానతి పాతిన స్వరచేషములన్నియు మంత్రముగా చేసి గ్రహించితిని.

మరియు గానావసానమున అక్కాంతలో గొంత ముచ్చటేప రండుకొని సమయ మరయు మన్నంక వా చెన్నది మోహవం బనురాగము తల్లిరాదముతో గంతవారము మేళగించి మనోహరముగా పాడివది. అవో ! రాగము నిజముగా జగన్నోహనంబని తెప్పవచ్చును. తావిచేషముల సైతము గ్రహింపు చున్నంత నాకంతలో త్రాంతి తొదలు మవలంబిగై మేను పరవశమైపండున నేం కొనిగిదిని. అంత గౌరవముగా నిద్రపట్టివడి మరకొంతసేపటికి లేచి చూచినంత మనువది మట్టిపెట్టు నీడను బండుకొని యుంటిని. అప్పుడులేచి వజ్రమాలలు పరికించుచు అప్పుటికి తాము ప్రొద్దుండుంబారి మేను స్మరణోపనది బాగుని తెలిసికొని జాములో పెన్ని విశేషముం గంటివని వెరగందుచు అట్టికం యెన్నదేని మరలవచ్చునాయని ధ్యానించుచు దద్దిశేషబంబుయూ స్మరించుకొనుచు నా తొయ్యరితో సంభాషించక పోయితినే అని హ్యాతాపవడుచు గాన విశేషములన్నియు జాపకమున్నందులకు అద్భుతపడుచు నీరీతి కొంతసేపు దోలాయ రిక్తులానైవిధారించుచుండిని.

లోకములో మంచినద్రవ్యములు వర్షిమచ్చ కందరికి మరల అట్టిది కనబడిన దాగుండును తోచుచు పహాముకదా ! అట్లు వేసరి కిందయని త్రాంతిలో గొంతరంగక భొట పడుచు అంతలో నా పైది కొంగున గట్టిన మూల జాచుకొని ఇదియేమి ? ఎంతగా నున్నదె ? నేను కంటలో గట్టిన మూల అట్లే యున్నదేమి ? అని వెరగందుచు నా మూల విప్పి చూచిన నా పండు ఘనము ధానిలో నున్నది.

అప్పుడు నే నోవో ! ఇందాకటిది స్వప్నమనకొందనే; కాదు కాదు. నిజముగా అదిమని నిరీగవది. లేకన్న నాకొక కన్నురుగట్టిన పూవును పండు నెట్లుండును. అ! ఏమి నిజముగానే అపూర్వతీల తెప్పయపోయితిని. పోలేదే, తెలిసినది బాటిది స్వప్నమే. నిజముగా మేమి మట్టికింద నందంకలేదు. అయ్యో! మరల త్రాంతిశెండు చున్నా నేమి మేందాక గుఱుమెక్కి యచ్చటివచ్చి యిచ్చెరువులో నీడు త్రాగి మార్గ శ్రమనాయుటకయ యిందు, బయలదలేదా! ఇదేమి స్వప్నమనకొనుచున్నానే! కాదు కాదు. నిజమేయని పలుదెరంగుల జీరింపచు నాపూవును పండును ముందుకెట్లాకొని వాని సేరక మామూడించుచు చెచ్చుకొనుచు వొక్కొంత సేపేమియుం భోచక యూరక కూర్చుంటిని.

మరకొంతసేపు ధ్యానించి పంథకబంబున వుక్తిపానలుడుగుటయు, గాన విద్యావర్ధకమును వికారాక్షిదర్శనము. పంపుచ్చ ప్రాప్తిలోనను చర్యలన్నియు దలంచుకొని అది అంతయు వికారాక్షి కృపాచేషముగాక మియింకటి బాదవి నిశ్చయించితిని.

అదియెందలు వాతెట్టి చింతయును లేదు. ప్రేయసమాగమము మీద

శ్రీమదానందాచార్యుని వైఖ్యము మనమునకు గురువునకు సంకటము పరిపూర్ణానందముతో నుండినది. అది సంకటముతో లేదని యా పుష్పమును పంపించు మరల మయోద కొంగున మూలగదికిని యా గుర్రమెక్కి పశ్చిమాదిముఖముగా వరుస జోర్చితిని. అప్పుటికి జాము ప్రోద్బుద్ధుని సాయంకాలము కాకమున్న యెద్దియేని యొకయోధుడు లేరవయునునని తలచి కత్తని పక్షముగా జోర్చితిని. ఆ దారి కొంతదూరము పశ్చిమముగాజోయి ఏమ్మది దక్షిణమునకు మరలివెడి.

భీమశర్మ యను బ్రహ్మచారి కథ

దానియిది సోపకోప సాయంకాలమున కొక అగ్రవతరము రాష్ట్రనకు తేలి తిని. అం దిమవది సంవత్సరములు ప్రాయముగల యొక బ్రహ్మచారి మానుకొమ్మకు ప్రాణు విగియించి అధికనమెద కరుణ దగిలించుకొని ప్రాణముం బోగొట్టుకొనుటకు సిద్ధముగా చుండుట జూచి తటాదన గుర్రమదిగి నేను వాని రేయి బట్టకొని క్షణం దిని. నటరా! నీవివ్వరపు? ఇట్టికోసకొని బంత్సారముగా మృత్యుకొందనె? అప్పు డెవ్వరును లేరా? ఈ తెగువకు గారణంబేమి అని మెల్లగా అడిగిన అతండు నన్ను గమనితలలో గురుకుష్టువేరిక పురుషదమనకొని నా క్షిప్రయై. అయ్యా! నీవు నా రేయి వదలుము. నేను బ్రతికియుండునను లాభమేమియును లేదు. ఈ పదిన యాడుమూలు దాదా! లోకంబున దరిద్రుడును విద్యలేమిదాడును బ్రతికియుండుటకంటె నీవను లేదు. అని పలుకుచు నెక్కు తెరలగుం లోక్కుచున్న యా చిన్నవానితో నురం బే నిట్లంది.

విప్రుడా! పిమ్మముక్కవృష్టివెనది. దర్శిదమదేత నీకుజానవలసిన యుగత్యమైలేదు. నీవృత్తాంతము చెప్పుము. పిమ్ము రాగ్యవంతుని తేసెదనని అనునయ పూర్వకముగా నడిగిన అతండ్రినివియి. అయ్యా! ఇప్పటికి గ్రోకోరుకములోనున్న విజయపురి యను నగరమున నా శాపురము, నాపేరు పిమ్మక్కయ్యగారు. మే మేమ్యుర మన్న రమ్మంము. నేను గతవడి వాడను. నాకు విద్యలేమియు నల్పినదిగాదు. దానం జేసి యందరకు కాసనవారనె వర్తింపుచుంటిని. నాకు దర్శిదండ్రులు పుట్టినప్పుడే మృత్యుకొందిరి. నేను మా అన్నలచెప్పున వచులు క్రద్ధతో జేయించి రారెక్కిముగానే మెండుగురుండిని. మావదియెందరు శాపురమునకు వచ్చిన తరువాత పైతము నాకు దానకర్తము తప్పలేదు. మఱికొంకపని ఎక్కువైనది. వారెక్కి నుపదారణాలు చేయ వలసివచ్చినది. అందరకును దానవారనె పరివర్తలంతేయగున్నను నాకు విరక్తము వారి వంస బ్రహ్మరములు తప్పలేదు. వానిని గడియింపక నేను నా యోగినంత పనిజేయు చుంటిని. నేకు రెండుజాములవరకు ఎండిలో ఉనుటలేని బ్రాహ్మణార్థమై పలుముని

యొకరింటిలోఁబోయితిని. అప్పుడు విడిచివండ్లు కాకములు మొదలగు పదార్థములు దృష్టిగా దివి లోకమైనవెనుక కొంతసేపప్పుడు విక్రమించి యింటిలోఁబోయితిని. అప్పుడు మాపెద్దన్నభార్య మన్ని గోపదృష్టింజామును భీమశర్మా! నీవు లోకమును జేసి వెంటనే యింటికిరాక యింత యూరినించితివేల యింటిలోని మనుష్యులు నెవ్వరు చేయదురునుకొందీ. ఈచివ్వమున మాత్రము లోకములొడిగిన జాబానా? లేవక్కర లేదా ఏమి? నీవు మనుషుడివలె గాదు మిక్కిలి ప్రాణులునుండివని కనరుచు దానుయ్యి లలో లగుండి ఇంటిలో నుంచినీరులేదు. బానికి బోయి కావతియెత్తుకొని రమ్మని యాజ్ఞా పించివది.

అప్పుడు నామనలునందొడగిన భీమశర్మకుమారు మహి! నాకిదిముగ్ధ లోకమును బయలైనది. దాననాయాసములేక ఎండికి రాలేక యచ్చటవే విక్రమించితిని. ఇంకను నాయాసముదీరలేదు. ఇప్పుడు బానికి బోలేడు. కొంచెముకాక వెళ్ళదనని యుత్తరము చెప్పితిని. దీనితో నేలకప్పున్నదియో నీవేదెప్పుము తానుచెప్పిన మాట వింటిమోకని అహంకారములేయుచు నౌనా, నేనుచెప్పిన పని చేయక యీ నా యింటిలో నుండెదనా, నీతెవ్వరో దుర్మార్గచేయుచున్నారు. కానిమ్ము మీయన్న వచ్చినతరువాత నిన్నేచిరేయింకెడవో చూడుమని పెక్కుడుగ్నావేశపడి అప్పుడు నేను జాతియును పోసి నీలింక కోపము వచ్చినవో నెప్పుడే పోయిదనలే అది కావడి సవరించుకొని విందె లందులో మంచుకొనువంతలో ధూలుజ మిగ్గించిగివచ్చి యాకలకము లాగికొని దీ! నీవు మాకు నీరులేవందు తెచ్చివచ్చు త్రాగవడి మాదిగదే సరియని యొట్టుబెట్టుకొనుచు వెళ్ళుతిట్లు తిట్టినది.

ఏమమ్మా! నేనేమందిమని యింకకోపము చేసెదవు. ఆయాసముగా నున్నది గనుక ఆవకడెత్తుచుండినగాని నీకెడించితినా? ఈతప్పు గావును ఇకనెన్నడిట్లవనని ఎంతబలమిహిమని నాపి కోపము తీరిగదికాదు. అపె గమ్యాకవననకు భయ పడియో స్వభావము చేకనోకని తక్కినవడినను మైతిము నాదే తప్పనిది. కాని యామి నేమియు ననలేదు.

ఏమృత పాపక తలగట్టుకొని పండుకొని మగడువచ్చిన తరువాత నాపై చేసిపోని నేరములుచెప్పి యిది కహంకారముగలుగజేసినది. అకదెంతమాత్రము నిదానింక పెండ్లాము మాటనమ్మి ఏర్పాగురా! వీనింకపోకరించుచున్నయని యుత్తరు నున్న రావుపాటి దుర్దుగ్రతతో జావమోడెను. అప్పుడు తక్కినయన్నలుగాని, యన్నం భార్యలుగాని యొక్కలైనను నెరసడలెరి. దిక్కుమాలిన స్వామికుతునకు నేను సంపించుకొనుచు యెంత మేనంతయు వచ్చినందున బ్రాణములం దిచ్చలేక ఎవ్వరి కిని తెలియకుండ జావమయిమని యా యడలలోనికి వచ్చి యిటు చేయుచుండిని. ఇంతలో నీవద్యపసిగివి. యిదియే నావృత్తాంతము పెన వేసెమిచేయుచున్నవో నీవే చెప్పుము. ఎంతయావదయునులేక తమారక వేమమాత్రము జావయిక్కింకునా యని

వదిలిన నవ్వుడుగు నడువులు మీ నేను మిగుల జాలిదనీ బ్రాహ్మణుడా ! నీవు వెరవకుము. నేయావడి యెరిగించెదను. "జీవన్ముక్తిభాగ్యవతి" యను వారోక్తి గలదు. అని యోధాధ్యక్షుడు వాకొంగు ముడుమున్న పంతులీని ఆకలి రేతిలో పెట్టి యిట్లంటిని.

వరుగా ! ఈవంతు మిగులమహిమగలది. ఎప్పుడినములున్నను వారక ఇద్దరే యుండును. దీనిని దీనిన వారికి తుక్కిపానయందవు. మీరేకపురాణానకు దీనినిదీర్చిన నీకు వంతువంత వికలియ్యగలదు. రానయభేదముగా జీవింపుము సోపొమ్ము. చావవందని యెకని మరలము తప్పించి యావంతునిచ్చి యంపితిని.

నేను నాస్మాతి యాయ్యగవళములో బ్రవృత్తుముగా నొక వోడణండుతోని యురయమునలేని మరల ద్రోవంబడి నడవజొచ్చితిని. అదృష్టమంటి యామోగము తూర్పుగాబోయినది. అట్లు మర్యాదాము బాక వదలి యొక మిక్కిలముగా నున్నది కావున జొరెము మిగిలించిపోయిందొక యని తలచి యందొక చెట్టునీన వాగురమునగట్టి యందుగూర్చుండి యా ప్రాంతవిశేషములరయించుచుంటి.

అంతలో నొక మనలి బ్రాహ్మణుడు వరుగుతు పీఠంలో నా మోమున వెండిని తోవుచు వాకవదిలిచే వికలింతు కొరకు నా చెట్టునీనకేర్చిను ఆకలితోబారి నే నిట్లంటి. ఆయా! తమ రేకపెట్టి ఎచ్చటికి బోవుచుంటి? ఈపిల్లలు మీ శేమగు గురు? మీ వృత్తాంత మెరింగింపుదని యడిగిన వలండు కంపనీతు నిండుతు మెల్లన నిట్లనియె.

అమ్మా! మాది విద్యరేఖము. నా పేరు కృష్ణకర్క. ఈపిల్లలు చావంతా నమే. నాలొక్క ప్రమాతి వికారమువలన స్వల్పకాలముక్రిందనే మరణోకగతులారయినది. ఈవనికూడంతో మిగుల దిక్కులు పడుచుంటిని కడుదీరవారను. వేరే యాడు దిక్కునలేదు. నిత్యము క్షిప్రానములేక కాంతివము సేయించుంటిని ఇప్పుడు మా రేఖమందు వరములులేక జ్ఞానములుట్టినది. ఆ విశ్వమెవను చాలినంత తొడుకులేదు. ఎచ్చటి శేంబోయిన జీవనములు నిలచునేమో యని జయలుజేరితిని. కాని నాకన్న ముందరనే నాదురదృష్టదేవత వడుచుచున్నట్లు తలంచుకొంటిని. ఎచ్చటికోయినను యన్నము తొడుకులేదు. నేను బోజనములేని రెండుదినములైనది. ఈవనిలాలుచు నడువలేదు. ఆకలికొరకే యారక యరచుచున్నాడు. ఈకలులంతారము భరింపలేక లంచంకమున అచ్చిన బాగుండునని తోచుచున్నది. తల్లి! పిమ్మచుక మిగుల గౌరవము గలదానివది తోచుచుంటిని. నాకేమైన దయచేయుదునీ అని కన్నీడునిండుచు అడిగెను.

అప్పుడు నే వాకని దీవారావములవిధి సహింపనేరక కివినా యని చెప్పులు మూసికొనుచు నిండుక లింతింటి యిట్టి పర్యవసానబాగుచేయుటకంటే పుణ్యము లేదని నిశ్చయించి నాయొద్దనున్న యా అదృశ్యపుష్పము వాకనకిచ్చి యిట్లంటిని.

బ్రాహ్మణుడా ! ఇది పాఠశాలమువంటిది. దీనిని నియంతులనుచునీవుతో యోజనదూరము దీని పరమేశము వ్యాపించును. ఎప్పుడొకప్పుడున్నను నాదక యిద్దరై యుందును. ఇది భూలోకములో కొడుకునది కాదు. మిగుల వెలగలది. నీయందలి జాలినే నీకిచ్చితిని. నీవు దీనినిదీసికొనిపోయి నీ కుటుంబమునందు వెల్లకాలమును బోషించు వానికే యిమ్ము పొమ్మని అతని కా కుమారునిచ్చి గుఱుమెక్కి మరల దారింబడితిని.

ఆ మార్గము జొంతవరకు చూడవూగోయి మరల నుత్తరమునకు మరలి నది. అప్పుడు నేను అరిగిరించి అయ్యా ! ఈ రాచి మరల నుత్తరదోకు గొనిపోవు తున్నది. అం దరణ్యమేకాని గ్రామములు లేవు నే నెక్కడికీ జీవనసంయున్నదో వాకు తెలియకున్నది. నా ప్రాణవాతముకుండెండున్నది ఎఱుంగరాదు. స్వప్న మనం జెప్పిన మనోదేవి మాటలనున్న యిటు గుమ్మరుమండి దారికప్పి యిటు వచ్చితిని, శృద్ధ బ్రాహ్మణుడు గవంబడినవోలినే పేదక తెరవన్నది దానింబడిపోవలసినది అయినను మరల నెవరకు బోసెం ? ఈ మార్గము నే వోయి చూడెదనని పెక్కుగతుల దంబోసి యాటాననే గుఱుమము నడిపించెదని.

అట్లు సాయంకాలమునదరకు నడిచినది అనవదం జేరియు గవంబడినదిగాదు. అప్పుడు మనలు దిగులుపడి యోహో ! ఇది మిగులయరణ్యప్రదేశము. ఇందు కృశారనశ్వరములందక మొనవ్వు. రీగిటులుదెసల వాక్రమంబుచున్నవి. శకుంత సంతానములు గురాయులులను జేపిచున్నవి. నేనీతేమి నెఱుల వేగించరాననో తెలియ కున్నది. అయ్యా ! వాటిల్లి దంతయేం జనింపవలయును ప్రాణశ్వాగమనకు దెగించి యున్న నాకిమ్మగరీరియే ? యెట్లునును మేలేమిగుంబాడ అని మరల దైర్యము రెచ్చుకొని యాత్మాతి వివసింపదగు స్థంమరయారు మదిజొంతదూరము నడచితిని.

కొ య ప లై క థ

అంత నశ్వర పక్షపాది యోయలు పనలచినవి. దానింబడి యాప్రాంత మందెదియో వర్ణియవచ్చునది సెక్యయించి యారొర అనునదిని అంస అప్పకెదోనికి బోయితిని. అందున్న కోయవోరలందరు రక్కసులవందరాజే. వాడెదియో యుక్త పసులయెరు నాశాంపృద్ధముగా నొకరానతితో దీవముపెట్టి పెక్కురీతుల అరచి చర్యములు నాయించి మిక్కుటముగా ప్రాగి యాడుచుండెరి. వారిని జూచినంత వాగుంటయ లిదినిపోయినవి. ఎల్లియోవవతోనున్నను మరలరీతి మూతము విడువదు సుడి ! చాండు మమ్మజావరదు.

నాంద్రందరు మత్సవము సందడిలోనుండిరి. ఆ పల్లెలో నెవ్వరైన దీపము లేదు. ■ భావదీలో మాత్రమున్నది ! అప్పుడు వేసే మెలన గుఱుమిడిగి వాపొం ములో నొకదాట గల్పించి, ఆ పల్లెలో పేరొక మూలకు దొంగిలిన. ఆ గుడిసెంకు నావరముండలేవు. అద్భుతములైన కుక్కలున్నవి. అవి క్రొత్తవారినివలె తెలుపే కరలి చంపక మానవు. వా పుణ్యమువలన అనియ నానావిద్యయొద్దే చేరినవి. గుడిసె లలో నెవ్వరైన లేదు.

అంత నేనొక గుడిసెకిన్నె పిందకుతోయి మెల్లగా గూరుచుండిన. అంత కొంత సేపటికి నాయుత్సవమునుండి యొకయోడుగి యో గుడిసెలోనికివచ్చి యరగు పిందనున్న నమ్ములారి కోయభావతో వెమరుకరని యరిగివది. నాకు నేమియోయ భావలవచ్చునుగాని కోయభావ రాదు. అనియ నాంద్రందాన నవనరించియే యుండెను గావున మానవలది దాని యభిప్రాయము గ్రహించి అవ్వా ! వేసే బర దేసిని దానిరప్ప యిట్లు వచ్చితిని. ప్రౌద్ధునలేని పోయెము చెప్పితిని.

అది నా మాచంద్రము జేసికొనలేక అమ్మయ్యా ! మన కొందరవర మా యింది అరుగ పిందకివచ్చి కూర్చున్నదిరోయని పెద్దయెండుగున అరచుచు నారావది యొద్దకు రుగగెత్తివది. ఆ మాటలు వివి వాంద్రందరు వాగందరిముతో వాద్యములు ప్రయోగించుచు నాయొద్దకు వచ్చిరి. అప్పుడు నామేన ప్రాణములలేవు. చచ్చితిన్నేమని విశ్వయించిరిని. కాని అంతలో మరల నాకొక యానాతోచవది.

అది నమ్ము గొందరేవరయని అరచిన అరపు వినుతివది. కొందరవరకి పరట్లత్సవము జేయుచున్నారని విశ్వయించి చారు వచ్చులోపం నాపొదవుపోతే తెలుకుకలప్పు నిరకమ్మి కివరుచువన దానివల వాడుచుండిని. ప్రాణిరి ఎన్ని ములు దేయించునో చూచితిరా ? అంతలో వాండు నమ్ములారి అమ్మారో, యని యరచుచు వాద్యములు వాయింపకొడగిరి. వేసే లేని యానాదామగుణ్యముగా నాద్య మాక దొడంగితిని. నాతో గూర వాంద్రందరు చిందులు క్రొత్తుచుండిరి.

అట్లు కొంతసేపు గంతులు చెచిన తమూర తప్పలు వాయింపు మాని పించి నాకు మ్రొక్కుచు అమ్మారో ! నీకు జూరతిమో పానూరతిమో, మమ్మలో, మాగుడిలోనికివచ్చెయ్యా ! యని మాదిమాదికి రప్పపై గొట్టరు బలాంపాదగా వేసేను దండ్రిప్పరు అప్పుడా భావదీ పరగెత్తుకొని పోయితిని.

అప్పుడు నాకో గూర అందరు, అమ్మారగుడికి రోవుచున్నదని యుప భారములు చెప్పుచు తెంపడువాయింపుకొనుచు దండములు పెట్టుచు నానావీయొద్దకు వచ్చిరి. అదివరకే యమర్పండియొన్న వెదురుండగదైపె వేసకోయి గూర్చుండి వాంద్రందందరను నాటామాచంద్ర వేలితో సూరవజేసినంత అందరను దిమయివ్వుము వచ్చివచ్చి అరవివదాలు వారుచు టిందులు క్రొత్తకొడంగిరి. అట్టి సమయమున నావెనక దెనున్న యాచువాండ్రిట్లు సంభాషించుకొనది.

ఓకతె—ఓసీ! ఈమీదు మనకొందదేవత మందిరూపముతో వచ్చింపి నుచు! అమ్మోరువెంట్రుక రెంకపోదవ్వుగా మన్నవో యాచివా?

మరియొకతె—ఓమ. మొన్నను మాదొర కంటో నిటావత్తువని చెప్పిన దట! ఈలేన్నొందరున్నయట దీసేదేవతకు తంకెంట్రుకలు పోతున్నానుండుట మేమియ్యర్యము.

ఇంకొకతె—ఓసీ. మమయమ్మవాడు ఎంతమందిబట్ట గట్టుకొనినదో యాచి తివా? ఈపెతు మగ దున్నారా?

వేరొకతె—ఓసీ. అయ్యో! ఈమెకుమ్మతము మగ దుండరా! ఈపె మగనిపేద పోతురావ. పిల్లలమా రము లేరట.

మరియొకతె—మనమందరము యీమిప్పిలందుకామా? ఈమె కృపణక పోయిన నిక్కడుండిగలమా? మనలను బుద్ధింగినదే ఈపె.

ఇంకొకతె—ఓసీ. నే నెరిగిన తరువాత మనకొందదేవత యుద్ధియాపముతో రాలెడునుమీ!

వేరొకతె—అవును. నిదురు వులిరుచమున వచ్చి తెల్లవారకముందే నిళ్ళి పోయినది. ఆ వెనుక లేదు చిరుకవులిగా వచ్చినది. అప్పుడును దెల్లవారకముందే నిళ్ళి పోయినది.

ఇంకొకతె—నే దీరుమ్మవా రెంక సేవుండువో?

వేరొకతె—ఓసీ! తెల్లవారుదనుక మంచి పిమ్మట వెళ్ళువని తలంఁగెదను ఈయేను మూత పెన్నుమా నియమా?

ఇంకొకతె—ఓసీ! అప్పువారిదేహము ఇంగారముచాగే యున్నది. రెండు దినుములుండినం తాచుచుండుముగరా?

అని యిట్లానువాల్తు సంతాపిలరుకొను మాచిలప్పుయని నిందొసి. మహా రాజా! ఆనంగతి దలంచుకొనవ విప్పుడు సైతము నాకు వత్తువచ్చుదున్నది అట్లు తెల్లవారుదనుక గ్రామదేవతవలె చాలితే పసింపూది తెల్లతెల్లవారుదున్న సమయంబు నాగడ్డెనుండి లేచితిని.

అప్పు కందరు అమ్మోడు వెళ్ళుచున్నదని కేకలుపెట్టుచు గ్రామదేవతను సొగసంపువటల నావెంటికి వాదొడంగి. నాగురమున్న కోడలికోయి రాసివెక్కి అందరు సెనుకకు కొండని సంజ్ఞచేయుచు గుర్రమును మనువువచ్చినరానికి రోలితిని. వారికందరు కొంతవరకు వెనుకనువచ్చి నాకు దండములు పెట్టుచు నాగురముతో అచుగెత్తలేక క్రమక్రమముగా వెనుకకురోయిరి. నేనును యమపురి రాలివచ్చినట్లు

సంతోషించుచు నాకట్టి యుపాయము దోపించి యా యావర, రాత్రించినాడు భగవంతుడేయని కలంపి అతనిని మిక్కిలి సుఖపెట్టిని.

నే నటదేయవంతు నన్ను రమ్యైక వాకొందరెవరకు జరియింతును. చాండకృత్యకృష్ణములన్నియు నాయాడువాండ్ర సంభాషణలో నాకు జేలమడిసేసి. పాదమాకోయదీయే నన్ను గొందరెవరిగా చిహ్నించినది ఇతకు దెలియింతు కథము గూర్చు దంబియుండ మణియొకరికి నెట్లునుగును. అట్లు వగిగా దోవుచు నొకనాడు సాయంకాలమున కోకయూరు చేరితిని నాడు కొంతాది యగుటచే దెక్కింపుమున కొదోకొరమను పేరుగల యాక్షేత్రమునకు వచ్చిరి.

ఆక్షేత్రాధిపాయగుండగు కొదోకొరమహిమ పురాణపసిద్ధమగుట దూరదేశములనుండి వెలకొని జనులు వచ్చుటచే అప్పుల మిగుల నమ్మకముగానున్నది. అప్పుడు నాగు రమణుడు దూరముగా వచ్చి నేను స్నానముచేసి రాత్రిదేశ నాగుడిలోనికి రోయితిని. ఆ యాంయములో నొకరథుడి నాకెదురువచ్చుచు దా నెక్కటచో చూచి నటండి పరిశీలింపుచుండగా నత్రలోదంబు నున్నవాని ఏమమ్మా ! నన్ను పొర్లి పొయముగా జూచుచున్నావు. ఎక్కడనైనా జూచిన క్లాపకమున్నరా యని నవ్వుచు నడిగినది.

అప్పుడు నేను అప్పుడు విన్నోకనో చూచివచ్చియున్నది. అదియే కలంబు కొనుచున్నానని చెప్పితిని. ఏమృదు నమ్మకవతియు జ్ఞాపకముచారణ ? అలనాడుద్యావచనములో వెళువాడి గుడి మూసులంబులనుమీస నేను విజాగుచుండగా నీవచ్చుటికి వారరా ? గానామోనముందు నీకోకొంత చిర్యదంతమునకొను మంకలో నీవు నీద్రపోయితిని ఏమృదు నాకు గమించితివికావు అప్పుడైన క్లాపకమువచ్చినదాయని అడిగినది.

అప్పుడు నేనక్కమందుడు నేమేమి ! అది కడుమింకగానున్నదే ఈకలంబు గలలోగంటి. నడివిజుమెల్లగును ? కలలోగన్న మారణము మేల్కొనినయవ్వుకు కనంబులు వింతకాదా ? ఒకచో నది కలగాదేమో నిజమే. పరిశుష్టములసంగతి ఎట్టిదో నడియునట్టిదే ! యామాయ దెలిసికొన వెవ్వటికి కిక్కిముగ్గురు. నాజ్ఞాచరిలో నది వింతల గని యెటులగనను కలయూచును వామెతో నమ్మా ! జ్ఞాపకమువచ్చినదని తెలిసితిని. మరల నారాధ కోమ్మా ! నీవశోటముండి యొకసంతు పూవును దెప్పితిని. వానిమహిమ నీకు దెలియునా ? రక్షణగా దాచుకొంటినాయని యడిగినది. అమ్మా ! నాకురానిమహిమ దెలియదు. ఇప్పుడత్ర బ్రాహ్మణుల రైవ్యము చూడలేక వారి కిద్దితి నని చెప్పితిని.

అప్పుచక్కటి ముక్కుమీన నేటికొకవి ఎంతమనిచేసితిని ? అమ్మవాడు నీకే నాని నెత్తెంగదా ? అర్ధివస్తువుల మజియొకరికి నియ్యవచ్చునాయని మూకుచు గావమ్మ, రైవ్యమగలగిరి నీ ఎక్కటికి తోవునని పలికినది. నేను విమ్మల నవ్వన

వృత్తాంత మడుగుదమని తలంచుచున్నంతలో నమ్మించారత్నము ఇదిగో లోనికి బోయివచ్చెద గనుండుమని గర్భాంశువుతోచిబోయి మరల గవంబినదిగాదు. ఆమె మరలచచ్చును పెద్దతడవచ్చు గానుకొనియుంటిని. గాని ఎంతసేపటికి నామె తాడ గవంబినదిగాదు. మేమ గర్భాంశువులోనికి బోయి వెడలితిని. అందును లేదు.

అప్పుడు అన్నప్పా ! ■ చిన్నరాసలేయి గట్టిగాబట్టుకొని యడుగక యూరక విడిచిపెట్టితివే ! అప్పుడేమనకొన్నను రాధము లేదు. ఆమె పిఠాలాకి కాత్తు గాఢగా దోరుచున్నది. దానంబడియే వాయుండును దయగలిగియున్నది. అట్టిచిర మెవ్వరితో తెప్పిను నమ్మరుగదా ! పండ్లప్పములు తెందును అమ్మచాచి వాటిద్ది నట్లు చెప్పెను. అట్లే ప్రచున్నవని గమ్మ లాపాతుచునే యున్నది. అమ్మచో దేవివే న్ముయింటి నెట్లుచేసిను చెప్పయెయివే తా విడంబుల దలంచుచు మరల వెల వడికివచ్చి యచ్చేడియును వెలికిని కనంబరలేదు.

పిమ్మట నేవక్క రుదయిలేది యక్కయోనమున మరునాటి సాయంత్రము నకు దర్శవులయను రాజదానం జేరిని. అక్కాతి యొక స్వతమువెడికపై విందుకొని యొన్న సమయంబున నందు గొందరు బ్రాహ్మణు లిట్లు సంభాషించుకొనిరి.

సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి—ఆ విధివట్లు జరుగు గుంపులగా బోవుచున్నా రక్క. డికో ఎచుండుదా !

రామశాస్త్రి—ఁబండుదును. రాత్రి గోటలో గొప్పసత విరుగుచు.

సుబ్రహ్మ—సలాపి వేషము లేమి ?

రామ—రక్కాంగడ మహారాజుగారి దివాణమున కొక యద్భుతమైన భంజువల్లిసదలి దానికాతి యిట్టివని ఎవ్వరును తెప్పలేకపోయిరి. అదియెన్నిదిమను లుండినను వాడదు. మనోహరమైన పరిమళ ముగలిగియున్నది. దానినిదొన వేయిలదు గునో ఎవ్వరికిని తెలియదు. అట్టి పరిమళ ముగలిగి యాపర్యాసమిచ్చుటకు నీరాజు వానారోములకు వరమామూల పంపెను. రాత్రి పెక్కండు మహారాజులు వచ్చిరి. ఈరాజు స్నేహితులు మళయాళదేశపురాజు రంధవర్మ యను వాకరుగూడ యద్భుతమైన వేషమును దెచ్చెనట. అదియొ నెన్నిదిమనులున్నను వాడరట. దాని పరిమళము యాజుడొకడును వ్యాపించును. చూడగా వారెందు నొకజాతివృక్షమున బుట్టివనియేయని నాననంబు దెచ్చిరి. దానింగురించి ఉడవాసములు జరుగును. పిమ్మట నతానదులు వివోదమనెడి తమా మదనమంబరియను వేళ్ళ సంగీతముపాడును. అదియే సతలో జడగు విషయమని చెప్పెను.

వారిమాటలు విని మేమె తటాకంబలేది యాపర్యవృక్షమని గురించి ఏమేమి మట్లాడినయెడలో చెప్పియెడగాయని నిశ్చయించి శ్రీ వేషముతో సభకుపోరాదని తలంచి ప్థువషవేషము వైదికొని యాద్రకు బోయితిని. అట్లక వక్కని దీవములెడను వింత ముష్టంబిత గడ్డియందెక వలంబించి యున్నది అనరామదర్శనమున నా

సంపుష్పములు రెండును వ్రేలగట్టిరి. వానిపరిమళ మానభ్యుంకు నానాపర్వముగానిండుచున్నది.

అందు మండలాకృతిగా నమరింపబడియున్న సింహాసనముల నుపకాణలు కూర్చుండిరి. రెండవ శ్రేణియుండు భరతరమణుగా వర్ణితులు కూర్చుండిరి. యొకడైన పండితులు వ్రేలెన గారుతులు మెడలగునాడు సక నవంకరించిరి.

అట్లనభలో నేనొక మూల పీఠముపై కూర్చుండి వాదదేయబోవు నుప న్యాసమునకు దెవయోగియంటిని. కంఠలో వ్రాసినవారిపతి యానతియొక్క యాగ్రామ పోతువైన ధర్మాంగధ మహాకాణాయ సుమంతు యెల్లప్పుడు వివ రెల్లముగా నిట్లనిది.

అయ్యలారా! భాగవతమున వస్తునెట్టిమేని సంప్రాప్తియగు నస్మద్రాని చిత్రపైర్లరకు దెలియజేయుట రాజదర్శము. ఈ యద్భుతసం మాహాత్మ్యము నేను జెప్పఁదలచి మీకు దెలియఁడు చున్నయదిగదా! ఈ పుష్పము పైకము పరిమళమును నీలవర్ష సుందారమైనట్లే తోరుచున్నది. ఇది యెప్పుడునునుండున్నను వాదక బూరీతినే యుండును. నేను పండితులనుండు చూచుచున్నాను. అంతకు ముందుండి దప్పలేదు. అట్లనుచును కల్పవృక్ష సంజాతములముగాక మఱియొకవాడెడి గలుగదు. ఈసంజాతము దినుట వంశ కలుగులాక పెట్టితియో యెవ్వరికిని దెలియదు. ఎదియో పితృసములుండుక పోదని నేను చూడముగా జెప్పుగలను. అయినను విని మా యెద్దకు పెక్కుంకరముల నుండి వచ్చిమి. వచ్చినవిధమంతయు నామామాయుండేక మీకు దెలియజేయుండెదను. అదిమంతలగు మీయను తరువాత విని పూర్వోక్తరమలను గురించి యాలోచించుదు గాకయని పలుకుచు నా సంపుష్పముల సంగతి గుర్తెల్లగివ మమస్యంతులండు నంతకు మున్నే యప్పటికి రప్పించియున్నవాడు గావున వారికెల్ల మీకు దెలిసినవంగతులు యదార్థముగా గ్రహము దప్పక జెప్పుదని యాజ్ఞాపించెను. అందుముందుగా నీవ్వు కర్మయను బ్రహ్మచారి లేది సర్వంకు నవస్కరింపుచు నిట్లనియె.

అద్భుత ఫలము కథ

నరసదలారా! నా కావురము విజయపురియును నగ్రనగరము. నాపేరు నీలకర్మయందును. మేనొకనాటి నాయంకాయువ మాయన్న చేసిన యవమానము నహింస లేక ధావలయమును తాత్పర్యముతో మాయానిప్రాంకమందున్న యడవికి తోయి యందు మెదకరి రగిలించుకొనినగింతుకనునమయములో వెవ్వరో యొకపురుషుడు సంరకక్యాణిగు రమెక్కి యాదానిబోవుచు నాయుధ్యువును చూచి కటాంక గుర్రమడగివచ్చి నాదేయిబట్టికొని యిట్టిపాదములు లేదు గారంబెరుచుని యదిగి

నావృత్తాంతములకయ్య విని జాలిపడి నవ్వేదార్పణ మవలంబ వేర్తియోధ్యానించి పిమ్మట ధనదెంగు ముడిపెట్టెను.

అందు నీసంఘము పుష్పమును ప్రకాశింపజేస్తుంది. పంపము మాత్రము నాకేర్పరు వడూ ! ఇదిమిగల మహిమగలది. నీదర్శనము తీర్పువానికి దీనిసమ్ము. పాదారాజ్యశిర్యవత్తు. పోపొమ్మని నాకనజ్ఞయార్చి యేకండు గుర్రపెక్కి యెక్కడకో పోయెను. పిమ్మట నేమిమిగుల సంకోచించును కావలయును పరిణమగా రోపతిని మూటగట్టికొని మందోపరువును నీదర్శనము మహారాజుగారి కిచ్చినచో నాకు గొప్పపాపముతి తేయునని విశ్వయించి కతిఫయ్య పయజముల నీతర్కపురి జేరితిని.

నేను వీరిలదికి వోపుదండగా వెన్ని పొరలోనుండి కట్టవనదీని ఫలిమము నిలువక దెసలర్పాపింపం బొడంగినది. వీరియనుగన గూర్చుండిన కుతేరదత్తుడను కోమలి కాననకొట్టలయ్య వీరింబోపుచున్న నమ్ము దిడితిమిని త్రావ్కయిదా ! మీదేయారు అట్టలో నున్న చస్తమెయిని యడగెను. అతెట్టి మిగుల లాగ్యవంతు డని యెఱిగియున్నవారూపున గొప్పవానితో బొంకవేయని యాకనితో నానల మృతాంతములకయ్య జెప్పితిని. అడజేరదత్తుండును నామాట విని నమ్ము మిక్కిలి గౌరవముగా ధనమీదమిడి దీనికొనబోయి యేదేని పంపెట్టతో మూటపెట్టి రూపింపు మని తొందరజెల్పెను.

అప్పుడు నేను వెల్లెన మూటపెట్టి చూచుచుకనిగి జాపిందితిని. దానిం జూచి యేకండు మిగుల వచ్చుకతుండరు త్రావ్కయిదా ! దీని దీనిన సంజానము గలుగునాయని యడిగెను.

ఆ సంగతి నాకుదెలియదు వేదెఱంగిన సంగతి నీకుదెలియ జెప్పితిమి యుత్తరము నెప్పిరిని. తరువాత నత కయ్యా ! నీకు బదికాను శిర్పెర దీని నాకిచ్చెదదా యని యడిగెను నేను రాజుగారికి దీని దీనికొనబోవుచున్నాను. వదికానులకు నిరువతి కానుండు నమ్మును. దీనివలన గ్రామముగాని మఠాగాని రావలయునని కోరికయున్నది. సామాన్యులకియ్యవత్తుని మొదలవే యమ్మచాపురువును రెప్పియున్నారు. పోయినప్పెర నమజ్ఞయమ్మ నిరేవబోవునంత నతండు నమ్ము జేయబట్టకొని కూర్చుండజెట్టి కొనబొనరి రివరకు లక్షరూపాయ లిచ్చెదనని రెప్పెను. అప్పుడతని మూటకు మోమోటవడి నేను రాజుగారు మాత్రమంతకన్న వెన్నుమెత్తురా ? యాచికనమన గాయంతరము నుభయముగా గడుపుకొనవచ్చును. ఎక్కడికి ? ఆకంతమున్నదియో యని సంతుష్టితో దానిని నమ్ముతింది యావంతులొక్కడన పూర్వకముగా వకనరేటిలోనుంచి యా రన మిమ్ముని యడిగితిని.

అంతరాపదము నొకపెట్టెలోదారి నమ్ము వీరిలోనికి దీసికొని వచ్చి ఆయా ! దనమంతయు నిప్పుడు నీద్రుముగాలేరు. దేవదీయదయమునకునవచ్చును. కనుయని యాలోచింపక ప్రార్థనను దయచేయుడు. మీదిక్రమంబ జేయియ భయము

లేదు. మీపెళ్లలోనిదేయని తలంపుకొని యుండుదు. ఇప్పుడేదానికీ మనస్సుని పంపు
చున్నావని చెప్పెను. వరకుఁజూచు చెప్పటికేలేదేయగ ? వానిమాటలు యదార్థము
లేయని యప్పటికి జనలోనికి బోయితిని. మనుషులదయముననే నా జీవితదత్తుఁడంటికి
బోయితిని ! అరందు నన్నుజూచి అయ్యో ! తెల్లవారకుంకవచ్చితిమేమయ్యో !
యూరికిబోయిన మనస్సుకు రావలయువా ? మీసొత్తువకేమియు తయరు లేదు. ఒకచో
వారు మర్నాప్పు ముసకు వచ్చువేమో ! తమను సాయంకాలమున రండి. మీసొమ్ము
తీసికొని పొందని సమాధివడచి వరం బనకు బంపెను.

అతడు చెప్పినవారము మే మంతవేళ వానియింటికి బోయితిని.
అప్పుడు నన్నుజూచి అయ్యో ! ఆమాలిని గింకను కాలేదు కారణమేమో తెలియదు.
ఉదయమునకు దవకవచ్చును. ఇప్పటికి వెళ్ళి పొద్దుటకుండి అనిచెప్పెను. వానిమాట
యదార్థమే యనుకొని అప్పటికిబోయి యుదయమున వరంబవచ్చితిని.
అప్పుడును వెళ్ళిన మనస్సుకు కాలేదేయని చెప్పెను. అట్టి నాలుగవడములు త్రిప్పి
అయిదవడినను మనస్సుకు వచ్చినారు కాని సొమ్ముతీసికొని కాలేదు. వారము
దివసులలో బంపెవడని అచ్చటివధకుడు చెప్పినాడన. అరందు నాకు బాకీయివ్వు
వారు. కాంటి మీకు వారము కాజవచ్చినచో మీసొమ్ముంకయు నిచ్చెదమని చెప్పెను.
అప్పుడు నే ననుమానము జెందును వరకురా ! సిగ్గెసొమ్ము నియమగాదున్నప్పుడీ
కొనవచ్చును. ఈపాటికి నాపండు నాకమ్ము. పోయెదమని యుచితిని. అప్పుడుకుండు
అయ్యో ! ఇంతమాత్రమునకే మమ్మ నమ్మరా ? అని యిండురెండుమాడలైనచో
నొక్కడనైన, నచేదను నీల వంటి నూరురూకలు తమ్మన్న వెలుతెచ్చును ? అయ్య
రండు యొక్కరేనో చూచి యిచ్చెదను చెప్పెను. అప్పుడు మే మిందరవరుడు
వేమి ! నూరురూకలా ? నామెగమనంక చిన్నగాజూచి చెప్పెము. నేను దీని నీ
కమ్మను. వారము నాకడో నీపాటి రాదానిఁగొనువారని యుగ్రముగా బలికితిని.

నా మాటవిని యీ కోమటి యో వెలికాన్పొయిరా ! నిజముగా నానంపు
నకు బక్షరూపాయ లితువనుకొంటిని గాబోలు నీవు : గామమునియు ముతాయనియు
వలికిననూలువిని యపేక్షకు నడువకనకి బక్షరూపాయని పువవవ గా నుండిగాని
యది యదార్థముకాదు. తిరుక ప్పెరియశ్రవణి వేచ్చిన దానిలో సంకోచించి
వెళ్ళుదు. నేను కావన నింతమాత్రమే నితునని చెప్పుచుంటిని కాజుగా దైవ మారకయే
పంపుదును. అని చెప్పెను వదిలూపాయలు వానియొచ్చెచ్చెను.

అప్పుడు నేను మిగుల విహంగారుడేయరు వాకిసొమ్ముకల్లరలేదు. నాపండు
నాకిమ్ముని బంపంక పట్టితిని. ఆ పం మితివరికే కింటిని. దేదూగనున్నది. దానిగుణ
మేమియు నాకు గనఁబడలేదు. సికనబెకతివి గదా ఆపె యమ్ముచుంటిని. కాని అది
కానియైన కేయనని యీ కోమటి వారు బదులచెప్పెను. అతనిమూలముని నేను
గుండెలు బాదుకొనుదు అయ్యో ! ఈకోమటి నన్ను మోసపుచ్చి నానంపు హరించి

నాడు. నాకియ్యచుండిన సొమ్మియ్యకన్నాడు. చూచితదా పెద్దమనుష్యులను యాపాగించి మందున్న వారితోజెప్పి తగవుపెట్టెను. అప్పుటి పెద్దమనుష్యులువచ్చి యాకోనుదతో వీరభాష్యులు తన వంతు పొంది యిచ్చెదరన్న సొమ్మిచ్చితిని కావని తగవుపెట్టుచున్నాడు. దీనికి నీవేమిచెప్పెదవని అడిగిరి.

అప్పుడా కుబేరదత్తుడు వారితో అయ్య ! ఈత్రాహు యడు ఫదిదినముల క్రిందకు నడవవందెడిమో మూటగట్టుకొని మూడారిని దోపుకంటెను. ఆ క్రింది నేనది యేమిఅని అడిగితని. ఈపాదాని యద్యుకమైన వంతుని నాతో దాంబికొప్పుమాటలు కొన్ని చెప్పెను. అమాటలు యదార్థమని యెంతకొత్తునని అడిగితని. అయ్యను దురాకగా జెప్పెను. నేనుదానికి దగినట్లు వచోమనగానే మాటలాడితిని నీమూట నీముప్పుముందచ్చి నుక యిమ్ముని సమ్మతివలెను.

వలె యని నేనావంతు ఎవగా జేయగానువ్వరి యెయ్యెమియు గనంబడలేదు. పైన వికారముగానున్నది. విచ్చియెత్తునేమోఅని వెడలుచున్నావ. ఇట్టిస్థితిలోవచ్చి మేము పండుకిననంగతి తెలియకొని రావడి లక్షదూపాయలు గానలయునని నిర్బంధించుచున్నాడు. ఎక్కడనైన నొకవలయు లక్షదూపం వెం జేయువేమో మీరే చెప్పరు. అయినను త్రాహు యడుగదా ! పలకుమాడేమి ? నాను ఫలమైన నుండరాయని పది దూపాయ లియ్యబోయిన బుచ్చుకొనక యూరక విచ్చిజేయ వైచుచున్నాడు. ఇట్టి దర్శిదని నావెంతకు బిలుచుట వారతప్పకను యుక్తయుక్తముగా వారితో జెప్పెను.

వారదండకు వాని మాటకమ్మి ఎట్టిఫలమైనను లక్షదూపాయల వెంజేయ దని పలకుచు వెడుచున్నే బాటకమువారిగా వలంది మిక్కిలి మందలించిరి. అంత నేను దింజాకుం స్వాంతురవయి యేమియు జేయునది లేక ఎవ్వరితో జెప్పెను నమ్మకుండుటలే చివరికిది నా దురదృష్టమని కలంతుచు గలంకపడి రెండుమూడువ వాసమాంతో నీదర్బాంగద మహారాజుగారి యొద్దకు వచ్చి చెప్పకొంటిని.

దర్బాంగకును నీ మహారాజ నామెన నానించి యాజులనుండే యాకుజేర దత్తుని తీసికొనిరంతని తనమాతలనంజెను. ఆ క్రిందదొడ్డియే నాని యల్లంతయు బోంగలు కొల్లిబెట్టి యిండిదోపన్న దనమంతయు బెట్టెంతో గూడ నిత్తుకొనిపోవుటలే వీరితోంటి గుండెలు బాచుకొనుచు కుబేరదత్తు దేమ్యుచుండెను.

సీ. నరనాథ కులకావనముం దహింపంగ

నవనీమధుర విర్రమగ్నికిం

జననాయకుల నితైశ్వర్యాన్ని లింకింప

ద్రాహ్మణ్యేతరము బాధలుంటు

పారిపోతమని నంపజేయెను. అగ్రాంబు
భూసురధనును దంభోధార

అగ్రాంబునందీర్తి నంబుతికమాయంబు
సూర్యోదయము ధరాసుమం సొమ్ము

గీ. విప్రతికసొమ్ము కంఠెను విషముమేలు
గరళమునకును అతికృతిగండుగాని
రామాస్యంగ భువి నామరములచేన్
గాన బ్రాహ్మవ్యవహారముగాంబు గాదనగతి.

అని భాగవతంబున తెప్పించియున్న నీకయంతప్పము విమ్మల నాదలులు
వటురయంబున నప్పు ధేరదత్తు నాన్యధవత్తు నాద్రు దీసికొనివచ్చెరి ఇర్వులను
మొదలు జెక్కు పోకలంబోయెను. గాని రాజులంబు తయంబున జీవరకు నిజముజెప్పి
యాపంమున్న మందలను గూడ రోగిలెత్తుకొనిపోయెనని విన్నవించుకొనియెను.

తర్వాత నిభూతంబతి యర్థిపయస్కముతో వెల్లె వెడికించి తుదకు నీ
పంమును బట్టికొనెను. ఇంతయ నేనెఱిగినది యెఱుఁగియేమోరారి యాపన్యసింపి
తర్వాత తన పితముమీద గూర్చుండెను. అప్పుడందరు గరళాళములు వాయించిరి.

అటుపిమ్మట నందున్న కుజేరదత్తులతో సతకు మొక్కుచు అయ్యా!
యీ దీనుకర్మ జెప్పినదంతయు ఎప్పుడము. మేమి కనెలోకమన బ్రాహ్మణుని
మోసము జేసినందులకు మంచి ప్రాముఖ్యతమివడి. క్రొత్తకాసెన నిందికొరేను సర్వ
స్వము చోరులు కొరికెడిది. సింహం చాచ్చితిరి. ఇకనెప్పుడు నిద్రవములు జేయకుండ
బుట్టివచ్చునట్లందరిలో నమోదము జెప్పుకొనదున్నవాడనని రెంవలు వాయించుకొని
కూర్చుండెను.

తరువాత రాజు నానతి లెక్కలుగట్టి దీసికొని వచ్చిన తన్నుడలిగినిది.
అయ్యలారా! దెవ ప్రేరకమైన బుద్ధిచే మేమా కుజేరదత్తునియై గొండ్లెల్లి యాపెట్టి
లన్నియు నీయూరినే వాడుక ప్రహరము నిజుడికడను కంసాలియొందీ దీసికొనిపోయి
తిమి. ఆ స్వర్ణకాతుకు మామెరులనే యిన్ని పెట్టెలు వికడిసి యందున్న ఫదకు
లన్నియు జూపించెను.

తుదకొక పెట్టితో నీ పంమున్నది. దీని పరిమాణమునకు వెలుగంది యిట్టి
పం మీ కెట్టి ఎర్వులనంకి తెచ్చునోయని ముతెరంగుల చెంకిందిదిమి. తరువాత
మేమా ధనమంతయు బందుకొనుచు నీ పంమును నిజుడికు రోరినందున వారి కిచ్చి
తిమి. ఆకందేమి చేసెనో మేమెలుగము. ఇదియే మాకు తెలిసినది యని పెప్పరి
పిమ్మట నా కంసాలి అయ్యా! మేమింపు సువాసనకు వెలుగపడి యారొంగలను కోరి
చీనింబుచ్చుకొంటి రెండుమాకు దివములు వాయొద్దవే రాది యిట్టి యదుకృతపలము

సేనుడిన నేమి రాధమున్నది తానా? కిచ్చిన మెగుం సంకసించునని నాకు రోగ తామసియైన తానా? యేమి నేకకీర్తితిని.

అదియు దాని పోషణను లంసె మెగుం మురియుచు బాప సేతము భక్షింపక క్షీణింపఁబడున గంధకముగా వ్రేలగట్టినది. అంతలో రాజకటరాచుమును గురించి విద్రుతుండుడు పని మోసము వచ్చునని జరియుచు దాని నెత్తుటనియిన భారవేయ మని యాచెక్కకు తోపించితిని. అదియు భయపడుచు దానినొక పెద్దలో నెట్టి తన రాడికిచ్చి కంఠకములో పోగవేసి రమ్మని రాత్రివేళ సంపదరి అంతవరకె నేనెవండు నని యా కంసారి నుడివెను.

ఏమట్లు పాదాసేని పించెట్టి చెప్పమని రాజభటులు లంఠించిన పాదాది గజ గజ పలుకుచు నిట్లనియె అయ్యా! నే నాపంపాన్మ పైదైచు నెత్తిసింద బెట్టుకొని యాకంఠకమునకు బోవుచు దారిలోనున్న వానిలవుతుమని జూరవలయునని నాని యింటికి బోయిన వాడు నమ్ము బారి సంకోషించుచు నిపెద్దలో నున్నదియేమని యడిగెను.

అప్పుడు నేరదియొక యద్భుతవంతు డీనిని నీకొరకెంతో కష్టపడి తెచ్చి తిని. చూడుమని యా పెద్దలోని చూపించితిని. వాడు దానికి సంకసించుచు నాకు దన యందుగం ప్రేమాకాశయమును గురించి మిక్కిలి మెచ్చుకొనియెను. ■ రాత్రి యాపల్లవంకి యుదయమున మరల చూచుకొనిపోయిన తానా? యింటికివచ్చి యాపంపాను గంధకములో భారవైచితినివని చెప్పిరిని. అది యిట్లు రాది చెప్పిన తరువాత రాజకట బోధితుడైన యాచిలవుతుమడు పథవానికిల్లనియె.

అయ్యా! నేనెట్లెవండు తివిన రాధమేమియొ గణుగడు. అంగడికి దీసి కొనిపోయి యమ్మిన వెక్కుడువెల రాగలదని నిశ్చయించి దీనినాపల్కు మెరుగక తానా? నాగా నంగడికి దీసికొనిపోవుచుంటిని. దాని పరిమళము పలుమూలలు వ్యాపించి నది. ఇమలందరు నెఱగండుచు నీగల ముసిపవ్వు మూగిరి.

అంతలో రాజభటులువచ్చి నమ్ము బెట్టుకొని నీకేవల మెక్కడ పోకెనునని విద్రుంఠించుచు లంఠిగృహంబునకు దీసికొనిపోయిరి. వారి తెల్లంకు దాళలేక నేను యధార్థము బెప్పతిని. తరువాత గ్రహముగా వాచాదిని తానా? కంసారిని దొంగిలను బెట్టుకొని యా రాజభటులు దాని గుట్టంతయు బయలుపడచిరి. అని యాపల్లవుతుమడు చెప్పెను. అప్పుడందరు కరతాళములు మ్రాయించిరి. తుంటి పూగమన వృత్తాంతమంతయు సర్దుకుంటు లేటబడిన ఏమట్లు నాపుష్పసమాగమ విద్రుమగూత దెలుపుటకయి వాడారి వాల్చావించిరి. అందుమూలముగా వృద్ధ రాజులులు లేచి మెల్ల ననిట్లువియె.

అద్భుతపుష్పముకథ

అయ్యో! మేనక్కనానీ మధ్యాహ్నపుడికి నొక యడవిమార్గమున దోపు చుండగా నొక రెట్టుక్రింద జిక్కిని చిన్నదియొకతె కూర్చున్నది ఆమె కన్నులు తెరిచిచూడలేకుండానే దోగరై కర్రమొల పర్వంరచు వ్యాపించియున్నది. కరీరదానయే పట్టినిది. తెల్లనీర గట్టుకొని యున్నది. పగలేమియును లేకున్నను దేవకన్యవై బ్రాహ్మణిండునున్నది. ఆమె ప్రక్కనొక్క పెద్దగుట్ట మున్నది దానివెక్కి ఎక్కడికో పోవు చున్నది. అచిన్నది నాదరిగ్రహంకయును పని కాలిపడి కొంతసేపెట్టియో యాలో చించి తన చెంగున మూటగట్టియున్న ఈ పుష్పము నాకిచ్చి ఎల్లకాలము నీకుటుంబము పోషించువారికి ఈ పుష్పంయొనంయునుని రెప్పి యామి ఎవ్వటకో పోయినది.

ఆమెను నాచిగ్గలేవకముగ చాచించి యామె రెప్పిగుమటలు మంత్రోప లేకముగా జపించుకొనుచు నొకనాటి సాయంకాలమున కొక యాడుదేరితిని. ఆ గ్రామము పేగడ్డయో వేసెదగును. వేసు గ్రామములో ప్రవేశించకమున్నే యిద్దరక మనుష్యులు గుర్రములెక్కి పహారార్థమై పోవుచు నాకెదురుపడరి.

అట్లు గుర్రములెక్కి వడిగా పోవుచున్న వారిని నా మూటలోనున్న పుష్పవేదముకముసోకి యడుగుమునకు గెరలనిచ్చిరది వారు ఆపూర్వమైన యానువాద నకు వారు వెజగండుచు నలుమూలాలు పెదకూచు నాయొర్ధ్వవచ్చి బ్రాహ్మణుడా! నీ యొద్దనేమైనను జపించుకొద్రవ్యమెన్నదియో అని యడిగిరి.

అప్పుడు దివైన నేనాగుటవాడదేక వారి మూటవిని బెను. ఉన్నది. ఇదిగో ఆద్యుకమైనపూవుని యో మూటవిప్పి వారికి జూపితిని వారు దానింజూచి మిక్కిలి యక్కజనుండురు ■ పూవెక్కితదని యడిగిన గుట్టు దారక యధార్థమంతయుం తెప్పితిని. ఆ మూటలు విని వారు మిగుల పంతోషించుచు అయ్యో, మీ కుటుంబము వెల్లకాలము నేము పోషించెదము. మా యింటికి రండు ఈ పుష్పము మూకిమ్మని బెరుకొనిరి. వారి మూటలకు నేను సంకోషము జెంది నాకుటుంబమును మీరు పోషించుటకు ద్రికరణముంచేతను బాధ్యతపడెయెదరేని యాపుడే యీ నుభవము మీకిచ్చుచున్నా నని పలికి మామూరువారిచే బ్రహ్మాండము జేయించి యో ప్రమాదరాజము వారి కిచ్చితిని.

పిమ్మట వారు మమ్ముచేయుంటికి దీసికొనిపోయి రెప్పిన ప్రవారము గెరవముగా దోషించుచుండెరి. అజన్మదప్పిదురకు స్వల్పచారము సైతము రాజ్య పరవిగా దోచుచుండును. వారు కేయలున్న భోజనము మాత్రపు నగుపానము వారు అట్టాపేకముగాగుర దోచుచున్నది. మొదట నేను వారిధర నొక్కరియే అనుకొందిని

గాని పదిదినములు నిరారించెనుకల వారిద్దరు మిత్రులనియు మమ్ముతోషించు విషయములో నిడుపుడు సహించుచున్నామనియు తెలిసికొంటిని. వాడుపురుగు నొక్కతెను విలకలేకందు. దానిమాంతుననే వారికట్లు మైతిగలిగెను.

అప్పుతాంతులయందు నాకు మరి పదిదినములు పెరిగియెనది. ఇది యధమవృత్తిగం వారికిప్రసూనమిచ్చిరినే యని వశ్యాత్వాపము జెందుచుంటిని. ఇటుండునంత మరిపదిదినములు నావిలక తియ మాంతుననే వారినపురుగు విరోధము పుట్టి క్రమక్రమంబున బలసి తుదకు వారికి ముఖవరోధనములు లేకపోయినవి.

శ్లో॥ అవతాస్సుదితం ప్రేమ యేకేక హంక ఈశ్వరః॥

సంపదినయోతిస్సుదితం లాజాలోపేనచక్రితం॥

ఒద్దలెవ ముతము లకుకనే నకుకొనము సహనముదేత విడిపోయిన స్నేహముమరలగాకొనదు. ఒకవిషయమైనను విడువక యేకదేహముగా వలించు వారిరువురును కాలామాంతున కృతపుణ్య నీతికస్కందవాక్యములచేరోషముజెందుకొని యొకనాటిరాత్రి తొమ్మిదవద్దములో నొకరిదేత నొకడు చంపబడిరి.

ఏమ్మది మమ్ము లోషించువారు లేక యాపాప విషయమి వారి ఇంకలో వెరలి యెందునంగానక చింతించుచు తివరకా విలక తియ యిందీలో నుండుచు విని దానియొద్దకులోయి యాపాపమును గురించి తెలిగిన కవధముల తెరంగెడింగింటి యిమ్మని యరికిగిరి. అలంకారాదు బది వాసా కయ్యగది అవసరమున్నయెడల వారి వాయాదులపించ బులుముగట్టి ఆధికారంలో జెప్పకొనము. పొమ్మని నన్ను తిరస్కరించి పరిశీలించి.

అప్పు రాసంగతి వేమ గ్రామారీశ్వరులతో జెప్పిరి. వారు దానిని రప్పించి యదుగగా నాయొద్దజెప్పివచ్చే వారియొద్దను విడకముగా జెప్పినది. వారును తీరవ్యమిదియో తెలియక దింకించుచుండిరి. ఇంతలో మాదేశ ప్రభువును చందవర్మ మహారాజుగా రిచ్చల సభకు వచ్చుచు నారినముప ముగ్రామములో బసజేసిరి. కావున నాసంగతులన్నియు వారికి నెరియజేసెడివి.

“రక్షవారికుపాదీవస” అని యున్నదిగదా ! శ్రేష్ఠమైన పశువుల విషయమి రాజులు అభిరావనసాంతుడు. చందవర్మ మహారాజుగారు పైనంగకు లన్నియు దహక విధానించెదగాక యని యాపాప పుచ్చుకొని మమ్ముగూత రమ్మని లెప్పి యాసభకు వచ్చిరి. ఇదియే దీనివృత్తాంతమని జెప్పి యాత్రాహ్వానికు గూర్చుండెను. అప్పుడు సభ్యులందరు మఱి గరళాకర్షణులనే నానభామంబవ మంతయు ప్రయోగించజేసిరి. అంతల చందవర్మ మహారాజు లేచి సామాంతరుల కిటవియె.

అయ్యో ! ఈచందవర్మయమలరికి మమమందరము వివియుంటిని గదా ! బ్రహ్మచారి కనీసం మిచ్చినవాడు పురుషు డనియు నప్పు రీతిపురుషుని

మాచిలోనుండగా తాచికినయ్యల తెప్పలు. ఈవృద్ధబ్రాహ్మణుడు దిక్కుని త్రీ యిహాపు నెచ్చెను చెప్పచున్నాడు. ఈవయసులో గొంతె మాలోదించవలసి యున్నది అని చెప్పుచు నాబ్రాహ్మణులించిరి అయ్యో ! నీకు వలెచిచ్చిన వుదమని పోలిక యెట్లున్నదో చెప్పగదా యని యడిగెను.

ఆ బ్రాహ్మణుని యప్పుడు కనుచీకటిగా నుండుటచే నొకసమగా బరికిరింప లేడు. పురుషులనుకొందఱేమో యదియు నిక్కయముగా జెప్పలేను. మాచిచిచ్చినప్పుడు నయ్యేద జెంగులాగన గనబడినది గుర్రమెక్కిచచ్చెను గావున బదువుదని చెప్పు చుంటిని. గుర్రము మృతము పూవకక్కాది రంగుగంటి అని చెప్పుగా మరల కంద వర్మ యాటినది.

ఆ వంతును పుష్పమును నెచ్చిన మధ్యకంటి యొక్కరితియే. ఆమె దేవకన్య 19వీ మనుష్యస్త్రీ గారు. దేవతలు భూలోకములో విలాసార్థము విహరింతురను చాడుక కండు. ఈవంపుష్పములు రెండును దేవలోకములోనె. యెద్దియోశారణములేద నానాది వినింటిని కొనిపోవుయందగా నడుచు పీడితైష్ణమిమి రయాబుద్ధిలో నిచ్చినది. దేవతలు కృపాస్వరూపులు గదా ? ఇంతకంటె మరెయొకటికాదు. ఈ బ్రాహ్మణుని గడుగుపట్టజాలక పురుషుడని చెప్పెను. వీరి పూత్య పుత్యమయిన ఆధ్వేషి దయ బుద్ధివది. వీరి దురదృష్టవశమున బయల చేకబడినవి. కాని రాకృత్యమహాశక్యమునం బది దాగినవికావు. ఇవి రాజారమయిన వసువులు. పామాన్యులకడ నుండదగవ్వు. వీని నిత్యము బాణింపచుండువయిన. ఈ బ్రాహ్మణుల శిరువురకు దగు విహుమకు దియ్యదగినది. ఇదియే నాకుదొచిన యర్థి పోయెను. యంతకన్న బుద్ధిమంతుల తెచ్చి యేని దోచిన వత్సాణింపనగుమని పలికిన నానక్కలందరు నారాళ హుటలే యదార్థము లనియు నపహేతుకములనియు గరవ్యముననియు వేరే వాక్యముగా బలికిరి.

ఇట్లు కొంతసేపా వం పుష్పముల గురించి యుచున్నానను అరిగినపిమ్మట నరాచినోదార్థము సంగీతము జాడుటకై మణిమంజరి కాలయిచ్చిరి. అప్పుడు మణి మంజరి హాయిగా పిలుచుచుకొని పాది నేర్పులకు సంతోషము గలుగజేసినది.

పాదారామముగా గామద్యాభ్యాసముగలవాఁకి బయలు పాడువపుడు తమకు గూడ తావలయునని వత్సాహము గలుగట వహానైయుండును. అప్పుడు నాకు ఓజావతికిసిన స్వరకల్పరచ్చియు మువంబున గురుకుగా నున్నందున వాని పాద వలయనని యొకనెన్ద్రియానందము గలిగినది మణిమంజరి పాట ముగించినతోడనే నేను సభాముఖమునకు దోయి అగ్రాసవాదినతో ఆయా ! నాకును గామద్యాపాట వస్తు కొంచెము గలిగియున్నది. మహారామాశ్రమ నుదీయ గాంధర్వి విశేషము గూడ నవధరించి నన్ను గృహస్థుని జేయ్యజార్చించుచున్నారత అనుజ్ఞానుక్తురేయని జేసుకొనిన ఆతండు సమ్మతించి నాకొక విజ విప్పించెను.

అప్పుడు మిగల సంతోషముతో నేనాచి బయ్యకొని పాదెం జక్కగా

సమించి కొంతసేపు పూర్వము నేర్చిన విశేషములన్నియుం బాటి పిమ్మట వీణావారి స్వరకల్పన లెక్కొని యొక కృతిబాదించి. అప్పుడు సభ్యులందరు చిత్రప్రతిమలవలె కదలక వినుచుండిరి. మఱియొక కృతిబాదగా లేచి గంతులువెరుచు సృక్కము తేయ బొడగిరి. ఇంకొకకృతి వాడుగూడ వెదికి పాఠాచరిత్ర కునరాగములు రీయ తొడంగిరి. ఈరీతి మేము పదవకమొంద సభ్యులందరు కృతికొక వక్రకృత్యాకృతికో మెలగబొడంగిరి.

అటు కొంతసేపు సభ్యుల వివరమువచ్చింది పిమ్మట మోహనరాగము బాదించి. దానిని వినుటచే అందఱు నరగముమోర్పుతో విచారవంతులైరి. అంతరితో గానము ముగిసగా రెప్పిరి యందరు ఏమేమి! అనబ్బా! లో! యిది అద్భుతము వెందును నది దేమానము కాని మనుష్యుగానము గాదనియు నికరు తులయతుడో నారదుడో కాని మనుష్యుమ్మగుడు కారునియు నిటువంటి చిత్రత సిద్ధిపరకు విని యుండలేదనియు తేతనము అదేతనములుగాగ గానము పాఠింప మట యదార్థమయ్యె నెడయు నీ మొదలగు స్తుతివాక్యముల సభ్యులందరు అద్భుతముగా జెప్పకొన బొడంగిరి.

మతమంతరియు నావ్యరకల్పన లిట్లవన తెలియక వెలగండుచుండెను. పిమ్మట ధర్మాంగదుడు వచ్చు గౌరవముగా తేరిదిలిచి పీకపెరిచి అయ్యో! తమదేశ మెడి? ఎక్కడ? రోవుచున్నాడు? మీ వామవర్తయిదేయి? ఇచ్చటికెప్పుడు వచ్చి తిరి. ఈ అద్భుత గీత మెంతవ్యసించియారు? అట్టి చిరకృత్యమిది యాపాఠ్యము రీతికోమలో మన్ననా? మీవంశపుష్పముల రాగున మీరును నరులొప్పులంబుగా దుట్టించిరి. మాయాభివృద్ధి మంచిరని యేవేక విధముగా స్తుతిచేసెను.

అప్పుడు నేనాతేరిమాటలు విని కొంత యాలోచించి సంకసించు వాని వలె అభినయించు అయ్యో! నాపేరు సింహకేశు రండురు. వాజాతి కృత్రియజాతి, మాది కాశీపురము, దేశాటనము సేయవలయువను అభిలాషతో సింధువర్చితిని. నేనే గానము స్వయంకృషివలననే కాని యొకరివలన నేమృకొనియంతలేదు. ఇచ్చట నథ ఇరుగనని విని యాచటకై వచ్చితి విడియే నా విల్లాంతమని చెప్పితిని.

అప్పుడు రంధవర్మ మున్న పీకు విహసామెడదియో? అని యడిగెను. తాదేదని చెప్పితిని మరల నతండు మదియు దమ కేయే విద్యులలో జరిగెనుగందని యడుగుగా నాకు కొంచెము కొంచెముగా నన్నివిద్యులలోను ప్రళంపయున్నదని చెప్పి తిని. తరువు గాంతులకు నితర విద్యావర్కిలను గలిగియుండుట అరుదు. నాకన్ని విద్యులయందు పాటవము గందని రెప్పనతోడనే సభ్యులందరు నా విద్యా పరిశ్రమ మిట్టిదో వినవలయునని కుటూహలముగలిగి మరలాడు కాత్రప్రసంగమనకు మరల సభ్యులెవరయనని యమ్మ హాసముగారిని వెరుకొనిరి. అందు మిగలం కాత్రవర్చయము గల వండితులు పెక్కువచ్చు గలిగియుండిరి. వాటితో వాదమునిమిత్తము మరునాడు

నభరేయదుమనయు నందగుత డను విద్యామహత్వము జూపి మహ్మనందింపలేయ వలయునని ధర్మాంగదమహానాథగారు పన్ను ప్రార్థించిరి.

దీవితంత నన్ను సుతీసేయవలదనియు కటి ప్రసంగములతోలు ఎన్ని దినములుండుమనన నుండుననియు దీనికే నేను లేకాటము జేయఁదన్నాననియు జెప్పి తిని. అంతటితో నానరభముగింపిరి. అంత మరునాడు మధ్యాహ్నమే యాసమాజ మారంభమయినది. అదివరకు నావత్సాహి విని యాదినమున జరుగబోవు ప్రసంగ ముల జూచుటకు తానవ్యర్థముగా వేంచేయ జను బాసభకు వచ్చిరి. అందు దిగ్గంతులను ప్రసాదిగలిగి యనేక రాజనీధులలో జయమరీచిలు గొన్న మహావందీతులు స్థలుగుడు నాతో బూర్వపక్షసిద్ధాంతములునీయ నిరూపించుచిరి. వారికి నన్ని విద్యులలో ఖరీ క్రమ గలిగియున్నది. ఒక్కొక్క కాత్రమునందు రెండుమాడు వూర్వపక్షములుదేసి యోచంబుచ్చి వారు రెప్పినది కప్పగయు జేసి జెప్పినది యొప్పచియు వారిచేతనే యొప్పించితిని. అప్పుడు వానవజ్ఞేవుజ్ఞులు బూర్వపక్షసిద్ధాంతముల రాజ్యర్థము ప్రకాంతకాబోధకము గ్రహణధారణంబొందు బోనని వాఁజ్ఞులూపి వానవజ్ఞులదే నన్ను సుతీజేసిరి. అప్పుడు మదీయాద్యుత విద్యావైకారధ్యులనకు పెచ్చుకొనఁచు ధర్మాంగదుండు చందవర్మ మొదలగు రాజులు దమలోనెద్దియో యాలోచించుకొని సుతీవాక్యపురస్కరముగా నాటినది.

రాజకుమారి 1 నీవమానవ ప్రభావము గంభీరపు నీవిద్యలన్నియు నజ్ఞెసి. మరియు విశేషించి నీహాసములచే నంగీకరము క్రితలోకమోహముకలెనది. ఈ విషయములచే మాకు మిగుల నానందము గల గజేరితివి. ఇది నీకు తారితోషికమిచ్చుటకు మాయోధ దగిన వేయియును లేవు. మూఱ్ఱముంతయు నిచ్చినను నీవిద్యకు బ్రతికాదు. నీవిద్య అగ్రత్రయకలెనది. తాసికతోడుగా నిల్లి మహిమగల యానంతపుష్ప ములు రెండును నీయొదనుం నెదో బంగారునకు పరిమళము గలిగినట్లుండును. తగ వంతుడునైతము భక్తితోనచ్చిన వంపుష్పములచేతవేకరా సంతసించును. నీవును అట్లే సంతసించవలయునని మఱకుడు నా వంపుష్పములు రెండును నాతిచ్చిరి.

నానిని నేను వివయభూర్వకముగా స్వీకరించి వారితో వింటిని. అయ్యో! మీరు నాకిది ప్రసాదభూర్వకముగా నిచ్చిరి నీవి వ్యక్తాంతము నిష్కలనభరో గూఢ్యుండి వింటిని. ఆ బ్రాహ్మణులకు గరుడాహార్యకముగా నెవరో యిచ్చిరి. వారిసహారములు లుగా జేయఁబడి వారియిది పాఠపు యందవచ్చును. కావున ముందు వారికి దగిన దన మిచ్చి సంతసపరుపవలయునని యితికిని. నా మాటలు విని వారందఱు మిగుల సంత సించుచు నాబ్రాహ్మణులకు జేయొక యగ్రహారము నిచ్చిరి. నేనాధర్మపురిలో నున్నప్పటిప్పుడేసి విహారము రాజమార్గంబున నడిచితివేమి నా చుట్టునుం బెక్కొండు చుట్టుకొని యెప్పుడుప్రమాదము జూరుచు రెవునిజివలె వాకు వంచవములులేయును సుతీ రేయ బోధంగుడుడు. ఆ గ్రామములదే యొకమాసము వసించితిని. ఆనాడు నా

గుర్రము బండివడి గ్రమముగా రాజాగారి కోటమునునుండి దేరినది. రానింజూరి నేమి మిగుల సంతసించుచు వ్యవతియమమతిని రానిని స్వీకరించిరిని. ఆహా! దైవగతి ఎంత వింతయైనదో చూడుడు. స్వామియైనసామ్యు వట్టి బారతిమ్మిసను నేర్పించి పచ్చనను సామెత యదార్పించెనది.

అదియంతయు భగవతికటాక్షమునాన మరియొకటి కారని నిశ్చయించుకొని కర్మానుసారముగా బుద్ధినదరుననుట ద్భవతరచుచు మనంబు నెట్లుకోవిన నటు చేయుట తప్ప నేరే యీ రోదించుక వ్యసనముండు తింతింపక వరి పురుందెని. అంత మనయాక దేశవరునగు రంధరర్మ తప్పగ్రామమునకు తోవ నమయమున నన్ను దనతో రమ్మని విడిచిరి. ప్రార్థించివ సంతసించుచు నతనితో గూడ నీ గ్రామము వచ్చితిని. అతండు నాకు నెక్కుడు గౌరవముచేయుచు దనకోటలోనే యొకవిడిది నియమించి యందు నన్ను బ్రాహ్మణియై యాపరారములకుండు తగువరిదారకుండు నియమించెను. నేను సంతకము నానలాగు పొరలయనం గూర్చుండి యాపితావతివలన దెలియబడిన వ్యర్థ శ్రేయమునే పొందుచు వాఱుగా గాంక్షపము సేయుచుండిని. ఒక నాడు సాయంకాలమున మేన వంశువ్వననుల రెండిని ముందరికికొని మనోహరముగా విమంచి కాంచించుచుండగా నామ్రాం నొకదియొక వచ్చి చాలినది.

నేనును బాటనందరితో రాసిని బాటమర్చింపఁబోతిని. అదియు గొంతసేపు నాయవసరము మీకించుదామనె నిలువంబు మేనానము ముగింగి యూరకున్నప్పుడు తనముక్కువ దగిరించుకొని వట్టియున్న యొకవత్తికిను నామ్రాంబికిరినది. నేనా దీనిని బుచ్చుకొని విప్పి చూడకొనుచుంటి వంటిట్లున్నది.

పుడువోత్రమా! నీయభార్యగాంధర్వ మహిమాతికయలమును మించిన కళా విలాసమునకు నన్నె వెట్లునున్న పీసొందర్కదామహాది విశేషములు శ్రుతిపుటద్వారం బువ హృద్ధతంబులయి మదియమావనమును హరించినవి. గాంధర్వమహిమంగాక యట్టి యధ్యష్టవస్తుచోరక శక్తిగలుగువా? అభార్యవస్తుదిర్భాగ యివ్వారికి గలుగఁగలదును? అద్భుతవంశువ్వముల నొకసారి జూచితిమోపి తన్ను యతుని నైకము చూచినప్పుడు గదా మదియవత్తున్నులు సామ్రాజ్యమును వొందుట. మఱియు నీ మురిపెంపు విజ్ఞానావ రసంలాన దెవులు పోకెయెరున్నవి. వారక్షుశ్రవణంబుల కలహము మాన్పి పోతుండపు నీవే వనంధి తిలకాభిలక్తి సువంద్రప్రాప్తి మాంబునవేకదా నశేషకోర వహించును. మఱియును,

నవంధరికావ్యుత్తము.

సొందర్కగామ్యులకిం కళావిలాసాః

ప్రత్యేకకోపివనయంతియకః పునాంసం

రికార్యంబుల తప్పశేషవిశేషలాభే

అద్భుతవంశము మాంబులకా వహుదే

అని యొప్పు వ్రతము పలుమారు పడింది దాని కల్పనకు వెలుగందుచు వోహా! ఈవ్రతక ప్రాసన దిన్నది మిగుల పతనయు విద్యావంతుడైన వగును. శత్రుత్వముండున మదియవ్వలాభివృద్ధి తెలుగెనుంగనను నని వ్రాసినది. అభివృద్ధి యనగా పేరు. వృత్తము వసంతతిలక కావున రానిపేరు వసంతతిలకయై యుండ వచ్చును. దానిలోనున్న యర్థము పౌండర్యము, సంగీతము, మందిరంగము, మంచి స్వలావము, మంచివిద్య మొదలైన గుణములు. ఒక్కొక్కటి యొప్పును పురుషుని గొప్పభాగి గలదానిగా తెలుసు. అన్నిగుడును నొకటి సుందరితో మేమి చెప్ప దగినది. అట్టి పురుషుని ఏకాదేవి వరించదు. అని యొప్పుచేగదా! అట్టి పురుషుడవు నీవనిగా విన్న వడించుటలేక నావృత్తము మందిరేకాని దెగదాదానియు కురియు నా విద్యాధిగుణసంపతి దీనిమూలమువలె తెల్లమగుమృదవియు ప్రాథమ్యము వ్రాసినది. కానిమ్ము నీని మదిగొంత వరికింది చూడెదంగాక యని మఱి నొకవ్రతగోరి నీ క్రిందికోకము వ్రాసినది.

క్లో అగమిమితి పరదాహన్ సిద్ధాంతి ప్రకృత్యావృత్తిహాసాః॥

ప్రాగేవదింతనీయ అల్లామరహోహి దుభయోమదరణ॥

అట్టి క్లోముద్రాని వ్రతముడిచి యా చింతముక్కున కందిచ్చితిని. అది యెంతనేర్పరియో చక్కగా నాటిదివి ముక్కువదిగియ గొడుగుని చివ్వన మోలి పోయెను. నేను దాని ముక్కుచు మిక్కిలి సంతోషించితిని. నేనును దానిపోయిన పలను చూచుచుండ నదియుండోయ కొంత సేపటి మరల నాయొప్పువచ్చి వ్రాసినది. అప్పుడు దానిముక్కుననున్న వ్రతక మరల వరసేపుచ్చుకొని విప్పి తదుకొన నందు ఆర్యా పరకర్ణ ముక్కుస్థైర్యముగా భావించినచో దక్కిన శ్రమ లేమియు నుండవు కదా?

అని వ్రాయబడియున్నది. నన్ను బరచారగా భావించవద్దనియు స్వధారగా స్వీకరింపవలసియు సూచించుచున్న యాయుక్తరము చూచుకొని నేను మరల నీ భావము భాగవతమైనది కాని క్రియాభావమగునని వెనుచుంటున్నది వ్రాసియుండునయి భారము దీరమైయుండ గ్రియాభావ మెన్నడును కానేరదని దానికి ప్రత్యుత్తరము వ్రాసినది. ఈరీతి సుతర ప్రత్యుత్తరములచేత మాకు బరచయము గలిగిన ఏమిట నొకనాటికాని నేనామెదమీద గూర్చుండి సంగీతము పాడుకొనుచుండగా నొకసొంకుక వచ్చి నాకు నమస్కరించిన నీవెవ్వరని యడిగితిని. అది అగ్గ! నేను వసంతతిలక సఖుడనును. నాపేరు త్రిలోక్తమయండు, చూడఁవ్రతక కమసంగీత రసము ప్రతి పుటంబులగ్గోర సుత్యకముజెంది యాక్కడి కనుదించితిని. ప్రవేశించి నమస్కరింపురే యని నవినయముగా వ్రాల్చించిన నానించి ఏమనుటకుదోరక యొక్కింతకడపు డ్యానించి యిట్లంటి.

రాక్షసత్వ లిటి అర్చితమున నొనుమేనకు పంగీకము పెట్టకు పన్నిన దప్పకదా? కానియ్య. మిగుల వచ్చినదిగా తిసికొనిపప్పుని చెప్పిన విని యప్పుకలిపింపు వసంతతిలకు ప్రజేత పెట్టినది తదియ సోంధ్యారతియము నాతే విన్నయము గలగతేసినది. అప్పుడు నే నాయులెని గూర్చుండ గనునప్పు తేసినది. అక్కడ నని నాకు నమస్కరించి కూర్చున్న యవంతరంబు మే మవోహరముగా మోహనరాగములాడి ఆర్చితమును మోహవివరం చేసినది.

అప్పు రప్పకలి సిగ్గుపడరి సఖాలితో మదిలా! ఇతడు రాగంబున మధమండువోలే మధమకం మృదయములు వేదించుచున్నాడు. ఈతప్పనకు గల్గింతు మని చెప్పుమని పిచియో పలిక మధమకారములు నాయకుడు పలికయిందిన నేనును మందరింపురు నెడవాయుండ గన్యకలు స్వతంత్రింపవారు. తొందరయేమివచ్చినది. వండు నందుకునుమని యప్పుగున యపహ్నిరవికారములు గురుకుపరలి సానునయ నుగా తెలివైయతో గూడ నంపితిని.

అది యంతయు వారిపెద్దంబయ నెరింగిప కవలము కాదోలు? అనునవాడే రాజా నాయుడకువచ్చి మెలన పిటనయె. ఆర్యా! నాను బురసంతతిలేదు. వసంత తిలకయను కూతురుమాత్ర మొక్కతెగలదు అదియు పెద్దాగ్రుణ్ణానంబుం పిమ్మదిగి నది. దాని పాడెగ్రహణము సేసికొని యారాజు భావంబయ నహంబి నీవు పాలిం పుము. నేను పెద్దవానవెతిని. ఇది వాయుబీర్వ మందులకే నిన్నీయును తిసికొనివచ్చితి నని పలికిమని నే నేమియు బలుకనేరక నమ్మకించినానవెనె ననినయించుచు లభా వంబున నూరకుంటిని. అంత నా మహాధూళాంకుడు మిగుల పంకోషించుచు నాసన్న కుతమునకారమున మిగుల వైభవముతో నా వసంతతిలంబిచ్చి వివాహము గావించెను. నే నేమిటి నహ్మబోదని పిండియాపిరివో వాకే తెలియదు. లోకములో నెట్లాయను సంతర్పిస్తాక్షకముగ అరులు దేయునుచురా? నేనెల్లు దేయరిపోవుటకు విధి నియామకముకన్న వేరొండులేదు.

శ్లో॥ అమలీకమలిలాసమరియతి మదికమదిలాని దురదీకురకే

విధిరేచకానిమలయతిమాని పుష్పన్నైవలికయతి.

ఈ శ్లోకమును వలంబూను పరింబుకొందు సీతాబ్జలక్ష్మీతో గూడ వసంత తిలకను స్వీకరింపెడిది. మరలను వత్తడంతో గంపికొనిపప్పుడు యుక్తియుక్తముగా నిర్మింబడి. మదపతి! నీతో మోదట నోక సంగతి చెప్పలది పరచితిని అది యప్పుడు త్రావకమువచ్చి మిగుల రింకించుచుంటిని నేను చెప్పి ఓయన పంపిర్తరములోపం దార్యంబు గలిగిప మృతినొందుదును. పూర్వము వాచించయవార మూలమున కిదిగాప మొకసన్యాసి యిచ్చెను. అంతదనుక నేనెంత లలితమాలినను నీవు సమ్మతించవచ్చు

నుమి. పాండురాజా వృత్తాంత మెందుగుడువా? ఇదియే మనస్సులో దృఢముగా భావక ముంచుకొనుము. సంవత్సరము చాలిన వెనుక మన నాన్నముచ్చినట్లు క్రిందిపయ్యి. నీ సంగతి రహస్యముగా నుంచుమని తెప్పె నారతురకదే వాయవతి నొప్పించి సంతసము గలగజేసితిని.

అంత శివహరిమఠో రంకవర్క స్వర్ణస్తంభైవంత యహాత్ములు పన్ను రాజుగాజేసిరి. వేమ సింహాసన మెక్కి వతోడనే నీయూర క కిత్తాని మూలమున అరుగు చున్న జీవహరిమఠ రెజుంగంకయు విని యాల్చివలెను చేసినచో క్రింతునని యాజ్ఞా ప్త జీవం సంభవించి కాకి రాజవలెను యుగయుగయు వెంకొక పారి పక్షింబి అలిపుడు మఠ సరయునట్లు నియమించితిని మరియు వీ మంత్రిగాత్త పుస్తకము లన్నియు లాగి కొమ్మనూజ్జాపించితిని. వెచ్చుచుండే వరిక్షలో నీవునకలు తెచ్చి వాగ్విరి. దానిం జూచి కొదే గురుతుంటి యోయింజి వచ్చితిని ఇదియే నావృత్తాంతము దైవకృపచే నేటికి మనముందరము సుఖముగా నొకనలలునకు జే.గితి. ఇదంతయు భగవతియగు విశాలాక్షి కృపగాని వేరొకటిగాదు. అసే తవ వృత్తాంతమంతయుం తెప్పి యావం పుష్పములం దెచ్చి వారే జూపినది.

దానింజూచి యారాజాను మరమడును మిగుల రెజుగునడిచి. పిమ్మట నక్కాంత వనంకలింను రప్పించి యాచ్యుత్తాన మంతయుం తెప్పి మనమనోహరం రీతదే యు మరమని జూపిన జూచి యాచిన్నది మిగుల సంతసించినది పిమ్మట వానిలాక్షి యావంనుహిను యంతయు నెరిగినది గానన సమ్మతరాజాతో దేవా! ఈవలము నాకు విశాలాక్షి మహాదేవి పనివత్సరవృత్త గా వచ్చినది దీనిని భక్తిం దిన వాటికి మిక్కిలిపానలు గలుగవు స్వర్గములను దిగి నాకు సేక మని యిప్పటికి గలుగలేదుగదా! ఎంతరిచేత చిక్కి నను చింతకి వలెను విశాలాక్షి కృపచే మనయొద్దకే వచ్చినదని వలకుల దానినిగోసి వాటగు బంధములు చేసి యొంద్రమ్యమ్మునీటి అశనిభార్యకును మరమడును వనంకలింకకును సహనముగా జూచి యాచివతి.

■ బంధముల దీపనంత వానికి మిక్కిలిపానలు హరిందీనని. అందఱును దాని యాశ్చర్యకరమైన సహిషను గురెంచి యూరక సుతిపాకములు చేయదొకంగిరి. అంతకు సింధ్రమ్యమ్ముడు విశాలాక్షినిం జూచి అమ్మా! మేము మాదేవము విడిచి వచ్చి సిద్ధకాలమైనది. నాకుమారుడు పితృయందు మా జాత దెలియక చింతింపు చుండును. ఇప్పుడునుండి మాదేవమునకు నీరమింద్రవోయన వేగిరముగా జేరుదుము యూరక సిద్ధపవచి మాదేవమునకు మమ్ము బంధుప్రయత్నము చేయుము అప్పటికి మనముందరము కృతకమ్యులపైతి మని వలికవ స్కరిలి యిల్లనియె.

ఇప్పుట మహిమికి వల్లూలివేకము చేయించి పిమ్మట మనముందరము కాశీ పురమున నున్న యాదున్న కృతవ్రత భారవోచవవవ మిదేవమునకు చింతింపుమని నావచ్చి గామూగున్నది. దీనికి నీ అనుమతి మొట్టిదని అనెను. అప్పుడతి కఠం నెల్ల

సి.సి. అమ్మ ! నీయందు విశ్వానికి పెక్కిలి దయగలదు. నీకవశ్యము జయము గలుగను. మీరు సేవతో గుహార్థము నవ్వయి కోటలో బ్రవేశించి వైరుల గుంఠముగా గలుపుదు. నేనువచ్చి కరు తడవెనది. కాబట్టి నౌకాయానమున మాయూరితి చోయెదము. అట్లు సమ్మతింపుము. నీవై కాశీపురము వశముజేసికొనిన విష్ణుని మాయూరికాకారే రావలయు ఎదె నాకోరికయని చెప్పిన అప్పదతియు అతని మాటలకు సమ్మతించి క్షిప్రవాణములోనే అట్టియోచన ప్రయోగమునకు సిద్ధపరచిందినది.

ఇంద్రద్యుమ్నుని సమ్మదప్రయాణము

అంత నెంద్రద్యుమ్నుండు మందిపమయమున విశ్వాకి యనుమతి వరసి సమదితవరవారము సేవించ భార్యతోగూడ వొకయోధవెక్కి మంచిగాలి వినరుతుంక దెరరావలెతిని దేవు విడిపించెను. అందవృత్తికివ జనమునకు సంవత్సరమునకు సరిపడిన తోజసాహస్రగి యున్నది. మంచివేర్పరులగు నాచికులచేత స్వాధీనముగా నడుపబడుచుండును గడువేగముగా మూడువారములు నడచినది. అట్లు నడచుచుండ నౌకవాడు పాయంకాంతున గర్భధారుడు మిండివిష్ణుమూల బిక్షించి గాలిరానలక్షణములు గావించుచున్నవని తొందరగా బయలుగు దెరరావలదని యోచకు లంగయ నైపించెను.

నాచివరకు ఎడత అంతలోనే గాలి అద్భుతముగా వినరబోల్చినది. అప్పుడు నావలోని జనందను జడియ బొడలగిరి. ఓడ నరదాళులు చంద్రకండరకు రైర్లము గరపుచు రెండుమూడు దినములు గడపెను. నాలుగవదినమున సెనెలకు గాలివలూరి యొక వడవ పిలువదు. ఎడలి యుద్ధధవమల వారు వ్యర్థిండుకొనవలసినదే మరయొక పాఠము లేదు. తూచి రావునడదు. ఈరాత్రి పెక్కిలి జంబూభావము వినరును. ఓడ కల్పలించగలవని చెప్పుచు గన్నుల పీయడవబోలెను. అప్పదకని యరైర్లమున జారి అండున్నవారెల్ల గొల్లమని యేరువకొడంగిడి ఇంద్రద్యుమ్ను మహారాజు బంజులజడి అంకయ నడిమి మరలబీకలె కొట్టవడచు దన్నుగొగ తిందుకొను భార్యను దగ్గరినీ కన్నీరుడుడుడుచు వెనుకకు రైరాగ్గ వాక్యముల నిట్లవస్థాపించెను. బోదీ ! నేజెడికి తిరిగించెదవు. పుట్టినచారి కెప్పటికైనను రావు పోషిస్తయన్నదిగదా ! మనకు నైవేదియేడికి మర్యమున మరణము విధించి యుండబోయెను. అమ్మితిరాచకకృపగనా ? సుఖమునామంతు రానుభూయమున జేసిన కర్మయోమూలప్రయన్నది.

౯౯. సుఖస్యదుఃఖస్యచోపిదలా పరోదరాశికుబ్దిరేషా
అపాంశోకోపిరేవృధాభిమానః స్వకర్మసూత్రగతికోపాఖండః

అనియందుగా యెట్లుకప్పము ? భావనెలా మనవిద్వంశ

౧౦౦. అంబార్థ విషాదాభ్యాం భూతకథపరోదయే
విరాటానిహితం యద్యత్కరంశక్తం సురానురైః

భుక్తమునకు సంకసమునా ఆభుక్తమునకు విచారము నెన్నడును బొంద
గూడదు. బ్రహ్మపిపాకమైతటి సురానురైప్రభును దానికాంతు. ముమ్యురైప్రభును సుఖ
దూఢములో బోరలుచునేయుండును. సుఖదూఢములనుండియే శరీరము పుట్టివడి.
సుఖానంతరము దూఢము, దుఃఖానంతరము సుఖము దిసరాతులవలె అంతువులకు
విరుచికమగా వచ్చుచుండును. మరలయు సుఖములో దూఢము, దూఢములో సుఖమును
గలిగియున్నవి. కాబట్టి విద్యాంశులు అవత్తురి అలించుకుండవలయును. సర్వమును
మాయ యని ఎరింగినచో మోహమేల గలుగును ? ఇది ఎరుంగడి సంసారపంక
నెనుగ్గులై పకువులవలె అలించినచో మూలత్వము దట్టమై మురక యిడుమంల గుడి
పించును అదియనుంగుక.

౧౦౧. పాదానాచివవర్జ్యసి కిరిగోపాంశద్వామిష్ర్చక్యతాం
మేఘానాచివవర్జ్యై రేణురసాహంక్రిణాణాచివ
సంయోగః పిశ్యమాశ్చుండుకనయ రాశ్యపియాశామచో
సిద్ధోదూరవియోగి ఏవ విదుషాం కాశ్చతపింజరాశ్చేకే

హారలైన బానిసాయులు, నరులయందు రాచవులు, గగనమున మేను
ములు, సముద్రమున వానికులును గలిసి యిహోవునలం శర్లిరంధ్రులు అన్న
దమ్ములు భార్యాశ్రవణలోపగువారు గంపికోపోవుచుండుడు. అట్టి వియోగము
రెప్పరైతెనును దప్పనెనే దీపక విలాసింపజేరి ? ఇవున మన వియ్యడి సముద్రమునం
బడి మునిగిపోవుదుమను విచారనింతయేని స్వాంతమానం రగులించుకుము. మనవిది
వరకు అదిన యిడుమంల కన్న నదిపెదరెయో ? వానిని బాదించిన భగవంతుడిప్పుడు
లేదా ? మనజిండు రావు విహితమైనచో నెట్లును వచ్చు. సుఖమున కానిబడినప్పుడు
గదా దూఢము గలుగుచున్నది. అట్టియోకయే వదలుకోవలెనో నెట్టిసంఖమున్నచో
అరీకింపుము. దీనికి నీవు పగనుకుము. రెమ్మ పమ్మద్రుమనంబులకు సీదముగా
నుండుము. సముద్ర మన నెద్దియనుకొంటి ? మనం రక్షించుచున్న వానాయక
మూర్తి కయనగృహము.

అని కగుశితతో బలుకుచున్న యాదేని నీతివాక్యములచే రేరి యానారీ
కరోమణి చింతవిదరి ధైర్యముతో భగవంతుని ధ్యానించుచుండును. ఇంతలో వానర
భాషకు రెప్పిన్నవారము గారి క్షేమ క్రమముగా నతికయించుచు దీవరకు వానార

చేయవలసినంత వరకూ వివరించెడి. అప్పుడు వర్ణనమువలె నలలు కొట్టకొనుటలే నాయితర నియంత్రక యొగి నమ్మద్రములో మునిగిపోయినది.

అందున్న అమలందరు నప్పుడు మామాతర రవముతో తగవన్నామన్నర తమ చేయుచు దమకు దొరకిన సాధనములం బట్టికొని సమృద్ధిలో చూచిరి. అప్పుడొక బద్ధుణ్ణుడు భార్యను దగరగొనగలిగెను. రితనికీర్తనలు కలం చేసి కొని మహాసాహసముగా సముద్రములో చూతెను. అప్పు తనని కేయియై తెలియలేదు. పిమ్మట గొంతసేపు నిశ్చలోమునిగి కొంతదూరమైపోయి పైకిలేచిపట్టు తెలిసినది ఎంత వైరాగ్యము గలిగియున్నను మృత్యువన వెరువకమాగదు.

అతను వీరిపై దేవదత్తుడు తన నందిననుండి రైతసేవ తొలపదీనదని తెలిసికొని పుతములేని శోకముజెందియు వామన్నది తరంగములలో నోపినకొంటి నీడుచుండెను. ఆహా! ప్రాణమెంతటిపైవతో చూచితివా. బాహువునలే సమృద్ధము నీద దొరంగిన యెవని యొద్దమును మోతలదినవాడు దరిమిప్పు గడ్డిపోరను నూతగా బాన దలంనుమను సామెతను వ్యర్థమదరున్నది కొంతసేపట్లు భుజిములదే నీది యాది యాయాసముజెంది మనంబున నిట్లు తలంబెను.

అయ్యో! ఆ బాహువునకు మోహంబుదె చరిలేని సంసార సాగరము వోలె నే నీసమృద్ధము నీరుల దుడచుటకే! యంతదూర మిదీవగంను. శ్రమ బలియు చున్నది. నేను బ్రతికియున్న బాధనులేదు. ప్రాణములయగు భార్యను గోలబోయి తిని. ఇక బ్రతుకు మీద నాన యెంతలుగ వలయును? నేను గూడ మృతినొంది ప్రాణ నాయునిం కలిసికొందు. మరణానసాహసంబున తగవదారాధన సేయుట యుదితముగదా. అమ్మహాత్ముని హృదయంబున నెలిపి భరమభద్రము నొందెదనని పెక్కు గతుల దలం చుచు మనసోత్పరాతత్వము గాచెనని మరణతత్వ నిశ్చయంబై యాదుట మాని వేసెను. అప్పు తననీ సాహసర్యముగ నొక యద్యుతమైన పరిమళము గొడినది. అది మూసనను వెజంబులు నతండు గన్నులం బెరిచుచు రావున నొక రాదేవు గొప్ప తరంగమును వోలి గొట్టకొన వచ్చుచున్నది. దానిం జూచి యది యోధగూర్చిన భయభూగ నిశ్చయించి రానిరావునను గొందెమిదెను.

అదియు నీటిచాలున తన కలిమియుగా వచ్చుచున్నది. రావున వెగిరమే రానింతే, పైకిత్కిను. అదియు నోరవలె విశాంపై గూర్చుండటకు సుపయుక్తముగా చున్నది. రానమీద నొక వనిత పండుకొని యెప్పుడి. ఆమెంజూచి తనయోరలో నొకత దీనిం గనాంబెదని నిశ్చయించి వరలదాని వరివళము పడికించి మంచిగంధపు తరువుగా తెలిసికొని యెదిది యోరకొం గబెదరని శంకింపుకొనియెను. తరువాత నతం భాదాశిని లేచి నీవెవ్వర విదానపున నేమిటికి వసింపితిమని యడుగుగా నాడితియి శోకిరరమతో గన్నులు దెనువకయే హా! ప్రాణాత్మా! వచ్చు విడిచి సమృద్ధిములో మునిగిపోయితిమి. నేనుగూడ మునుగజుంక నీయోధాకమేటి దొరకవంయును. ఈ

దూర మనుభవించుటకా? యని విచింతింపుచు నంతలో గమ్ములుదెరచి యొరురనున్న యింద్రద్యుమ్నునిజూచి గురుతుపట్టి యింతింతపరాచి సంతోషముతో నతనిని గొగ లించుకొన్నది.

అతం బాడేడియ భగవత్కార్యముని తెలిసికొని దైవవంతులమునకు తెరగు పడుచు నోహో! ఇందుముఖి! మనకే సంయోగము గలుగుటకు భగవంతుని యను గ్రహముగాక వెరొకరొడు. ఈ బాచు వారరముగజూచి మనం రక్షించిన యదయా మయుని బెక్కు తెరంగుల విమరింపదగినదిగరా? ఈబాచువే భగవంతుడని తలంపుచు, దీనియాదారమున మనము తీరము జేతుడుమని యూహించెదము. నాకణ్ణి కకునము లగుదున్నవి మనకు ముక్తిప్రసాదు లేవుగరా? బాసమ్ము, ఎన్నిదినములకైన దీరము జేరకపోదుమా యని మొకుచు నారాధ్యమందు భగవద్బుద్ధి నిలిపి మమకాసును ముందే సర్పింపుడుండెను.

అటు రెండుమూడు దినములు గడిచినంత నొకనాటి యుదయమునకా బాచువు వారిసోకిరహున జేర్చివది. ఉదయమున లేచి యాచువరకు భూమిగనంబడి సంత వారియానందమేమి యెప్పుడును. భూమిభూమి యని తేలువైచి ఇంద్రద్యుమ్నుడు భార్యకు దొరపుచు నారాధ్యుని దీరభావజం జేర్చెద. కావున సుంతుముగా నతండు భార్యతోగూడ నొడ్డెక్కిను పిమ్మట వారా పాపాపారమును గమ్ములారజూచి గుండెలు బాదుకొనుచు వా భగవత్పరిచిన కపి యంతయు చలించుకొని యోరంబైన బాచువే తమ్ము రక్షించెను గావున దైవముని తలంచి మెక్కి బాసని సున్నకసిరికిదే రంచి క రహ్యమరయుచు లానిని విడిచిపోలేక యాదోనామము సైతము గురుతరం గడు గనక యుర్రులవే తిరుగ జొర్చిరి.

అంతలో నాప్రాంతమున నొక సేనానివోము సందడి చినంబడినది. బాసని బారజూచి బాచుడభర యప్పడికిలోయి యాదో మెద్దిజూ తెలిసికొనవలయునని తలంచి భార్యతోగూడ మిల్లిన వా సేనానివోమునకుదోయెను. మరుదీరవారముదే వదియొక గ్రామము వలె గనంబడినది. బాసినావునకుదోయి యందొకనింజేసి యా సేనానివో మెవ్వరిది? యా దోము పేరేమి? యిది యెప్పువత్సరము తిదివార నక్షత్రములేట్టివో తెలుపుమని అడిగెను.

వా కతని మాటలు విని తెరగుపడి యోహో! స్పీహన్న మిగుల వింతగా నున్నదే! తిదివార నక్షత్రములులేవులకు నేను వంలాంగపు బ్రాహ్మణుల నను కొందెదాయేమి? నీ బామాతము తెలియదా? సంవత్సరముపేను సెతము మరదితిరా? బాగులాగా! అని వరిపాపమాడుచు నిది యొక్కదోకము యీ సేనానివో మింద్రద్యుమ్ను మహారాజా కుమారుడు (అయనది. అతండు తండ్రిని వెరకుచు దెవలనిమాట నను నరించి మాచుదివములొక్కట నిన్నులోపర్చెను. తిది ర్చితభావమెంతెత్సరము, నే

రాషాదశపాద్యుని, వారము శక్తివారము, నష్టరము వునర్వసు ఇప్పుడే బ్రాహ్మణుడు చెప్పిపోయినది చెప్పెను.

ఆ మాటలు విని రాజామహర్షుని నేలువైచుచు పోతి! వింటివా మన విజయము మనవిషయము విన్నవితే వచ్చెను. అన్నా! భగవంతుని లెక్కచేయరాదు. మనము నమ్మద్రుమ్మలో మూడుపంచత్వరములు చెక్కుబడినట్లు పేరు చెప్పిన కాల పరిమాణమున దెలిసినది కానిమ్ము. వెగరము బోవుదము రమ్మని పంతును అనునదిగి తెలిసికొనుచు విజయని శివరములకు పోవువంత ద్వారపాతు కడము వచ్చి ఆయ్యా! ఇప్పుడే కాళిరాజుగారు మంచూకదోవు రాజుగారును లోనికిపోయిరి. విజయ మనరాజుగారితో రాదెట్టియో యలోదించు చున్నవారు కిమిదప్పుడు పోవుటకు సమయముకాదు. పోవందనియ్యెన వాని కతడిపియి.

కీరీమూరా! మీకెంద్రయగు ఇంద్రద్యుమ్నుడు పచ్చియున్నవారని మా విజయనికి తెప్పిరమ్మచూ వాడు తెల్లపోవుచు నేమిచే? కమలంద్రద్యుమ్ను మన రాజుగారా? యిట్లెందుమతో నున్నారేమి. వాయువారము కమలయగర యని పాదమండ్రవాచు మన పెద్దరాజుగారు వచ్చివారో అని అరలెను. అ ద్వనినిని అంధులు కొందరమనుచు వేసిమి! అది వాని రావుటకు వచ్చిరి. వాడును గడునెగముగా లోపిపోయి విజయనికి యు కల్గిదండ్రులు వచ్చివారని చెప్పగా చెప్పుకోప మాన మలగు వాని మాటవిని ఆతడు దుగునదేవి చెక్కుచెక్కున అని యుక్తు బుధగత తోర్చెను. ఎదురుగా వచ్చిన విజయని జూచి రమ్మని వాగున బాపుములు గ్రమ్మ నాయువువు పెద్దరదవు గ వానినినములు దేనుకొని దగ్గరకిరీ మూలరాక సంకోష ద్వమ్మందే నొంతయల జూరుకొనుచుండెడి. అంతలో మునిడు విజయని పచ్చిది. వారింజూచి యారాజు కిరీ మూలందువునాంబంతయు నిచ్చబడె యున్నదే యా కిరీమంతక సుదినము అని మచ్చుకొనుచు వారిని గుకల్ పన్నజేసెను.

వారందరు కిరీమంతలోనికిపోయి యందు గూర్చుండి యుండయల కేమ నమావారము తెలిసికొనుచుండగా, ఇంద్రద్యుమ్నుడు తన వృత్తాంతమంతయు నామాయాదముగా చెప్పుచునకు తెప్పి నీవివృత్తిలవకెట్లు వచ్చితివని అడుగగా నికంటినియె. తం డీ! మీకు కానకపోయిన గొప్పదినమంతయు మన సెనికులు వచ్చి యెరుట జరిగిన విశేషములన్నియుం తెప్పిరి. మా యమ్మను దాటిలో కిరీమంతము వచ్చి యుద్దగించుకొని తినుకునిపోయిన వార వినినతోడనే మేమ మిగుల బుకపించుచు జతురంగబరముతో బయలుదేరి యయ్యురత్నామూర్తియు నరసితినిగాని యెందును యాయమ జాత గనంబడినది కాదు.

అది ముగని. మేమ స్వస్థతరేణ రాజ్యము మంత్రియదినము జేసి ప్రతి యును ప్రతి అరణ్యము ప్రతివల్లెయు వెదకుచు తెక్కుదోమలు తిరిగితిని. మేమ కోరించుచు మంత్రపితృహేమలమున సగరయు పొంపొలక వెరాగ్యులు నహంది దోలాలనముచేయుచు గ్రమంబున గాళివురము నదిగితిని. అందు పరమరక్షితో పిన్వ

వాడు నర్సింహుడు గంగాస్నానమున జామర దగ్గరించి పూర్వజన్మోపార్జిత ఫలమును గొన్న డివంబులందు నసించితిని.

ఒక్కనాడు సాయంకాలమున విశ్వేశ్వర దేవాలయమున బోయిన నందు నప్పటి యప్పుడు పూజా మహాపూజ చేయుచుండుటచే తోడితిలోప నవసరముఁజిక్కినది కాదు. నన్ను బ్రతిమాయలు దూరముగా క్రోనివేసిన నేను వానివచ్చి టికి జింకాకాంతు డనె అయ్యో చక్రివ రినుమాయలైన యిది వాడేక నవమాసికంబనె టినే ఇది కాంతుహుయేకదా నా గౌరవమిచ్చుచి నా యెవ్వరయ్యగదా? యేమిచేయుదును అని యింకింతుడు నా పీడివేడిపై గూపుండి యుండగా సంతకసన్యాసి నాయమస్య యంతయు గహారి నన్ను గౌరవముగా మన్నించి యున్నట్లునైతి అయ్యో! నీ తెవ్వరపు? నీ దేవ పుత్రుల? ఉత్పతి తెవ్వరు వచ్చితివి. నీ వెమిదిక? విదారింపు చున్నావు. కారణమేమి నీవులాంకము మిగి. పునుని యకారణస్నేహముగా నకంధడి గిడ నేనును వాప్యతాంతరమిచ్చింప విడిచింప ననుస్కరి. పును అయ్యో! తమకు త్రికాంపెరులు మిగిచుగని భవాన్యములుండవు. వాకలిదండులెవ్వరిమున్నారో తెప్ప రని అడిగితిని అమ్మహాపూజపుడు వాడెవరావలు వారినిచి దయారసంబు చిలుక పలుకుంటే నన్నోరావ్వును వన్నా! మీ తండ్రి జగన్వీరుండు. కరుణకృత్యుండు. అతండు చిరకాలంచి యునది విషయము నీవు చెంకింప నవసరమైనది. వానియొప్పు అవు తెచ్చెద వినుమని యిద్దితొ గుడంచి యుప్పుడు మీ తల్లిదండ్రులు నీదిలో తీక్కుంపడుచున్నారెయి వాషార కక పొంగుమి వాడుదయమునకు నోడ్రదేక మున నీదేవునకు వత్తునని గప్పటికి నీవచ్చటికి తొమ్మియింబు చెప్పెను.

అతికాగరముల గుడెంగిన యమ్మవార్తి వతనెంబులువని నేను చెలిలేన సంతోషముతో నెకని యమగించుంటి మొక్కరు నతని యమమవినదని యమ్మరు వాడు మా గ్రామమునకు జయపుష్పి వేస బ్రయత్నించు నమయమున నయ్యారిలో హరికల్లోంముగా జనుచు వీధుల గ్రుమ్మరుచుండుట జూచి యిదియే మని అడిగితిని. అప్పుడు వాలో నొకడు అమ్మో! ఈ దేవపూజైన హేమాంగద మహారాజగారి అట్లుండును గూతుడువచ్చి కోరితో బ్రనేశింది అందన్న క్రతురాజును బారదోలు చున్నారట. వాడు క్రవచ్చన్నముగా గోదలో చూచెరు. వాము క్రతురాజు చాలు విదం విడిచి పారిపోవుచున్నాడు. వారిని సెదవలు తమకు గంగానది నోకలంబులును గొందరు వీకివే గంధుతో జడపోయెరు అన్నెన్నా! యిది యావదనిచ్చెదది? వారి కట్లు కావలసినదే, పామును హేమాంగదుడు పరలోకగతుండెన తెలుక యమ్మ వాడు చిన్నవారిని గ్రహించి సమ్మోదించుగ గోపమట్టవెంచి వారె బారదోలెదా? యమ్మ డివమువీరలు దాగియున్నదో హేమాంగదుని పూతుడు. విరాపాక్ష మహావీర్యుని యుండెయింబు తగిన సేనలం గూర్చుచి క్రతువులం బారదోలిదది ఈ ముంబడి యంతయు నడిముడి దెవ్వరా నేను మిగుల సంతసించును వారి బారితోనిదమిచ్చి

అయ్యో! వాడు మంచివారై వెళ్ళిపోయింది. వాడు నాకు బంధువుడు, వారి బంధువును పోలి వాడు గొంత చింత మోసినది. అది అతనితో మాటలాడడం నాకు పరమము మాట. పోయినవాడు బంధువులతో గొంత మార్చుకుంటే పోయినవాడు యని నిశ్చయించి యప్పుడు కోరికయొక్కది బోయింది.

అప్పుడే కృతరాజుల బారబోలి పోయినవాడు యెల్లండు మదమడు గూతుడు పోయిన పేరుతో గోటిలో బ్రవేశించినట్లు తెలిసినది. వారి ప్రవేశమును గురించి అప్పటివారందరు నమ్మకముగా చెప్పకొనరుండిరి. కృతరాజు స్త్రీలను తెచ్చి వేరై గొరవముగా వారి మగం యొక్కది లంపెన పోయిన దయ్యాపదయమును గురించి తెలుసు సుతివాక్యములు వాడు సంతోషము గడగజేసినది.

అప్పుడు వేరు సంతోషించుచు నా పేరును తండ్రి పేరును గ్రామము పేరును వ్రాసి దర్శనార్థముగా వచ్చి దర్శనమునకున్నానుని ప్రతిక లోని సంపాదించి. వారి సంపాదనముతో మదమండు నామధ్యకు వచ్చి నమ్మి సగౌరవముగా దన యంతాభివృద్ధిమునకు దీసికొనబోయి భార్యకు జూపెను. ఆమెయు నమ్మి సోదరిభావమున మన్నించి గర్హించి కళం బ్రక్కము పేరుచు వేనడిగినంత తన వృత్తాంత మంతయు తెప్పినది. అప్పుడు వేరు పట్టించి మోడముతో నా వృత్తాంతమంతయుం బ్రచ్చి యాయాలో నమ్మాని చెప్పిన వర్తమానము పైరము తెలియజేసింది. దానికి నాకు సంతోషమందుచు నీదంపతు లిప్పుడెవరము నీటిలో నుండుటకు కఠంభేయియాయని తనివీసి పిమ్మనదయలుటకై వాతో గూడ వారును ప్రయాణమైరి.

ఆ తోడుకు భగవంతుని మోటుచుండి మేమువరము బయలుదేరి రాత్రో మీరు వదిలిన యిరువురు బెప్పకొనుచు గొన్ని దినముల మోరట పను పట్టమునకు వచ్చితిమి. అందు మీ భార్య యిరువురు తెలిసినది కాదు. వెంటనే బయలుదేరి యానమ్మాని మాకు దండుకొనుచు మొవ్వుటికి తావు జేసితిమి. ఇందు కిదిదమందరే గ్రామము గర్హించి మీరు పేరుమండ మా పూతన సుకృత విశేషములను మీరు వచ్చితిరి. పిమ్మగారి కృతార్థమయింది. దెవరూ మా కానమ్మాని రూతులను వచ్చి చెప్పినట్లుగా చెదము. తిరున్న పిమ్మగారుమరుగకుంక నకుండుమిటి చెప్పను. దైవకృపచే మనకిప్పుడీ మందిరిములు వచ్చినవి. ఇవియే నా వృత్తాంతమని చెప్పిన రాజు మిగుల కుతు. ముందుకు సంతోషింపబడినది.

తల్లీ! మన గర్భసూత్ర వినిపింపినములు బ్రదికినది గానిమ్మ. గతము నాకు మనదేని విషయము దైవము గూడు గలిగినది. మరయు నొకటి వినుము. మమ్ము ముగ్ధులములో ముగ్ధులముల బంధువులముల వచ్చి భగవంతుడు గట్టన బంధించి. వారువచ్చుచు వాడు దైవకృతి లిగింది. కావున నందు క్షేత్రముగా

నేర్పరచి యాదాశుడు దేవతావిగ్రహములుగా జేయించి స్థాపించెను. అప్పుడో పన్నుద్రు మర్కమందున్న సమయమున నున్న సుకల్పించుకొంటిని. ఇప్పుడా మాని చిచ్చుదొరి డీవీకొనిచచ్చుచు దగవారి నియమింపును. మాయా శిల్పకర్మకారడూ రప్పించి గొప్ప యాయముల గట్టింపవలయు అంత దనుక పో మన పురమునకు రాను. అట్టి ప్రాసుర్నుచుండు యోగులమహో జయగీతయును పరికిన సంకోచింపుచు విజయవస్పదే పెక్కులై జరుగలేక నా మంచిగురవు తడువును పెరిగిగించి యొక స్థలములోనుంచి అప్పుడిదిండియు బాగా సంస్కారములు అయ్యెనుమెను.

మనము సమస్తాదు శిల్పి నాయక రప్పించి కడులలితములైన యాయము లుల గట్టింపెను అంతనదావును విగ్రహముగా జేయు సమయదెప్పుడో యని యాలో చించుచుండగా నొక చాచాన్సికముగా నొక శిల్పిచ్చి అయ్యా నేను విగ్రహములు కాశ్త్రీయముగా చేయగలను. శిల్పకాస్త్రమంతయు జూరెడిని సెంపిచ్చినకో మీ విత్తమువచ్చిన విగ్రహముం జేసెదను చెప్పెను. అంతకు సమ్మతించి యాంధ్రుడు ముడు సాక్షుని యునికావలయును యిదిగిన ఆతం దయ్యా! నా కేమియు అక్కడలేదు. నీ వి గ్రహముల నొక రూప గృహములచే నెయిగొని చేయవలయును. నాయంతట నేను సమాపమనవని దెప్పుచుకు నా తెచ్చోవం తెచ్చుక రాగురదు వచ్చినచో బ్రహ్మచమగును. ఇదియే నాకు మీరు చేయవలసిన పని అని చెప్పిన అందు లకు సమ్మతించి అట్టి రూపములకు మత, కేర్పరచె.

పిమ్మట నా శిల్పి హారాధువు దురు జేర్చింది తెరదీసికొని విగ్రహం లుల జేయ మొలుపెట్టెను. అట్టి సమయమున శిల్పకాస్త్రమును ప్రతిదినము ప్రాతఃకాలమున బ్రాహ్మణులకు అనేక గోపాలముల కొమ్మలయందును దెక్కిం చుండును ఇంకారములచే జగదయ్య జేయవలెను మనము నరండు జేయు నికర దానము రు దెక్కయేలేదు పెక్కులై ఆతండు దానము జేయవచ్చును ప్రతిదినము పొద్దుకుండుగా నిలిపిన గోపుర దెక్కలయొద్దే నానేయ రెయిలెమ్మ యూర మెన కలకత్తైదది అవియేదా? మనము శిల్పమాచన నరన్న దానంబులయే దాని కేంద్రయ్యమ్మ మనుపేరు వచ్చినది

అట్లు రెండుమాకు వత్సరములు జరిగినను నా శిల్పి తెరదీసికొని వెళ్ళు లకు రాలేదు. దానిని కించముగొనుచు అయ్యా? అయ్యంబులు నిర్దమగా నున్నచి, విగ్రహములవని పూరికాజేను ఎన్నిదినంబులైన నాశిల్పి యారంభ రాకు ప్రతికి యుండెనో లేదో యని అనుమానము గలగుదలవచ్చుది. ఇన్నిదినంబు యావకుండు లయను దప్పేయని నిశ్చయించి హారదోషముల సౌభాగ్యంబులను మెల్లన బోయి అప్పుడున్న తెరదొత్తి ఆతంవే న చేయవచ్చుచాకో యని కొంగొనెను.

అప్పుడతదెప్పుడు గలరావలెదు. విగ్రహముల మూలము కరవరణ బూర్జముగా వర్జన యధాగమంబులు జూరని యయిదవని విక్రేరి వర్కగానున్నచి.

అప్పుడును మౌనము అతడంతటాను నొందెను. ఈయనగమనెవ్వడు బారి జేయగలవని దుఃఖించుచు బ్రాహ్మకృష్ణులు దొడ్డికొచ్చెను. అప్పుడు భగవంతుడతని స్వప్నములో గనబడి అనమా? నీవు దింతుంటాము. వేసిట్టి రూపముతోనే పుడమియందు జగన్నారస్వామియను పేరుచే నొప్పుచుండును నీకిది భూమియందు స్థిరముగా వుండును నీ భక్తి మెచ్చితిని అని చెప్పెను.

అట్టి కల తెలుగొరకు వెచ్చి యాస్వామికి దయండుగల ప్రేమాది కయమునకు సంకపించుచు సంప్రద్యుక్తులు శరణగ్నులగు సాక్షుల జేయబరిచి అట్టి లగ్నమును దెలిసికొనటకై యాగరియలైన బ్రాహ్మణమునకు బోయెను. అందు ద్వారముందు నిలిచి ద్వారపాలకునిచే దవనాద బరమస్థితి విన్నవించిన ఆతడు లోనికి రప్పించుకొని నీవు వచ్చినవని యేమని అడిగెను. ఇంద్రుడన్నాడు బ్రాహ్మకు సమస్యచింతి అయ్యా నేను! జగన్నారస్వామిని బ్రాహ్మ జేయదలచుకొని యార యోజనం గట్టించితిని. అందులకు మహారాము మీమాన దెట్టియెకొనమయ్యెనని వచ్చితిని చెప్పెను. ఆ మాటలు విని రతురాననుండు సప్త్యమ నోహో! మహారామువత్త యంత దూరము వచ్చితివా రాబడే అన్నియునైనను బోవొమ్మని యానబిచ్చెను.

పిమ్మట నామనామతి మరల జగన్నారమునకు వచ్చి రూక నా స్వామి వేరొకయాలయమున స్థాపించుట అద్భుతమునైన యుత్సవముం ననుభవించుచుండెను. అందు దివ్యైరింగివ చావెవ్వరును లేరు. కాంత్యత్కయము మిక్కిలి గనంబడుచున్నది. రానీతి కొందరయూ వాళ్ళర్థమును చెందుచు నా యాలయములోనికి బోవ చావెల్లరుని గావలిరాదాటంక పెట్టుటయు అయ్యో! ఇదియేమి కర్మము. నేను మహారాజునను సంగతి గుడతెలుంగక ఏండు కోపయెంచున్నారే! మహారందరు నెందు బోయిరో? అని కలంచుచు వాఁకో వేమి క్రకవత్తని యీ దేబులు నా యుద్ధదైవములు నన్ను ద్రోసివేసెదరే? అని యెన్ని దిరమల బెప్పకొనినను అతని మొర వివచాడులేదు.

అప్పుడతడు సముద్రతీరమునకుబోయి భక్తివిశ్వాస పురస్కరముగా నాస్వామిని ధ్యానించిన వాడక్రదక్షకుం మంకరిషగతుండై రావా! నీవుదింతుంటాము. నేను గారదాంధరమున నీవు రాకమున్న పెండు బ్రతిష్ఠించుటచిని. నీయాలయమునకు గుఱు వేరేరు నొకసారివచ్చి యుత్సవముం నొందుతుండెను. నీకిది చిరకాలము నామమియందు యెదును, నీవు పల్లెదనుఖముం నిషకవెంతుకొనక నీ బంధువులందరు

దిరతాంశుగుణదీ తోకాంతరగతుడై నీ నీకృతముండిపోయి పెద్దకాలమైవది. రెవ
మానమున బట్టి నీకేసియుం తెలియకున్నది. నాకంటె వాకకై వేదియున్న పితృశక్యము
గతిసికానియెవవు తెన్ను. అదిగో ! నీకొరకు రేవతోకముమండి విమానము వచ్చు
చున్నది రానివెక్కిపోవునని ఫలితి యూరకుండును. గగనశంకుమండి యేతెండిన
భగవద్వరసములు విని యోహా వింతసంతసముతో మున్నంత నా దేవయానము
వాని మ్రోల నిలిచెను. అతడు భక్తిపూర్వకముగా రాని సరిష్ఠిలని యందున్న
విశ్వాంబురభరణములు దరించి దేవదూతలు సేవించి స్వర్గమునకు నిర్ణయించెను.

గోపా ! రానుజేసి యా జగన్నాథుని రూపముట్లున్నది. సుతరాదేవి
యాయన భార్య, అంతర్ద్రుడు శేషుడు దీనివే బుద్ధావతారమని చెప్పుదును. ఈస్వామి
నానాదించిన వారిపాపము లన్నివంన మూలికతోరె హరించును. ఇతడు కలివేళ
బ్రహ్మాక్షరైవము. మన పూర్వపుణ్య విశేషమునందేవుని సేవించించినది. నీ ప్రశ్నం
బున కిదియే యుత్తరము విందివిగద ! ఇంక తెన్నుని పదిగిను వారు మిక్కిలి సంతో
షించును నాస్థలమహిమ కచ్చెరువందురు అనిమానా కలావిశేషముం దంబోసికొనుచు
గురువేళ గూడ గావకయెక్కుకొని నడుచుచుండ నిరువురము రహస్య ముఖిచేరిరి.

శ్లో॥ సమ్రత్వేనోన్నతమంతః పరగుణభరణైస్సాద్వనగితాన్ భ్యాపయంతః
స్వాధ్యాన్ సంపాదయంతః వితరప్యరుశారంభయత్నాః పూర్తే
జ్ఞాంత్యైవాశేష రూజాక్షరముఖిరముఖాన్ రుద్రసాన్ రుజాయంతః
సంతస్సౌశ్వర్యచర్యా జగతిఃపరామతాః కన్యవార్యర్చనీయాః

కాశీమజిలీ కథలు

రెండవ భాగము

15 వ మజిలీ

సంగీత వృక్షము కథ

పరిచయముతోటి స్థలమునకు ముందు గ్రామము చిక్కిలి దూరముగా నుండుటచే నయ్యత్కిడును అందున్న నల్లకమునందు బసలేపే వంట జేయుటకు ముందుగా పొన్నములేపే జలము చేపకొనుదున్న పనుయందును వింతలుజూచుటకై యోచాంతమునకు బోయిన శాసకుడు తనగా జనులెంచి కానబొందినదొక విశేష మను దెలుపుటకై యాయన మౌనముగ నుండగోర్చి యంజలిపట్టి యట్లనియె.

స్వామీ ! మీ జనమున కంతరాయము గలుగ జేసినందుకు క్షమింపుడు, నేను తొలిన విశేషము వినిన తరువాత మీరు వాచిన గోపము చేయదు. మీరు అపము జేయుచున్నారని గదా యాజ్ఞా యిచ్చట గూర్చుండనే. వీలైనచో విశేషములు తొలిన వచ్చెదంగాక అవి నేను యాటవటు రితుగచుండగా గనుచున్న పేదలో నొక రుట్టెన పృథమం గుంపు గనబడినది. పర్యతము లాగన నొప్పుచున్న యెత్తోట వీధిలో మేలిదియో యని దాని రావునకు బోయితిని. అందు బెక్కు వృక్ష విశేషములు గలవు. దేవైన దివటకు పంపు యందు నేమోయని పరిశీలింపుచున్నంతలో నా బెవునకు నయ్యకమైన గానరవ్వని యొకటి విచారమిది.

దానిని వెదగవలదు నయమూలం. పరిశీలించి యాపాటవీరెంచిన తెరవరయ లేక విభ్రాంతి నొందితిని. అంతలో పురం వాగీతి నెఱవరించి నివసించితిని. అప్పుడు జనులెవ్వరును లేరు. ఇంద్రులేవు. ఇల్లిగానహ్వన మిచ్చటనుండి వచ్చినదో యని పెక్కుగతుల దంబోయనచ నొకడే రేవరలు పమానము లెక్కి గ్రుమ్మయనపుడు గానము పొందుకొనుచుండుట గలదు. కావున నదియేమో యని యాకాశమంతయు అరిగిరిందికిని. ఏర్పట్టు నెవ్వరిజారయం గనబడలేదు. ఇదియునుంగా మిక్కిలి దాపుగా నున్నట్లు పనబడినది. అట్లెచ్చిన నెవ్వరైన ముందరేమోయని దాని కొమ్మల అరిగిరించి దూరితిని. కాని యందు నెవ్వరును లేరు. అంతలో పురం నొకవిధముగా వినుటినది. ఇదో ? ఇ సంగీతము మనుష్యలోక సంబంధమైనది కాదు రూఢిగా జెప్ప

న్నాదుని కరుణావిశేషమున దత్తపత్ని గర్భవతియై పరమ మానసున దివ్యరేఖలు మంజులమైన కుమారుని గనియెను. అందెవుడు వాని సౌందర్యాత్మకమైన కన్యేయమందుచు చాక్షుఁడు పేదలయిన వానిని చూచిదడవి నావకరణము జేసెను.

శిశువుగా మున్నప్పుడు వానిని జూచిన వారెల్ల యౌవనోదయమున నీడెంత జక్కగా ముందునోయని యెక్కడ పడకొచ్చిరి. యెవడు కృతాకృతముల విచారించుదుగదా? చుచును తెడెములు చాకముందే తలి పడలోక ముంకరించినది. అందెవుడు పత్నివియోగకోకంబు గణంపక కల్గిలేను. తోమమగుపరకుండ గుమారుని మిక్కిలి గౌరవముగా జెనుడు చులెను. పసికంబుననే చుచుడు కల్గితి మాతకలు గట్టుమంత రాసుగూడ నల్లమంబును. గొరులను బూర్వదంతులు, మాతకలు, జవలు క్షీణింకములై యొప్పెను. చుచుకు తెగిసిదెములు ప్రాయము చచ్చినది మెదలంక ప్రాయముగం గొరవతను ప్రభుమానునో పైతి కలిగినది. అందెవుడు చుచు కను గొరముని సహధ్యాయునిగా జేసి తన యింటి సహధ్యాయుల రమ్మించి పెక్కు విద్యల నేర్పించెను. చుచుడు మిగుల బుద్ధిమంతుడగుట శిశువలముగో అనేక విద్యల యందు బాండిత్యము గలుగజేసికొనియెను.

మఱయు వానికిగల ముడికా నున్నది కేశంబులించయను చెప్పనలసి కాదు. ప్రజలు చుచుడు కృత్రమ పుష్కలములలో గట్టిన అలంకారముల దొడవులను మాడుగా ధరించుచుందురు. విశేషించి చారకాంతులు వానిదండలును బంటులును తొడవులను గోకకతో ధరించుచుందురు. రాసంజేసి దేశమంతటను చుచుడు ప్రత్యాతి యొక్కనూ వ్యాపించినది. గౌతముండోనాడు రహస్యముగా చుచుంజూచి తన్నురా! వీవు గట్టిన దండ లంకక్కలో విశేషము అమృతమనున్నది. నీయందు గల ప్రేమదే నీతండ్రి సన్నిధి గడంపేయదు. నీమాతకలు నీవు స్వయముగా వేళ్ళాం గజమునకు దీసికొనిపోయి అమ్మిరివే వెళ్ళుదు వెల చాగండు. మీ కల్గితి గుడికి బోయినప్పుడు భవస్యముగా అంగడికిందోయి దండలనమ్మకొని వత్తమేయని బోధించిన చిని సంతసించుచు చుచుడు నాచు మంచి మంచి దండలంగట్టి వాడుక ప్రకారము తం పి స్వామి నన్యంప నామందు కలగింపెంటే చక్కగా జలంకరిండు తొలి గౌతమునితో గూడ గణంకంబులన కలగెను.

నావావిధాలంకార కోర్కెకంబున గగన మెరయదున్న మేదంపై గూర్చుండి నేలవీణామహామధుర రత్నని విశేషముల కనుమాంసుగా మేళింపి మధుర స్వరం లతో గాంధర్వంబు వెలయుపడుచున్న వేళ్ళామలులూండి చుచుండు విస్మయభరిత గౌతమా! మనమీ సద్ధి చింతయన్నవని యెప్పుడను జెప్పితిమిరానేని? అదే! యిది స్వర్గము కాదుగదా! అమ్మారే! ఆ కనలుదువాడు అర్చరలేమో!

కాని! అని మెచ్చుకొనుచు జూచిన నొకడు మామచు బోయిన వీధికి పోవుచు చిన్న గానమే ఎన్నడు వెదకకదా వీధినే తిలుగుచుండిను.

ఒకచోటి వారాంగనా ముక్తమను జేసి యాడుపురు జూహులు కలియ లది పోట్లాడుదుండులు చూచి చున్నాడను గొకమూలను పెరిపించిరి. ఆ సందర్భో రుచికుని లేతనున్న పూపుదండలు పరిగి పోయినవి. అప్పుడతండు గొకమూల బారి అన్నా! దండలు నరిగిపోయినవి. మీనెవ్వరును గొడవ మాత్రంబు యింటికి వచ్చు నేక కావచ్చును. మనముకి నింటికి బోవుదను? అని పలికిన అతండును సమ్మతించెను. ఇరువురండు గడలి యింటికి బోవుచుండ ఎలాటిలో నొక చిక్కినాడను బారి నే కనకము గావించిరి.

కన్యకేశములరయ్యచు నొక్కొక తనవ్వచారండు నిలువంబడిరి. అప్పుడా లోపలినుంచి యొకపూదోడి వాటికువచ్చి యెవ్వరి సెవికడ పరికిరింపుచుండెను. అప్పుడా వీధింబడి యొక పెటపురపుండు పోవుచుండ వానిజూచి యా చిన్నది తనకి కేలా! ఇటువూడక పోవుచుండెను? నమ్మ గురుకుడటరెడ యేమి! నీవు కొన్ని దినములు కళకళముగా నీడకరించిన దాదామే నుండరాదు. పూవుబోడివి. జాడకము వచ్చినదా? అని పల్లించిరి. అతండుచూచి యాహా? పూవుబోడి! నీపిండుంటి పేరి? ఇది చంద్రలేఖ గృహము గదాయని అడిగిన అప్పుడరి యల్లనియె.

కా! నేను ప్రస్తుతము జూహుకి యొద్దనుండుటలేదు. దానినిని నాకును విరోధము వచ్చినది. చంద్రలేఖ వాకు జాటముగల విండుంటి. మామనకలియ చురుకులు గట్టిన పూపుదండలు దెచ్చు విక అంగడికియై నేరు ముప్పొరు కట్టిన దండలు దెచ్చినది. చురుకుని దండలుగాని చంద్రలేఖ తరింపదు. అందునిమిత్తము దాని మరల అంగడికిఁ బంపితిని. దానిపాత పరయటకె యందు వచ్చితిని. దీనికి పంపా మీకర్పనమని పలికిన నవ్వరు నావిజూమనే యల్లనియె.

పూవుబోడి! చంద్రలేఖ యింటికెవ్వరైన నెదనులు వచ్చుచున్నారా? దానికెవ్వరైన గవ్వెరికము గావించినా? అది తలిమాట వివేక సంతకము విద్యా గోష్ఠియే చేయుచుండునని దెవ్వరును. ఆ నియమంబున్నయు మమ్మయేమియా? లేరా? వాకు దడవులంబడి రానిజూతలంబునని యున్నది. తిపాయ మేమని అడిగిన అప్పుడరి కా! అది పట్టిన యమము బ్రహ్మవచ్చి దెప్పినను వికవడ. విద్యార్థులంబుగాని పెద్దయోధులంబు సదసులు గవ్వెత్తిమాచుదు. అకమండితులగాక యితరులు గనంగదదు. నీవు దానింజూకఁ గోరితివేని యొక యాపాయము దెప్పిన వెనుము. చురుకుని దండలు ముడిగాఁ గట్టచుండునని ప్రయత్నము చేయుచున్నది కావలకకముకాకున్నది. ఆ యెడఁగి యూరనే నెవ్వరాడట. వానిం దీసికొనినవ్వవేని దర్శనము వేయంకునని దెవ్వరును అతండు వన్యరు నానాగే ప్రయత్నము చేయుదునని పలికి అవ్వలికిబోయెను.

అ ప్రసంగమంతయును విని యదికుడు మరియొక గౌరమా ! మూలకం
మూలమున నాకు మందెరుకుయే వచ్చినది. నేనిప్పుడి తోపరికిపోయి నాపేరు తెప్పిన
జంప్రతేతి నమ్మి చిక్కిరి గౌరవపరచును కాదోయి పోయియోపు దానిని నేర్చుచునా
అని అడిగిన అతండు నవ్వుచు జాలజాల మనమిందలికోపుదము రమ్మ నిన్ను
గానక నీతండ్రి పరితపించుచుండును. ఏపు తోపరికి బోడిమి తిరిగవత్తు ? అని
మందలించెను. అప్పుడు యదికుడు వయస్య ! ఎర్రయియో మూలకం మందలించక
మావగు అయిన యాంశ్య పైసరిగా మతికొంత సేపించుండి వింతలంబారి పోవుదమని
బ్రతిమాలిన అతండు మరొకొక సేపు విరిచి మఱు రమ్మని నిర్బంధించెను. అని
పోవుటకు యదికునికి గాళ్ళుసాగినవికావు. అప్పుడు గౌరముడు గోపం రేయరు
గాపమ్మ ఇంత ప్రొద్దుపోయినదికదా కాకుండుని నేపచోయి మీకం కిం దీసికొనివచ్చు
నని అవ్వరికి బోయెను. అంతలోఁ బరిరాజక దండలు వెచ్చినదేమోయని పూపుబోడి
మరల బాకిటకు వచ్చినది. అనుమయము గ్రహించి యదికుడు పదతి ! నీవు యదికుడు
గదిన రంధర పెచ్చిత్తము వినుకొన్నావుండుని. అవి యొద్దనున్నవి కా. కొందెము
వల్లిగిను చూచుకొమ్మని పలుకుచు అక్కరికి యొద్దకుచోయి యా మూలకం
జూపెను.

అచ్చెర్వ వానిం బుచ్చుకొని పేమర్పించుచు యిం చెచుకుడు కదిననే.
వలిగినను దిమ్మముగానే యున్నది. పేనెంతకమ్మిదివని అడిగిన మీరు నీళ్ళము
వెంతకు గొడుచున్నారో అంతయే నీవె యన్ తెప్పెను. అదిమాకు తెలియదు. నీనీ
దండలవెచ్చట గొండు చిక్కమేమి కావలయును అడిగిన అతండు నవ్వుచు నేనివి
యొనంబొద్ద గొనలేదు. వ్యయముగావే యిదివి. కావున నీయిచ్చము వచ్చినంత
చొమ్మిమ్మని అడిగిన అచ్చెర్విని నీపేరేమని యడిగినది. అప్పుడతండు నా పేరు
యదికుడని తెప్పెను.

అమాటవిని యారోకిపిన్నయ నభినయించుచు నేమేమి ! దండలుగద్దెను
యదికుడవు నీవేనా ? మీయిచ్చెక్కడ. ఎప్పుడు గనంబడింది కామె ? నీరంధరకు
మానసములు చిక్కిరి వెడకవడుచుండును. అవి వీయొద్ద నేమ్మకొనవలయునని
నిన్ను దీసికొనివచ్చుని ముమారు నాకో జెప్పినది. నీవూనికివచ్చి నాకు తెలిసినదికాదు.
లోపలికి పోవుదమరమ్మని పలుకుచు దీవము వెలుగున బని చక్కదనముజూచి కల
యూచుచు పెక్కజూచుకో నాకోబెనాగిని లోపలికి కేళకొనబోయి అమ్మా ! యిదికుడు.
యదికుడు నీవు ముమారు స్మరించుచుండువు. వాని దిగో ! నీయొద్ద దీసికొని వచ్చి
తిని జూచుచు పలికిన విని యొద్దయ్యెదెందుచు జేరబడు మీరిన కమ్మను దగ్గు
చుచ్చుచును, దీర్ఘకాలపుయను ముందరమిథుంబునం గలిగి లేకయోపెను. అయి

పొందుతు గంట, వసంతాదుల మీదియున్న చురుసుంగారి యక్కాచరమాధి హరపురికాగ్నియై హాహాహముజెందుచు లేచి వాని సువిక పీఠానం గూర్చుండ నియుమింది స్వాగతభూర్వకముగా వింపయె.

అయ్యో! సమ్మతాశోక పోషివను నీవుగదిన దండలు నీవదివయును గలుగఁజేసెను. ఈచిన్మయైక్కుటియే యక్కాచరమాధియై చూపముంకంటి వింతగానున్నది. నీవీవిద్య వెక్కిరి సంపాదించెడి? నీను గురువుకెవ్వరు? నీసంకీర్ణ నామంబు లేదెను పలుకుచు కృంగారవిరోధముంకవి మొగంబున వెంయింది వాని హృదయమును నర్థవైకారము నొందెంచినది. యెవడు తరీనుచి భవనీలోల చిత్తుండై యున్నతుండువోలె పక్షవ్యాంశము నెలు గక యేపీహా కెప్పుడొకంగెను. వాని చిత్ర బాంచయమరసి యున్న రూపిని చిత్రబాంచందీ యాప్త రెండును లేకుగదాయని నంత సిండుచు నాకడె తన మనోహరుడని నక్కయిండుకొని మనమరే నరేరి యవిష్టనయ మెలుకపరసియక కపటముగా మానాడును సంగీతము పాసి మోహము గలుగఁ జేయుచుఁ దండన కాంచాచాచి సర్వారంబు లదిహాసభూర్వకముగాఁ గాంచుచు వానిం కృంగారలీలాంబరి నీచిత్రం దేలియూర జేయుచుండెను.

అంతలో నీదీర్ఘాచరమాధిపతి నేరియో నందకి వినింబడినది. అది ఏమని విచారించుచున్నంత రాజభటులు తలవృత్తియుఁ దన అచటికి ఆ రొకరిని యెవం దదరపడి అయ్యో! ఇక నేమియున్నది గెలవఁ గు పోయి మారంగునిచ్చుటికి దీని కొనివచ్చెను నే నొక్క సమిష్టము గదలంబుతో ముతం కి మిక్కిలి పరికరించును. కదలక కదలక యిట్లు కదలి యంత లద్దరి పొందుకనేమి? ప్రమాదము వచ్చినది. నీ పీఠ వాక్యముం విని నేను వెనుది! లేదా మరలితి. మృత్యుకరోణ వాని యవ మానము రాకుండఁ గాపాడుమని పేదకొడుటయు నవ్వెడు వాచ్యద్రలేఖ యిచ్చనియె. యిది! నీవు నెఱవకుము. మాయించి దాగివవానిని వికమేక్షయను పట్టకొనలేదు. నీ తండ్రిమాట లెక్కయేమని పడికి అతనికొక గుప్తముందిరము చూపివిది. అది మా లండ్రి వెదకక మానదు. మియొక రహస్యస్థలము చూపుమని అధిగెను అమ్ముచి తయఁ దనయింటనున్న గూర ప్రదోషము అమ్ముము జూపించినది కాని అతండుంగిక రింపుక నేరొకటిలేదా అని అమ్ముచుండును. దివరపడి తనయింటికి జేరియున్న యొక యర్థానినను అని దానికి రెండువ దాచిలేవనియోఁ బెరికినను వెదికినను నంపెన్న దనంబురదనియెను చిప్పి క నిసంరోధి మందిరమున నుండ వియమించి యా రొక్కతయిప్పు గిరిది యావలకు వచ్చినె.

అంతలో రాజభటుల యాచ్యురతోలుంబి చంద్రలేఖ హృదయవేదనము గాంచించిచు లండ్రికి వెలుగుచు రూపులు దీంపించెను. అందు గెరకుఁడు లందిపురికి రాజభటులతో నిజవంబి కుండిరి. అది జూచి చంద్రలేఖ యో అర్థ రాజుని మీ అందలు మామూలకేమిచే? వచ్చితిరను అదిగని రహస్యము లిట్లును.

ఈ బలదేవునికొడుకు చురుకుడను వాడు మీయంట నున్నాడట. వానిం దీసికొని పోవుటకు నచ్చితిమి సామమున పంపుదువా ? క్రమస్థకారము లేదను అని తెద రించిన నతతోదరి చురుకు దెవ్వడో మే మెఱుంగము. మాయంటకి రాలేదు. క్రమ మేదియో అటు చేసికొనుచున్నను నిర్మయముగాఁ జరికివడి. అప్పుడందడు లోపలికి బోయి కరదీపికలఁ దాల్చి దాని యిల్లంకయు వెదకిరి. ఎందును వానిశార కనంబడి తుడికారు. అంతలో రెల్లవారివడి. అప్పుడు గోతముఁడు పెరటి లోనిశింహియ నలు మూంలు చూచుచుండ నిన్నుటద్వార కదలుము గనంబడినది. దానిరలుపు తీయమని కోరినఁ జంద్రలేఖ యా యుద్ధానవనము తనది గాదనియుఁ పరియొకరి తోటకుఁ బంపుటకు తన కర్తవ్యము లేదనియు రానిముద్ర తనయొద్ద లేదనియు జెప్పి పెద్ద తడవు దానించినది. గాని రాజభటులు నమ్మతెంతక బలాత్కారముగా ముద్రవిడఁ గొట్టి యాతోచితోఁ బ్రవేశించిరి.

ఆ క్షరిన కవిష్వ హ్వదయమైన దిగులువడి యేమియుమాటారక మేకమీదికి పోయి హ్యూతాముఁ జెందుచుఁ బూవుబోడి ! మన మనవనరపు కృత్యము గావించి బోంకరులమెదిమి. ఆయ్యా ! ఇంక యేంపచ్చినది విలిచి నమ్మదే యదార్థము చెప్పిన ముప్పులేక పోవునుగదా. చురుకుని పింకితము కాచి యిట్లొప్పునక వహించితిమి. కానియు సీవుబోయి యక్కడనేమేమి పిశేషములు జనుకనో చూచి రమ్మని పంపినది. పువ్వుబోడి లోపువరకు నాతోటనంకయు వెదకె చురుకునింకానక విచారించుచున్న బలదేవునూరదించువును పివకు మచ్చుచుంటిరి. ఆచార తెలిసికొని పువ్వుబోడి వడివడిఁ బోయి రంధ్రలేఖ తెరింగించినది. ఇతంరంతు లేతను వార విని రంధ్రలేఖయు విట్టిలి విను యుగం చెందుచు గానియ్య మాటఁ తరువాత విమర్శింపవచ్చును. ఇప్పటికి యపమానము దాటివదితారా యని సంశయించుచు నక్రమముగాఁ రసంబులు అట్టి రచనందుండె యథింగాగ రెక్కుడు యెదురువానిని వెదరించినది. అప్పుడేమియు మాటారలేక లిప్తాచునకముగ్గుర వారెల్ల వచ్చిస్సతావంబోయిరి. రాజభటులు గోతముని యుగిచ్చుగ్గరొక్క మువకు మోలి లి పండించెరి. వారదేగింపవెనుకఁ జంద్రలేఖ పువ్వు బోడితోఁ గూడికొని యాతోచితోఁపివోయి కొమ్మకొమ్మ చెట్టుచెట్టునందుఁ గొంజెమైన విరునక వెదకినదిరాని యెందును చురుకుని శారకనంబరలేదు.

ఆ బోటకు రెండవదోలేదు. దాని వహరి మిక్కిలి యెత్తయినది. అతఁ డందు లేకుండుటకు గారణముదెలియక అక్కరికి మిక్కిలి పరికిపించును రహస్య ముగా పూచోడుఁబసి యగ్రామ మంతయు వెదకించినది. కాని యెందునుగనంబడి లేదు. మరికొన్నిదినము లరిగిన తరువాత నొకవాడు గోతముడు చంద్రలేఖ యొద్దకు నచ్చి జుచ్చికుండె బలదేవునిట్లనియె. బోటి ! సీవు లోనుపాటి యాటవెఱిగివాపు విధ్యంచే నవమర్కపై యొంటివి. బలదేవుడు పుకరియొగ దఁబంబును తివ్వి ప్రాణా పోషించె యున్నవాడు. అపావమేలు గట్టికొనియెదవు. చరుకుని విడిచిపెట్టుము. నీరు

మందితృత్యమ హాగలవని బోరించిన గప్పిడుదాళ్ళును నా గణికామణి జరిగిన యెడల
మంతయు నావికి చెప్పి విచారించుకొనవలె.

గౌతమః(వాదోద్దహరించు) మెలగుమణి యాకోటిలో సంచారవృత్తము
లున్న వేమోయని శంకింపెను. ఏమృదుః శంకలక్షణ గౌతమ! యాదోషము నేనుగట్టి
కొంటిని. ౧. దేవునితో ఏమహాయని వెదకి తెప్పించునని యెప్పుము. నిక్కమతమిదే నేను;
౨. గణికామణిలకి వచ్చి గతుల నాకాలనెకలె తీవ్రపాశుములేదు. నీకు గావంపినంత
ద్రవ్యమిచ్చెద. దేవతలనుములేని అతనికాది; తెలిసికొనిరమ్ము. ఎప్పుడొకప్పుడు నాకు
విశేషార్థం తెలుపుచుండుము. అతండు నీకును; అరమాపుడు గదా; యని ప్రార్థించిన
సంతసించుచు వచ్చుటే కొంద్రద్రవ్యముగైకొని బంధేష్వరీ; జెప్పి యాల్లావెలిచుచి
కుని వెదకుదు; గొప్ప దివ్యములు దేశసంచారము గావించెను.

మఱికొన్ని దినములజరిగిన వెనుక గౌతమనొద్దనుండి చంద్రలేఖ కొక
యంత్రము వచ్చినది. అందు చంద్రలేఖ! మేమి తెప్పుదేశములు తిరిగితిమిని
యొందును రుచికునెఱాద తెలిసిదినాదు. ఇప్పుడు నముంద ప్రాంతమందున్న రామ
చంద్రవనగరంబునకు వచ్చితిని. ఇందు జరిగిలింప నొకవిశేషము గవంబడినది చెనుము.
ఈవృత్తంబు ముగిసెనుదను కాళి పాలింపుచున్నాడు. ఇతనికి దిలోక్తమయము
మూతుడు కలదు. ఆ చెప్పది విద్యారాచగుణినిరామం అసామాన్యయోయున్నది. ఎట్టి
రాత్రవచ్చుచున్నను మెరుక దివ్య మరావసంపన్నుడగు వానినిగాని బెండ్లియాడవని
సేమములేనీకోనియున్నదల మఱియుం దండ్రి బంధంకముసేయఁ గొప్ప దినంబుల
లింక నొకసంవరపుడున్నవి యాకృతిం తీతనలకమున్నవాని యాల్లివానిరెచ్చినఁ
బెండ్లియాడుదు. లేకున్న నాకో మఱియెప్పవలసి యెప్పుడల అలా తివతియ నా
చిత్రవందం బాయాబిలోమన్న యొకదేవాయంబులో; వేంగట్టింపి అట్టివయమనిం
రెచ్చినవారికి; దారిలోనికి మిక్తువని ప్రకటనవాసియున్నవాడు వేమను నాగుడిలోనికి
బోయి యాపటంబును చూచితిని మన రుచికుని యాకృతియేయందున్నది దానింజూచిన
నాచి; తుని చూచినట్లేయున్నది. కొంతసేపు నిలిచి వాళ్ళమ్ముల కలవడిక; అత్యవయ
వంబు; బరికిందితిని శంకయేని లేదము గవందలేదు. అచ్చుదివద్దే యున్నది. అచ్చట
మన్నవారిని దాసిన త్తాంకమరిగిన; తైవ్వవాసిన ప్రకారమే యెచ్చి.

మన రుచికుఁ(దారిలోక్తమ హృద్దతుడగుటకుఁ గారణమేమో తెలియదు.
నేనాదిలోక్తమ నడుగుదమున్నను కుర్తాంకచారిణియగు నక్కాంకారము నెఱుఁ
మారనగును. అప్పఁదరియు సిప్పురెడ్డియో విచారముజేఁ గండురున్నదల వేనవ్వరి
నున్న ప్రకటనంబు; అదుడదుడగా రాజుభటంబునర్చి యందున్నవాని నెఱుఁగుదునా
యేమి యిట్టివానిందీసికొనవలెనని నీకు మంఁదనామతి వినింతువలయు నేనిటందె.
అయ్యో! నందున్నవాడు నాచి; తును నావివెతుకుటకే వేసవచ్చితిని. వాడు గనఁ
బడినఁజూచు. ఇంతకన్న బహుమతి నా కక్కరలేదు. ఇంతకన్న మిక్కిలము తెలిసిన

జెప్పుదు. మీకు నేనే బహుమతినిచ్చింజనుని చెప్పితిని. నామాటాకు బాధ పెరగదు. నుంకింతకంటె నేమియుఁ దెలియఁచి చెప్పిరి. మఱియు నింకెవ్వరికేఁగి చెలియు నేమియని పురమంతయుఁ గ్రమ్ముచుచుంటిని. ఇట్లే యిచ్చటనున్న శిశేనములు నీ వొకసారివచ్చితిమేనఁ దిలో తమతో మాటలాడవగును. అచిన్నదియు మిగుల పొందికయు గలదగుటచే నీతోవైచి నేయకమానదు. తక్కిన విశేషములన్నియుఁ దిలో తమవంప నీకుఁ దెలియఁబడును. అచియున్నయు తరమునఁ బరమాత చదువుకొని గౌతముని బుద్ధివైపువ్యామనకు మెచ్చుకొనుచు చంద్రలేఖ రామచంద్రనగరమునకుఁ బోవుట యలరీతమే అని తలంచి యాపులకేఁగిం చెలియకుండ నొకనాటికాతి పూవుతోని మాత్రము వెంటఁబెట్టకొని నైపుష్పంబుగా నెల్లదెలి రామచంద్రనగరమునకుఁ బోవు తెరపు తెరంగంతయు గొతముండు తరములో వ్రాసియున్నవాడు రావున నట్టి మార్గమువలంబి చంద్రలేఖ స్వర్ణకాంక్ష లోనే యా పట్టణము చేరినది.

అంతర్యామిని బహుఁజేసి రెండుమూఁడుదివములు గౌతముని వెదకినదికాని అతండుగనంబుదలేదు. తరువాత నానాటి దేవాలయములోనికిఁబోయి అందున్నపటము జూరిముద్దుఁబెట్టుకొనుచుఁ గొంత సేపు సంతాపముఁజెందినది. పిమ్మట నెప్పుఁచాకడే రెలు పంబిది మోహమునుపిడిచి అచ్చదనుండి మరల బహుఁజేసివచ్చి అచ్చితమమునుగురించి పెక్కుతెరంగుల నాలోచించుచుండెను. రాజపుత్రిక అగు తిలో త్రమతో ప్రైతిఁజేసినఁ బాదుగాని దీప్తివృత్తాంతగాఁ దెలియఁదీయఁ దన పిల్లముపామఁజూపింజనని యట్టిదని వెదవేరదనియు నిశ్చయించి, మమనాడు జానొక విద్యావిసేదనరఁ జేయుననియు దండు దమ్ము నిలుంచినవాఁడైఁ గామకలిమనయు నీయూరిలోనున్న విద్యాంసుబాను ప్రణానని రావంయుననియు బ్రకటనప్రతిచ వ్రాసియంపినది.

అవీధిలో మేటుంగుబార రాజపుత్రికల నంతగా మన్నింపక యా సభకుఁ బోవలేదు సామాన్యజనులపోయి యమ్మఁదికఁజేసిన అమాచవంబుంగుఁ ద్రానినోదం బుఁజూరి చెచ్చుకొని అమ్మడువాడు తల్లితండ్రులనుంకయుఁ జూరింపఁబోవఁగిరి, మఱి రెండుదివములు జరిగిన వెనుక చైత్రదశ మఱింనొక సడఁజేయుదునని పూర్వము వలెనే వ. తికంపించి. అప్పుడాయాలోనన్న పెద్దమనుష్యులు భవతులు విద్యాం సులు లోనగు వారందఱు నానభకువచ్చిరి. భూవతియు రాసిదీ పొదల వంస విని యున్నవాడు కావేనఁ రామమఁదఁ బండితుఁడో నానవమ్మనకుఁబోయెను.

పిమ్మట నాయూరిలోని విద్యాంసుబానిలోఁ జనుంగుమఁదెయ బానిది గాని యొకటిరెండుప్రశ్నములలోనే చరలంబానాయులు నొందింపినది. అందుల కందఱు వెరఁగండుచుండ వెంటయు సభ్యురహులైన శిష్యులు నహస్రానరాసము వ్యసాదరీ విషేదాదరీ విద్వత్ బలరూపిత్వాది వివేదములచే సభ్యులహృదయంబుల రావారం గలుగఁజేసినది. అప్పురపూవుతోని సకలవర్తియొక్క యభివారాక మన్నికఁగములుసేయఁ బోవఁగిరి. సకలమగిందిన తరువాత నారేతి పొరితోపికమియు

కోపుడిది అందిపోత లేనా ! నేనువల బహుమతుల నొందుటకు చేపినదికాదు. నాకు కనుమరుగయ్యేదే మేమంటే మహాతుల అన్నగహమ గలిగివంజించిన సమయముగా ప్రార్థించినది. రామ్మడుమధురబోధలకు సంకసించు సంద్రులకథయ హస్తమిచ్చి యాడెడు పరివారముతోగూడ వెళ్ళెను.

తిలోత్తమ కథ

శూరసేనుండికికోయిన శంకరకన్యకను రాజభటులు కొంతరువచ్చి చంపదలెంబాచి వీడి ! ఏన్ను తాదవలయనని రాజపుత్రిక తిలోత్తమ మిగుల పేరుకవదుచున్నదని! మాతేడు ఏన్ను దీసికొని రమ్మని చెప్పెను. తెలచే నావలయు ననుచుయ నది కనకకోక వీడే. నభికారా అచి పఃతోవించుచు ఆక్కుగా నంకరించు కొని తన పరివారక పూవోడితోగూడ రాజభటుల వెంట నగదిలోకిరిం తోయినది. అందు అంగజాలరచే జూపించుచిన మార్గంబున దిలోత్తమ యంతుపురమునకు తోవుటయు నెక్కుస్కళాతింబు చంపదలెం నేరితమర్యాదలతో దోడితేదగు పరివారకల నీయించినది. అచు జేయు నర్హాదగము విక్రీరి సంకసించుచు నవ్వేక్కాలిం కము తిలోత్తమ జూచిన తోకనే నమస్కారమును జేరినది.

రాజపుత్రికయ దీసింది రానిగ్రాక పోకుమార్కమునకు నద్యుకమందుచు నోహో ! ఇట్టి యువకన్యకవిద్యారూపంబులు గల గలవలె మతమనుంబున బట్టి జేయుని పరమస్థినిరాపాడుదు. ఇదియుం గుంపుపాచిపాచించక యుత్తమస్థి లక్షణం బుల కనుగుణంబులగు నుగళహం నొప్పావలచే మిగుల గొప్పయారదగి యున్నది. దీనితో గొంత ముచ్చటిలో మరియుం దీసివ్వరావ మేరగెవగా? యని కలంబి అలన రానితోసిల్లినయె. అంతి? నీవు విన్నదికథలో జేరిన వింతపనులువినిసంక నాకు మిగుల సంకసమైనది. నీ కలంబున తెల్ల గెరపమును సంపాదించితివి. మేలుమేలు, నీవిట్టిప పోకులేవన్న? ఏమి విద్యుంధ్యనించితివి ! విద్యలు పాలగమ, వైశవియా ? ఆమరూప వదునింబుయక ఇట్టి శ్లేషాయమంకయు వ్యధా జేయుచున్న రానమి ! ఇది యొక్కటియే నాచి కమ్మన కమ్మరికము గలిగింపు చున్నదని పెక్కుగతుల అమ్మద వలిని సుతియించినది.

కన్ను రాజపుత్రికదీసిన పొగధుల సహించుని నభినయించును జంపదలెం కన్యకలకా ! నేను వదిలిపెడి యొక్కయొద్ద కాదు. కాన్యసాబకాలంకార గ్రంథము లొకరియొద్దను, వ్యాకరణ మెవరియొద్దను, కర్తము వేటొరయొద్దను, గీత శాస్త్ర మొకరియొద్దను వదిలితిని. ఇట్లే "పుష్కలనదవేసన" అనుకొని

దనము వ్యయములన్ని పెక్కు పెక్కులు సంపాదించితిని. చదివినది మూత్రము పొంగియున్నానే వదిలితిని. స్వస్థులకగా నీవు పొగడవలదు. నేను వీకంటి విద్వాంసులాలనరాము. దవనీయ విద్యామహత్వమును నిన్నటి సభలోనే పొరుగువనల ఎనిమిది. నన్ను వీ తెలివితలులలో వేర్వేర్వొక్కము. అదియే నా కోరిక. మరియు అనుభూతులను బంధములకి గాఢమును అడిగితిని. ముఖ్యమును నీటి ప్రోక్షకు త్రమ జెప్పని యవత్యకము. అనుభూతులను కడమెదియూ విదా రింపుము. తగిన వసుసంభరముని లెవలయు గదా నిన్ను గూడ నేటివేర్వొక్క అడిగి నదో వాయవివేకము తెల్లమగును. వావున వేరు : నేనెవయు అరుగడయ కొనలేదు. సఖ్యము సౌప్రదేవముని ప్రసన్నమును. మనశ్శివము వేదముని కలిగితిని. ఇటు పెద నొంగియు అభిలాషల జెప్పుకొనుట కేమి నుండరాదు ! నెమ్మది మీర అన్నియుం దెలియనగునును పుడును చిలోతము చిరమును దృటిలో దన యరిము జేకొని నది రాజనందనము జంధరేల మలికి గంధీరవనముని తెలయ సుంకసిండును దన ప్రాణములలో మొదటిదానిగా జేసికొనితిని అప్పుడే వాగ్దత్తము దేసి గాఢ లింగము గానింకెనె. అప్పుడీయపురుకు వానంద బాష్పముని ప్రసరించినది. కుద్ధాంక కాంధరేల వారి సఖ్యమునకు అనుమోదించితి.

అది మెదలు వాడవును వానందస్మితా శ్రీరామహాకడుల నొక సముద్ర మేసి విరువక యే దోహమెట్లు వర్తింపును సంకరము విద్యాగామిభోదయలలోఁ బ్రోక్షులు ముచ్చుకుంటి జల్లు కొప్పునాళ్ళ జరిగిన వనక నొక్కనాడు చంద్రుల లోత్రమలో నేకాంక నికాంతమును గూర్చుండి యుద్ధాగిష్టి చిక్షింపును సంకా ప్పింపును అర్ధన స్థి నియె.

నది ! మనమున్నకు సూత్రం యోమనలో ఒంటిని గదా. ఇట్టి సమ యంబున బరహినులమెయిండును లోకగరితమె యున్నది. అదవిగవిన వెన్నెంవరి మన ప్రాయముంకయు చ్చలాగా లోవపచ్చిదే నాకుఁబోత నీకు సైతమును రూప వరును లభింపమికి వివరగా నున్నది నాది నీవజాతియగును మా కుంములోని పురు మును విద్యారూపులుగా గడిచియుండును అన్యకులను జెండ్లి యాదులు కాన్తసేవి ధము గదా కుంపుత్తిమె వరంకు వా యెడిదా. కావలసినమహా నీవే దెప్పము. ఇవి అన్నియుఁ దింకించుచే నేటి కన్యార్థములో నుండును నీవు వారసత్వం. మీ దులములో విద్యారూపుఁ ప్రతాపహింపులు పుట్టవేస్తెట్లును నీవు కోరికను తగిన మనో హితును లభింపక మానకు. అతియంతుగాక నీవొక నుండును యాత్మశివమును ప్రాణి అట్టివానిం దెప్పిన దింకయిండును దెప్పి యుండెను ఆ చిత్రవనమున వెండు నుగిలో జూచితిని. ఆయన్న పువమదెప్పకు ? వాని నెటు తెలింగితి ? లద్దానిం దెప్పదేం జూచిరాదా ? లేక నీ యూంతులవలె అటు ప్రాసితా ! ఈ చిత్రంకమువిన నాకు వచ్చిన నానందమును గోరికగా చున్నది. సమయము

గాక అతిగితిని కొను. వాకును గోమయము కొనినో మక్కాజింపునను, మిక్కిలి వివరముగా వ్రాసించినది.

అత్తిలో కమలము అమ్మ క్త రాజనిమాలిని విని పాత్రకంటునవెడితే తలందు కొని అదరిమది యొక్కంతవది నేమియుం బలుకక గన్నులు గమ్ము లొప్పుములం గోనగోరం తిమ్మకు నెప్పుడని పెద్ద స్త్రీలొక్కొక్క యొక్కొక కలయెత్తి పల్లంబి! ఏమంటి ! నావంటి మందలాగ్గులారి ఏనుడువనుడెను దమ్మును. సమసుఖదుఖ వగు నీతో నావృత్తాంతము జెప్పనలయునని కలందుకొనుడు నెప్పటికప్పుటి తెడిమి విసోదమూండున మరయరానను నీవు వచ్చినది సూరలు నేనా గోప్తి మరచి నీతో విలాసంబుగా మందుటచే నిందుక యాచారము రుజించుచున్నదాన. అంకరుమున్ను వేను తీవర్చనంబునకె బియ్యండుటయే కాని యొకరితో మాటలాడుటలేదు. ఆ ద్విరవతంబుకంఠంబు మనోహరుని వృత్తాంతము జెప్పెన నాకర్షించుము.

నూ శంధి నాకు యొక్కవయస్సు వచ్చినతోడనే వివాహము చేయవలెనని ప్రయత్నించి అనేక రాజుమూలం దూపములు వ్రాయించి తప్పించి వాకుఁజూ పెను. నేనును వారి వారి వర్తితల సఖ ముఖంబుగా ముక్కించి తిరిసికొని వారు సరిపడరని యొక్కరిని వర్తిచిరచిగాను. నాకు మెదటిపంకియు దివ్య ప్రలాప సంపన్నులగు కాని వెండి యాత్ర బిడ్డమైయున్నది. ఇట్లుండునంత నేనొక్కనాడు మనంకకాలంబున పాయంసమయమునఁ జుట్టగా అలంకరించుకొని కలివయస్సు పురుషునికంటె పేరించ నేకలొప్పుచోపాకగంబునఁ జేరింగంబునుండి మరమమయశమాలు మేమంతు వాయునీమ నిండునెకకలతో చుట్టివారెవరికంటెబలైన కంకశర్వరము లమరఁ బంచమ స్వరంబున పంపి వాయించుచుంటిని. అట్టిమయమునం బాకమనఁ గలగం బునని లంగాను దినుగంటల రద్దరియొకటి నిండునదిసది. రానికి వెలగండును మేమంద రుమా కలయెత్తి చూచితిమి. అప్పుడు గోమరీచుచి నిరయఃపం బ్రదుకమగు దీపిపుంజ మొకటి అల్లంక చప్పునంది మా కన్నులను మిదుమిట్లు గొచ్చునయ్యు తెదీసి కన్నులు మూసికొని దిగునలెరి రాగి నమస్కరించితిమి.

మనయు నారీప్తికాలములు మా మిదయంతయు వ్యాపించుటచే నది యెట్టి దిమో చూడవలయునను అధిరాన గలిగియున్నను గన్నులు దెరచుట కక్కమైనది కాదు. కొంతసేపు గమ్మించిపిప్పికొని యెట్టియుండిమిని క్రమ కమముగా నా మెరుపు లద్వక్తమైనందున మఱు గమ్మించెదలె చూడగా చూయెము నొకపురుషుడు నిలువఁబడి యుండెను. అట్టిమోహనాంగుడెదుర నిండునెకకల కానినాపాపమునక మునుదూచి వర్ణించుచు బరమేష్ఠిసృష్టానువతు పెచ్చుకొనుచు పాదు కప్పుక దివ్య ధని నిశ్చలంబి యేమియుం బలుకక వాని పాదంబులంబి నమస్కరించితిని. అప్పుడా మనోహరుడు తన మృదుపాద పల్లవంబుల నమ్మ పెల్లనలవెట్టునయం

చరంగస్వర్గముచేత హనుమెల్ల గగుర్పొడిచి వెళ్ళుట అగమ్యమని తొలగించి పిమ్మట నేను కొంతసేపటికి దైత్యము యెప్పుకొని కంకమన గరభిణిఁ బోవనిపించి.

మనోహరా! ఏండ్రింద్రుడా, చంద్రుడవా, మనముయెచో, జనుండుచోచా ఏరిలో నెవ్వరవు కానిలో నెదియోపము గలిగియుండవు! ఆకాశమునుండి పర్వతజే దివ్యుడవని తేటయగుచున్నది. సుదయము లేవక లనిమిషులవి వాడుకయున్నది. నీయందరది విధము లేకుంటే గారజామహె తెలియదు నేను తిలోత్తమయనదాన. నీపట్టుకొననువైన శూరసేనుడను రాజు కూతురను, నేను దివ్య పతావసంపత్నుడగు వానింగానఁ బెండ్లి యాడవని నియమము చేసికొంటి. వాకోరెలిదేర్చ భగవంతుడు నన్ను రయదేసేను కలంపయన్నదాన మీ ప్రితాంక మొకరింప నాకెంతేసి వేడుక యగుచున్నది. గోష్ఠము కాదేను నెదువుతనె హిచ్చుచేతుండో ప్రార్థించితిని.

అప్పుడతండు మందచోనుమఁజేయుచు నేమెయింపరాదో నా సముపై దృష్టి నెరయఁజేసెను. నేనానన్న గహించి యానన్న పరిమలగు వానికొకరియందెదియో విషయస్థి యుష్మంతుకోపఁ బనిపించి. తమత నాచేతు కన మెదలోనున్న పుష్ప మారికను నా మదలో వైతల మేను సుకోపముతో! రావుడా వె జేతా నా మారిక తరియించి మరల నా మెదలోనున్న మిక్తాహారమొకటి తిసి అతని మేదలో పెరిగిని. తోటి? పెక్కెటికి ఏమము మనఁడుడు దుర్గంధుఁకాపనితగుట వనంకనమయము మరజనకమగుట నెచ్చోటు రమణీయమైనవగుట సూక్ష్మయోచన మనసయరూపుష్ట మగుట నిండ్రియముల తపస్వరావఁబులగుట మనోవృత్తి తంబం ప్రవృత్తియగుట నట్టియంగూడన విహ్వలఁడవో యాలోచింపుము అంక నష్టయమేష్టంకపుండు నాకరం బనునాగంబును బట్టి వి యలస్సహ తమందున్న త సంబంధించిరాల్చిను నేనును నేను అనిన నేను కోపము వచ్చుచోను, తయవడుడు సరకులేసిన చక్క లను నోడంబడుచుంటి. మారహోగ్రామం లేరీతి నొకటమైనను నిడువకం గ్రగీకింప మాకు గడియరాగెనను, రోరలేదు నా తెలివైతయ రావృత్తాంక మెరిగి యుండిరికావున నికరం సర్వెటికి దానియక కావలియుంకి మా తిరిదం పురయఁగూడ నేదియో విషయస్థి యామరఁమము తెలియనిచ్చి ఇరు వెచ్చిలి! పిమ్మట జరిగిన ప్రితాంకమను వక్కాణించు నామూడుదినములు నాశ్వంగాః శాస్త్రైష్ట్యామంకయు రేలుబడి వామొకయనికో నందితి.

మితయు నానుమయంబున నొందోయను కంఠారవాగ్ధ నానిగానం బులు మోపుఁ యోచి కుశల ప్రశ్నావక మింతయుం గలిగినదియై. ఒందు రెండు దినములు దాటి యుష్మమును పొడమనదాని యేమివన నేను కోపము వచ్చుచో అని యూరదుంటి. అట్లు సుకోపహారాద పిదపలం రేలియారుచు ఏమ మూపమిది

రాత్రి మేనమామవరకు రక్షింపబడినాడు. పాతాళమునకు వెళ్ళిపోయింది. కాంతా! అంత నిరాశమున నేను లేచి మామవరకు నా మనోహరుని శయ్యపైలేచింది. అప్పుడదరి పడి మలమూలము వెదకితనిని యొందును గనబడలేదు. పిమ్మట నావయస్కంబునీరి తిని, వానిను ప్రాంతమునదే వేయియొప్పువారు కావున వానిని పింఛివలెనోదనే కలలున్న జనుడెందరి. వానిని వా మల్లకుఁబెందుఁజోయినో యేయగుదురా అని అడిగితిని, వాడేమియు వెనుంగవని చెప్పిరి. మేమందఱము లేచి యామెదలో వెదుగు మేరయినను విడువక మిగుల క్రద్ధులై వెదకితిమి కాని మా ప్రయత్నములేమియు సఫలంబులై నవికావు.

పిమ్మట నేను నిరాశఁజేసికొని యేమియుంబోధక నేలంజరికింబడి వాని తర్కంబునైయుం దండుకొనుచు వెళ్ళివెళ్ళి యేమియుఁబోధకఁగితిని. అప్పుడు నా నలులు చూచిరి అయ్యో! యదియేని తర్క ఈపాటి విమోగము సహింపలేవా? మనమొకటి మరలితిమి. అకంఠావాళము మండి పచ్చివచ్చితి! యిప్పుడు నైత మా దానినే బోయి యుండునచ్చును. మఱం వెంటనే రాకనూపడు. దీనికి నీవు దింకింపవలె. అతని యాగమమునను మీఁదయందుమన వారు దైర్యము గరపిరి. ఆ మాటలు విని దైర్యంబు చెప్పుకొని యాదినను సాయంకాలము వరకు నావలంబు నలుమూలలకు దృష్టి ప్రసారములు జరుగించితిని కాని యేమియు చాతము లేకపోయినది. అవాళంబు జూరువరకు వాకన్నులు రిలులుపడినవి అది మిదల కంటిని ద్రవదు. నోటికొర్రు మింపుకాదు. ఏమనియుం బోధదు సర్వదా అతఁడే కన్నులను గట్టిపట్టుండును. సఖీ! నీతో నేనుని మక్కువంటి. వేదకంఠంబోయి సంవత్సరమైనది నీతో మాటాడుదునే యుండెదనని నాదర్శి యతని అందెయున్నది ఇప్పుడీ సైత మాళవదంక బామలు భూపతి అందలుపడినది. నీవువచ్చినది మొదలు కొంచెమాహారము తుదించుచున్నయది ఈ వధును మోకల్గితి యీ గొడవ యేమియు వెనుకగ నున్న వివాహమాడుమని నిర్బంధింపగా మేమియుఁజెప్పక వామనంబున నాటియున్న నామనోహరుని యొక్కటిఁ జి తపసులంబున వానియొచ్చి యామంటి వ్రువవునఁ దెప్పినఁ దెచ్చి యా దెదవని చెప్పి తిని అతండు పురుషుని దేవాలయంబునం గట్టింపఁజోలు డట్టియే నావృత్తాంతము. ఈ రవభుజులు వేమిని పా తెలికత్తియొకవచ్చి యాతడు చెప్పరు వెనుకగ. నీవును నా ప్రాణనలిచిగనుక మక్కువంటితిని. నావంటి దురదృష్టవంతురాలి కట్టిపెయ్యఁగెట్లు దక్కునని మిక్కిలి పరితపించుచు వరకు తనమితలో వెచ్చి పుష్పహారిక మందనములొ కృతముగా రాని యుంబివడి కావున దామింబెప్పించి వండ్లలికకుఁ జూపినది.

అప్పుడు చంద్రదేవి యాచంద రునికుడలిస రామి గురుతుపటి నికం మతియై యిది తంబును ఆహా! ఈ వృత్తాంతమంతయు మిక్కిలి బోధ్యముగా నున్నది ఎక్కడి జగన్నాథము? యెక్కడి రుచికుడు? యెక్కడి రామదండ్ర సరళము! యెక్కడి యాతాగమము! యెక్కడి కెలోత్తమ! ఇట్టి అదృశ్యము

తెప్పడునుఁ గనిపిచి యెఱుంగము. దుదికుచికి వియ్యరమున క కి కలిగియున్నట్లు తోచు చున్నది. కమ్మంబున నతడాతోట గోడ రాబోయెను బాబోనా. అట్లే కి చుట్టు విఱిగలిగియున్నచో నకు లాంఛస్మిహతుడైన గౌతముఁ దెనుగదా? యెఱింగి యుండిన నాతో నేమిటికిఁ జెప్పకుండును బావున నదియును నెక్కయింపరాదు. కానిమ్ము మరీకొన్ని దినములు వేసిండుండెద నెప్పుడేని మరల నాదివ్యవేషిండుండుఁ రాకుం డునా? వచ్చినంతట్లుకొనిన నర్థము వరని వంప దెలియనగునని యారీతిఁ బెక్కు తెఱంగులఁదలపోసి యారహస్యమేమియుఁ దిలోక్తముఁ దెలవక మరల రానితో నిట్లనియె.

కోటి! వచ్చిమాని కులశీలనామంబులు తెలియకుండ మగనిగా వరించుట కొంపెప్ప సేకకరా! పరిణితినివో! పడుచు అడిగివందపా? కాపురుసుండును నీ తెఱగిమఁగకుండ నీవువోలే మరక నీతో గీతించుటయుఁ జ్ఞరముగా నున్నది. కానిమ్ము కడచిన పనికి వగచిన ప్రయోజనములేదు మరల సంకడెప్పడకేని రాగంధని నాకుమం తోచుచున్నది నీవు లింజ్ఞికుమునెనును దీని గునిది యాలోచించుచుండెద నని తరుకురు నెట్లకే రాని యుము వోగొద్దిమది. నాచుటోలేదిలోక్తముకువలెఁ బ్రదర్శింపును దివ్యదృష్టి యుగిష్టమైనది.

బ ల నిం హు ని క థ

జిరుండుమంక నానా బామరగి బంసింహుడును బాడు రంధ్రలే యాయారలో సేదఁజేసిన వాటమండియు రానిని పూచి యున్నవాడు గావున విలాసిం గుండుచు మరల రానింజారి మాట్లాడవలయునని యెన్నియో ప్రయత్నములు లేసెను. కాని యప్పులవపాటి యెల్లప్పుడు తన మేకకోడలు తిలోక్తమ యంతఃపుర మున నివసించి యుండుటలే కక్కపైవరికాదు.

బంసింహుడు ప్రతిదినమున వేళ్ళను పోవరచుకొనుట యెన్నియో కంకరం బులు మంకలంబులు క్షియలు బుట్టుచుండుటలే వానంగితి గ్రహించి పూవుఁబోడి తన యజమానురాలగు రంధ్రలేతితో వాచి వంపు పొలుపును మంకరకంత్తప్రయోగ లీతియుం జెప్పిన నప్పుడతి అంతగా విశ్వసింపివడినాడు. ఒకనాఁడు బంసింహునిచే బోధింపఁబడి మంధరయనుఁ పరిచారిక యేకతమ రంధ్రలేతి యొద్దకుఁ బోయి రహ స్యముగా నిట్లనియె.

యూరతి! నీతో వోకరహస్యము చెప్పవచ్చుకవి. అదియుఁ నీకు సుఖపర మైనది. పాపసిందిరిని, మఱియొక కాగునఁ దలంపకమా, మరాజాగారి బావమరిది బంసింహుడు నిన్ను నట్లేటిఁ జూచినది మొదలు మరలపోకనఁ జెరయ్యెయ్యరాదు.

అతని నైభవము నడివరకే చిగియించవచ్చును. శూద్రసేనుడు సైతమతనికి అడియ
చుండును. మా రాజాగారికి బ్రాతవంశతి లేవందున నీ రాజ్యామలసేదిగా భానింపుము.
మూలాదికి బంసంహారయందు మిక్కిలి యక్కటికము గలిగియున్నది. పిన్ననాట
నుండియు నతనిపాపైయే పెరిగినది పెత్తెల నామెను బంసంహారయందుఁ దిల
త్వవయోచకన్న వెక్కిరియ మున్నవ గడిగియున్నది. దామంబున నీకు దగినవాడు.
అట్టి పురుషుడు పిన్నజేషుఁ డంబుకొన్నవాడు. నీవును వారాంగనవుగదా. దీని
జేషికొడవయెప్పును. సంకటము నీ విద్యాభాషయలకే యుద్వేచించుచుండు. వెలు
సేల తన ప్రాణము నీయదీసను. దేయదునని చెప్పుచునయి. యావృకొనినం తక్కుగా
మండునని నాకు దోచెడిది. కుసుమతోమరమైవ యీ అప్పవమంతయు న్యరఁజేయ
కుము. మా రాజవృత్తికి మన్నతగా నెంతకొంటిమి. పిన్నును నట్టి పెత్తెతోవంతుక వా
దెప్పిన వావృను నొప్పుకొనను. నీకు మేలయ్యెడినవి మరియెంత వెక్కిరివరముం
దన రాతర్కమంతయుం లేటయద బోరిందినది. ఆ మఱుబున్నయి లెవి తండ్రిలే
మందతానను సేయుచు వోచో! మందరా! నీవు మందరయంత రావనగుదువు.
నా హితంబుకొరి చెప్పినందులకెంతయు వంతసిందిరిని కాని యట్టి యుద్యమము
నాకు గలుగలేదు. దీనిక నా విషయమై విరాలగుండుట బంసంహారకే దగదని
మరుపుము మరియు నేన. వారలొకనె ముఁబాదయ కనె యుంటిమిని సెప్పరియోను.
నా ప్రాణవల్లకుఁడు దోహతరమందున్న నాకు కావున నీవి మఱుంబోయి
చెప్పుము. మరియెప్పుడును నే నుండకమును వా యొద్దకుఁ దీసికొని రాకుము.
పోపామఁ. అని తిరస్కార పూర్వకముగాఁ బలికినది.

అప్పుడు మందర చిన్నవోయి మాయమాట వలనక యెలుకపెయి వచ్చిన
దాసివోయి బంసంహారంతయుంజెప్పి యుప్పా! అప్పవప్పరఁతి రాజవృత్తికి సాంగ
త్యంబు తలిగెనని మిగుల కర్కమతో మన్నది. పిన్నును వచ్చును లెక్కసేయునా!
యని కేరతమాడినది. అప్పుడుబంసంహారచిరంబున లక్షా కోధంబు బుత్తంపెడినవి
గాని తండ్రిలే పయంగం వంపు పెంపునంజేసి యవి వెంటనే యెలుకపోయెనవి. తరు
వాత నతయు మందరకొక పాలితోషికమిచ్చి ఓనీ? యంత మృతమునకు నీవు విరక్తిఁ
బొందకుము. మరకానిత చిరంబులు క్షణక్షణమునకు మాయమందును. నీకు మరియెంత
లాలితోషిక మిచ్చువాడ. నర్హదా యావండ్రికే చిరంబును గనపెట్టి యంతరముననే
తిరుగఁచుండును. నమయమనని నాతో చెప్పుము. కోముసేయక విదానంబుమని
యెన్నియో బుద్ధులు గరవి దావించింపెను.

పెద్దది బంసంహార జేసియుంటోవక యంతకంతకుఁ గంతునంతాపము
మీకుఁయు నా వట్టబంబులో కనునంబును సెప్పునట్టి యొక యోగియొద్దకు రహస్య
ముగాఁబోయి తాను వారలొకరు మంబునయు నది తచ్చు నీ గాకరించుదుయు లోనగా
నగు కథ యంతయుం జెప్పి రావృకొంటి తనకు వశ్యమగునట్లు దేయదునని నీవు

కోరిన దనమిత్రులను వదిలెను. ఆ ముక్తికూడా దాని మాటలు విని మిగుల సంత
సిండును నోవో ఒక యెంతవని. ఆ కాలం నీకోటిలోకదానిగా భరింపుము. నా
ప్రజావిశేషము చూచి నీవే సంతసిండువు. నాదీప్త సామ్యులకయో బెప్పుము.
దానిలో నగము ముండుగా వీయవలయును. తమకాక బహుమతితో గూత తక్కిన
నగము నీవైదవూని యిప్పుడే యాయోదం సిద్ధమవేసి వీరివైదవని బెప్పులయు
సంతసింబి ఓసంహా దిద్దెయి.

దేవీ ? నేను పెద్దం దానికాదు. యెంతవందన గదా అదెవని ముండు
నీకు తెందువెం సిద్ధమవలెవైదను. తమకాక వాయిదా చూచడానీవేగదా. ఈ
మాతమునకు సంతసింపుము నీ యెంతవందనలో మునున. బలిమాఁ బొదంగు
దియ నటాగివార సూతనము జేయుచు దానిమ్మ బెప్పు. సామ్యులకేమి మాటకావం
యును గదా యది వదిలెం బరిసంహాతవైదే దేవీ యాసామ్యులకయెం బెప్పు
రహస్యముగా దానికెప్పు. అదియే సుండులయినామ్యులకే ప్పొదను దేవీ
రమ్మని యొక మంత్రిమువదేము దేసి యిద్దనియె.

కో : కవరసింహులకుం జినంబివక మయూరయోరసి
చామక బేదగ్గపాతం చాకావర్తెర్దికం ప్పతం.

రాజప్రతా ? పెదకావర్తెవేకోకనను తమకు నీ చూడమును వేమవదేసించిన
ముం తమును జవించును నీవు కోరిన చంద్రలేఖ తమమీద జల్లును. నీకు గుక్క
రాగున వక్కయై నీవున్న చోటునకు వర్చి వంకతను నీవు విడువకుండువని బెప్పు
యాచారమిచ్చి యంపినది.

అదేదా చూడమును జరిగెనుగా మూలగట్టుకొని యయోగిని బెప్పు
చొప్పున నా మం తమును జవించును సంఖ్యాహస్తమున వెమక చంద్రలేఖ తంబున
నోవదీచూడము జల్లుకు కవరాగనం పెదకును నొక్కనాడు చాతి యెంతవందనకు
ంకు చిక్కిరి కొక్కము వందపెల్లి యిద్దకేంకు మంత్రికో గూత చంద్రలేఖ యమ్మ
మెరతోబిడిబోయెను. మంత్రిర చంద్రలేఖ పదకొనియమ్మ గది యెరిగియమ్మది
కావున వక్కబిడి దీనికొనిపోయి యతని కా వాతిం జాపినది. చంద్రలేఖ గాధముగా
నిద్రబోధమందకు పడికించి కిమున కా చూడము జరిగినకోకనై దనకో గుక్క
రాగున వమ్మనము వమ్మకముతో నా చూడము తీసి తాని కంపై చుడెను.

అప్పుచా చంద్రలేఖ యదరిపి దేని కన్నలు నులిమికోకును పెదక
నియవంబిం బరిసంహాని జాలి దయవడి యెవ్వరకు. నీ వని యోగిగది. అతం
దును ప్రాం, హీ, క్రిం, హా, మ్మన యా మంత్రిమును జవించును నా చూడం
మును మరలజల్లును వేమ. వేమ రమ్మ. రమ్మ. అని పం కలా నక్కరికి యలికి
వడి యాసామ్యులకేమి నీ పెద్దయవు యా యర్థకాకంబున నిచ్చబోకం వర్చి

తిని? యీ దుమ్ము నా కిదమ్మున బాటుబుడేసి పారబెట్టు. దెప్పుచుని యిదిగినవాడు అమ్మా! రంధ్రలేదా? నేనే! యింకను తెలియరా యేమి? నిద్ర మెరుకున వాలేదు. కాబోయి. ఈసారి తెలియనుచున్న యిది తన లేతిలో నున్న చూర్ణమును మరల దాని నెత్తిమీదఁ జెల్లెను.

అప్పుడది మిగుల వెలుపుతో దొంగ గొంగ అని అరచినది. ఆ రోదవని యంతఃపురకాంతలెల్లయును లేచి అవ్వటికి వచ్చిరి. ఆ యంతఃపురలో నిలువ భయపడి బంసింపఁబడు వచ్చినవారింట్లకి పోవోయెను. అద్వైదిని చిలోకమలేచివచ్చి దొంగ పట్టెనా అని అడిగిరి. ఇంద్రలేఖ బంసింపఁబడి శ్రోత్యమని గ్రహించియుఁ దమ్మల మున నది చిన్నవోషననితలంచి యేమియు వెనుకగని దానివలె మూలమిడినది. అంత నబ్బలసింపఁబడు వంతఃపురములో నందరి జరిగినందులను దయఁబలు తెలియదు వానంగతి వెల్లడియైనచో రాజే తమ్ము శిక్షించునని మెలకును మంత్రులయింతు కంఠంబున నేమియు ప్రయోజనమైనది కావని మంత్రులకుఁ బలికింపఁబడినది. ఇంద్రలేఖ యొకచో మంద తల తెక్కిన వెనుక ననురాగముఁ జెంది తమ్ము వెదకికొనుచు మరల వచ్చునోయో యని యాశతో నలుమూలలు బరికింపుచు వే మంత్రము వచ్చునైనను దానిపాదరక్షణివలచి యిటురమ్ము ఇచ్చట నున్నాయనని మెల్లగా బయటకు నీటికి నది పరుకొమ్మతో నా ర్పిరివేసెను. ఉదయంబున దమ్ముఁజూడవచ్చిన మంత్రులగారిని యేమి! బోడి! నేను వచ్చినతరువాత జరిగిన యంతఃపురవిషయము లేమి! నన్ను గురుతువట్టలేదుగద. మాంఠికురాలు నన్ను మాయజేసినట్లు తలంపెదమమమి! అది నా మసావనయేదెనను నీయొద్ద దెచ్చినదా? నామందు తం తెక్కమివట్టన్నది. కాని యీపాదటి దాని హృదయములోఁ గొంఠెనుకొంచెనుచునాగ మంత్రులంపురుగు ననుకొందును. నీవేమని యెవఁనని బలుకగా నది నవ్వుచు నిట్లనియె.

మేలుమేలు నిన్ను మాంఠికురాలు చక్కఁగామాయజేసినది. దానికీసియుం దెంతమాత్రము నివ్వనులేదు నీవుర కాశవతియెవరేటి? తిలోకమతో నీవార యేమియు మొదటఁజెప్పక మఱియొక రీతి చూపినది. అప్పుడువేదరి నీమందు పని చేసినవనుకొంటిని గాని తరువాత నుదయించున నమ్ముఁజూచి కోపంబుతో నిట్లనియె. మంత్రా! బంసింపఁబడుచేసినవత్తమ్ము నేను గ్రహించితిని. రాజులందువుగదను బుద్ధికి నీసారిచూడకుంటిని. దీనికి నీవు కారకురాలవు. ఇంకొకమాటు మీరిట్లు చేసితిరేని రాజుగారిలోఁ జెప్పకమానును. నీబంసింపఁబడి బుద్ధిగలిగి యందునుని చెప్పుము. మొదటఁజెప్పిన సంగతి మరచితిరా? అంతఃపుర కాండము. నీటియొద్దను తగవు పోమ్ము. అని నన్ను దయపెడినది. కావున నీవు చంద్రలేఖపెదగల యాశవరరి నేయుము. లేరా మఱియొక యుపాయ ములోచించుకొనుము. తిలోకమయుఁ ఇంద్ర లేఖయు రెండుమూడుదినముల కీయూరి పాంతములోనున్న యుద్వానవనము లోనికిఁ బోయి యందుఁ గొన్నిదినములు గ్రహించుట. ఈమఱయు వారివలననే నుంది.

సమయం యంతఃపుర విశేషములు. అది చెప్పియుచున్నది అప్పుడతడు మృదయమున రోషమావేశింప నొరెరా ! రాజపుత్రికతో మైత్రిగాబుడకదా బోగముకొనునదింత మతర గలిగినది. కానిమ్ము. దీనిపని పట్టించెను. తిర్యాగవనమునకుఁ బోవనియని తలచి యప్పుడే యాపట్టయందున గజదొంగలవి పేరుపొందిన మర్కట మారీచులకు వారియందలికిఁ బోయి యంతకుఁడూర్వమే వారితో మైత్రి గలిగియున్నవాడు కావున వారిని కుశల ప్రశ్నపేసెను. వాండ్లను బంసింపాని మిగుల మర్యాదఁజేసి కుర్చున్న వెనుక నాగమసకారణ ముగిసిరి.

బంసింహుఁడు తనకథయంతయుం తెప్పి యారంభదశఁ బయర్థానవనములో నిద్రించుచుండ మంచముతోఁగూడ వా ప్రవృత్తిని గృహించునకుఁ దీసికొని రావలయును. పిఁకుఁడనివ పారిపోవకమిచ్చెదను. పిమ్మరిప్పటికిని మరువనని ప్రార్థింపగా మర్కటమారీచులందులకు నమ్మకించి యప్పుడే యతనినిఁ బారిపోవకమంది నచుయి మరయించుండిరి. అంత మఁదెండుదినములకుఁ దిలోత్తమయుఁ బంధరశేఖయు మరితననిపరివారము నేమింప బాహ్యోద్ధావనములును గీసిన వరగిరి. అయ్యున ఎనంబునకుఁ జాట్టునుఁ బ్రహరయింపబడి తోహల వజేఁ బిల్లతమలైన మేడలన్నవి. అందు వారు నిరాహారముగా పవరంబుచేయుదుఁ గొప్పి దింపబులుండిరి.

వారిగుంతులయు మందరదేతఁ తెలిసికొని బంసింహుఁడు మర్కటమారీచులకుఁ తెలుపగా వాండ్లను నొక్కవాఁడు చాకి సమ సహచరలఁగొందరవె పరెట్లు కొని యత్నింతుగోరకు మోచుమాఁ గన్నంబునైలి తోసికొని తిలోత్తమయుఁ బంధరశేఖయుఁ బంపిరి కున్న పుత వెడకొట్టకొని రావి యుపరిరాగంబున నిద్రించుచున్న వానిదరింగనుంగొని గుర్రతుట్టుకొనఁ నయింతుదు డమకుఁ బోలిన యాహుతొప్పున తిలోత్తమనే పంధరదేత యపకృతి యాపి మంచలంబును భుజిముని నాడుకొని పుంఘా నాగోరంబ్బి యుండారి కన్నము వెండులది నీరంకువచ్చి గూడంబుగా బంసింహుఁడు నివసింపియున్న రహస్యగృహమునకుఁ దీసికొనిపోయిరి.

అహా! వారితోరకాతుకమైట్టిరో రూఁదుము. నింబరూరము నదిగినను వచ్చుఁడతిని విచారంగమైవదిశాడు. బంసింహుఁడు వాండ్లతో మిరచి తిలోత్తమా పంధరశేఖం గుడితలు చెప్పుచు మరలిపోయెను. బావున వానివయస్సె యనుమానముజేసి వాండ్లు మంచమును తీసికొని వచ్చినతోరనే దీపము పెట్టిమాని పరికింపెను. ఆ తరుణి తిలోత్తమనుని తెలిసికొనివంత బంసింహునకు మేమి వలకజొచ్చినది. కంకము గన్నదియైతి. కమ్మలిలు మేనెల్ల గ్రమ్మినవి అప్పుడు వాండ్లతో నమ్మని యెలుంగున పోరి ! కొంపమంచితిరో ! ఇది వామేనుగోడలు, తిలోత్తమ. దీనికి మెంతువ వచ్చినని నమ్మ గురుతుట్టుకొని. నెగిరము తీసికొనిపోయి యదాస్థానముండుండుడు. లేకున్న ముప్పునుట్టుని పుట్టించు హస్త సంజ్ఞా పూర్వకముగా వాండ్లకు లొందరపెట్టెను.

అప్పుగాపోయెన తయవడును బంసింహునిపై విసిగిపోదును మరం నా

మంచమును కుజులందు నానుకొని మర్నగా వీరబ్రాహ్మణుల దొంగగిరి. అవీరియందొక పెద్దవాడమేక కాకలయలతో సూర్యుడుండగా వచ్చులకొనితొలితమ లేచుచేమో యను భయముచే ముఁముక విరించి పడుచుపోగిరి, అందునను రాజభటుల నమ్మ రము గలుగుట నిరొకభీష్మినితోటొంగిరి. అచ్చటను ప్రజలు లేచితిరుగుచుండుటచే మిరియొకమారు మూచిద్రిననగిరి. ఈరీతి క్రమ క్రమముగా నొకదెండునుండి వేరొక దెండుకుదొంగిరి. వారికి సుదూరవనములును, దోవుల కెంతమాత్రము నవకాశము గలిగి నదికాదు. అప్పుడు వాండు ఒక మనుషుఁ డొకటినిఁ బోలేడు. తెలవాడు నమయ మెనది రాజభటులు మనఁగ జూచిరేని బలుకొందును. బాసించువాని తియలలు మన కేదెరి, దీనిమీఁన మంచివిధముగల రిక్తువు పొందులు గలిగియున్నవి కావున దీనిని దీనికొని యడవి దారింబడి బావుదము అని యొకొద్దులు నిశ్చయించుకొని యా మంచముతో నొక మహారాజు మార్గముననుండుచోయిరి.

అచ్చట నొక్కవనమునందు మరయలును బండ్లలతో లేచి తొలి క్రమము గానక పఃతమించుచు వెలి రియల నందలం దిది యా తొలుయంతయు వెదకు చుండెను. ఇంతలో గావలివారలు తోట గోవకు దొంగలు కన్నులుబెరిచిరి అబరిరి. ఆచూరులు విరి వంద్రలేక యదస్తానః పూర్వకముగా దూలింపి దొంగగిరినది. ఇంతలో నా పృథ్వాంరము వని లొక్కా ముంకిందుమరించనహితముగా నుహితతి అచ్చటికివచ్చి పు సకారహితముగు నయ్యుర్వాపవనముగాంచి మిక్కిలి దూకుంపఁ దొడంగెను. మృదుకీర్తియను నతని ముగ్ధతయు దీలో క్రమ సందర్భాలై వర్ధిగంబారు వెలుంఁచి నటమూలంబు రాజభటుల నుండును అద్రుపయ్యులును బ. సంచువాడు చనుదెంచి క్షుద్రలేఖన పాఠెంచుచుండియే నమమముని తలంచి మోహో! మీరుతిలవ కుండు విజయము. దీనిగుట్టుంతయు మేమ గ్రహించెదమి. అని పలుకుగా నవచ్చుటకెల్ల విదాలించుటమాని నురవి మొగలయన జూడుదుల నిరగించిరి.

అప్పుడు పుణిమితేడు క్కాంతని జూచి యోయా! నీవేమెఱుంగుదువో దెప్పు మని అనిగగా నవదీర్చుచియె. వావా! నేనేమని వక్కాంతువు. ఇట్టిమని లేనిన దొంగ యిచ్చుటనేయెప్పుది. ఎవరునుండియును జోరులు వాలేదు. ఈకమనూ మనము గ్రహింపలేకపోతిమి అంజ పయదుతో మగ తిలో క్రమ సహానము సేయుచుండ నుమేలంచి యూరకొనెన తప్పెవ్వరై. ఆ కలలు మయ్యుకొననవాడు ముగ తిలో క్రమ విద్యారూపనంధమునని లాసిం దీనికొని వరుసేని నీడు మిక్కిలి కొక్కమిత్తునని దెప్పునరే నీవేషు. మేనకొని క్రమముగా రానితో మైత్రి జేసి యుద్ధావనన విహరపు మివడే యిల్లు గదలఁ జేసి తుకొ. కాననంపి మేనకది. ఇదంతయు నిశ్చయము. ఈ నంగతి యెందు తెందుపావులు బా యెంబదివది గాని మహారాజుగారే యుపేక్షించ నాదేమిదనని ప్రకటించితినికాను. ఇంతయేం యందలి యరాక్షమంతయు మనయలు

నున్న మందర వడుగుడు. తెప్పగల దనుటయు వృతతి యాదాని నిప్పించి యడిగిన మ్రోకుచు నది యాటనియె.

దేవా ! యీ చంద్రలేఖ పర్వతది మొదలు కపటాలోపన చేయుచున్నది. మన తిలోత్తమ నెవ్వరికో తీసికొని పోవలయునని దుఃఖించుచున్నది. ఆ స్థలమెదియో తెలిసినదికాదు విత్యంబును దాని తెప్పట నుండియో యుత్తరంబులు వచ్చుచుండునని. కాని దాని పరివారిక ఘోష పుచ్చుకొని చంద్రలేఖ కిచ్చిన వానికిది ప్రత్యుత్తరములు వ్రాయుచుండును. ఈరితి ఐదుగురు నేను గ్రహించి మొన్ననొక నాదాయుత్తరంబులు తెచ్చెను సమయమున వచ్చుటచే కాచి యుండిరి. ఇంకలో నా దూతలు ఘోషమువలెనే యెత్తియో యుత్తరము తెచ్చిరి. అదియని నేన వారితో నయాలో నేడు ఘోష పనిమీద వెళ్ళిని మీయుత్తరమును నమ్మి తీసికొనెదమున చంద్రలేఖ పంపినది. కావున మీరు తెచ్చిన యుత్తరంబు నా చేతికిందని యడిగితిరి. కాండు నా మాటలు నత్యమేయముకొని యాయుత్తరంబు వాకిచ్చి మేమిచ్చుటనే యుండుము ప్రత్యుత్తరంబు వదిలించుకొని రమ్మని చెప్పితి.

ఏమిట నేనాయుత్తరము విప్పి వరువగా యెల్లప్పుడు. చంద్రలేఖ ! నీవు కోయి పెక్కుదివంబులైనది. తిలోత్తమ నెవ్వడు తీసికొని వత్తువో తెలియదు. నేను నీ విరహముచేతఁ గృశించుచు గతయై యుగముగాఁ గడుపుచుండెను. ఎక్కుయినను అర్థము నవలయు చేసికొనెదము. నీ రాకకు సిగ్గుపడుచున్నవాడను. ప్రత్యుత్తరమిమ్ము అని యింతవరకుఁ జదువువంతలో చంద్రలేఖ పరివారిక ఘోషఘోష పడవవచ్చి నాచేతిలోని యుత్తరము రాగికోసెనది. కావున దురువాత నేమియున్నదో చదువుటకు చిలువదనది కాదు.

అప్పువ్వుఁడోడియు నేదది చదివినందుండు మీగుం కోపము చేయుచు గానిమ్ము తిలోత్తమకోఁ జెప్పి నిన్ను దండింపఁ జేయుదునని పలికి పోయినది తరువాత మే సంగతి నెవ్వరికోఁ తెప్పక యీ అయ్యగారికో మాత్రము జెప్పితిని. అదియే నే నెరిగిన సంగతి. ఇంకకన్నా వాకేమియుం తెలియదని అర్థము బెదరును లేక చెప్పెనది. దాని మాటలు విని అర్జును నున్నవాడైతి వెలుగు పతఁజొర్పిరి. అప్పుడు మృతి తక్షణమే యీ చంద్రలేఖ నిలిపించి మందర చెప్పిన మాటలన్నియును నుదరి వినిపించి దీనికి నీమేమి చెప్పెదమని అడిగెను.

■ మాటలవిని చంద్రలేఖ మ్రోచుచు మొక్కింకసేపు కన్నులు మూసి కొని యూరకుంటి హా ? ఏదీ ! నన్నెట్టి యాపత్కర్మాద్రంబులో నుండితిని. ఇప్పుడు నేనేమి చెప్పినను పీఠితి నమ్మకముఁ దోరువా ! ఈమందర నాపయంగం కోపముఁ దీర నెంతకల్పనం చేసినది. వాప్రార్థమిట్లుండ దాచుచుండు. యేమిటికీ. కానిమ్ము. ఏదీకో

నిప్పుదరి సత్యము అది అసత్యము అని చదివి చెప్పుట నాకేమి అవసరమున్నది. అట్టి యాత్మతో నియోగము గలిగినది గదా? నేను నితీయున్నను తాత మీదు అని పెక్కు తెలియనిది రలంచుచు నెట్టతేడా మంత్రితో నిట్లనియె.

అయ్యా! నే నెట్టివని తేయకును. మీకు సమ్యక్తము తోచినచో నన్ను సత్యరంగుగా క్షమింపుడు. అని పనికి కన్నులు మూసికొని తలదాల్చి యూర వచ్చుచు, అప్పుడు మంత్రి చెబుచా! నీ పీఠిని బలిప మేమేని తేయవలెను నీవు నేకము చేయవలెను నిదర్శనములున్న మౌనంపుడు లేకున్న క్షతుఁ డా తులాలపి అగుదువు నెలము చెప్పుము అని అచుగ నెన్నటి వదలెయ్యదనని మీకుసమ్యక్తము తోచినయెడల నన్ను సర్వదముగా క్షమింపుడు అని పలికినది. వాల్చెనాడు రిడిగి నుని నెఱొకసూచితరు.

అప్పుడు నిలసింపఁడు కోపించుచు నీకి అనుమానము గలుగవలయును? కన్నులులో చొరికిన చొంగయేమని చొంగనో చెప్పుము. అది రెప్పన మాటలతో నొప్పుకొనుటకు సూచన కాలేరా? తప్పక దీక్షించింపవలయునని చెప్పెను. బుద్ధిమంతుడగు మంత్రి నిలసింపఁ! తొందరపడకుము. ఈమఁకు మెగంబుమార నేరముచేసినట్లు కనఁబడదు. ఇది యిట్లు చెప్పుటకు చేరెడిమో వారముల పచ్చును. ఈ మందర చెప్పిన మాటలు నాకంత ప్రశ్ననీయుంబులాగాఁ దోచలేదు. ఇతరుల తిలోత్తమకమ్మ ఏర్పా చుమంబులచే నందరొకరి నున్నది. ఇతరుల యొకరిని నేమి మనఁబూర్చెనను ఉదాంతకాంతగా స్వీకరించెను. ఇది రచన యొకరికి రూపి కా కృత్రిమము అదవుట తేమి యవసరము కలిగెను తిలోత్తమయందు దీక్షి సమాచారు రాగముగలిగియున్నదని నేను చెప్పుకొను. కదియె! కోపించుచేనే యిట్లుచున్న యది. తావున నీవూదొడ రండురాలు వామి చెప్పెను. నిలసింపఁడును రాజు వెదురు దాని రంకింపక తీరదని వాణింపెను

మంత్రికిని నిలసింపఁచును దానిగురించి పెద్దతప్ప పోటాట జరిగినది. రాజు మంత్రిమాట మన్నింపక రామరది వక్షమే అవలంబించి యక్కందు మక్షినిన క్ష రంద్రతొ కప్పుచే విధించెను. రాజునన మెవ్వరు గాదనగలదు. చంద్రతొను నింది యెక్కించి యూచిగించి నిలసింపఁడు వెంటరా రాజకుటులు చటులముగాఁ బలుచు నుక్కుటికాంకను సమర్థప్రాంతమందున్న మహాకర్మములో విడిచినప్పిరి. అహ! విధిగతి

మ. తరలదాటుఁదొకండు సూర్యుర సురస్త ప్రధానాంగుడై
ర్యరతోచం బుకెక్కినది నిలిచె భాగ్యదుమచ్చాయఁ బ
చ్చిరమున తక్కులపాతవేగవన విచ్చెన కల్లసాగింఁగాఁ
చొది ధైవోపహంతుడు పోవుకడకుం పోవుంగదా యావరద.

జలకంబాదు ఎండబోతు కరువుతో తాటి నెట్టబోతుగా కాలిపోతు నెత్తిపీడతంది తల్లిబద్ధతై వచ్చెను. పాము రంధ్రలే వల్లకునయ్యకదంపుతో రాసు చంద్రనగరముదేరగా నడియాపడ సంభవించెను. దెహంబు దేనినాదెప్పటికి బోయి నను అవదలును గూడనే మచ్చుచుండును. బంసంహాదు రహస్యముగా నరచేతి బోయి రాజభటులు పురికిదిగిన వెనుక తాను పెల్లన నప్పులమోడియున్న బావునకుఁ బోయెను. అమ్మడిక యేమియు నెఱుంగక నేలంతి యుండఁచి బంసంహాని రాజయే యెఱుంగదు.

ఏమ్మట నవండునూగముతో నా కొమ్మ వీలికట్టఁబెట్టియు విప్పి కదంగ స్వర్ణవంక సంకోచము జెందుతు తెరవా ! కమ్మట తమవుము. వేట్లు లేయందితినని నామీదఁ గోపమాఁయిమి ? ఈ అమరాధమునకుఁబాదు నెమ్మట దగివ నొల్కంబునుఁ బొందింతునర అని అనేక ప్రకారముల వన్నె చిన్నెఁజోఁ బండ్రిరించెను. కాని అది యేమియు నెఱుంగదు. ఏమ్మట రాసిలేవనెత్త వలయునను కంఠపుతో లేచి కొంచెము పంగి నేతులు సాచునంతలో న్నాపాంతమున మృగముల వెల్తులుటనై క్రుమ్మరుచున్న యొక కిరాతుఁ దతనిఁ జూచి యెద్దియో మృగమనుకొని నాకిగం యూరతో నేసెను. ఆ కరహంబున వతండు హా ! చంద్రలేఖా అని అరచుచు నేంఁగూలి తమ్ము కొమఁడు గొంతసేవటికి బ్రాణములు చికిరిసె. అట్టియోహాదును తన బాంబునంబ గూనినవాఁడు మనుష్యుని నెరిసినతోడనే భయపడుచు న్నాపాంతముఁడు నిలువక యొక్కడికేమి పోబోయెను.

ఉ. రాతిలి మూషకంబు ఏవరం బొనరింగి కరంధబద్ధమై
వీలిలి చిక్కి యానతెరి పెద్దయడస్సిన పాచు నాక సం
పాకముఁజెందె బాపతిని పాదు తొంగిలింబు గోపనే
యేతఁబోవిన దృఢకు నెక్కడిరైవమె కారణంబున.

అకలిలేక కన్న చచ్చుటకు సిద్ధముగానున్న యొక పాచు రాత్రియందు యులక యొకటి కానున్న పెత్తిపఁ గన్నముగొలి బోహతులాగా తానిందిని యాకలి యంతఁబుకొని యాపవరణముండి పెత్తి వెదలి పోబోయెను. అరికినే కలకంఠంబులు యింటిలోనున్నను దైవమే తెచ్చి యిచ్చునగదా ! ఆ యులకలో బద్ధలేఖ తెరసి తచ్చికొని లేచి యెదురున్న బంసంహానింఁగాంచి యమ్మనోకి యతండు గతానుఁ నగుటయుం దెలిసికొని యాశ్చర్యమందుచు నౌనా యా దుర్భాగ్యుఁడు నమ్మ గురించి బట్టి యెప్పుడుఁగావించెను. పిని దైవము తెగబాధెను. వాటికట్ల పిప్పినది పేరే బాపచ్చును. పాప మాహాక వస్తువులు గూడ నామిత్రము తీసికొనవచ్చినే ! కానమ్మ. భగవంతుని హాయండు దయఁబట్టినది కాబోలు. ఇప్పుడు నానాధయంబున దుఃఖ మిరవ్వున సంహారంబు కలుగుచున్నది. ఇట్టి సమయమందు దైర్యమును విడువరాదు.

కర్మసూక్రంబునం బట్టిపోయెదను అని పెక్కు తెలియఁగల దలపోయును వాడు తెప్పియుంచిన చూపక పరార్థంబులు కుఱివలె యాకలిఁ దీర్చుకొని మెల్లగా నవ్వటఁ గనఁబడిన క్రోవంబుది వదనమనఁగివచ్చి.

అదాఁబింబి పోవఁచోవ సముద్రతీరంబునకుఁ బోయినది. చంద్రలేఖకు మొదట సముద్రమేక కాశీపంథరాగునఁ గనఁబడినది శ్రీరామచంద్రుడంత వానిని సముద్రమునఁ జూచినంత భయమెవరి జిక్ తంద్రలేఖ మాట చెప్పవేరేక ? చంద్ర లేఖ సముద్రంబు పేరు వినుటయే కాని యెప్పుడును యాదియెరుగడు దానిం జూచి నంత హృదయము భేదిల్లి నది.

అట్టి సమయంబున గర్భవ్య మెదియో తెలియక పర్యవశంబు రాగునఁ బోలినవెల్పుడు కరంగంబువంబాంది అవి నీలరంజనము వెలుపున వెనుకఁజూచు గిడుచు నేమాంబుఁడోవుటకు తెరవుగానది వరివదిగతుంబు దలపోయును దన చర్మితను న్నీరింబుకొని వెకఁజెందుచు వా సముద్రముపై దృష్టిగిది యాచితేషము లరయు చుండును. ఇంతలో గొల్లిక్రమక్రమముగా బలసి యెక్కుడుగా నీవఁబోదంబులయు నా ప్రతికూల వాతపాతంబున నాసాగరంబులోఁ బోవువోర యొకటి యా చంద్రలేఖ యున్న యెద్దునకుఁ గొట్టుకొని వచ్చెను. అందున్న జనులందరు నాగారి లాకువనోద మునుఁగక దరిఁజేరినందుండు మిగుల సంతసించిరి.

అప్పుడు కర్ణధారుడు జనులంజూచి రాత్రి యీ తీరమున నుండవలయును. తూచువుగాలి తిరిగివకోదనే చొడ నదిపించును కావున పీఠంబరయను దిగి యిచ్చట నందిలు దేసికొని కుఱింపుడని పెద్ద యెఱుంగునం తెప్పెను. అప్పుడందున్న వారందరు దానిహుటలు విని తమ తమ సొమ్మగుంజో తీరంబునకు దిగి సారాజంబుగ సముద్ర తీరంబున మంచినీరు పడుచు గనుక నవ్వుల దిన్న దిన్న చలములు తీసి యా యుదకంబుచే వంటలు చేసికొని వాఁడొకటి ప్రతికూలవాతమును నుత్తింపంపుచు యదేర్పముగా కుఱించిరి. సముద్ర తీరభూమి అంతయు జనాకిర మగుట నొ జననంబుమఱోఁ బంద్రలేఖకు జూచివరాల్సి తమకో వచ్చిన లాటసారిగా నెందిరి. చంద్రలేఖయు నర్థజనభూమియందు జననవోతుంబునుఁ గూర్చిన భగవంతుని వేతెరంగులఁగొనియోడుచు వా రాత్రి ముంజుగా గడిచి యుదయంబున నబ్బుట సాగుంతోఁగూడ రాదును వోదనెల్కెను. ఓడనరధారుడు అది దేవు స్థంముకాదు కావున సప్తదెక్కిన వానినంతగాఁ బరీక్షింపదయ్యెను

అప్పుడు మంచుగారి విషయమవ్వండున తెరదాభరెల్లింది యొధువిరుచు బయలు రెండుపిరములు వడువలసిన పయన మికవాఁచకే నగదినది. కావున నమ్మచు నాటి యుదయమునఁ దిగర దేకరాఁజూచియెన యంకాపురము రేవుజేరెను. అప్పుడు కర్ణధారుని అనుమతిపండున్న జనుంధరు వోడదిగిరి. చంద్రలేఖయుఁ దిగఁబోయి నది తాని తాను సొమ్మిచ్చినందుండు గురుతుగం పుతక తనయొద్ద రేమింజేసి వాని

కుడు చంద్రలేఖను దిగకుండ వాళంకము జేపెను. అప్పుడాకలికి నీకియవంశి క
సొమ్మంత అని అడిగినదానికి నీవెచ్చుచి వెక్కిరిచి వెప్పుముని అడుగుదుము. దనుకు
రేవునంనుం పేరేయియై రెలియమింజేసి యొక గాలిచే యొడ్డువకు పిసరబడిన
లోని వెక్కిరిచిని వెప్పుచుది. అప్పుడది వెప్పున మారులకండు వెయ్యండును వోచో!
అది రేవునంను కాదే అది అరణ్యం. ఇదో వొంటిగా నీవెట్లు వచ్చితివి? నిన్ను
జూడ ననుమానముగా యొప్పుచి. తరువాత వినుకొంటును. ఇప్పుడు కొందరగా
యొన్నదని పలుకుదు నానెంత నోకయరలో మంచువల్లు తన పహంగ్రహ నియ
మించెను.

మారనెందరు వోడడిగి యడిగిన తరువాత సరదాకుడు చంద్రలేఖ
దగ్గరకు వచ్చి మచ్చెక్కరి! నీవెచ్చటిరావవు! నీపేరేమి? యా రేవునకెటు వచ్చి
తివి? యెందులో వున్నరావవు! నీ కేమియెరుము లేదు. విజయ జెప్పుముని
కృంగారహాస విలోకనంబుంజూచి యడుగమన్న వాని అల్లిపాయము గ్రహించి
యయ్యించుకోయి యిట్లనియె. అవ్వా? నా నివాసస్థలము రామచంద్రనగరము. నేను
మా తండువులతోఁగూడి యందున్న మాపివకలి. జూదులకయి వచ్చుచు దారికప్పి
ంబువులతో విడి అచ్చటికిఁ జొరికిని. ఇంకలో మీయొక అచ్చటికి వచ్చినది.
అధియ నా పుత్రుమే అమకవి అందొక్కరిని. దీనికిఁ దానికి వికముగా నీమఱి
భూషణుబ్బికిని నన్ను దీరమున దింపుము. నీకుఁ గడుపుణ్యము గలదని దీన ముఖ
ముతోఁ బ్రార్థించెన నీని వాడు స్వరకరపీఠహృదయందై యిట్లనియె మదవతి!
నిన్నుఁ జూచినది మొదలు మదమందు నన్ను వేపువన్నవాడు. ఒక్కసారి నీ
చక్కని వెక్కిలు ముద్దులొని యుదరదనంబు వచ్చుచుండె. నవల యిమ్ము. నీవు దాని
కేమియనియ్యనక్కరలేదు ఈ మూతయిదికే సంకసింపెద నేమయివచ్చు అడిగిన
నమ్మగువ ముక్కుపీడ ప్రేలుచైరుకొన అయ్యో! యిదియేమి క్రోహము సంసారిని
యిట్లనవచ్చునా నావంటి వారలు నీకు లేరా అలిపని వెన్నుదను నేమిదొగియ
దానను కాను. నాయందుగల మహిమ మరలి. రుకొనెను. నన్ను వేగరము తీరమును
జేరు. మని వంశిగా నతండు మరియేమియం జేయను. ఒకసారి ముద్దు లెట్లుము.
దొరక తెలివోక నా మాట వినుము అని పెక్కుగతుల వెలికినిన నాదేయ సమ్మ
తించితి కాదు

అట్లు వారిరువురు వారించుకొనదున్న సమయమందుఁ గ్రాతగా వచ్చిన
యొకబాబుగింజకు రాజులు రా యొకమిదికి వచ్చి యొక సరదాకు వెక్కిరిచి
తేలుచుది ఆ కేరలు విని తాడు మిగుల భయపడుచు లేచిపోవు సమయమునకు
వారి అచ్చటికి వచ్చిరి. వారి జూచి చంద్రలేఖ వందనములు జేయుచు అయ్యో!
ఏడు సన్నెని చేయుచున్నాఁడో చూచితివా? కేవల రాజసారిని. మా వాంగ్రందరు
దిగిపోయిరి. నన్ను దిగనీయక నిర్బంధించుచున్నవాడు. నా పుణ్యము వంశ మీ

దివ్యకుట నచ్చితిరి, నన్ను రక్షించి దరిఁజేర్చుచుని ప్రార్థించినది. అప్పుడు రాజుకింక
దులు రాని దీనాభాషములు ఏని జాలిపడి అభయమిచ్చి యా రిన్నుతి చెప్పిన మాట
లను గురించి యోచనరదాచువడినె.

వాఁడును కెవరుగదర అయ్యా ! యా రిన్నుడి మాకు నోడకూలియియ్య
వలసి యున్నది. ఇట్లుని యడుగురుంటిమి కాని వునియొకటి కాదు. మా కియ్య
కుండఁబోవలయునను తాత్పర్యముతో నటముచ్చున్నది. నేనేమియు వెనుకఁగనుచి చెప్పెను.
ఆ భటులు వాని పోలిక గనిపెట్టి యట్టి వనియబోగిందియ్య గ్రహించిరి. కావున వానిని
వదలించి చం దలేఖను వెమ్మడిగా దీర్చున దింపించిరి.

వీరగుప్తుని కథ

అప్పుడు చంద్రలేఖ స్త్రీకాశిని నిందించుచు గరిగటా ! యిట్టి కనకమున్న
పెత్తికి నేటికి ? నా రూపమే నా కింక ముప్పు తెచ్చుచున్నది ఎచ్చటికిఁ బోయివనుఁ
జిమ్మిరే వచ్చుచున్నది. ఇద నీ రూపము నూచ్చి పునవఁపము నేసికొనిన నుఖ
ముగా నుండువచ్చును. అన్నన్నా ! పునవఁజెన్న మెంత యొక్కవమయినదో గదా ?
యని తలంచుచు నప్పుడే యంగడె పోయి తనవద్ద నున్న మేడభూషణ మొకటి
యమ్మి దానివలన వచ్చిన సొమ్ము పెట్టి మంచి దుసులుకొని యాచారి యొక
రోటునఁ బునవఁజెన్నము దరించె. పునవఁజెన్నము నేసినవస్తువునఁ జంద్రలేఖ
మిక్కిలి చక్కగా నుంచెను మరయుం దగినవెదవు దానికిం దగిన దుసులును
సంపాదించి వీరపునవఁజెన్నముతో నా రాజధానిలో వీరగుప్తుఁడని పేరు వ్రేలుకొని
తిరుగుచుండెను. ఆ ముదమును దర్శించుటకు రాజా పాలించుచుండెను. దైవవం
జున నారా తీపతి మంత్రి కాలదర్శము నొందెను. ఆముద్యోగము తమకిమ్మని యనే
కులు వచ్చిరి. కాని రాజాదేశిన వశిష్ఠులకు నొకఁడైనను నదు తరలయి చెప్పలేకపోయెను.
రాసుజేసిన రాజా యుద్యోగం దెవ్వరికి నిమ్మలేదు మరయు నే నడిగినతోరనే నా
వననందులకు నా చిత్రవృత్తి ప్రకారము తరం దెవ్వఁడెప్పునో వానిని మంత్రిగ నీయక
రింతునని తన సింహద్వారముపైఁ బలికవ పలికఁ గూడగల్గి యుండును.
ఎవ్వండు వాని మాటలను నెదుర్తులయి చెప్పలేదు కట్లుండ నా వీరగుప్తుఁడొకవాఁడు
విలాసార్థ మా పురమంతయుఁ గ్రుమ్మరుచుఁ గోటగుమ్మము దాపునకుఁ పోయి
యందున్న ప్రకటన ప్పలికఁజెంది సంతసింపుటఁ ప్రవేశింపఁ నేను మీ మాటలకు
దగిన యుత్తరం దెవ్వఁడని పలికఁ వాని మా రాజధాని యొద్దకుఁ బంపెను. ఆ సర
పతి వదువుకొని యంతకు మున్నట్టి వారంనేకులు వచ్చిపోయిరి కావున నిసిగిరిమను

సహాంగికారముగా దీసికొని రంధని వటుల కాపరిచెను. రాజులకు లక్షల యాచరి చొప్పున వీరగుత్తుని రాజానందకు దీసికొనిపోయిరి.

రాజు వీరగుత్తుని ముఖపానము చేతనొచ్చవలయు మెదలెను లక్షలయలుల పడింది యోహా ! ఈకందు ముం దియదికారము కాదు. రాజ్యాధికారంబునకు సైతము తగియున్నవాడు పీడినొక్క పక్షయే యడిగెదను. రానియతరం దిచ్చెనేని తప్పుక మంతగా జేసికొనియెదవని తలచుకొని యతఃపింగం మన్నించి తూర్పున్న వెనుక, అయ్యా ! మం దెందిరిలో నాలుగు తీసివేసిన వెంఠయని యడిగెను. వీర గుత్తుడు అలోచింపకుచే సున్నయని యతరముచెప్పెను. ఆమదిజు వేసిన నత్తు లెల్లరు పెదవులు విరుచుచు అయ్యా ! చెక్కయే రానిదానికి మారాతి మం దిత్వ మెట్టిచ్చును. మనవేదితా వరుగువని కొంటిని. ఈమూతప్పవ్వు ముంఠు జేరినలో మం దిత్వంబు ముంజుచున్నే ! రాజులు వెలివారులు వారెవ్వ నది గొప్పపక్ష యగును. పాపమే చిన్నవాడు రానికి యతరము చెప్పక సున్నయనెను. యెనిమిదిని చెప్పినచో మం దిత్వంబు వచ్చును గదాయని యనేక ప్రకారంబులు చెప్పుకొను చొదంగిరి.

అప్పుడు భర్తాంగముడు వీరగుత్తుని గౌరవించుచు అన్నా ! నేటికి వాకు దగిన ముగిసి చొరకిరి. నీవెట్టి బుధిమంతు డెంతకుమున్ను వాయెనకు వారెదు. నే రెంత సుధిసమోరా థుగో ? ఇప్పుడీ మం దిత్వము దీర్చువాడు. నీవే నా మం ది వని మమ్మారు పడి యాముడిగా చెప్పించి అరచిచెప్పెను. ■ యర్థము వాడవురకే గాక అవ్వలనున్న వారెవరు గహింపలే రాజుల వద్ద మూర్ఖుని నిందింప చొదం గిరి. మరకొందరు హింసనకు రాజుగంజారి అయ్యా ! తొడింతకుమున్ను పెక్కంధకు తిక్కువ్వుదిచ్చి వారెట్టియెవరు నమ్మకంపక యూరకపొమ్మందిరి. అప్పు దితనిని సుఖమయిన ప్రశ్న అడిగిరి. అతడు చెప్పుకున్నను ప్రధానిగా జేసి కొంటిరి. మం దెందిరిలో నాలుగుపోయిన సున్నయెట్లుగను యెనిమిదికా ? ఈ సందియము మమ్మందర జారించుచున్నది. కరణమిద్దెయో చెప్పకనటయ భర్తాంగ దుడు వత్తుచు వారిల్లనియె.

ఓ మందలాక ? నే వెంఠలకే యివ్వదిని చొప్పకొంటిని కాదు విషయ. మం దెందిరిలో నాలుగుపోయిన సున్నయని యెల్లరకు రెలిసినదే. నాలిది పాయము మూతవదిగారు. మం దెందగో మానమయి మం దెందు మానమంలో నాలుగహా వరంబయ నాలుగు మానములు కనుక నాలుగుమానములు తీసివేసినయెడల ననుగా వచ్చింపని ...వలెను అర్థము. వర్తములు కుడయగయెడల పండులు వలకవు గదా మం దెందుమానము లను ముఖమైవని వర్తకాలము నాలుగుమానములే. ఆ నాలుగుమాన మయి వలకవు ననుగా వర్తము కుడయక యూరకన్న నా సంవత్సరము సున్న కాక మరేమియున్నది. అందువలననే మం దెందిరిలో నాలుగుతీసివేసిన సున్నయని

దెప్పెను. ఇట్టి అర్థముగల నా మాటకు వెంటనే యుక్తరము దెప్పిన యతంధింబి బుద్ధి మంతుడో యోచింపఁడు.

ఇంత సూక్ష్మబుద్ధి మంత్రికృపియైన నా తప్పా ! దెప్పకను మఱకుటయు నట్లుకొనితెలిపి యుంబుల వారిచేప్పర బుద్ధికౌశల్యమును గురించి వేరెదంగుల మెచ్చుకొనకొకరికి. వీరగుప్పెడు మంత్రియై కమక్రమముగఁ దనవిద్యావధానముం తయు ధర్మాంగదునిఁ జూపుటయు నతండు మరయు సంతసించుచుఁ దన రాజ్య భారమునకును వీరగుప్పెడయందే యుండి యుతఁడు దెప్పనట్లుగాఁ దాను నడుచుచుం దెను. వీరగుప్పెడు మంత్రియైనది మొదలు లేకములో సుభిక్షముగా వలనంతఁజూపా పాదపంబులు నభివృద్ధిపొందుటచేతను, బ్రతి ఒకనిని విక్కిలిస్త్రీకములు దేయఁ దొడంగిరి.

అని దెప్పవేకకు వేక యిక్కిలమిందులయు నప్పడు దెప్పట మాని యయ్యకిరామణి యువ్వలికత తదవంతరామతఃసన విల్లని దెప్పం దొడంగెను.

16 వ మఱి

భక్తురాలి కథ

వదీ ! విమమలు దొడలేని వీరగుపాలరానములో ధర్మాంగదుని మంత్రిగా నుండి యొకనాడు నగరాలోకన కొత్తవంబు వీర చరిత పరిచారముతో బట్టజమునకు గుమ్మరుమంద నొకవీరరందమ వాసంతికకోకిల కాశీరానమును మేలమాడు కంఠ స్వరముతో బాడుతున్న యొకచిన్న రాచి గానము వినునయ్యె. అగ్గానము దెలియొగి విని చిత్రమునీరిపోవ నెదిమో విరూపింతుననికాని యుత్సాహ మొకటి మనంబునం బనింప నిలిచిపరిచారకుం బలిచి యోకో ! యీ పాలకమండెప్పటనో సంగీతము పాడు చున్నట్లువినుండుచున్నది. యరసిరమ్మని పంపిన వాడును నోయి సత్వరమువచ్చి అయ్యో ! యీరేవున రాకక్షేయని యాయుమున్నది యంకోక తట్టరాలు పాడు చున్నదని దెప్పెను.

అప్పుడతండు మనమచ్చటికి బోవచ్చునా అని అడుగుటయు వాడు స్వామీ ! సంగయమే ? దేవా యమునకు లోవుట తెవ్వరి యానతి కావలయును ? అదియను మనరూపకారము లోబడినదే. సుందియము వండు, కండుపోవము, ఎదియేని తలంబుకొని యాస్వామికి మీదుగర్జనతో దప్పక యాకార్యము కాగలదు. ఈ లోకదే క్వయనీ మొక్కలు తెలిండుటకుం దెక్క. లేకముంబుడి ప్రజలుపశువు. మీరు దూడదగినదేయనివ సంతసించుచు మంత్రి యాయాయము లోనీతి బోయెను. అప్పుట

ముఖమండపములో దండెత్తించుచు తో గంతవర్తకము చేసిగిరి మనోహరముగా ■
 కీర్తనలు వాడుచున్న యాభక్తులఁజూచి భావరూపమున భాగ్యముండును మం తిష్టం
 గిష్టం చంతరంగమ్మున నెత్తిమో నంతోనంట దీపింప గొంతసేపు దెప్పవల్సిక
 యామెఱుఱుచెను.

మంత్రి లోనికిఁబోయినంతనే యాభక్తులఱుఱు నద్యుట నున్నవామను తటా
 లున లేచి యవ్వలికిం బోయిరి. ఇంతలో లోపలనుండి గుడిభక్తులకర్తవర్తి వీరగుత్తుది
 నగరవముగాఁ తీసికొనిపోయి యాయము ముందుగల వింశతును నద్యుటద్యుటగల
 విశేషములు చూపుచుఁ గ్రమమున గర్భాలయములోనికి దీసికొనిపోయి స్వామినిఁ
 జూపించి తదీయమహిమాచిహ్నుల మహిమచిహ్నుల మరల ముఖమంటపము రావు
 నుఁ దీసికొనివచ్చి యద్యుట తగిన యావరణము వేయించి యందుగూర్చుండం
 జెట్టెను. అప్పుడు వీరగుత్తుడు భక్తులకర్తవర్తి మనము వచ్చువరకు నివృత్త పాదు
 చున్న చిన్నదీయవర్తి అని అడిగెను. అందుచే భక్తులు దాని కుఁజినామంటు
 దెప్పఁజూచి దెలియపు. కొన్నిదినములంద్రి యా యాయములోనున్న విజ్ఞానమొగి
 నాక్రయించుకొని యున్నది నిత్యము పాదు తటస్థమైపై కీర్తనలు పాదు
 చుండును. దానికి భోజనము స్వామి వైష్ణవముతోఁబడి యున్నచేర్చువరకునని భక్తు
 లర్తవర్తి చెప్పెను.

దీవకంఠస్వరము తక్కుగానున్నదినునది అని మంత్రి ముతగా విని
 అతండు తమసంపైసవోఁ దిరుగపాలింతుఁడు. రాజుఁడు కొంత అది మనస్థాపింపాను
 నాలే అని ముఖము భక్తులఱుఱుదముఁ బోయి అమ్మా! యప్పుడు మంత్రిగారు నీ
 సంగతమవిన నెదుక వడుచున్నాడు. పక్షిగావచ్చి రెండు శివకీర్తనలు పాడుమని
 దెప్పగా నామి కొంచెముసేపు వచ్చుటకు సంకఘించెను. కాని మరలనేమియనుకొని
 పోఁ తటానఁ అనురెంచి మంత్రికి నమస్కరించును నదని అనుమతిఁ గ్రతి చేక
 గిరి జక్కుగా నాదఁదొడంగెనది. ఆ దిక్కుగా నాపాయవత్సవధించి మేనెల్ల
 విభూతిఁ జూసికొని దుర్గాక్షణ భరించియున్నచు నిత్యమగిన్నె సప్తసంకోత నొక
 ఆద్యుకలేఱుంటుండఁ బ్రతాపిల్లుతుండు విద్యుత్తుడు రాసి నిక్కిలి నిరూపణ పూర్వ
 కముగా తారురుంజెను.

మరియు నా భక్తులు శివకీర్తనలు పాడుచు వరుచు నొక గీతము పాడి
 నది. ■ గీతము చంద్రలేఖ రచించి తిలోత్తమును జెప్పి ది. దానిలోఁ జంద్రలేఖ
 అంటినిఁబెట్టి. అట్టిదానిం బ్రాసనకోదజే వీరగుత్తుదిముతో నున్న చంద్రలేఖ
 యున్నది. ■ ఇట్లుచేసి రెల్లవారు నొక! ■ మంగళము నేను రచించినది ఇది
 తిలోత్తముగాని మరయింపుటికి జెప్పియుండలేదు. ఆ తిలోత్తము మరయింపుటికి జెప్పి

నట్లు తలంచను. ఈ భక్తురాలు తిలోత్తమబాదుగడ్డ వందేహమేల, విదూపించినూడ రాసియోకారములయొక్క బొడగట్టుచున్నది. మొదట విశ్వతపేవముతో నుండుటలే గను పెట్టలేక పోయితిని. ఈకంఠస్వరము రాసలే ! అన్నన్నా ! తిలోత్తమా ! నీకు నెది యువనవచ్చెనే ! పాపపు విధి ! నీవెంతవిధయోడవు ! అట్టి మహారాజుకూతున కిది యవనఁ దెచ్చిపెట్టితివి. అని పెక్కుకొలుంగుల వంతులంగమ్మున వగచుచు సంతతితో సంగీతము పాల్పెట్టుచు విచ్చి ప్రేమనందరను దూరముగాఁ బొమ్మని యానతిచ్చి నా భక్తురాలిట్లనియె.

తల్లీ ! నీవు పొడిన గీతమునకు నా యలము సిరెపోయినది. నేడు నీదర్శం చున నాకులంఘితయు రస్యతం బొరసె మనియు నీమలకావాచులయ విస నాదెం రము మిగుల మల్లూపామందుచున్నది. నీవిచ్చటి కెట్లనర్పితివి ? ఇప్పుడు పొడిన గీత మెవ్వరియొద్ద సభ్యసింఁదితి ? నీది నానలమెచ్చట ? తల్లివల్లరులెవ్వరు ? నీవృత్తాంత మిదిగించి సాకాశంఢ మాసాదింపుమని మిక్కిలి వినయముగా బ్రార్థించెను. మంత్రిపరి టిన మనమోతులకు భక్తురాలు మిచ్చుకొనుచు అయ్యో ! వాళ్ళవ్యాకృమ వృత్తాంత మేమియు నేను గుఱతెలుంగను ఇప్పుడు వచ్చు భక్తురాలని పిలుచుచుండుచు. ఈ విజ్ఞానయోగి కన్యూలను. తారతీయ్యుని నేమిండుచు బాచని ఇంతకప్పు వాకిజన్మ మున మఱిమియు లేదని చెప్పగామిని యమ్మల్లితి అప్పటి కంఠస్వరమువలన మరియుం గురువు తెలిసివది కావున దప్పకఁ దిలోత్తమయేయని నెక్కుయారి యతి చెప్పిన మాటలకు మనమున కోక మాకేమిట గొప్పలనిన గమ్ముటయు వాళ్ళకొనుచు నతఁడు మూల నిర్మింపెను.

తల్లీ ! నన్నున్యూరాలిగాఁ జూకకముని పరికిన యంతలోఁ తెలిసికొని వాడఁ గడచుకొనున నన్నభావంబును జూరకుము నీహార్యవృత్తాంతమివిన మిక్కిలి వేరుక యగుచున్నది నీకెట్టియేమి మనవ్యక్తతఁబంగు వాపఁలు సంతసించినం తెవ్వయు రవ్వక వనంతున్ని యుబొంగఁజేసెదను. అవచ్చులరక్షించుటయేగదా రాజధర్మము. నీ సుఖము లాడ నెదియో పడుచు నొంది యిట్టి ప్రాణగ్యముజూచి యున్నరానవని తోడొచ్చుచున్నది. నాకు చెప్పలవలస సేకువకృతియేయగును. ప్రజలు తమయిడుపులనొక యదితోఁ బెప్పుకొనుటయూహనకము నీవీమోగిసేవమునేవీకొని యెన్ని దినములుండునది ఈగుడిలో నెన్ని దినములంధర్మములేవి. నీగురువెందున్నవాడు చెప్పెము. చెప్ప మని విక్కిలి బాచనగా నడుగుటయు వారకురాలు ఒడ్డుంటి సేహారకుండి కనౌనం నుండి వెడలు న్నభక్తజనుల చుత్తరీయంబుని నొత్తును బుజ్జాత్మా ! ఈగిర్నాగ్యురాలి చరిత్రతో పేకేమి వయోజనులు గందు. దీనిని వినినంత మీస్వాంతమునగూడ లింక యుదయించుచు. వాకెట్టియో యువకృతి జేయునునది యాచరణతో మీరుగురువ పరిపవతుండుట మూర్ఖతగదా సర్వముల పోల్కాగము జేసిన వాకు మరం నొఖ్యము

గలుగునునది కంటి వార్తయే యిందు కెప్పుడ వినుచునది యల్లన పిదనవ్వరముతో నిల్చినయే.

దేవ ! నేను రాజువంశముగల వ్రతుడైన శూరసేన మహారాజు కూతురును, వానిని తిరోధను అందును. నేను జన్మకాలే యనుదానితో ప్రేమిణిని అభియ నేను నొక్కవారు మావల్లల కావ్యోద్ధానవంశమునకుఁ గ్రహారముయ అరగి అందు నిడించి యుండుగా నమ్ముఁ గొందరు దొంగలు మంచమాతోఁగూడ నెత్తికొనిపోయి యొక అరణ్యములోనికిఁ దీసికొనిపోయిరి. తిరయంబున నేనులేదీ మామ పరకు మహారాజుమామ దొంగలు మా తము గనంబడిరి. అప్పుడు నేను వెలుతురు మీరెవ్వరు నన్నేటి దీసికొని వచ్చితిరి. ఏమి గావలసినవని యేమనియడుగుగా వాంఛు వెలువక నాతోఁబట్టనిది.

మేము దొంగములు. జంపింపఁడు నీరో నమానముగాఁ దిరుగుచున్న వంశధరణియ మంచముతోఁగూడ తవయొదకు దీసికొనినందని పంపెను. మేమును మీ యిరువురిలో గురుకుఁబట్టలేక నిమ్ముఁదీసికొనిపోయాతిమి. నిమ్ముఁబ్రాచి అతఁడు జడి యును దీసిని మరలఁ దీసికొనిపోయి యారాస్థానముండుంచి రెండవదానిం దీసికొని రెండని పంపెను. కాని మేము మరల నీమంచము మోచుకొని పోవుచుండగా దారిలో రాజభటుల యుంజిరి తగిలివడి, దానికి వెలుచి యుదారిని విడిచి యాయవంశములోనికిఁ దీసికొనివచ్చితిమి. ఇక మేమింటికిఁ బోవుటకు వీరలేదు. నీమూలమున మా కాపురము లకు వీళ్ళుపోసికొంటేమి. కావున నీదగ్గరనున్న వస్తువులన్నియు మాకిచ్చివేయుము. నీవిది మొదలు మేము రెప్పియు నడువెము. మేము నీనొక్కచోట కొనివేలు రెప్పియును. ఎవ్వరేని అడిగినచో నట్టి రెప్పియనుని ప్రమాణము చేయుము. లేనిచో నిన్నిప్పుడే పంపఁబోతుమని మఱతగా విని నేను వి లొంతుగాంబై విడిచిదూరుదు నవ్వరు; మఱే మీయు జేయునది లేక పాపమునందు గల దీవునంతటి బాధు రెప్పివమాట లన్నింటి కివి నొప్పుకొని ప్రమాణము లేసితిని. ఆ చోరులు నా మేననున్న నగలన్నియు నప్పుడే లాగికొని కాలకముంబున నా అరణ్యము విడిచి వల్లలములలో సంపదించఁ దొరంగిరి. మేము వాంఛతోఁ బానివవరి వెంటనంది తిరుగుచుంటిని

ఇట్లు గ్రమ్మరురుండ నొకవల్లలములో నొకవ రక్షకు నమ్ము జూచి యా చోరులతో నీ చిన్నది యెవ్వరే అని అడిగెను. వాంఛవానితో దీని మేము పాళికిక దోములో వేయి జంబూరవాడెరులకు గొంటిమి. ఎవ్వరికిని గావంపికిక నమ్మి వేయదుము. అని రెప్పగా పిసి యా వరకుడు మిగల దనము గంపారు కావున నప్పుడే యాసాహెచ్చి చేసి నమ్ముజూచి బోదీ ! నిమ్ము మేమి గొంటిని. నీవు నీరు రెప్పియై దావవగుదువా ? నీవేమేమి ములు జేయుదువని నమ్మరుగగా సంకటమున్ను మేమి వారిలో ప్రమాణికిములేసి యుప్పురావగును నామాటకు నమ్మకించి రోక గర్జి తములు వార సుఖప వమ్మతములైన మమలన్నియు జేయుద నని పలికిరి.

ఆ పరశుదండలను సమ్యక్కించి అప్పుడే నన్ను దశవేంటియైతొని యా పూజామఃనుఁ దీసివైచివచ్చి తన భార్య కప్పగించెను. ఆ పరశుని భార్యయు నన్ను సగౌరవముగాఁ జూచుచు నాకుఁ దగిన వెనులేఁ దెచ్చి మన్నించుచుండెను. వేనును ఆమె యందు భక్తి విగ్రహములుగలిగి కలి రాగుఁడ జూచుకొనుచు నామె తెచ్చిన మమలు మనును కనిపెట్టి జేయుచుండినది. ఇటువంటిగా నాపరశుని కుమారుఁడు దేవయదను నాడుఁ నన్ను మోహించి యొకనాఁడు తన అల్లి పాయము నాతోఁ జెప్పెను. నేనును వాని మాటలు విని కేవలం అని చెప్పుట మాసికొని తమ్ముఁడఁ నేనట్టిని కొడంగును దాననుగాను. నీవు నాకుఁ దమ్ముడవు. నీకలిదండ్రులను నేను కలిదండ్రులే అని నమ్మియుండిని. మీ తండ్రితో నేను చెడునె యిట్టివఁడను కొడంగదనని చెప్పితిని. కావున నీవు సోఁరరి లావఁడుంచి అల్లి అల్లి పాయము మురించుకొనుమని మందలించి తిని. అప్పుడే కేమియుం జరుకక గాఁచిన్నవాడు సిగ్గుపడిపోయి మరి రెండు దిన ములు గడిచినంత నేనొంకొ గుండులంజూచి నామొద్దఁ వచ్చి మర్రెక్కంటి! నీవు చెప్పిన మాటలేమియు నాకు నవ్వలేదు. పర్యవీలుడు నన్ను విచ్చలవిడి జడలా జేయు చున్నవాడు. నీ నిషేధములకేమిలే; వీటిక రాస్వేద్యములు జేయుదుట మానినించి నిన్ను మంచి స్థితిలోనికి రప్పించెద. నేను చెప్పినట్లు జేయుమని వఱకుదు నా వేయి పట్టుకొనఁ జూచెను.

అప్పుడు నేను రయఃపరుడు వడిఁగి పరుగుపెట్టి ఆతని తండ్రి యొద్దకు జోయి దేవయదు లేయుచున్న దున్నత్యములెల్ల తెప్పితిని కాని యాపరశుఁడు తన కొక్కడే కుమారుడు గావున వానిని మిక్కిలి మందలించనేరక నాతో నేను వానిని దండింతుమలే పొమ్మని వలికెను. గట్టిగా వడిమి చేయలేకపోయెను. ఏమిట దల్లితోఁ జెప్పితిని. యామెయు వాని వేమియు నవలేక నమ్మెప్పుడు వాడున్నచోటికి జొరవదని చెప్పినది.

ఆ మాటలందు విగ్రహముంచి వేన్ను లేయుముడగా మఱి రెండు దిన ములు పోయిన వెనుక నొకనాఁడు వాడు నాకెచుచుపరి నన్నుఁ జూచి కిరకంపము లేయుచు గానిమ్ము. నీవు నేనడిగిన పాఠ యెల్లరకు తెలిపివేసితివిగదా వారు నన్నేమి జేసిరి. ఇప్పటికైన నా పక్షా తరిసిను. ఈ మాటెన్నను సమ్యక్కింకూ అని పలుకు చుండగనే ఆవంతుఁ డాచిపోయి యా పరశ యిండుగు పొరుగువారితో జెప్పుగా వాడును వాపరశుఁడు మిగుల భాగ్యవంతుడగుట వశనితో నేమియుఁ జెప్పలేకపోయిరి. అప్పుడు నాదురదృష్ట ఆంతయుం జింతించుకొనుచు రీ! నామది మూఁడువారి లోక ములోలేదు. మనోరాజు వైకసమంతయుఁ బోయియు సర్వలోకము విడిచినను, నొకరి యింట రాసివై యున్నను నానింకను జీవితాళ వరంకున్నది ఆహ! ఇంక నేను బ్రతు కు యేమిటికో తెలియకున్నది ప్రాణర్థ శ్రమింపను మిగిలియున్నది లాభోలు అనున

వింవర తియ్య! బొరొ! నా పక్కయూ నా రూపము పీరింబరాసి కృత్యము నను నినియోగించెనే! అని అనేక ప్రకారములం దెలిపి నాదిగ్రాతి బలవన్మరణము జేయుటకు సిగ్గులగుచుపోయెను.

అంత వర్తమానమున నిందివారందరు నిద్రఁజెందియుండుటఁ దెలిసి యిలు వెడలి యీ దేహాయములో సూతిఁగలకుమున్ను చూచి యున్న కథలను నందు దేవసన్నిధానమున మృతినొందిన పుష్పమున కంబి తెల్లపెల్లగా నివ్వడికి వచ్చితిని. ఈ గుడి ఈపులు చాతుగురూప మూయకయే యుండను. నేను లోను బ్రవేశించి యానూతిగోడ పెత్తెక్కి చూచుటకుఁ జేతుం పెత్తెత్తి భగవంతుని స్మరింపు నంతలో నొకమూల జాపకము వర్చివడి. ఆయ్యా! నే నిప్పుడు భచ్చుటకు సిద్ధ ముగానుంటిని. ఇట్టి సమయమున ఏతారకేంద్రరహితమిది! బ్రహ్మజము లేనివచ్చిన ముక్తి గలుగుచుగదా! అట్టి పని నియములలో చేస మరల వచ్చెదంగాక అని తొంటి యానూతి గోడదిగి యుత్తరపు దిక్కుగా బ్రహ్మజము జేయఁబోయితిని.

బల దేవు ని క థ

అవెన్నవనున్న మంటవడులో నన్ని చెల్వెడి వెలుతునెడెయో మూలాగు యన్న జనుంసెందడి యొకటి విసలాడినది. దానికి నేను సెంకోరింపురు నాదాళిం లోయినదో నన్నుఁ బల్లించెతురను వెజున్నవ ముఖోపక వారు నిద్రబోయిన వెనుక పోవుదమున కాత్మర్యముతో వచ్చుట బొందియుండ వారిమూలకు విన్నవయ్యెను.

ష్యా! వినుము సంసారము పుత్రితారథవాది సజగమూఱకంబై యున్న యది.

ఉ. దేహము వాయుసంవలిన దీపిక ప్లతకకళిత నిమిత్తం
కోపము స్వప్నకామున రోదికిసందడి తూటోగ ప
వ్వాహము జం తములైరిమి పాట్యము సంపద యింద్రజాలిపి
యిపాక నోత్యమేమియు మంచుదలపగనో గుమారకా.

మఱియును—

సీ. రామరొగాది దుష్కర్తకృతువర్త ప్రకాశ ప్రభావముధననూ
జన్మపరంపరా సంపాదితానేక హవకర్మకారవర్తనముధనము
ప్రేమసంప్రాప్తిచారణ వైరాగ్య రత్న మూలావరోధసంధనము
సదాచరణప్రసంగసంశయ రూపదాయునిగకలంధసముధనము.

A. గలిగి గర్వంబు దొడ్డిదూకులునుదరి
 జెనుచు వజ్రానసావ శేంద్రనము భవము
 న్యృష్టలబ్ధి పదార్థము చందమునను
 దలఁచి యాతంగ వర్ణిదందనము భవము.

చ కొడుకులు గల్గుదాక నొక కొమ్మి దీనంబులుచింత మందసుక
 బొడమిన నాయువుస్వంము బుద్ధియు విరళయు జాంగల్గూ
 గుడుగనిదొంతగలి తమనోలిరలింపమచింత తండ్రి తె
 ప్పురుగడుశింత సేయుదురు పుత్రులు క్రతులుగాక మిత్రులే.

మః దీనికి దృష్టాంత మొక్కటి దెప్పెదచుము. వేమ బాహ్యక్రమంబు
 జగన్నాథంబున నివసించి జగన్నాథస్వామి వాదాదింపును మూలికలంగట్టి స్వామి
 కర్పించును ననియే అమ్మకొని కాంక్షపడి చేయఁబడినె. అటుంజూ మొందు
 సంతాన మెకవైసంబున దాని గురిందే గొప్ప విచారమొకటి గలిగెనది. రాసితె యుప
 వాసములు నిరుముఖులు దానములు మొదలగు కృత్యములెన్నియో చేసితిని. కొంత
 కాలమునకే ప్రతాపవశ్యమునచో యొక కుమారుఁడు గలిగెను. వాఁడు పుట్టిన కొద్ది
 నాళ్ళకే తల్లి మృతి బొందినది. వాఁడు కంఠువంశంక ముంతుల పీరియంబిన రుద్ర
 గలిగి యుండుటచే రుద్రక్షయని పేరు పెట్టెన వట్టి వాని నెవ్వరికి గదంబియక నింటనే
 యుంది మాత్రము గట్టుపని వేసితిని. ఆ పనిలో వాఁడు నాకన్న నెక్కువ కీర్తి
 సంపాదించెను వాఁడొకనాఁడు సాయంకాలమున బావురందరం నమ్మవచ్చెదమని
 పోయి మరలనింటికి రాలేరు. తమనాక నేమిచోయి యోగ్రామమంతయు వెదకితిని.
 యొక్కరను జూచలేదు గొడ్డు పిగికన్న నిర్మాపున చిగుం విరారించుచు నిద్రా
 వారముమాని సంకరము వానినే లొంగుచును తనరకు నిరవస్థరజము సేయ నిష్ప
 యించితిని. నాయున్యముం వెతలిగా యాప్తఁడైన యొక వృద్ధుఁడునుండు వాయొద్దకు
 వచ్చి బండేనా! నీవు పుత్రమోహమున నిరవస్థరజము చొంద నిష్కయించినట్లు తెలిసి
 నది. అట్టివని మాత్రకమిస్తుఁడును సేయకుమి. నీవు భక్తుడవు గదా యింకకు మమ్ము
 తేసిన పుణ్యము పోవుటయొకాక చిరకాలము నిరయములో మందలంపినవచ్చును. అని
 మంచి మాటలచే నా యున్యమును మాన్చెను. నాటినుండి వేమ విట్టి యవరూక
 వేషముటాని పెద్దలవంశ నాక్కర్జావము పంపించిచి విజ్ఞానయోగి అను పేరుతో
 ఉపాసకుఁడై. శిష్య! ఇట్టి శోకమంతయు వా బహుళని మోంనునచే కదా వచ్చినది.
 మొదలనే యతఁడు కలుగకుండగచో డూకుమే లేదు.

4. కోరకు మేవలార్థమును గోరినవచ్చునె రాసివచ్చువత్

గోరకయున్న రాసి తవకున్ బలింబంపగమున్న యర్థమచే

గోరిమాడలో గలిగి కోల్పోడుచో వెతగాన పట్టుకు
గోర రవాణ్య రావములు గొలిచుకుంటున్న మేధావనిని.

కా. పాతబిల్లును మేననేయవత్తువం బోచుండు భట్టాచార్యుని
యారూరస్థితి సర్వమున్నట్లుచి సర్వాస్థులం బిట్టుట
బాధాసానుభూతి సర్వగత బద్ధభూమిమేలందు కం
కాదాపాత్యమువారుచి యుసిగి మోక్ష ప్రాప్తికిన్ బాధా.

వ. ఈ రీతి నువదేశించు నెయ్యోగిపుంగవుని వచనము లెప్పుడొందువు
నది నా దెవుల కోరికనంత నెవత్కంటి సంకోచముఁ జెంది యోహో! నీని మరణో
ర్యోగము మానమని భగవంతుడు నాకిరవమున నువదేశించెను గావోలు. అది యుప
గ్రహియై యుండవచ్చును. ఇవన్న భావములన సరక ప్రాప్తియగుననుట. అచ్చటనేగాక
పరమందు గూడ నెదుములం గురువలయువా! కానిమ్మ నాచగు దివము లెట్లో
కమ్ములు మూసికొనెను బోవును. పక్షిన బానిసన్న నెక్కడగనభవింతునా? ఈ
యోగి నాకృతములే నాకు గురూపద్విష్టమైనవి. నేను మా యింటివారు లేవకుండు
బోవలయునని తలంచుచు మమ్మదే యా ప్రయత్నము మాని యింటికి బోయితిని.

అహో! రైవము నా బుద్ధి నెంతలో మార్చినో చూడుడు. “బుద్ధి కల్పాను
సోదో” అని పెద్దలు దెప్పుదురు నా పుష్కలములను నేను పోషవడకు మా యింటి
వారెవ్వరును లేవలేదు లేవలసిం జలంబుకొనడంత నాకు వారి యింటికి మరల
పోవలయునని మనసు కడుగలేదు గాని నామిచ్చిచ్చికొనిన వరకపి మానకుడైయుం
దిష్టము లేకపోయినది. నా రాకపోకలెవ్వరూడ గ్రహింపలేదు. నేను బాహ్యమువలెనే
మనులు చేయుచుండ నొకనాటి యకర్పాతలవ దేవలును నేను బయటియన్న
యింటిలోనికి గలిగిసికొని వచ్చి పళ్ళు లేపి యిప్పుడు నీవు సమ్మరింతువా?
లేకున్న నీస్థితితో నేయవాయని యుగియు నే నప్పుడు భయభయచు లేవలును
నన్ను జంపురున్నాడో యని యరచితి.

ఆ రోదవిని చూపాంతమందే పయండియున్న వాని తలిదండ్రులు
తటాటున జనుదెంచి వానిలేకుండు బట్టికొనెరి నాడు పరహంకారములముతో నన్ను
విడుపుడు. ఈ రంధగు జంపివంగాని నా కోపము పీడనవి పుక్కుముఁ దనలేకుం
గాగికోపబోధెను అప్పుడు వాని తండ్రి ముక్కునలేక లేతులు విడలెను. ఆ విషయన
చేతిలోనున్న కత్తి మిక్కిలి వాకిలండి కావున వాని మెకకుఁ రగిలి తండ్రికి మిప్పోయి
నది. అప్పుడు వాని తలిదండ్రులు మిక్కిలి కోరిండుచు ననుజూచి అమ్మా నీవు
మా కొంప తీసిరిని. నీ మూలంగా మా వంశవానమైనది. చిన్నిండుంటే కాబోలు
బంటు. నీసంబంధం నమస్కారములు నీ ఇచ్చుచు వచ్చినచోటికి బొమ్మని నింకిం
చును బలికెన వేవను అయ్యా! నేనేను జేసితిమి వాని దుర్బుద్ధియే వాని మరణము

నకుఁ గారయము. నమ్మారక నెరిందెవరే? మీ యనుమతి లేనిదే హోమాకదని యుంటి మీకివ్వమని నివృత్తి పోవుచున్నావని వలసి వారి యిట్లు వెదకిబోయితిని.

అప్పుడు నాకు మఱయొక దోడిఁబోవుట కిష్టంబు తిన్నగా, నిరూపయము లోనికి వచ్చి యా విజ్ఞానయోగి వ్రాకయందెరికి. అదమ నమ్మి కిష్టకోడిలోఁ జేర్చు కొనియెను నిశ్శయము నమ్మిగిచ్చిరిగవు. చోరాదుత్తమువలన, దుష్టసేనాదుడు సాయంకాంతున నీరాదేశకృతుని గానను సేయుచు హఁమిగాఁ గాఁము గడుపు చుంటిని. కక్షకాని పేరు పెట్టి కిష్టము పోవుచు ప్రసాదమే నాకిచ్చునట్లు రర్కకర్కగా రావరిచ్చిరి. ఇదియు నా పుత్రాంరమన, మఱకలా విని మంత్రిరూపముతో నున్న కంఠంబు తిరి తిరి తమ యవస్థను మిక్కిలి నగరుచు లంసంపాడు లేసిన కపటో సాయమునకు నెఱంగురుచు రహస్యముగాఁ బిలితమను దన పుత్రాంకయు చెప్పు వంయునని విశ్వయించి కర్కమఃపిల్లయే చూలోచించుచున్న సమయములో ద్వార పాలకుడు వచ్చి అయ్యో! ఏదేక బాహ్యుఁడెవ్వఁడో తమ దర్శనము చేయుట కై ద్వారమున వేర్చియున్నవాఁడు. కనుటో నేడియో ముగ్ధు లేసికొనవలె, బ్రహ్మమునకు సేంపేయవలయు నామంత్రి బాహ్యుఁడు కపటమేల రమ్మని చెప్పుమని లోకపిచ్చెను.

అప్పుడావతినారి యొక్కాహ్వానం దిసికొనవచ్చి మంత్రి మందరవివరి చాచే ప్రభువువారని దుఁసించెను. మంత్రియు వ్రాణాహ్వానం జూచినతోడనే సుఖము చికసింప నమస్కరించి హర్షిత యహింస యాగమసకారణబడిగెను. అప్పుడా బ్రాహ్మణుఁ డాకీర్త్యరించి అయ్యో! నాన భాంతును ఏనుడు. నాపేరు గౌరవఁడు, నాకాపురము జగన్నాథము. నేమే గుచిమగమ మిచ్చుని వెదకుటకై బయలుదేరి యనేక పురములు చూచుకొనుట దీర్ఘరాత్రానిఁ జేరితిని. అందు దైవాన్మగూఢున నా మిత్రుఁడు కపటచిహ్నము వాసి వెంటఁ బెట్టుకొని యన్వేషింపఁగి బయలుదేరి నాబుగు దినముల కింతటి నీయూచు చేరితిని. ఇందుండి మా రోమువకు వోడమిందఁ లోవలని యున్నది. నేర సాయంకాంతుఁడ బ్రవహుడును ఏరుతురఁడు. ఏదేకాగతుం నెమ్మఁడుగఁ బరీక్షించినంగాని యాక్షాప్త తిలపిచ్చుమని పీడించి యధికారులు చెప్పుచున్నారే మేము మాదేశము విడిచి చాలాకాలమైనది పరులను మా ప్రమాదము నేడు నాగునటా! పక్షికల నిప్పించు బ్రాహ్మంపుటన్నాడు. నీదియే నాకీర్తియని చెప్పిన విని మంత్రి దేవముతో నున్న చర్చిచర్చి ఆకీర్తిసాగరమున మునిగి యొక్కింక కద వొక లెఱం గక భ్యానించుచు సంకోషము మనంబునఁ జొంగుమంద నావో? కాంచె మంచిసేతలఁ గూర్చును. కిచ్చగిరిగిన సుఖములు గూడ, దుఃఖములు వచ్చినట్లు ప్రజుత్తుమునవే వచ్చుచుండునని పెక్కు తెలింగులఁ దలఁచుచు నాసంకోషము తెలియఁపించక గౌరముని జూచి యుటనినెను.

అయ్యో! మీరు నేడే మోడనెక్కి మీ రోమున కేగఁబోవు కొంటిరేని విమ్ము నేమి స్వయముగాఁ బరీక్షింపెదము. మీ మిత్రుని దీపిచొని మాయాబిరి రండు.

నాండు. 'మీ నిమిత్తము కొందఱుమాన్యులైనారు. బ్రహ్మజ్ఞులు నిలుపునట్లు చేసినారు. బ్రాహ్మణులకిపోలే యువకాదనులేయదు యద్భుతము కాదు. యేమేమో చెప్పి కన గొనాము అప్పుడు యొకభటుని నతడువెంట పంపి తరువాత భక్తురాలిం జూచి అమ్మా ! నీవృత్తాంతము చీనచో నెట్టివాడిని జాలి వాడమనడు. పితృ రాచరికమైనట్టి నీవృత్తిమైక రిండుట వ్యాధియగుకాదు. మీరం దికి నుదరముచూచి నిన్ను మీ దోషమున కనుపెదరు. అంతవఱకు మాయలువంతపుర స్త్రీలలో గలిసియుండువూని కన్పడి యొకరియొక్కమూలా చాఢిరి యొప్పించెను.

అప్పుడా మంత్రి యింటిలోయి భక్తురాలిం దీసికొనిదమ్మని యొకపరిచారి కను అంపెను. భక్తురాలు మంత్రి కన్ను జేసివ అపూర్వ గౌరవమునకు చెక్కిరి నంతసేంపును నందరిచెక్కి వారి పౌధమునకుఁ దోయినది అలోపం అంద్రలేఖ పురుష వేషమును తీసి మునుపటివేషముతో నొక అంతఃపురముననుండి యాభక్తురాలి నర్ప దిడి రప్పించుకొనియెను. అప్పుడు చంద్రలేఖంజూచి భక్తురాలు ఓహో ! యిమె మంత్రిభార్య కావలయును. చంద్రలేఖ పోలిక అగువధుచున్నదేమి ? అక్కరికి యొక్కదిశమీదికి వచ్చును ? ఒకవేళ నన్ను వెదకుచు వచ్చినదా ! అని పెక్కుగతులఁ దలంపుచు నిలువంబడియున్న భక్తురాలింజూచి చంద్రలేఖ పంకొవము పట్టకాంత ప్రాణవపు ! నన్ను మరచిపోయారా ? చల్లఁగింపవలయుని యెఱిచెది యా తెల్లం గొగఁగింపకొనవలసి.

శిరోద్రమయుఁ బట్టాలోచితమైన వచనములచేఁ జంద్రలేఖకు కోరిమిల్ల కింప జేసినది. ఇనుపురు కొంతసేపు చిరకాలచియోగకోతం బడినయింపుచు నొందు రుం చెక్కిరాంత మిరింగింపి యాశ్చర్యమందఁ జొచ్చిరి. చంద్రలేఖ శిరోద్రమకుం దన వృత్తాంతమంతయుంజెప్పి సరే! మనఃపూరు కాలుము మందెట్లినది. విను ముఱనాడు నీ పుత్రకువచ్చిన భిక్షుపురుషుం భిక్షుడినీవలెను. వాని నీ కిమ్మడు యా పెనవేరయియు. వాని వృత్తాంతము కొంత వేషఁగియుండియుఁ జెప్పిరిని కాను. అతనిదేత నంతయుం జెప్పింతునని వధుకుచుండుగానే యా పిదపపుడు తిరువ్వుచువచ్చి ద్వారమున పిలిచి యున్నారని యొక యాంతరంగిక వలుకాలవచ్చి చెప్పినది. చాలి వారోమఱతే తీసి కొనిదమ్మని దానివే యంపినది. ఆదినోయ ముహూర్తమూర్తమూర్తవారీదమ్మరును లోపం బ్రవేశింపజేసినది. అప్పుడు గౌరవముచూచు చుట్టుకుండు నందు బయవలెవచ్చుచు లేక స్త్రీలు మూతపీ యుండుచు మారమువండు చూచి చాతకప్పిరిమని వెదకుచు దిగి పొదవలెను బ్రయత్నింపుమన్నంతఁ జంద్రలేఖ నలురాలు అయ్యా ! పోకుడు పోదుడు నాకే చెమ్మిలోండును దీసికొనిదమ్మనిదని చెప్పినది.

ఆ మాటవి వాత నంతయాకలిత హృదయులై యెల్లననవృల్లనపరచాలన్న

నెంపునకుఁజోయిరి. మునుపటికన్న నర్దుక తేలమున పెరియుచున్న రుచినినిఱిది చంద్రలేఖయుఁ దిలొత్తమయుఁ వెరగువరుచు మాట్లాడువలయునని తత్తరపాటుజెందుచు నెట్లు కేరపుకొనియున్న సమయమున గౌతముడు శృంగరలేఖఁజూచి గురుకువట్టి యెబ్బరపాటుతో రోలే ! యిచ్చదీకెప్పుడు వచ్చితిని ? నేను గౌతముడు నితఁడు నా మిత్రుఁడు రుచికుఁడు జ్ఞాపకమున్నచో అని అడిగిన విని అమ్మించుటోడి లేది వారికి నమస్కుఁడెపుడు వండున్న పీకముఠా గూర్పుండ నియమించి యెల్లన నిట్లనియె.

గౌతమా ! నీవు నన్ను గురుకు పట్టగఁచో లేవోయని మాట్లాడితినికాదు. పాపము నీది యదినుని నిమిత్తము దాల్చాకమఁచితిని. ఈకలందెందు గనబడెను. విశేషములేమి. దెప్పమని యడిగిన అమ్మగువ కలంబెప్పించెను. చంద్రలేఖ ! మావృత్తాంతము దాచగఁడు నీది నీది తెప్పరుచువచ్చితిని. ఈ వంక్రిగారికిని నీకును పరిణంద పెట్టు కలిగినది. నీవృత్తాంతము ముందుజెప్పుమని యడిగిన చంద్రలేఖ దాను జగన్నాథము విడిచివచ్చినది మొదలు వాఁడేమిదనగని జరిగిన కథ అంతయు జెప్పి మరియు నిట్లనియె.

అమ్మా ! నీ మిత్రుడు చంద్రలేఖ మిత్రులమరి నున్నది జగన్నాథములో నంతర్దానమై వామతంద్రవగరములో దిలొత్తమ చంద్రలేఖ దిట్లనగరములో నీకు గనబడినది. రెక్కలుగట్టుకొని తిరిగెనె వాడైన నెట్లనితమున జేయలేదు. మమ్మతకు మరచినను మేమిదని నెఱివ్రసే యాయముఠాచుచ్చార్ము. ఈ రిచ్చడియే తిలొత్తము. ఇతని నిమిత్తమై యిట్లు జోగుఁడనది. కానమ్మ ! దైవికమునకు మగది నంబ్రయోజనములేదుగదా ! కదీయవృత్తాంతము వినమాకవజము లతుకక నొందు చున్నవి. అవివ విని యచికుండు విస్మయతోక శృంగరమయిచు చిత్తంబుత్తరపెట్ట నెల్లన నిట్లనియె.

చంద్రలేఖ ! నీకు వానినిమిత్తము మిక్కిలి యాదుమూలంగుడును చున్నారు. ఇందులకు మీకు కృతజ్ఞుఁడనై యుండెదను నా వృత్తాంతము వినుడు. వాఁడే రాత్రి కి. యద్యావదనుచుండెడి ! వోయి తలుపులు వైచుకొన్నది నీవు మాచిదివర ! తమ కర నేను నయమాంబు బడికించి యెందుచిదివరకుం దెలిసికొందుకవి కలంది యే. అదా కలనములచే కల్పముగ నెల్లకొనఁగిన నొక యశోక పాదపమునెక్కి దిట్లనెదర కొమ్మల నందున నాకుమారుని పిలిపివలె నుఁగియుంటిని.

జయంతుని కథ

జంకలో నమిషమున నెవ్వరో మూడుచున్నట్లు ద్వని విన్నది. అదిరిపడి గంపెత్తికి మాచిసి, మెరపురివంగం కాంతులు ప్రోగుపడి నాచిద బడు చున్నట్లు తోచిన విస్మయముతోఁ జిశిలించునంత నాకాంతి మండలము నేనున్న ప్రాచుర్యంధరతేవర్చి యల్ల న నిజవలదివడి. అప్పుడు వాకది కవరముజే న్నందనమని తెలియెనది. ఏమిటి సాకండున్న వారి మాటల గూడ విట్లువిన్నయ్యె. తిరోకమా ! మన పక్షనమున కంతరాయము గలుగఁజేసి గంభీరమందే తత్త్వహున వాననా పితేషం బాకర్చునుగ విచ్చి వాపాపర్వణులు గావించురు నివృత్తిఁ బోకొని వచ్చె గదా ! ఈ యర్థావసరము జూడము. ఏమటలం ద్రుచి పోవుదమనకొందిని గాని యేకదాగవనము సాధ్యమై యైనది. మేగమహాయి నీ యిచ్చకు వచ్చిన బాధలం గోసికొనెదమ్ము లెమ్ము. అనుటయు నొకతరుణి మరల నానితో జయంతా ! నే నెంత సంతసమునఁజేసి నమ్మారక వింతదూరము దీసికొని వెళునా ! ఇది అదృశ్యనొరభ్యము వలె బొడకదినది. అహ ! మన దేవలోకమువలె భూలోకమునను మంచి వున్నవారులు గలిగియున్నవే ! అందు నేనొందెమై లోపలేను. చివ్వుకాన రావలయునని పలికినది.

అప్పుడంతయు లోలో ! మెలవకము. అది యరరాత్రము. కంఠెవ్వరును లేకు యేదేర్చుమాగాఁ బావులు గోసికొనెచ్చుము. మేము పిల్లనని పలుకుచు వెల్లన లేచి యాచిగుడుకోడి పాటివల్ల వమున నెక్కోసి భేదరక్తమున నాతోఁజిలోపలి దిగిరి. ఆ విహానమర్చుచి వే యున్నది. మేమ వాన రూపములు భాషణములు వేషములుఁజూచి రెచితని తలంచి దివ్యదర్శనము మకు సంతసించుచు వారుపోయిన జాడఁజూచి మహా పాపాసముతో నాకొమ్మఁజేరి నిజవలదివంగ నాయరదము వేలికొందినది.

మెల్లన దానిపై కెక్కిచూచితిని అది రెండంతరములు గంబిగా నున్నది. మెదదిది రక్తస్పంకరూపియై యున్నది. రెండవది రక్తాననఁజ్యో చ్చితవస్తు మందితమై యొప్పారమున్నది. అది వాత వివసించు తామ యూహించి మెదదియంత రమున చిరపిష్టకలఁగమల లాడునఁ త్తిత్తిత్తికనవలె దాఁయుండెను. జంకలోఁ బావులఁగోసికొని వాడె వరు మాటలాడుకొనెరు వచ్చి యాహుతమెక్కిరి. అది యేమి మహావయోధావి యయరదమ. వాకెక్కిన తోరనే వరఁ బ్రియవట్లు నివృత్తఁ గడలి పాయెగముగఁ బెక్కి నడువఁజొరఁగినది. దానికెక్కిముఁ గాని తెక్కిలగాని పోయియుండెయే యట్లనకుచు భండల దేవతావహితు అని యూహించి నేనం దునికి భూలోకము చూడ నేమియుం గనఁబడినదికాదు. అంతయు నభిగిని పోయి నట్లున్నది ఇంద్రయం గడుపులేద, స్థంభమునఁ గొంగలింపుకొని కూర్చుంటిని.

అప్పుడు పుష్పముల స్వామినిచూచు చిలో కను ముందుకునితో మనోహరా ! ఈ పెరులు మిగుల వింతగామన్నవి ఇట్లు మనలోకములో నున్నవియా ! మనమృతము మనకంటె దక్కువవారని తెప్పెదరే ! చాకిరి భోగ్యవస్తువేటికి వారును మనవలెనే సౌఖ్యము లనుభవించుచుండెడిరా ? నిత్యపుష్పము మాచిరివా అని అడుగ నడచు నపుడు బుద్ధుల యిట్లు చెప్పిరి ! మనమృతము మాత్రము సామాన్యమనిపించినా యేమిఁ బారిలో భోగమునను రూపమునను ప్రభావమునను మనం నతిశయించువార లనేకులు గలదు ఇంతయెంత పీఠో మిగుల పొగను కలెయగు సూర్యుని భూలోక రక్ష వర్షియైన పురుషునిని వలించలేరా ? మాతండ్రి యహల్యమూముననేరరా సహపా త్నంకను నభిల్య వహించుట. అందు మామరణ వ్యాధులు తుత్తిపానమును గలిగి యున్నవి. మనకవిలేవు ఇదియే మనము వారికినిగల తారతమ్యము. ఇందున్న వ్యవధినియొక్క యరినామముచేత వందొప్పునున్నవి. ఒక సంగీత వ్యవధి మాత్రము భూలోకములోలేదు. తక్కినవన్నియుం గలవు. అని యారితీ యిష్టగోష్ఠి విస్తారమున బోవుదున్నంత నా ప్రాంతముందు వడిగా బారిబోవుదున్న కింపుయను లకును తారి తెరువవలెన సిద్ధులును నిర్దిష్టంబాచము ? గివడి.

సిద్ధులు—కింపురువురా ? కరువేగమగా బారిబోవుదున్న వారే ? స్వర్గమున నేమియు విశేషములు అరుగలేదుకద ?

కింపురువులు—అయ్యో ! పీఠింకనుఁదెలియలేదు కాబోలు అప్పుడు స్వర్గమున గొప్ప యాడెడి అరుగుదప్పడి పాపము మనయంద్రుని కిట్టి యవస్థ యెప్పుడును వాడెను.

సిద్ధులు—అ ! ఏమేమి ? ఇంద్రునకే ! యెవ్వరివలన ! వడిగఁజెప్పుడు.

కింపురువు—కర్మాక్షుభము వాషనుడు వరగర్వమునం బ్రాంతి పెక్కంబు రక్కసులతో వచ్చి స్వర్గమును ముట్టడింప లేనెంద్రుడు వానినిమెఱింగి బలవద్ది రోధమునకు వెలిచి వానికెదు రేగి ఏనయ వూర్వముగాఁ బ్రార్థించి నందనవనములో విడియఁజేసెను.

సిద్ధులు—అది మంచివనియే. కనువార.

కింపురువు—ఇంద్రుడు వానిని వానివలెదారకుండును నప్పుడు లేసిన యువదారములేమని చెప్పుదును వానమేయఁ బాలించక వారు పురముచూడవలయు నని లయలువెడలి లేవకాగృహము లన్నియు వాని హుతికి వెలిచి మూసియందుట జూచి యహంకరించి యోరా ! వేసియార విహరింపరా లేవకాలంబునదు నపహారము లియ్యక వలదనమైఁదలపులు మూసికొనిరే ! ఇదియంతయు నీకమమే ఇట్టి సితో మాకు మైత్రి యెట్లుసేవకుడు సుదర్శకు దానియొప్పుమని యింద్రునదగెను.

సిద్ధులు—అహ ! దర్శనమైత్రులను సామమున జక్కయడుగురా ! రథవార.

లింపును—ఇందుకు కొంతపేపు తరలువడు మరల దైర్యము
రెప్పుడోనా అర్చురీకి రాక్షసులు పోరాడని తెచ్చెను. పురుషాశువరసములు వినిన
తోడనే రక్షాశుడు రక్షాశుడై యేమి యాండా! మాకు దేవసరకుఁబోవుటకు వరక
లేకపోయినే. కానిమ్ము. నిమ్ము అమాప్తి యారాజ్యము గైకొనిన నేమిచేయుదువో.
అప్పుడెన్నఁ దగుదునూ, అని యాటికి సారెపోయె డిక్కరించి పరుకుడంద నలుక
జరించి, యింద్రుడు నుక్కుమెయి రక్కసులతోఁబోరాడ దేవతలఁ బడికొల్పెను.
అప్పుడు దేవరాసపులక గొప్పయుద్ధము అడిగెడి.

నిద్రలు—దేవరంకెప్పుడను రక్కసులే హృదయతూములైరి. తరువాత.

లింపును—అనంతరమున రక్షాశుండు సహస్రాకు నోడించి పోయెదఁ
గట్టి జయజయధ్వనంతో తనలోకపంతుఁ గొనిపోయెను. దేవతలు. అనాదురే వాని
వెంటనంది యూజకపోయిరి తరువాత రాక్షసులు దేవదత్తస్థయలరి నేమనిరెప్పుము.
కనంబడినవారలెఁ బట్టి పేడింపుడువ్వాడు. మహారాజుడికోడి పొరిపోవుమన్నవారము.
పిడుగుకా నిప్పుడు స్వర్ణమునకుఁ బోయెడు వృథగాఁ గట్టురులు అడియెదడు.

నిద్రలు—అరాగనా, అయ్యో! పాపము మన యాంధ్రుని మఱియేమగునో
కదా! అ|| వెనుదరు నంశు నడిగాఁబడిపోయెడి.

■ సంవాదమంతయు చూచునము ప్రాంతమందే జరిగినది. అట్టి
సంవాదము విని జయంతుఁడు తిలోత్తమంబారి వాల్లంబి! వీరిమాటలు వింటివా
నీవింటికిఁబోయ్య. మేరక్కసుని యుక్కుమాపి మారల్గిని విడిపించుకొనివచ్చెదను.
నేవరేకపోవుటగదా యంద పుట్టెడి. కానిమ్ము. అని వయలకు నాయురములు
తరించి రౌద్రాకరముతో వడిగా విమానము దిగి యెక్కరికొనిపోయెను.

అశరవతిలోకమయు వాచిమానము నందననముతోనెన్న విమానాల
లోనిఁబోయిన నందు దిగఁబోవునమయమన నన్నుజూపింది నేనును యువరెవ్వరు
లేరను దైర్యముతో స్వంతము మాటుమంది రావెత్తులంబరితి. అక్కన్నియ నన్ను
జూచినతోడనే విస్మయమందురు అయ్యో! తమరెవ్వరు? ఈవిమానముపడితిటు
వచ్చితిని. మీరు చెప్పించు లోకమెక్కరి. మీప్రశ్నాంతము రెప్పుడని యడిగినది.
నేనుఁ గొందెము నేపాలోడించి యంతి! వినుచు. మా రాపురము శ్రీజగన్నాథము.
నేను స్వామిభక్తుడను. వాపేరు తుపికడందును. సంకము చూలికలగట్టి
స్వామికర్మియందునుమును. ఇట్లుండ నేను నొన్నను స్వర్గవనయములన్నియు నొకచోట
యందులో విని రాని జాకవఁ యువని కేరక పడు ప్పావని పొగ్గించి నిద్ర
పోయితిని.

రక్షమారీచయగ జగన్నాథస్వామి వాడుగలలో దర్శనమిచ్చి వత్సా!
నీవు చింతింపకుము. నీయభిప్రాయతీర్చెదను. తేవదిక్రాది యాయాగనన్న రంధ్రలేఖ
యను హిమ్మముచే వెరదిపోఁబడిపో యగోకపాదపము నెక్కియుండుము. అచ్చటికిఁ

తిలోకమాతయందులు విహారము విమానములో వకురు. సివచ్చురా విమాన మెక్కుము. దేవలోకమునకుఁ దోయెదవు. దేవతానయముద్రాఁజమున దేవతలందరు భ్రమలోకమునకుఁ దోవుదును. తిలోకములో నీకు మైత్రీ గలుగును. ఆ కాలత యేకాంతముగా నీకు స్వర్గలోక విశేషములన్నియుం జూపుమని చెప్పి యంతర్ధానము నొందెను.

నేనునుఁ దద్వరస ప్రకారము జూచింది మీలోకమునకు వచ్చితివి. స్వామివదనము రవ్యదుగదా. నీవు తిలోకము గావచ్చును. ఈ ఘోరము నీ కతంబున జరుగవలసియున్నది. ఇదియే రాధాక్రాంతముని చెప్పితివి. నా మాటలు విని యవ్వనిత తన హృదయమునంగల భయభక్తి విశ్వాసములు మొగంబున గనబడ నభివ్రుంతురు నోహో! స్వామిగార్య మెల్లరకు నారరణీతుమే యగుంగదా? మీకార్యము జక్కజేసెదను. ఇందుక సేపించు వివరపురు. గ్రామవిశేషములరసి వచ్చెదనని పలికి నాయనుమతియనె యప్పుకరి విధిలోఁగి యోనడి.

అప్పుడు సందననములో చెప్పయడెను. రాక్షసభయముచేఁగావలదు గూర పొలిపోయిరి. అభివనములో నేను యధేచ్ఛముగాఁ గ్రుమ్మరును మనోహరములైన పూవులనుగోయును మరుకములగు వంతులు భక్తింపును సంగీతవృత్తముల గానం జాలింపును నీటికి గొంతరదవు విహరించితివి. మఱయు సందున్న విరులేటి, చక్కని దండలు గట్టితిని. ఇంతలో తిలోకము యరుదెంచి అఱ్యా! నేను విధిలోఁగిఁబోయి వచ్చితిని. రాక్షసనీతిలే దలుపుండ్నియు మాయలడి యున్నవి. ఈ పలుకమంతయు యంతములదే ముర్యులడియున్నది. యొకచోట కిల్లురిప్పినచో మార్గము లన్నియుం గవ్వలుతును ప్రతిగృహమునకు వలుగు తెరవుగలదు. అవి మాకు గాక యెరులకుఁ దెలియవు. నీకా విశేషములన్నియుం జూపెద రమ్మని పలుకుచు నేను గగ్గిన రంకలు జూచి పిలుగువరుము. దొలుత పాకు సిందననన విశేషములం జూపినది.

రంధరలేతా! ఆ సందననన విశేషములు చెప్పుటకు వాచకమా? అహ! అవ్వనములోని తావి యా నూటించిన నోట్యమును దలంచికొన్న నిప్పురు గూర పేనుగరపు లెందుచున్నది అల్లోట స్వర్గవృద్ధిమూచుండి తూర్పుగానున్నది. అందు మొదట విమాన కాలం తరువాత చిరకాలం విమ్మడి విహారకాలం. అట్లుపెన రత్నాకాలం. నడుమ నడుమ వనీకకాలం గడిగియున్నవి. ఫలకాకులు పుష్పకాకులు క్రొత్తలేదని హరినది. మరలఁ గనఁజడెదు అతొలలో, లోపుతండ నొకదండ పోకాలము పోలిక జంయంతములఁజిమ్మెరు కుంపుమం లెంపున మేనుదడియును. ఒక పొంత పేమంతముండి మకరందమిగిలెమగు కింకమానుకములఁ జరిపించుం రును. ఒకఁడెంత మనంతము భంగి వర్యసు మున్నంపూర్ణంబై మరయాలింములు హాయిసేయును. ఒకభావ గ్రీష్మను తెలుగువ రహితంక శిరాచివికలాపంబులఁ

దాపంః గరుగః(జేయును. అట్టి వచనముతోఁ జెడ్డతనపు దివిగిరిని కాని యెప్పుడెనిసి తుడయు మొదలును గనఁబడినది కాదు.

మఱియొందెడ నడవ విశామముగా మార్గము లేర్పడవ లడియున్నవి. అందు దివాకారవలగము తెలియదు. పెక్కిం వా చక్కసితోఁ(బలో నొక్క నిమిషము వసియించినం ఖారదే! బ్రహ్మపదమేం? దావనేకదా భూమియందనేక సుకృతములు దేసినవారు గావి స్వర్గమునకుఁ బోవలేదు ఏ కతంబున నాతే సుకృతమును లేకనే యట్టి సౌఖ్యము దొరికినది అంతకుమున్ను రక్కసుల రాఁబడికొడి పొదల మాటన గాలియున్న వనపాలికలు తిర్రోతమంజూరి దైర్యముతో తెలికి వచ్చి నమ్ముఁజూచి సంతోషించుచుఁ జేపన్నలఁ జేయుచుండ నవ్వెడందగఁగనునయ్య, రంతు రందు. ఈతం దొక పుష్కలమమందు. రక్కసులెక్కి తికిపోయిరి. మనఃప్రభువు రక్షాకుం బరిమార్చి రాగంబందని దైర్యము గలిపిన వాఁడును సంతోషముతో బయ్యెడి జయజయధ్వనులు జేయుచు నాట్యములు జేయుఁదొడంగిరి.

తొడే! అచ్చటి పాలం గంధులందఱు సన్నని సడమలము గొప్ప పిరుదులును, వలనదెచ్చటను మొగంబులును వెప్పిన నెమలిపింధముల బొప్పన నొప్పును తేజపోంబులుం గడిగి తారతమ్య మరయక యొక్కపోలికనే వెంయు చుండురు. అన్నన్నా! విడి నృషికి మెరలేదు నుపే? దివిజాంబరంబుచి మువ్వక పాతలందలందు కొడంతఁ అపోసాస్వరముగా చుండురు. పిక్కిలి సంతోషముతో వత్తబిల్గి గుమ్మరుచు నొండోటఁ బలతెరంగుల మహావారస్వరంబునగాఁబంబువెం యింపుచున్న యొగ్రహుంబుజుచి యా శేషంబేమియని యడుగుగా దిలోతమయిట నియె. అయ్యా! జడి సంగీతవృక్షము. పెక్కిండ్లు తెడవల పాడనట వాడును. గాలి వీచినకొలది వింతవింతస్వరములు, రాగములు జలించును. మా లోకములో నెప్పుడు విశేషమిదియేయని తెప్పగా నేమ గాంజా! మువ్వకమును పీఠమిదివి. రోహద మేలితి? మాలోకమునంబాకిన బ్రతుమా? దీనివిశేషమెరిగింపుమనియడిగిసి. అడియుఁ గొంత సేపాలోచించి అయ్యా! ముపారథము పూర్వము తెలఁపమునందుండునది శివుని బ్రార్థించి విష్ణుడు తనలోకమునకుఁబెచ్చుకొనియెను. తమవాతనందుండి శతానందుండు ముకుందు నదిగి తనలోకమునఁగూడ రీతి విస్తరింపజేసెను. బ్రహ్మను వెలికొని యొడ్డుదీ రోకముతో నాడెన పిగుం వ్యావృత్తమిది. అని యొప్పుతాంకముజెప్పి యవ్వడఁగి నమ్ముఁ బట్టణము లోనిదెం దీరికొని పోయినది

అయ్యారే! అందులం పితేషంబు తెలింప నాశేమియుఁ బాదనములేకన్నది. మేమ బాచిన భానిలో సహస్రాంశమైనను వా హ్యమయంబునంబోవదు. తొలిన దానిలో సహస్రాంశంబునైనను జెప్పవేసేపు లేదు. అహ! నేనొక విడిలో నిలవఁబడి గూచిని. ఎటుచుచియు గొరముయను పిడుచునుగానే తొలినవి. ఇది రాజమారము, ఇది మన, ఇది దుఁము, ఇది యాకనమనయుఁ దెలియ శక్యము గాకున్నది.

మన దేశములో నుండి భార్యలకు మరల రోగిన ముగ్ధముగా మారుచు. అర్చన మన్న కిలనిన్నియు ముందే! రాజమార్గములన్నియు ముందే! నందు సారములు ప్రతివలించి యడుగున గూడ పట్టమమ్మలు తోచుచు

అట్టి వింగలంబాచి వారి తెలియక మేమ రెండోయి చూచుచుండ, నా యందఁజూచిన వర్తనకు నిజమందే యేమియో చూచుచుంటివి నా వెంటాడెయిని యడుగుగా నయ్యో! నీవు నాకును నదును పాపమున్నది. పట్టరానిగిరిను. ఈ గట్టు చూపుచు నే నోపుదునా? ఈ కలుపు మూసయున్నది ఏదాగుని వత్తును. అని యీ తెలుగునఁ బలుకుచుండ నా నేలు మట్టుకొని పిత్త చూచినది మహిళాంతి ప్రవాహము కాదు. రమ్మ రమ్మ. ఓది కలుపు కాదు. ప్రతినిమిషము ప్రమయక రక్తముగా నిరానింది చూచుచు. ఓది దేవదత్తుల బోధ రాజమార్గము. దీని ప్రక్కల నున్న మేడలు మిగుల గొప్పను మీ పితృవులు బరికిరింపుమని పలుకుచుండ నేటిల్లం దని.

అలాగే! నీ పుణ్యము నా లేలు విడువకుము. ఎడమచేత్ నీవును నాకుఁ గనబడకుంటివి. కిందఁగూడ పుడకమ్మనా యేమి? నా కేమియు దారి లేని యను నిలువలు అయ్యో! ఈ ప్రవాహము రాదనియింపి. ఈ శ్రేణి యెప్పుడును గనబడినదే? అని యిట్లు బలుకుచుండ అయ్యో! నీ తెన్నుమాటులు చెప్పితివి. ఇది గోడకాదు. మణిపాత్రల వలెనును సామంతులగుదు. రమ్మని వలె! క్రమంబన నా పీఠంబులయుం ద్రిప్పినది కాన నా కేమియును దెలిసినది కాదు. అప్పుడా మేడ తలుపులన్నియు మూయుట యున్నది. మెదుల నా తెన్నును గనబడలేదు గాని యా మేడఁ పీఠమున్న సాంధ్యంబున జూచి దేవకాంతని ప్రమయించుచుండ నవి బొమ్మలని యది వెప్ప నా సందేయము దీర్చినది.

అందున్న మానకపు బొమ్మలను గొప్పలకును లేదను గనిపెట్టుట మిక్కిలి దురదశము. తరువాత నా వారి నాభవమంతయు నుడిచి చూచుచుండె పొడవుగానున్నది. జయబలమును పేరుగల యింద్రునిమేడ దానిదాపున మన్నది కేదె గృహము. ఆ ప్రక్కది జయించును. దానిని చూపుచున్నా మెరుపులన్న సారము లోనే నుదయించును పేరుగల దేవదత్తులన్నది. అనియే దిక్కాదు గేహముని యందలి గృహపితృములన్నియు మేయిదే నెరుపించి చెప్పినది. మేమ నానికేముని కర్పెయ్యవలెను ముందు నింద్రునిగృహములోనకు దీనికొనిపోయిని కోరగా నది అయ్యో! ఇప్పుడాగృహము వలెని మూయుటయున్నది. ప్రవృత్తు మార్గము నేనెరుంగుదును కాని యందనేక దేవతలు బారికొని యుండురు. నిమ్మలూచి కంకిం తురు. కాపున నర్పణఃకోరదు. ముందు మూయుటఁ దీసికొని పోయెదను. చూచువు గాని రమ్మనిమలుకగాఁ సంతసించితివి. అలాంటి మన్నెకారమార్గమును దనయింది.

దీసికొనిపోయినది. ఆమావాస ! సద్వహంకారవిశేష మును విచక్షణగలవాడ. మాచిన తోదనే నాకు ఏకాంతిగిరి యదియేయవచ్చుమో తెలిసికొనలేకపోయినది.

సిమ్మల వన్నెకగదిలోనెఱి దీసికొనిపోయినది. ఆగదియంకారమంతయుఁ జెప్పుటకొక సంవత్సరము వట్టును. అందొకహంసకూలికొక్కముఱాచి కూర్చుండు మనుషుయే వంశసములెంది యందు గూర్చుండి యొకటి యంకారములు వెలుగు పోటుతోఁ జూచుచుండినె. ఇంతలో నాతిలోరము అగన్నోహంబగు వెషంబుగా వంశ రీతిచూచి నా మందపురాపువకువచ్చి నిలువంబడినది. నేను మొదట వాయువతిఱాచి మణియొకటి యనుకొంటిని. అంతలోఁ(తెలిసికొని) మోహాశ్రాంతస్వాంతుండనై చూచు బుంద నార్యా! నీవు మాయించితినిగా వచ్చితిని హఠాత్తుండకవు. నిన్నుర్చింతవలసి యున్నది మా సవర్ణంనందుము. అవి పలుకుచు నామేనఁ జందసమందనది. అయ్యంగరాగంబు పలుకుము భూలోకములో లేచుచెప్పగంను.

మందారకుమరుడామంబు చిరసగవు మొగంబునకీరవణంబై మెలయు నా మెదలో వైచినది తన మృదుకరతలసర్వభావ నామేను యుల్లునున్నది. ఒడలువర వశమైపోయినది చంద్రదలేఖ ఇతఁజెప్పమే యున్నది దానిదిట్లకంబలు సిగ్గుపకగ్గమై యున్న వాచితమను శృంగారతీకాయతమును గావించినది.

అప్పుడు నేను దుగువమై దేగువా ? నీయహార్య సవర్ణంబు నాదెందం జానందము జెందినది నీవు లేవకన్నవు. నీయర్చనగైకొని యూహకుండరాదు. ప్రత్యే ర్చన తేయవలసియున్నది అ గిన్నెనిటు దెమ్మనెవ యటయే వప్పుడింబుంకల రసకి తేలా ? నీయభీష్టమెల్లో యటకాపింపుము అని పలుకుచు వాగంధభావము వా కందిచ్చినది. నేనుగోతమనితోఁ గూడ శృంగారప్రబంధముం జరివియున్నకరంబున వాగంధము తేకనందుకొని దాని పునంబూయించు గళాసానములంది యావాల్చంటికిఁ బంకలు రోకముదేసెడి. తరువాతఁ జెప్పవలసివచ్చెనుగండు నీవే గ్రహించుకొనుము.

శ్లో॥ అన్యయాశిషుహంబాలా మన్యయాశిషులామి
శిమానందమయాదేతి మవిజ్ఞాతంమయాతరా.

అప్పుడు నేను తన్మయత్వము అన్యమతి మన్యయత్వము నొందుటదే మేమెట్టియానందమనుభవించితిమో చూకెతెలియదు.

శ్లో॥ తిల నాథః సిరయతరం భుజకందశ్చాం
ద్యాశ్యాంసవీధయసి మాంప నసీపు రస్యే
వామ్యుధవామితి సుతేన్నసి దుఃఖరాజాం
చిన్మాస క్రుదోతి యదిక్కుమికాషరాడ.

శ్లో॥ క్యామా కపకృతితా బదనా మృగీనా
గంధర్వయవసూర నిరర కన్యకానా
కాంధవాబినవయోషసహోషితాంగి
సాకామినీరవదుశాంపరమరహమృం

దేవకన్యలలో నృగగణ్డాయువు తిలోతమ సౌందర్యరాతుగూడిన శేషములు
యోషనరావణ్యములు శ్రీరామోదములు, మనోహరములని పేరదెప్పవలయునా ?
ఆదేవయతో వేడుకరింకకాలపమరపరితితో చెప్పుకొందు. గడియవలెనైనా తోరిలేదు.
కాని యుద్ధగువచ్చి నాకవలము గ్రహించి నున్నది. ఇదివేమోయను మొత్త పాప
కములో యిద్దరెరి నామదిగింకముగా నామిమనే యున్నది.

మితయు నానెంత వేసుగోరికొనిన నొక్కనాడు దేవతకు కాపింప
నమ్మదనకొని పోయినది. అప్పుడే దేవతకుడైన యేమియు తెలియలేదు. పుర
మంతయు నానీతిని యున్నది. అప్పుడప్పుడతి మన్నోపవృత్తులగునను దీని
గొనిపోయి యందున్న యోమరగ్గర్చివచ్చి నొక తలుపు తెరచిబడినది. అమలము
లోనికి పోయితిమి. అదియొక గుహవలె ముప్పది. కాని రక్తకాంతయందే తీరి
యొకమాత్రమునలేదు. నిరాకంకముగా రాహుళమునం పోవందోప నాదేవతకు
గనంపబడినది.

ఆ దారి యుద్ధుడు గూర్చుండే పీఠము పక్కకుఁబోయినది. ఆ సత్ర
కారియంత నాస్వాంతరమునదేవముపునః మితిలేదు. సర్వయందరిని. అందున్న
ప్రతి శేషమును జూచిచూచుకొన్న గొత్తంతగా గనంబడునందే. ఆ సత్ర
తమరగముగా యోజనోధయము గలిగియున్నది. తూర్పుదేశం చింతామణియను
పేరుగల యుద్ధుడు నింపననము సమరత్నభరితమై యున్నది. ఇరుప్రక్కలను
రక్తపీఠములు పెక్కురక్తముల నొప్పుచున్నవి. దక్షిణోత్తరభాగములయందు దేవతలు
గూర్చుండే పీఠములున్నవి. ఎదుర రంభాతుల వాక్యము తేనిడు రంగస్థలము
మిక్కిలి వింతయగు సందారము గలిగియున్నది.

దివ్యబలము, మహర్థము, ద్విహస్పతియు, పిల్లద్రుగ్ధప్రాంతమందుగల
పీఠములై గూర్చుచుండ రుషిపీఠములు శేషగాములకమక్రమెన్నకముగాను సుంప
బడినవి. ఆ సభాంబారి మునుపరకుండు వేడు కామరూపకము వింతగానున్నది.
పెళ్ళెని సత్కుల విశేష మొక్కొక్కటి కప్పుటకు చ్చేతకథ పట్టును చూచినదే వలు
మూలములును సరిగినదే పెక్కుసారు లయగును. వీరికి నాయా స్థానములో
గ్రహుత్వమునగా నింతలో భాగవత్ ద్వారమున వెవ్వరో మాట్లాడుచున్నట్లు విసంబది

నది అరేబిని తిలోకము జరియును వారేయడటకొని చింతామణి పీఠముమాటునకు రాగికోని పోయినది. నేనును రయవడును నొకమందనము సందున రాగియుండిని. మేమున్ను చోటువుకు గుప్తర్థార్థము రావునచే యుండుటచే నవ్వబోవారి మాటలు మాకి రితి వివరించినది.

విజయము—నందా! ఈ రహస్యకవాలము తెరవబడియున్న దేని క్రతువు తెప్పరేని తెలిసికొని రోమం చూడలేదు కదా! నిన్ను సంకతము నిర్వహణాప్రకారము నుండమని పువ్వుపువ్వు నియోగించెను గదా యేమి చేయుచుండివి?

నందుడు—విజయా! ప్రమాదము వచ్చినది కాపాడుము నేను సురాపాన ముతుండనె రతిశేఁ కొక్కి యిక్కడకు రావలసివచ్చితిని. ఈ సంగతి మనయోధికు దెలిసెనేని క్షింతువు నీవు గుప్తముగా నుంచును.

విజయము—కడవివదానికి చగలము బ్రహ్మజనము లేదుకదా రానికేమి తెరచియుండుటకు గారడములోనిపుష్టు. ఇప్పుడు ఇంద్రుడుగారు వచ్చుచుండిరి. మెచ్చినే సకలు పేరేయబడుట. సిద్ధముగా నున్నవి యుండవలయును.

నందుడు—మనమే మనచియుండవచ్చును. ఈసంగతి క్రతువులకెట్లు తెలియును. మన దేవేంద్రుని కెట్లు విజయము గలిగివదో దెప్పము.

విజయము—విను మరగిం గట్టితిసికొనిపోయి రక్షాభుండాక నిండిగృహ మలో మంపించెను.

నందుడు—అయ్యా! పాప మెంతవారి కెట్టి అవస్థవచ్చినది. అరునాక.

విజయము—ఇంతలో ఇందుండుముపోయి యా రేడిమ్మరి యేమడు పాటుగా నున్నకరి వానిమైది సంహరించెను. విష్ణుట రక్కసులందరు పారిపోయిరట.

నందుడు—ఓహో! మన వియంతు లెంతవరాకముమ వేసెను! మొదట గ్రామములో లేనియేమి?

విజయము—లేదు. ఎచ్చటికో వివారార్థ ముగియు.

నందుడు—ఇట్లుమా ర్చివచ్చి సహాయముచేసెనని యొకవంతు పుట్టినదేమి?

విజయము—అతియు మంతవచ్చును. శ్రీహరికటాక్షములకే యెట్టివారిని వియంతు కలుగదగదా.

నందుడు—ఇప్పు డీసకలువచ్చి యేమిచేయుదురు.

విజయము—క్షిప్తజయ వి శేషములం చెప్పకొని సంకసంకురు.

నందును—అట్లయినది ద్వంద్వము. పితమహర్షియు జక్కగా నవరించెను.

అని యారీతి నొందెనును మంత్రమును వచ్చి యాపెద్ద గుఱ్ఱమును తలుపులు తెఱచెరి. అప్పుడు మేము దిలోత్తమయును నా పెద్దమామన నడిగి యుండిమి. మఱియు నేమ భయపడి తిలోత్తమతో నువ మువ్వలకు లోపందా? అని పరిశీలనక నానోడు మాయలు మాటాడవలదని సంజరేయించు నన్ను లట్లుకొనినది. అంతట భేరిధ్వనులు వినిపడినవి. ■ ద్వంద్వము వలన వాగుండెయ్యలు పరిగెనవి. పిమ్మట మేకముంతో జయజయధ్వను లేపార వామనా సరావనమునను విచ్చేసెను. మే మెవరికి గనబడుటలేదు. అని అందఱును మాకు గనబడుచుండిరి. అది రహస్య స్థలమని యెఱుగును. శాశ్వత దిలోత్తమ విరహముగా నుండుమని నాకు బోధించి దొడంగినది.

ఇంద్రుని కథ

పిమ్మట ఇంద్రుడు తన పితవంశ మంతరించిన తరువాత దేవతలు, మునులు వారివారి ప్రదేశములం గూర్చుండిరి. అప్పుడు వృహస్పతిలేచి యా చక్రసునివరపశేషము బుగ్గడింపుడు అయ్యెనని మా క్రమమునుగూర్చిరి కొంతనీ పువ్వనసిం చెను. అచ్చట నున్నచారందఱు తమకు లోచన ప్రకారము క్రమముగా మువ్వనము తిర్చిరి. పిమ్మట రంభాదుల నాట్యనినోరను జరిగినది. అట్లు కొంతసేపు దేవేంద్రుడు సభతోని తన విజయమును గూర్చి చురియించుచు దేవతలకు గానుకలిచ్చి వారి వారి విరామములను జూచుచు వైజయంతమునకు బోయెను. పిమ్మట నా సభాధ్యక్షము మాయలేదు. అచ్చట ద్వారపాలులు విద్యుత్తులతో గాటకొని యుండిరి. మా వారినిబోవుటకు పిలువకపోయినది.

అప్పుడు తిలోత్తమ పెక్కు తెలంగుల నంతరంగమునం దుపోయెను ప్రతివారును గవలకుండ నాగుప్తాధ్యక్షము రావునకు వాతోగూడ బోయినది. అంతకుమున్ను మేము వచ్చిన ద్వారమును విజయించుచు నమమానవతి దిగింది లోపల దిగమువైచిరి. దానింజాచి అలోత్తమ గుండెపెద జేయవైచుకొని అమ్మో! ఇక మనకు బ్రదుకులేదు ఈ ద్వారమునను రాకమునైచిరి. మరియొక దారినిబోవుట శక్యము గాదు. ఇంద్రుని యానతిలేక పెద్దగుఱ్ఱమును జీమకంఠమును రాకపోకలు గలుగుట

కష్టము. ఇప్పుడు మనము జూచిపోవలసివచ్చును. ఎన్ని దినము లిహులున ముందును. నాకుగూడ నవ్వలకుటోవుట దుర్బలము. ఈ సందర్భము వచ్చువానికి బోధపరిచిని బెక్కులున్నది. ఆ మార్గమునకాక మేము బోయినచో నెటు లోపలికి బోయితిమని యడుగుకుండురా! అదిగివచ్చు తేమియెప్పుడును. అని పెక్కు రెండుగం డంపోయెడు సంతలో గమ్ములదెంచి ఆ! క్షాతము పర్చివడి దురిచా! మహాక యధార మున్నది. దేవు రాబోవు ధర్మవారసున సియూరిలో శ్రీపుష్పయోగమును సుశ్చవము చేయుదును. ఆ యశ్వమనునాయు రాతి పాశ్వరీపరిణామము నాటక పీఠపరలో నాడుదును. అప్పుడు మిగల సమస్తముగా పంపింపు ఆ సందర్భలో నెట్లునున దాని పోవచ్చునని పలుకును మరల రితివర్ణముండును పయోగా! దీనిలో నాకొక యువ బ్రహ్మము బోధగట్టుచున్నదే ఆ నానకము బృహస్పతిగారు కలించిరి. అందులో నే నొక భూమికను, తిల్యక్తి పాశ్వరీకమేము వైచును. మోమి చెరికితైయైన కయవేము వైచు టకు నిరూపించుటెని కథాసరటియంతయు నదిమనే వర్ణించెను. ఆ నాటకములో భూమికలుగానున్న పాదండు రేపటికాటి బృహస్పతిగారి యింటకి బోవలయును. అప్పుడే నాపేరిక వచ్చును. దీని కేమిదేయదును. అని పెక్కు రెండుగం డంకింప దొరికినది.

దాని యధైర్యమునుజూచి వేసెను విచారించును మనయిన మా కుండెన మగు అగస్త్యారవాహిని భాగ్యసంపైయందెని. తరియు దుఖాచోమున మేము తెలియకి పడియున్నది. అప్పుడు నాకు మిక్కిలి యాకలిగా నుండుగా నానకలో నంకారమున కయి ప్రేంగడిన పంపింపు కొప్పె తిని యాకలి యదండుకొందెని అట్టి విచారముతో వాదినము గదపిరిమి. మరువారు తిలోత్తమ కపటము వాల్చిన యాదండును గురించి విచారించుచుండగా సంతలో భేరివర్ణని యొకటి వివరించెడి. ఆ దినము పెయ్యెన్ని విని యోహో! అందుడగారిప్పుడు నవకు వచ్చుచున్నాడు. ఎట్టియో కారణమున్నది. లేకున్న ననుయమున నెచ్చబోరాడు. ఎంతయో గొప్ప కారణముండినగాని క్రొత్త పేరం నోరగము సేయెను. అయన యాస్థానమయమం బిన్నియను మాకు తెలియును. కావున నిప్పుడేమేమి రెప్పుకొవియెదకో వివవచ్చును. సావధానముగా ముందును. తం మాతము పైకెత్తకున అని పలికినది.

ఇంతలో దేవేంద్రుడు బృహస్పతి దేవతలు విచారములుములలో పుటకు పర్చి చాలిచాలి స్థాపన. చ గూర్చుండిరి. తంబాది దేవతలందరూ వచ్చిరి గాని వృత్త్య గికాది బృహస్పతియలమా? నిశ్చయముగా నెదుర పొయెనెడిరి. ఏమ్యట దేవేంద్రుడుదేరి యెల్లరునెన నెట్లనియె. అదావ్యా రక్షాశుని పుత్రుడు విదూపాశ్వుడను వాడు సంగర

మనవోకి పోలిపోయినారా మన మెరిగిపోయేదా ? ఇప్పుడు వాడు సేనం గూర్పు కొని మనవల్లదాని చూపుచున్నాడే మధ్యమన్న వానిని మొకకిం వలంకి పుట్టినది. దాని నిజము తెలియజేయు చారణంబు లంపించి. మనము తేరువలసిన శ్రీపుష్పయోగో త్తమము లేరుదగినదా లేక ప్రస్తుతము మానవగతముని యడుగుగా బృహస్పతిలేరి యిట్లయి.

దేవేంద్రా ! చిరపాశుడు మిక్కిలి బలవంతుడగును. అట్టి ప్రభుత్వము లేనినను తేరువచ్చును. అట్టి వలంబి వర్తింపి తోసకేయరాదు మన ప్రభుత్వములో మనముండవలయును. ఈ యుత వలంబు మరలొకప్పుడు లేవకొనవచ్చును. మనవిటి మార్గములన్నియు గుండ్లకా యిప్పింపును. అవి బృహస్పతి కెప్పుగా విని లేవక లంపడు నాయాలోచన యొక్కముగానన్నది యొప్పుచును. అప్పుడు దేవేంద్రుడు స్వర్గపుర రాజ్యస్థాయి మూసినెయింతుడు లేవస్థిమంతుడు నాకముచుట్టును గాఢుండును. అతనియొద్ద యంతటికో పత ముగించి యింటికిపోయి. వెంటనే యర్చననున్న ద్వారపాలకుని సేవా నింహద్యారము తలుపులు విగించి ప్రవర్తనను మార్గమునకు వర్తి. మేముంటకు పూర్వమే వెలకముండనము మాటునకు లోయికింది. కావున మమ్మును అంతకు యాతము తిరుమకొని మరలమూసి వారు పోయి.

అప్పుడు తిలోత్తమ సంకసంతుచు వచ్చి చూచి అర్కా ! మనయందు దైవాచుగ్రహము గలిగియున్నది. చిరపాశుని మూలమున మన మీసలలో నుండి రాదిపోవచ్చును. ఈ గుఱుద్వారము తలుపున రాకము వైదియొందరేదు. కాని వండు కనువాడు సంకతము రావున గాఢుండును. కాన వేరు వానిని మోసాపెట్టెదను. నీవు వానియొక నుండును. నందుడందు గాఢుండినకో వానెట్టియో మాటలనుండదని దూర ముగా దీసికొనబోయి. ఆ సమయమున నీవు తెలికి వచ్చి యందున్న విత్తి మాటున నిలుపును. పిమ్మట సేను గలిసికొని తీసికొని పోయెదమని చెప్పి పెల్లన నమ్మి గుఱు ద్వారము రావునకు దీసికొని పోయెదది.

అర్చకుడకు యొక మరవల్లకొని క్రిష్ణగా నాకములు తటాలన తెరవబడినది. అప్పుడందున్న నందుడు పిచ్చియవారని కేణువేయగా తిలోత్తమ పైకి రోయి నందా ! నేను తిలోత్తమము నమ్మి లోపలదెట్టి తలుపులు తెరికినామి ! నన్ను జూచుటలేదా యని చెప్పెదది. అప్పుడా నందుడు నమస్కరించి ఏమి ! నీవు మొదట సకలోనికి రోయితివా ? నమ్మి వేరాకదేదే ? మిషయములు కనుగొనెదని యందడు తెప్పకొనుచున్నారే ? నీమాట దర్బరగా మన్నుచు పలుకగా నది యాహో ! నందా ! నీవార్య రాగన్నదా ! దానిని వాకము మిక్కిలి స్నేహము. నీలో వామూని యెప్పు

జెనులెప్పునా? నీవు నాకు పాపికి బాధ వసయ్య. పాపికి నడిగితివని చెప్పెను. మరియొక రహస్యమున్నది. తెలిలో చెప్పవలయు నెవరమ్మ. ఎవరిని చెప్పవగదా? నాదేతిలో తెలుపెదము. పునఃగా నందును నవ్వెడు మరదలా! అది యేమి రహస్యము చెప్పుచును వలుకురు రిలో తమ యెవకుం బోయెను.

అదియు వాని గమ్యకమముగా రూరముగా దీసిబోయింపబడి. అది యంతయు నేను వివరములతోనడి రూరచనయెందులను. అతడు రూరముగాజోయిన వెంటనే బయలుదెలిరి యిది చెప్పిన గోర హుతువ దాగితిని. వానిదేతిలో వేచి చెప్పినతో వాడు మిగుల సంతోషింపుచు వచ్చి యాగుమ్మమును మూసి యత్తుట గాఢం దెను. తిలో తమయు సందా! ఈ గుమ్మమును భద్రముగా గాపాడుదుంక వలయు జాపి? యేని హుక్కును మెల్లన వాయొద్దకు వచ్చి మున్న వెంటదెట్టుకొని రహస్యముగా దసయిందడి జోయెనది.

అహ! అప్పుడుమాను మృత్యువునుపడెడి వెంటదేముగా నున్నది. పిమ్మట నాకొమ్మ రెలిక తియలంజేరి తాను చెప్పిన తరువాత నేను జరిగినదని యడుగగా న్ననిది. అమ్మా! నీవు బాయివ పేరిక మొదట జయంతుచి. వరమావ ముంపెను. తరువాత బృహస్పతి వంశున నున్న బయలుదురు రంభ వచ్చినది అప్పుడు మేము ఇందలో లేదనియు చెప్పటికి బోయిందో మాకు జేరయదని చెప్పితిమి. తరువాత సంధ్యకు వార్త నంబెవ. నీవేయెప్పు బృహస్పతివారు పిక్కిరి కోపముజేసి యాంధ్రునతో చెప్పిరట! ఎంతలో పిక్కిరియును యిద్దరి వచ్చుటచే నీ ప్రళయ యడుగునుటినది. ఇందె యిప్పుటి వృత్తాంతమిది చెప్పిన విని తిలో తమ తయవచుచు విచారములుతో నంతాపురమునను నున్న దిగుకొనుండునది.

ఇంతలో పీఠిలో నెత్తిమో పొడింపమందరి ఆ వార్త తెలిసికొనివచ్చి పరిచారిక అమ్మా! చెయ్యివచును నుంబి బృహస్పతి యంతయు వనశ్యముట. దేవు ప్రాప్తవ్యయోగోత్సవము జరిగింపుమనయను : నహారంబొప్పుయు దీయబడుననియు యంబుముగా నెల్లరు చెప్పింపవచ్చుమనము చెల్లెడుచున్నవారు అస చెప్పినది. మాట వినినతోడనే తిలో తమ తేవు అమ్మచోత్సవము జరిగెను నాటకముడుదును. నున్న చిగిరిన నెచ్చటికి బయలుదెలిసి బొంగుదును? పేచి బేయదను యాలోరించుచు నా వత్తంబొప్పును యెద్దియో చెప్పుకొన వసయమున పరికై వచ్చి జయంతుడు వచ్చుచున్నాడని చెప్పెనది.

అందు పనివతోడనే యంతయు తేరి నున్నక మూరదాని యతనిశేరురేగి యుంపవచ్చునని బోకితెచ్చి యాంతలమున గూర్చుండునట్టివది. అతవచ్చుచు తిలో తమ! నున్న శత్రువుటి పోయితిని. పార్వతీవలయ నాటకములో నీవొక పాత్రను

మహారా! నదిమామలరయి నన్నను బృహస తిగాని యింటికి బోలేదట. దాన గోపము వచ్చి యాయన మాశంక్రతితో తెచ్చెను. వేరు కొందరగా బోయితిని. తరువాత నీవేమి చేసితి? చెప్పుమని యడిగిన జనుండునికి దీర్ఘశ్రమ యల్పయె. జనుండా! వావృత్తాంతముని చెప్పుదును. పిమ్మ రారితో నన్ను ఏదివిపెట్టబోయితివిగదా! నేనును విమానశాల దగ్గరకు పోవువరకు నక్కడొక రక్కసుడు నన్ను బట్టుకొని బల త్కారముగా దీసికొనిపోయెను.

నేనెప్పుడూ కేకలు పెట్టినది కాని నామెర వాలించువాడు లేరనియి నాడు నన్నొక స్వర్ణకథుర్మునకు దీసికొనిపోయి యందొక గుహామూలమున నునిగ తనతో భోగింపుమని చెప్పెను. వేనుచు నమ్మశించక వానిని వెళ్ళు రెండుగురి నిందింప కొరంగితి. అప్పుడు వాడు రోషకలషిత హృదయుడై కన్నులజలములు దనవేర నున్న చంద్రహాసము జూపించుచు నీచించుచు నమ్మశించువా! లేక నీరము తుండెవనా యని యడిగెను.

నేనప్పుడు భయపడి యోహా! తరువాత జూచుకొనవచ్చు నీ గంధము గడదినంతానను యూహించి చిరీ! వేరు నీయభీష్టము దీర్చెను కాని నీపప్పు కథ దూకుంటే. ఇట్టి సమయమున గ్రహించువాడు. స్వామిమదేవవచ్చి బార్మి నాయుడగు రమ్మని పుణ్యకగా వాడు నుకనెందుడు నా పంపనముందుంచి యందున్న చిన్న బాబున కప్పుడుజుట్టగా వారగించె. చేతులతో వెత్తిమీద నీళ్ళు పోసుకొనుచుండెను. ఆ సమయముచూచి నేను విక్కిరి సాకననుచో నా రమ్మదహాసము గలుగించి తాని కంతముమీద గట్టిగా పుయిరితిని. ఆ దెబ్బతో వానినిలతగి కొంతదరియవర కొద్ది దొర్లి వెలువతో గొట్టుకొని పోయెడిది.

వానినట్లు సంహరించి నేను స్వర్ణమునకు వచ్చు భారీగానక రింకించుచు నాపక్కర కిరగమిత్తి. క్రుమ్మరుచుండ పహారమును కింపుచును మిథునమెకటి యవ్వటికి వచ్చినది. నేనప్పుడూ మిథునము కడకబోయి నాపేరు చెప్పితిని. వారును గుడునువడి నన్ను భయ విమానముపై నెక్కించుకొని యవ్వడై బయలుదేరి యీ యూరి తోపుతో బిగబెట్టిబోయిరి. ఏమట నేనుండి వచ్చితి. ఇదియే బావృత్తాంతము. బృహస్పతిగారును దేవేంద్రుడుగారును గోపమాణిస నేనెమి చేయగలరానని చెప్పినది.

ఆ మాటలువిని నేను దాని సమయస్థూతికి వెలుగందుచు ప్రతి మాయ లిట్టివిగదా యని కంకింతుకొనుచు రానియుడుమం కన్నెటికి నేవేగదా వారముని గర్హించుకొనుచు నామనుషుల నుజ్జియుంటిని. కలికి! ఇంకొక్కటి వినుచు వివచారము పోయినసంగతి మా కంబడికిం తెలిపివచో నన్ను విడిచిండును. నీవుచ్చా పిరగానము

మూతము లయలుగేయము తీసికొనిన దొంగ గదిలిస్తూ సీమరాంతము మూలమున నాగట్టు వెలదియగుచున్నది. వీవార మణియొక బాగున చెప్పయు మొదలకథ తెలియ సీమలో నందెవననునకు పోవారైతె పోవునప్పుడు రక్కసులు తెలుగొనిపోయెనని నురువును అని చెప్పి యతం రదిగిన వెనుక రుద్రోర్వములు వచ్చియున్నారని పరిచారక వచ్చి చెప్పినది. అప్పుడు చాచెడురేగి తీసికొని వచ్చినది.

చారిత్రుడు భాసిం గొగలెనుచున్నది ఏమి ప్రాణనభి ? పిన్నవ్యక్తి రక్కసులు లెలుగొని తీసికొనిపోయెడు. మాకు చెబుచుండెడి యెంత ప్రమాదము సీమ పిన్న బృహస్పతిగారి యందలి రామన్ననేహయం యూహించితిని ఈమాట చెబి యు? యాయన సీమారక చాచెనుచి కొమ్ము తేసెను. అని చెప్పిన తిలోత్తమయు వారికి దగియు తరము చెప్పినది నేనొక సండుపంకి వాడనిని చాచితిని. చంద్రలేఖా ! చారి నొందర్య మేమనియెప్పుడు. చాచెరా లోకములో నొందర్యమునకు నమసానభూతు లని జెప్పదగినవాడు. వాంఠా దివ్యముగదా కన్నులు గలగిసంయుతు మును ! చారి యయమము రీతిగా ఉన్నవం చెప్పవనవలయులేదు. కాస్త్రములో నుత్తమముతకా మం తెప్పి లక్షణములు చెప్పబడెవో యంతఃస్థ కొన్న పిన్నగానే యున్నవి.

నేను దదకదృష్టిగా చారియమయము లన్నియు విమర్శింపుచుండెని. వారు మరల దిలోత్తమతో నభి ! యిక్కడి నాటకములోనికి వత్తువా ? సిద్ధాగము మణి దొంగుడు వర్ణింపలేదు. ఆ నాటకమునకు దివ్యాభిరంజనము వత్తురని మనము చక్కగా నిశ్చయించుకొన్నది నలుకగా దలచుచు దిలోత్తమ చాచి కరుణాశ్రమం మాటలం చెప్పినది. అట్టి సమయమునందు మణియొక పరిచాచివచ్చి అమ్మా ! అందుకగాదు నిన్ను రమ్మననుచి వరహానము బంపితి. దేవదూతవచ్చి చాలి వెలువరియింపనైనాడని చెప్పినది.

ఆ మాటలుచిని తిలోత్తమ అక్కచారా ! మీరు పడుకు వెన రేకెంద్రు నొద్దకు తోయవలెద. రాత్రి రమ్మక నాటకములోనికి వత్తునని పలికి ముందుగా వారిని పొగనంపి పిమ్మట నామొద్దకువచ్చి యిద్దరియె. ఆవహా ! సీమ వీరిమాటంబులను వినుచుండుకథ. ఇప్పుడింద్రుడు వార్తనంపెను. వేమకొండా యిప్పుడే వచ్చెదను. ఇద్దరులే యుండుము. ఈలోని తెవ్వరును రామంద రొకడు వైచిపోయెను. సీకే మీయు తయములేదని పలికి కదిలిపోయెను. నేనును నవ్వనిర దేనెమయముందు నినున్నమొక యుగముగా దలంచుచు వేమయారోచక యాహారములో నెలమూలలు గ్రుమ్మరును నమ్మలెనరే వత్తురేమోయని వెలచుచు వేమూతము కొడయిన న నదియ

వచ్చుచున్నదని తొంగిచూచుచు పిరికి నొకమామము గడిపితిని. ఇంకలో నాయించి నూత్రులు విగ్రహవచ్చి తలపు తీసివడి. వే.ను వెనుకటి సలాచిత్రము లేచుచు యతి గిన నిల్చినియె.

అక్కా ! వినుము నాచార కుమారుడవలన దేవేంద్రుడు విని నాకు వర మానము లుండును. నేను వెళ్ళినతరువాత నాచరభార్యయుగవే నాకథయంతయును విని తానుగూడ విచారింపెను. తరువాత నీనాటి నాటకములోనికి బొమ్మపెట్టాడ నాన తిచ్చెను. ఇంతవరకు జక్కగనే యున్నది కాని మఱియొక విక్కు తటస్థించునని యోచించు చున్నదాన నాతో నతడు మాట్లాడుచున్న సమయమున ఎఱియుడను సుతర్కారవన ద్వారపాలుడు వచ్చి దేవేంద్రా ! నమస్కారము నేమి సలాత్కారపాలు రిను. ఈనాటి నాటకమాడుదురని బాసతయంతయు లిక్కిరించి యంతరంగపు చుంక జింతాచరితము వెనుక నీనాటికము దొరికినది. ఇందున్నది మనలినీకాదు మనుష్యులిపినదె కోతువున్నది. ఇట్టిది యీ నాటకానికి వచ్చుటకు గారణమేమో లేవర వారే యాలోచింపవలయునని పలుకుచు నా యంతరము దేలికిచ్చెను. దానింబట్టుకొని సకలభాషావేదియయిన దేవేంద్రుడు తనమఱా బాసంబులకుండుటయి నీకెవ్వరో న్నాని నట్లున్నది. అప్పుడు దేవేంద్రుడు సంకోచముచుచు నోహా ! ఈపుడుకదెవ్వడు ఎచ్చటి జగన్నాథము ఈయుత్తరమేసలోలో నుండుటమీగుం త్రితముగా నున్నదేయని పెక్కుగతుల దంబోయుచు రెండవద్వారపాంతుండులన నుండునికి బృహస్పతిగిని తక్షణమే సంకోచము లుండును. అంతవరకు విని వేరు భయపడుచు నింద్రుని యనుచుతి మనసి యిచ్చటికి వచ్చితిని.

ఆ యంతరము నివర్తించి మరచితిని కాబోరా. ఇంక మనగట్టు లట్టయలు కాకమానదు. నుండుని నిర్బంధించి యిదిగివనో నానెగతి తెప్పవేమో రానింబట్టి క్రమముగా నీజము రాగికోడదు. ఇదియిటుగాక దివ్యజ్ఞానసంపన్నుడగు బృహస్పతి తండుకొనెన నీజపుదాగునా అందులకే బృహస్పతిగిగూడ వరమామూలేసెను. ఇక నీవివర్తనంబడిన మాటకక్కడు లెమ్ము సీమ్ను భూలోకమునకు దీసికొనిపోయి తింపి వచ్చెయి. నీవు సుఖముగా మండినవారు. నా కర్మము నాయది మఱియు నీకక్క యులు గూర్చెదను. భూమిలో నొక రాజుమఱిక నాపేరనే యొప్పును రూపరావణ్యా దుల చున్నచోలి పామానుని కెండ్లియొనని పట్టువల్లియున్నది. మొవ్విది ప్రయాణ మతో నేను దాని వృత్తాంతము వింటి. దానికి నీవుదగివనారపు దానిమేకమీర నిమ్ను పకదివచ్చెదను. దానితో సుఖముగా చుండుము లెమ్ము. మరల నేను వేగముగావచ్చి నామీయక కంతుకొనవలయునని వలకుగా విని తానొక్కా ! యంత ప్రమాదము వచ్చి

నది విష్ణోరముగా నిష్క్రమించెడినాడైతి నే కలకటా ! యని వలకురు గన్తుంటే గార్వినాది యా చిగుడోడియ విరాచించు నేమియేయదును. తన్ను మించిన యావద రాక్షసున్నది నిన్ను విరుదుట నాకు బ్రాహ్మణుల విరుదుటకంటె గర్వముగానున్నది. అయిన నీకు మంచిసీత్యము గలుగజేసెదను. దెమ్మని పలుకుచు నన్ను బ్రహ్మముగా విమానకాయోధుడఁ దీసికొనితొలు యొక విమానముపై నెక్కించి యరగదయలో భూలోకమునకు దీసికొనివచ్చినది

సన్నాక మేడరావునకు దీసికొనిపోయి యుండినో! అమేడమీర దిలోత్తమ యను రాజపుత్రికయున్నది. ఆ చిన్నది విర్యారూపసౌకుమార్యముల నన్ను మించి యున్నది. నీకు దానివలన సుఖముగలిగెదని పొమ్ము. నేను పోయినరైద అన్యులయిమ్ముని పలుకుచు నుద్దాడి విడిచెను. తిలోత్తమయు నన్వేషణము దీసికొని స్వర్గమునకు విడిచిపెట్టెను. పిమ్మట మేహమేరమీర సభలలో గూడ పిలువాయించుచున్న యాయించుతోడినాది మోహించితిని. అమ్మగువయు నాయర్థి పాయపెరిగి చెలికత్తి యలకు నన్ను సేసెనది. తొలియ నా ప్రాయోధుడను కొందరగా దంయొకపనిమీద తోయిరి. పిమ్మట జెప్పవలయుమి యా మానియ నేనును మూడవోర్తాశ్రమ లేక మేహమేరట్లనర్థింపుచు గొమ్మడితలం దెలిపి, పెక్కిల నాదివనములో గురిం నామలు లొండోరుల వదుగుట వత్కేసివిలాసములనడచు వనకాశము దొరికినది కాదు. అట్లు మూడుదినములు కామజేందరి మూడవనాదిరాత్రి వృదులంబులన సంసి సౌంసి యక్కలిరియు నేనును గారనిరా వశంవడుంపెలిమి.

అహ ! దైవవయత్న మెట్టికో చూడుము. అమ్మగువాడతయమన లేచి చూడవరకు నేవాచ్యాయుండలేను. నన్నెవ్వరో యెచ్చడకో తీసికొనిపోవుచుండిరి. యతిగిరిని. వారు కొంత సేపటికి మేము దేవధూతలనునయు నింద్రుని యానతి నెన్ను స్వర్గమునకు దీసికొనిపోవుచున్నారమనయు జెప్పిరి. వామరులు విని వేడు స్వర్గమున వెల్లియెత్తదము పుట్టడదో ! తిలోత్తమచూడు నిజమే యైనది. దానమే జారించు చుండిరోకరా ! కలకటా ! ఇంద్రుడు : నన్నేమిరేయించునో యని పెక్కు తెలుగుల దంపోయెను నాతో విడిచిపెట్టెను.

అయ్యో ! దేవమాతలారా ! మీకు వందనములు సేసెదను. ఇంద్రుడు నన్నెచిడకి దీసికొరమనెను. దేవలోకములో వారర్త వచ్చుటకు గారణంబేమి ? మీతో నింద్రుడు నన్ను దీసికొని దండని చెప్పినప్పు డక్కల నెవ్వరుండిరి. మరియ నేమిమ్రమంగము అదిగినది వెక్కిముమ్మరింపుడు. మీకు నాత్తురకొనిన పుణ్యము

కలుగును వేడుకొందివి. అని వారేమియు మాటాడకపోయెను. ఏమాటయు తెప్పకయే వారు వెళ్లు స్వర్ణంబునకు దీసికొనిపోయిరి నేమను దేవేంద్రునితో నేరుని చెప్పుచును. తిర్రవ్రమమాల జెప్పినవాడతప్ప. చెప్పెను నొక తప్ప అర్చకు నేమి జరిగినదో తెలియదు. ఇంకనింతయేమి జెప్పెడిది తోపించిన వట్లు చెప్పుకొనని రంజుడు స్వర్ణ పట్టణమువీరినంది పోవుచుండెను.

ఆ సమయమున నెల్లదురు కవహాజ సేయుచున్నవారు కావున నవనర చెనది కాదు. అంతవరకు వచ్చు నారొక బుద్ధిగృహములో నుండిరి. అదియు భూ లోకములోనన్న కాదాగృహముచే దుగంధాంధర మన్మంథరంబైయుండక యొన్నత మగు ప్రహారే నొప్పుచు లోన నొక భవముపట్టును చిక్కిలి చింతలగు పుష్ప తాళులు చుట్టాకులుండగలిగియున్నది. మవలోకములో రాజభవనమైనను నట్లుండదు. అర్చకు భవ్యరేసినివారిని దానిలో నుండురట. ఎట్టి జగయో మాడుము గోడవేద వ్రాసిన వకటనను బట్టి యది కాదాగృహమని తెలియుచున్నది.

చూచు నన్నట్లు దానిలోబెట్టి కొందరు ద్వారమువంతు గావరియుండి మరి కొందరు పురంధరని కావరమానము తెలియజేయుటకు బోయిరి. అట్టిసమయమున నేవేమియుండోచక యేకాదలో గుమ్మరుచుండిన అప్పువృత్తంబోటలో నేను సంచ రింపుచున్న సమయమున నందలో నంశరీక్షముచుండి యొకరియకవచ్చి నామోల వ్రాలినది. దాని మధ్యావసరకమేయి యంక శ్రద్ధగా బరికిందిరికాను. అదియు నన్ను విడువక నేవేర్పడికిపోయిన వచ్చటికి వచ్చుచుండుటలారి విమర్శింప దాని ముక్కున నెట్టియో ప్ప శివయోగ్నట్లు కనబడినది. అప్పుడు దానిని పెంపురుదానిగా గుడ్డుకుట్టి పట్టుకొనబోయిన నదియు నేను జాచుచుండ దనముక్కున నొక్కిపట్టి యున్న యుత్తరమును నామోలనైది కొంచెముదూరముగా వేగిరిపోయినది.

అయుత్తర మెట్టియోయని నేను బుచ్చుకొని విప్పినంత నది దేవభాషకాక మనుష్యులిపికొననే యున్నది దానింబడుచు విల్లున్నది అట్లా ! నీవు విశ్వమని మొదలు నాకేమియు న్నిమికములేదు. ఇంకను బృహస్పతికిని నందునీని వర్తమానము నేనెకని మమ్ము నీకు జెప్పియుండినదా ? వారిభవము వచ్చినవరకువరక సరంబా యుత్తరము గురువుగారికి తాపించి యది మనమతలో నుండుటకు గారణమేమియో యాలోచింపుమని యడిగెను. అతండును దానిని జరపుకొని యోహో ! యది భూలో కములోనన్న శ్రీమగన్వాదభాషిరమదగు యచికుడను మాలికాకాయనీ నొక వారకాంత తనకు గొప్పి పూవునందరని కావంయును వ్రాసినవలెయన్నది. తేయోత్తర వివర్ణులు నుండుట శంకనీయమేయని వలె ? నెల్లదురు వండుచి విర్యంధింపి యోగీ మేము

తేవ్యుడినక ఇవ్వలెన వచ్చిరేమో యదార్థము చెప్పుము లేకున్న నెఱుఁగు తెలిసికొని నిన్ను క్షింతువని యే గమనా బాకగా నాకు రహస్యము నిలువలేక వెలుచు పోయితి ! నన్ను రక్షింపుడు విక్రమము చెప్పెదను. నేను కొంచెము మయిమరలి యున్నప్పు డెప్పుడో గుఱమార్గమున భోగినియాయుండును. ఆ ద్వారము తెరవబడి యున్నది. కారణము తెలిసివదిలినాడు. మఱియు దిలోత్తమ మొన్నను లోననుండి గుప్త మార్గమునవచ్చినది. ఇంతకప్పు వానియొకరియొకరిని చెప్పెను.

ఆ మాటలు వినినకొరనే యాంధ్రుడు మరియొకరియొకరిని వోయో ! యిది మిక్కిలి చిత్రముగానున్నది. దిలోత్తమ రక్తముననే తిక్కి యెక్కడికోపోయి యుండగా మనవకలో బ్రవృత్త మార్గమున వెలువచ్చినది. నిమాటయేమియు దాల్చి. ఇటుకలెదని ముగించు నందలి నిష్పదమరయ నాశనంబేకముపం పెను నేను వెఱుఁపుకో సాధుమహాశయోధమంబయితిని. అతఁడు నన్ను తాచి నందుకుఁజెప్పిన మాట లన్నియుఁజెప్పి మొన్నను మీరు గుఱమార్గమున సుధర్మనుండి వచ్చితియని యడిగెను. ఆయ్యా ! మీరు నవ్వట్లుదురు కాశ్యపముగానున్నది. రిక్తమునదేతిక్కి మిక్కిలి యిక్కిలుకెందియున్న నేనెట్టి సరసవత్తును. వినిమాట మీరెల్ల నమ్మితిరి. ఇదియేమియు నే వెఱుఁగవు చెప్పితిని.

మిక్కిల నావృత్తాది యారావృత్తి మొగమును తానును నిది యేమి చిత్రము. నందునిమాటలు పాలింప దగినట్లు తోరపు. తాను దోస్తవరకు గుప్త ద్వారము తెరచియున్న దనుమాట యంత నిక్కురమో విచారించనయ్యెను. ఈ యంతర మెట్లువచ్చినదని యడిగిన దిలోత్తమ వచ్చివచ్చి చెప్పుచున్నాను దిలోత్తమ కను నీయు తర మందున్న యచితునెఱిసి సంబంధమేమి. దీనికెదియో కారణముంధ వచ్చును. గురువయ్యా ! ఇందరిసత్యము తెలియుట మనకు మిక్కిలి యావశ్యకమై యున్నది ముందు నీవ రుచిమును వాదించి దెచ్చుచు నున్నవాడో చెప్పుము. నాని నిందు రప్పించిన సంకయను తెలియనగునని యడుగగా నతఁడు తోడిన సిద్ధాంత శాస్త్రమునబట్టి అగ్రమునగట్టితాచి నీవున్నచోట సత్కమగా జెప్పెను. తరువాత నిన్ను దీసికొనవచ్చునట్లు దేవతాతం కాజ్ఞాపయ్యెను. నాకు నీకొరకు తెన్నతరువాత బురుహూతుడు మరియొక సంకవిదర్శించి యడిగిన నాకు ఆయ్యా ! నామాట దబ్బర కొలు. దిలోత్తమ లోపలినుండి వచ్చినది. లోపలి తెచ్చుడు వోయితివని యడుగగా నన్ను లోపలంచెట్టి యరయక తలుపుపై చిరిచని యెదియో గొడవ బెట్టినది ఇదియంతయు దాని నిర్బంధించి యడిగినం బేటాడును దీనినప్పుడు మాచిననా దొక్కడుగంతు నానిదేర సావ్యపిప్పించెనను యెఱ్ఱగా మంచిదని చెప్పెకొని యాంధ్రుడు నాని నప్పుడే రప్పించి యడుగగా వాకిల్లవియో లేనా ! గుప్తద్వారము దాపున నందుడును

దిలోత్తమయు నెదియో యేకాంతమాడుదుండ నేను జూరితిని. అప్పుడు మరియెవ్వరు వచ్చలేదు. ఇరువురు మాటలాడుకొనుచుండ బోవుట తప్పని నేను దక్షిణాదేశ వేరక మాతమునం బోయితిని. తరువాత నొకప్పుడు నందునితో నీవు మొన్నను తిలోత్తమతో నెదియో రహస్యముగ మాటాడుదుంటి చది యేమని యడిగితి.

అతడని వేరక సంగతినయి నా కీతరము చెప్పెను. తిరియేనేనెఱుగనది యని యాసాని చెప్పెను. అప్పుడొకడుడు కిరకంఠముజేయుచు మంచిని నందా! మరియొక దర్శించెననినది నీ మాటవచ్చుచు. మరియెవ్వరేని యప్పుడు భూరితి లేనా యీ పురమున నరసిరమ్ము. పోవు నివహకగా నాకు మగడును నప్పుడు పట్టణములోనికి బోయి కనరాదనిసూచియై వడుగును గొంత సేపటికి వరుగుడు మగు వం దీసికొని వచ్చి యొకడు వెతుకజిల్లి అయ్యా! వెతుకువాడు నాకు స్నేహితుడని తోసిపెనినది. ఈ కాంకల వే నెన్నడు నెరుగను. పిరినరుగుడు. అని చెప్పుగా విని యొకడుడు నానుండుదల చిరకంఠము వెక్కడనేని యాయానిలో దిలోత్తమంతాని తీరా యనియడుగుగా నందు ముందుగా నెరువుతు పడకు అతనికి మ్రొక్కుచునట్లనినది.

దేవా! మేము మందవనమొలికలము. దేవరవారిని రహస్యము జెఱగొని పోయినప్పుడు మేమువెంటి పొదరిందలో దాగియుండుగా దిలోత్తమ యొక చక్కని పురుషునతో నీ వనములో విహరించినది అప్పుడు మేము రెగరకులోయ యిర దెవ్వరుని యడిగిన నప్పుడు నొకవుఱాపురుషుడని జెప్పి వానితోగూడ బంధము లోగతి తోయినది. చది చాకమ్మలార జూరితిమని జెప్పిరి. వారిమాటలునక్కములుని యొకరునకి జోలినవి. తక్కుంగం చక్కెరబొమ్మలను తిలోత్తమ యొకచక్కని పురుషునితో వీరింబడి బోవుదుండ గొన్ని దినముల క్రిందరది మేము చూచితిమని చెప్పిరి.

అప్పుడు రేవేంద్రుడు చిక్కిలి కోపముతో నమ్మ నిలిచి యేమి తిలోత్తమా! నీవేమో యుతములాంచుకొంటిని. వీరి మాటలన్నియును వింటిరా? దీనికి నీమొ చెప్పెదవు? ఎదియో పన్నితినే? ఈ మర్కమంతయు నీయందున్నది. నిజము చెప్పుము. ఆ రుచికుదెవ్వరు? స్వర్గమున రెల్లు వచ్చెను అని నన్నుడుగూ నేను సమ్మతించతి. వాడు చెప్పిన మాటలన్నియు ననక్కములనియు నది యేమియు నేనెరుగననియు వాడెవ్వరిని జూచి నేను భ్రమసిరో, వేరు మొదల జెప్పినదే సర్వ మనియు భావముగా జరిగితిని. అంతట నొకడుడు కిన్నురైరజేసి నన్ను జూచుచు తిలోత్తమా! నీకున్న మాన్యాయంతయు బోగొట్టకొనుచున్నదానని. కానిమ్ము. ■ రుచికునే యిచ్చటికి రప్పించి యడిగెద నమ్మదెను నెక్కము తెలియకపోదని పలుకుచు మమ్ము నందరిని పొందని యాడతిచ్చి యంతాపురమునకు బోయెను.

తరువాత అయంతుడీ వార్త యెరయు పని నాయుద్ధనువచ్చి గుచ్చి గుచ్చి యడిగెను. తాని నే నేమియుజెప్పక మెదల బెప్పినదే సత్యము పరికిరిసె. నీవు వెళ్ళిన తరువాత అగ్నివ పోయితిని యింకెవని నాచారమంతయు నీమీద నున్నది ఇక నున్న ముందినను యుద్ధించెను నీవేదాని మతియెవ్వరును లేదు. నీ అగన్నాధస్వామి యుద్ధగనామిప్పుడు కపటరమయము. నామాటయెట్లు సత్యము గాకుండునట్లు చెప్పవలయు. కోలాహలముచే వ్రాపితిని తప్పుబడిన క్షమించనేడెదను.

నీ ప్రియు నా య,

తిలోద్రు.

అనియున్న యుద్ధరమును పరామారు చదువును తాని యధైర్యమును గురించి యెడదబోడమన దుఃఖిసముద్రము పైకి వెడలుచున్నదో యన నటుం జెల్లెముగా నయముమందుండి యొకజాంబూజుగార నాయుద్ధరమును కడిపెడిని.

ఆ విచిత్రయు వెంత తెలివి గలదియో యాదుము. నేనాయుద్ధరము చదివి సంతసేవును దూరముగానుండి ముగియినతోడనే వాచాపున వ్రాలి ప్రత్యుద్ధరమిమ్ముని యడిగినట్లు నదీంప బొడంగినది తాని యచ్చిప్రాంతమును గ్రహించి నేనాయుద్ధరము మీదనే నీవించుకు జింకెంపము. మనపాం అగన్నాధస్వామి గలరు. నీ కెంత మౌతము నవమానము రావలయు. నీయుద్ధరము మంచి చిక్కిరి వదిలించుదున్నచార. నది తికరణాపూర్వకముగా బెప్పినమాట నమ్ముచు సంశోషవగా నుండుము. ఇంత రన్న వ్రాయుట కవికాము లేదు వెంత వలంపముతో వ్రాసెమదని యాయుద్ధర మారెయక ముక్కున కందిచ్చితిని. అప్పురంగ మప్పుశిక మప్పినట్ల ముక్కునం గరచుకొని రివ్వన నెరికిపోయినది. ఇంతలో లేవదూరమవచ్చి యింద్రుడిప్పుడు సర జేసియున్నవాడు. మనమచ్చటికి పోవలయునమ్మని పలుకుచు వాక్షణము నన్ను లేవ సభలోనికి దీసికొనిపోయిరి.

అప్పుడు లేవెంద్రునిం జూచి నేను పాష్టాంగ నమస్కారము చేయును నట్లుం కందరకు మొక్కి మోడురేకులలో వెదుర నెఱుమరికిని. ఆయన ప్రక్కను బృహ స్పతిగారు కూర్చుండిరి. నన్ను జూచి యానట్లుండునరు నావ్యర్థపడుచున్నట్లు వారి మొగములం జూడ నాక బోచెదది. తరువాత లేవగుండు లేవెంద్రుని యనుమతి వా ర్జినియ నీవెవ్వరవు ? నీపేరేమి ? నీ కాపురమెచ్చుచి ? నీ వెప్పుడైన నింతకు దూరవ మీ స్వర్గమునను వచ్చితివా? యని యడుగగా నేనట్లంది. ఆయ్యా ! నాపేరు చురుడు. నా కాపురము శ్రీఅగన్నాధము. పావని లక్షదైవ నిందేవుని కుమారుండ. నేను చిక్కిరి

పుట్టాత్మకము. వాని స్వర్గదర్శనము తొలుత హిమిద్రువంశం లభించినది. ఇప్పుడు హిమిద్రువంశం లభించినది. సన్నిధికిఁ బ్రసన్నుడైన కారణమేమియో యానతియుకని విషయముగా ప్రార్థించెను.

నా మాటలకు వెలుగందురు. అహస్యతి వెంటయు నిట్లనియె. కుచితా! నీవు మొదట స్వర్గమనకు వెళ్లు వచ్చితివి ఎచ్చతెచ్చుర ప్రయత్నించి ఖండవర్షం గంటివి. నిక్కము వ్యాపంధము నీకు బానితోపికం బిప్పించునని పంకగా నే నిట్లంది అయ్య! నా వృత్తాంతమంతయుం తెప్పించిమండు. అసత్యమార నా కేమియు నవసరములేదు. మూలంబి బందెవుడు. శ్రీమగన్నాధంబున చనియుంది పూర్వదండయగిట్టి స్వామికర్పంపుచు నర్కరాచుకని ధానించుచు బరమశక్తుడై కాము గడుపుచుండెను. మాతల్లి పుత్రులయిం లేని యొకనాడు తన్ను బ్రతుకై విక్కిరి వేసించిన సామియారెంచి యాయవరంబున నన్నుగనియె నన్ను విక్కిరి గానా ముగా వెనుచుండుగా నేను గ్రమంబున అదియారేకుం ప్రాచుముగబాడినైతిని. అప్పుడు మాతంబి నాకు పెండ్లి చేయవలయునని ప్రయత్నము చేయుచుండెను. అంతకుతార్వ మునినాడు పురాణము తెప్పించుక స్వర్గప్రేక్షకంబియు విని యున్నవాడ గావున నేన దేవకన్యకలను గాని మానవకన్యకలను పెండ్లియొనని మా తండ్రితో తెప్పించెను.

అతండు నన్ను మందలించుచు నోచో! నీ మాటలు మిగుల తీక్రమములుగా నున్నవి మానవులు మానవులుగాక దేవతలెట్లు లభ్యమగుదురు. స్వర్గము లోకాంతరమే! మనకు బోవుటకైన శక్యమునాదు. నీ వెనుగక యిద్దిమాల వలుకు చున్నవారవు. నీకు మనుష్యకాంతలలో జక్కనిదాని నరిసి పెండ్లిజేసెద పెండ్లి యాడుమని యెందరయో బోధించెను. నేను మాతంబి మాటలకు నమ్మింపక వాయవా! నీమేమి చెప్పినను నరిపకదు. మనుష్యకాంతలలో కాన్తపిర్దమైన నొందకము గలారే లేరు. ఉండినను విద్య యుండదు. అదియు గలిగినను కింమునన్న. ఇన్నియుం గలిగినను వర్ణరాయవనుగదా? దేవకన్యకల కేదుర్లును లేవియుం గలిగియుండివు. పెండ్లియాడిన వెల్లు చేయినే పెండ్లియాడవలయు లేకున్న బ్రాహ్మణునిగా మండ వలయుగాని యీ మానవ నీవకాతి పొందుం గైకొనుటకంటె హైన్యమున్నదా (ఏకానాదీమంబరీచా దరీచా) ఉండిన మందలించుచుండు బాధ్యగణకవలయు లేనితో నెదవులలో గుహలోనుండుట శ్రేయము నాచిహా విషయమై నీవేమియు బ్రయత్నింప వద్దు నీకుర్దులేమియు నేను వినువాడను గానని నిస్సంశయముగా బలికితిని.

విష్ణుల మారోడి తాను జెప్పయు నొకరిచేత జెప్పించియు నెన్నయో ప్రయత్నములు సేసెనుగాని వాయువ్యమును మాన్పింప లేకపోయెను. తోకముతో బురుగుగాంచుట వంశము నిలుచుటకు గదా ! ఏడు వివాహమానసివాడు మరలయ వంశాంతముగ జేసి దేయడు. పిడివ్యయ చెప్పినను వివక్షకున్నవాడని పెక్కుగతుల జింతించుచు నొక్కనా వంశభరణంబున దన యావృద్ధులముగు జగన్మాతస్వామిని భ్యానించి వి. దహయెను. తక్కువరాయలుగ నారాయణుండకని స్వత్వముతో సొజా త్కరించి బంధేనా ! నీవు యింతింపకుము, నీకుచూచు యల్పిష్టమును దీర్చెదను. రామ రంజనగరములో తిలో తమయంతయునదిలో తమయను రాజ్యస్థితికై పెనుగుచున్నది. దానిం తెందీ జేయుము తస్మాదనుగా నతండు స్వర్గబోధ్యమునుపింపగలడు. నీవు కోరినంత నీష్టతన కా రాత్రిపతి తపస్సుజ్ఞునిచ్చి వివాహము గావింపును. నీ వంశము మిగుల భ్యాతిక రాగందని దోహించి యంతర్వాసన నొందెను.

మా తండ్రియు స్మరియెచ్చి మేల్కొలుగడనందులకు వంశసంకుచు నొప్పుజేరి తనస్వప్నవృత్తాంత మంతయుం జెప్పెను. స్వప్న మందైన ననుత్కమాదని మాతండ్రి మారు వేన నమ్మి యాత్మాహమతో సత్తతో తమం బెండ్లియాడుటకు సమ్మ తించితిని. వెంటనే యతగా రాజనాదకు బోయి ప్రార్థించిన నమ్మితిని కీ కుమార ములో వాశస్యకవిచ్చి వివాహము చేసెను. ఆ కాలంబు పాముజ్ఞునికై శాస్త్రంజ్ఞులంబుల నొకరంతయులేక నాయల్పిష్ట ప్రకారము చక్కదనము గలిగియున్నది. కావున నేను మిక్కిలి సంతసంఘులు జగన్మాతస్వామిని పెక్కుగతుల వినుకొనింపురు నాయంతికో గొప్పితియు బిడ్డోపకోగముల గావముగడిపితిని.

అంత నొక్కవారు నేను స్వర్గోపదీప్యజా కౌతుకంబుమనంబున దీపింప నొకండ్రితో నిల్లండి. తండ్రి ! ఏవు వాతో మొదట స్వర్గబోధ్యములు నీకు ముందు గలుగును. తిలో తమం బెండ్లియాడుము. తండ్రి స్వామి యాచరియెనని నాకు బెండ్లి లేసితిని. స్వామిమారు యనుత్కమైపట్ల తోచుచున్నది. స్వర్గవిశేషములు నానిప్పుడే జేమియుం బెరియలేదు. ఇక నేను తార్యమవిడిచి పన్నాసికై తిరిగెదము వందని మొదటనే చెప్పితిని నన్ను చురపించి పడియము సేసితిని. మేమెప్పు లేదమోనవద్దు. కప్పదే లేదోపు చున్న వారను బాండాసంబంబున బలిపిరి.

పుత్రవత్సలుండైన బంధేవుడు వామరలుచిని విచారించుచు నాయనా ! నీవు కాండరవదకుము. తగవర్తనమెవ్వరును దుర్వకాదు. మరికొన్ని దినములు నిడికింపును. నీవివయమై మదం స్వామి భారానించి తెలిసికొనియెదనని నాకు బోయింది యారాత్రి వక్రపాణి వాత్సవన్నిలావము గల్పించుకొని నాయందలి ప్రేమాతిరేకం

లును తేసి పలుకెదలంగు రాగెంచి నార్థజ్ఞులందఱు వామందలికాపుండు మగల స్వప్నములో గవంబి కరువాక నాచరించవలసిన కృత్యము లన్నియు జోధించి యంతర్లీకువయ్యెను.

మనువాడు లేచి మునుపకుడు ముందుడు వార. కివచ్చి వచ్చా! వీరుబీదము స్వప్నకావ్యములో నెరవేరుచు, కొన్నిదిముందఁ ద్రావంధను. రాక్షసుండు స్వర్గమును ముట్టించి సహస్రాదు నక్షిణ కాలమునందలి దెగఁగిపోవును. అప్పుడు స్వామి గుడి వెనుక కొక విమానమువచ్చును నీవు పిచ్చానికి రానిమీద నెక్కిన స్వర్గమునకు జోగంధు. దానంతేసి ఆవృద్ధివేషములన్నియుం జూడగలగునట. ఈరాగున వ్రాక నాకు స్వప్నమున పారి యావతియ్యెను. కావున నీవు సంతోషముగా ముందును నాకు జోరించెను.

నేను నర్థి అవసరమువేచియంత ఆతడు వెప్పిన నమయమునకు నాగుడి యొద్దకు విమానము వచ్చిరిది నేను దిరోత్తమలో గూడ నదేవయాన మెక్కితిని. అదియు దృటికాలములో స్వర్గమునకు దీరికొనెపోయినది. మాతల్లిది వెప్పిన ప్రకారము మేము మొదలు నందనవనములో గొంత సేపు శ్రీహరితిమి. అప్పుడెవ్వరో కొందరు కాంతలువచ్చి తిరోత్తమ! యాతంజెచ్చరేయి నా భార్య నదిగిరి అదియు నవ్వరు నీకదాక పుట్టపురుషుని యుతరము చెప్పి నా పెండ్లిమీతాత నేను రావిలో చాలింటి! నీవు తిరోత్తమ యంతయున యిదియి. నీవను రానినీ నామహానలుని నిగ్రహకయ బేదను లేదని తోచుచున్నాడని నీవొ తిరోత్తమే యనుకొని యుటగిరి. కాదున్నా దీన నీవు గొరకయేని? నీవంతయు నీవును తగవలుతరము చెప్పితిని. భీతి! యని పలుకుదు గొంతసేపా దిలకకొలికితో నవ్వనములో విహరించితిని.

మేమియూర జూడనునన పశేనచున్నయు భగవద్భవప్రకారము మా కంత్రి నాకు బోధించియున్నాడు కావున కరువాక ఆలోచిలోనుండి పట్టములోనికి వచ్చితిమి. అప్పుడు వరువంతయు జనుకొన్నముగా నున్నది. సిరాబంకిముగా నలు మూలలు గ్రుమ్మరి మాతల్లిది చెప్పినరీతి ఆర్తివయస్సుమతో పెదకి సురద్యయొక్క గుప్తభారము గడగొని ఆత్మలన్నియిన దరావవచ్చెనది. అవ్వకవల్ల నెవ్వరును లేదు. మేమా భార్యమున రోగివైచు అర్చి దిశేషములన్నియుం జూచి మరల నా రావే బైటికి వచ్చితిమి.

నా వెనుకవచ్చుచున్న తిరోత్తమను దానములో వెచ్చదో విలిపి యీ యూరనున్న తిరోత్తమ అనుకొని యెల్ల రోహుని చోయితివని యడిగెనట. అదియు జాగ్రత్తగనెల్ల యుత్తరము చెప్పి నాయొద్దకువచ్చినది. విమృట మేమిదుపురము కొంత సేపు స్వర్గంలో విహరించి అటు పైన మరల నా విమానమెక్కి భూలోకమునకు

దేవు యందు నూ అతవాదియంటియొడ గొప్ప నిమిషముంటివి. అంత నొక్క నాడురయలుండలేని చూచువరకు దేవతాతేట నన్ను బట్టుకొని తీసికొనిపోవుచుంటిది. మీయెవరు నన్నెక్కడికి తీసికొనిపోవుచుంటిని అడుగుగా మేము దేవతాకంఠమునందు విండునియనతి స్వర్గమునకు తీసికొని వెళ్ళు చున్నారమనియెం తెప్పి క్రమంబున నన్నిచ్చటికి తీసికొని వచ్చిరి.

ఇదియే నా స్వప్నాంతము నేను యెంతకాచిన సద యిదియే. నా పూర్వ పుణ్యముచేత రెండువసారి జూతుట లభించినది. అప్పుడు దేవర వారి దర్శనము కాలేదు. అంతకన్న విశేషమిప్పుడు గలిగినది. వేరు గృతార్థుడ నవ్వెల్లకాని మిర్చుడు సుండురాగన అను గహింపుడని అనేక విధముల బ్రాసించితివి. నామలంబ్ధియువిని ఇండుడు వెలుగుపడుచు బ్రహ్మస్మృతి మొగము జూచి గురువయ్యా! వీరి తర్కితమును వింటివా? మిగుల విది. తమిగా నున్నారే? ఇది అంతయు నిక్కమే యగునా? వది కీరించి మాకాదీంపుడు. యు నాయాదాయుండు నవ్వుడు దేవేంద్రా! వీడెంతవాడు చాకున్న రెండుసార్లు స్వర్గమున కెటు వచ్చును. జగన్నాథస్వామికి వీని తండ్రి భక్తు రగును. వీని పూర్వపుణ్యము చుంచితే. ఈ యు తరము వీనిదే. ఇచ్చట మరలపోయిన వాడు కాదోలు. వీనినిక భూలోకమున కమపునుచి వదిలెను.

అప్పుడు దేవేందుడు గురువి మాకు మమ్మించి యోహా! హరిరయా ప్నాకుడైన వీనికి మనము పక్కాదనములు సేయవలయును. లేకున్న నాయనకు గోపము వచ్చుచు తన తల్లుల నవహనవచుచుచు యతడు నహింపడు. అతండులిగె నేని మన యైశ్వర్యమంతయు దృటిలో నుండును. పాపము తిలోక్తమైన వెష్కార జము నింద హెచ్చితిమి అనతి యైన దంతయును సత్యమే. సందుని దూషింపరాదు. కావున నిప్పుటి కెవ్వరు నవహారులు కాదు అవి వలుతును నా మొగదుపై దృష్టి జర గించి యుట్టనియే.

యరికా! వీవు చిక్కిలి పుణ్యాత్మురవు. మరియు మాకును బ్రతుకైన హరితత్తురగునాని కుమారుడవు. నెమ్మ గౌరవము లేని యందుంకి సంపదలయును. కావున నీ యభీష్టమైన లెక్కమొక్కటి దెలుపుము. దానినిచ్చి నీ వంసిన చోటున కంపెదమని వలుకగా మోట్లంటి. దేవా!

పి. హజ్జగంబులయెల్ల ముదమొప్పుచేయ
హరి కిగ్గణము నిందరయగంటి
- అట్టికి మమవరూర ర సురపురో
హతునితో నేడు లాషింపగంటి

అతిశయన్మత్సరాచార్యులై మిందు తి
 కృతుల సాన్నిధ్యములు బరయగంటి
 అమాత్యకృతవృత్తి పరిపాకమునగావి
 గనలేని స్వర్గము గాంచగంటి

గ. అందమునకెన్నగా నిరమావరయన
 బరగు నర్చరజాతి వైభవమునెం
 జూచి యానందమును గంటి శోభ్యముగను
 శ్రీజగన్నాథ సత్కృపార్పదృష్టివంస.

తిలోకాధిపాదులైన మీ దర్శనము తొలివది. ఇంతకన్న వాడు మించిన
 యభీష్టమేమి కంటు. అయినాని గోరికొనయెడను. మీ లోకములో నేను జూచిన
 వస్తువులలోనెల్ల సంగీతవృత్తము మనోహరముగా గనబడినది. దాని భూలోకములో
 వ్యాపకము చేయవలయునని యుత్సాహముగా మన్నతి. ఇదియే నా కోరిక. మరియు
 నా భార్య తిలోకమవలె నుండెను పాపిని యావతియైన గదా? ఆ నిదర్శనము
 చూచుటకై తిలోకము నొకపారి గురువడికి రప్పించెను. యాచి నెంతసేందెడను.
 ఇంతకన్న ఎక్కువయు వక్కరలేదు. మీరయందుండినది అలానని పలుకగా దేవేంద్రుడు
 మరల నా కిట్లనియె.

దుదికా! నీవు కోరినది యశార్యమైవదియే యానమ పీకెచ్చెదమని పలికితిని
 కావున మదియొకరాగన జేయుట కగదు. నీ నా చిత్తమును భూలోకములో నీకిష్ట
 మెసలేట పాటము. అది వృత్తముగా చెరిగి మనోహరముగా బాగుచుండును. పుణ్యా
 త్మలు కానివారికి దాని గానమేమియు నివలందదు. వారి కది కంటక శరవృత్తాగ్రుణ
 తోచుచుండును. పెద్దకాలము పుడమిలో నీ పేదన నొప్పుచుండును. పుడమిలో బుష్క
 పాపవత్సల దాని మూలమున దెలియబడునని ముకుందు నవ్వుతే యా చిత్తము
 తెప్పించి నా చేతికిచ్చి రోహద పరారమంతయుం జెప్పెను.

మరియు తిలోకము మాల జాపకము జేయగా నచ్చటికి రప్పించి తిలో
 కమా! నిన్ను నిష్కారము చూడతివి. నీ మాటలలో ననన్యమంతయును లేదు.
 నందుడు చెప్పినది సైతమును సత్యమైనదే! ఆ రుచిగను మనము లేనప్పుడు
 భార్యతో గూడ నీ లోకమునకు వచ్చి క్షిప్తంబెనదు. నీ భార్య పేరు తిలోకమయట.
 రూపమున నీకును దానికి నిండుకయు లేదని లేదట. దానిని జూచి యచ్చటి వారల
 నీవేయని క్రమమిది. ఈ రహస్యమంతయు నీ యచితువైదవ చెలిసినది. నీవు రింతింప
 కుము. ఓన్ను జూక వలయునని యాతడు కోరిన రప్పించితివని పలుకుచు నింగు
 రిదియే యచ్చటి తిలోకము యని నాకు జూపెను.

నేను సానుకముగా జూచితిని. అదియును ప్రేమాభివ్యయమును తెలిపెను. చూపుచు నాపై బరిగొంపుచు అయ్య! నీకు నమస్కారము. నన్ను రక్షించి నా నింద బాపితిరి. నీ యపరాధమునకు బ్రతి యెప్పుడును జేయలేను. సంతకము నీ స్మరణ జేసికొను చుండును. నవ్వునుగ్రహింపుమని యెల్లారు విన దేవతలో నున్న గొనియూడినది.

నేను రాని మాటలు విని మిక్కిలివిస్మయము నొందితిని. అని తెప్పి అహో! ధీ తిట్టి హయావారో యాచిరివాచని పరిహాసము సేయగా ఇంద్రుని నవ్వుచు బాను. నీవి మాటాడిసంధులను నాకు మిక్కిలి వింతగా చున్నది. తిలోక్తమగుచేసిన దేవేంద్రుని నభిలో బుద్ధిమంతులకై నమమానభూతులగు బృహస్పతి వినుచుండ నవత్య మాడి నమ్మించిన సాహసురవృత్తి. తిలోక్తమచేసిన సాహసమునకు వెలుగుపడుచుండివి? యెంతకైన సాహసులు మగనాడు గాని యాడువారా? ఆ తారకవృత్తి మానక విరా రింపవచ్చు కదలాయాకథ తెచ్చుమని యడుగుగా రుచికొనితినియె.

చంద్రదేవ! వినుము నన్నట్లు సుతియంగిన తిలోక్తమం జూచి నేను సుతినహించెమి సూరింపుచు నన్ను నీ వింతగా బొగడులకు నీకు నేనేమి యుపకృతి జేసితిని. ఇరిగిన యారాధము జెప్పితిని కదా! దీన నీ సౌజన్యము చేరుదునున్నది. నీకును నా తారకకునింతయును దేవము లేదు. నీ నామయాపంబుం సామ్యమును బట్టి నీకును మాకును బాంధవ్యము గలిగియున్నది. దివ్యరథన మెవ్వారికి ముదము గలగ తేరుదు? అని మదియుం వెక్కుగతుల మరల చూచియిందితిని. ఇంతతో దేవేంద్రుడు నన్ను జూచి చురదా! ఇక నీవు పోవంసిన కావు తెలుపుము. దేవదూతనిచ్చి మంపె చును. తిలోక్తమా! నీవిక నివాసమునకు బొమ్మన. పరికిన నతిలోక్తమ యెట్లకేం కావదోము నుండి కదలి నదువునదును వెల్లిబొమ్మనమిద నన్ను జూచుచు ప్రాణంబు లన్నియు నీమిధినుంచి పోవుచున్నరావను పంజరజీని యింటికి రోయినది.

దేవున వారోచించి దేవా! భూలోకములో నాకు బ్రాణమిచ్చుదు గౌతము భనునాడు గలడు. వాడివృద్ధిచేయుదునో నన్నుచ్చల విడిచివచ్చునట్లు పీడూతం కాఁ బూయవలయుమని కోరితిని. ఇంద్రుణాకని యింటి బృహస్పతిని బ్రహ్మహర్ష కముగా పదిగి తెలుసుకొని కదూతంబో జెప్పినంత వారు నన్ను గన్నులు మూసి జొన్నుని తల్లిదండ్రో భూమిలోనున్న ధిల్లినగరంబువలం దీసికొనివచ్చి యొకయింటి ముంగళ విడిచిదోయిరి. వేమచు గన్నులు తెరచి చూచువరకు నాయాంటిలోనుండి నా మి తుండు గౌతముడు వెలువలకు వచ్చెన. వానింజూచి నేను గురుతు పట్టితిని. నన్ను వారానవాయువల్లదేక విక్రమముగా జూచుచుండ వేమ వానిం గొగళింపుకొని పేరు దెప్పితిని.

వాడును కమ్మరి వానందబాప్తుమణిగార నన్ను తెదకదప్ప గారాలింగ వము దేసికొనియెను. ఇట్లు కొంతసేపు మేమిరువురము నవ్వోపుచున్న సంతాకతోతూ హంబులను మేనులునుంచి కంఠంబులు దగులికవార వెల్లతెలు సన్ననిమేలుండున గుళ్ళున్నవలు దేసికొంటిమి. మేము విడిచిపోయినది మొదలు నాచేవరకు జరిగిన కథంబ్బియు నొంథోరులు చెప్పకొని యవ్వరే యర్చకుండి బయలువెలిరి మా రోమునకు పోవును నీయూరు జేరితిమి. తపవాతకద నీమి యిరిగినదేకదా? ఇదియే వావ్వత్తాంతము రైవికృత్యమువలన ప్రాణకుర్చుచున్న పిన్నునందర విర్యుటం గంటి ను పిలుకగాపని యందరు వాళ్ళర్యపరాచారివిరికంబు లేకును యిదిగని యవ్వప్లమును వేరొంగుల కొగదబొడంగిరి.

అప్పుడు చంద్రదేవియు భాగ్య వారి ఆర్థ్యా! రెండుభిస వోడికి వెండు రుద్రంపటంబు దేవకంఠా రతిసోభిల్లుంబు లనుభవించిన నీమ మాచంద్రు మమ్ముని యుండును? నీకొరకు మేమూరక పెక్కిరుములుం గుడిచితిమి. ■ తిరో క్రమ నిర్వర నుండునీయదు. ఎప్పుడో మరల స్వర్గమునకు దీసికొనిపోవుమని రోచుచున్నది. నీయట్టి ప్రాయశ్చిత్తుండెను చెప్పమని యడుగులయు దానిం దనికం రోదాచ్చు నిట్లనియె.

కోటి! నీవెప్పుడు నట్లు తలంపకుము. మీరు రూపంబున కేవలంకలను మించినరాదు. మమమ్యంబు మానవశాంతలు భార్యలైన యుక్తముగా నుండును. తిరో క్రమ నన్నెప్పుడు స్వర్గమునకు దీసికొనిపోవదు. అపర్య గతింబోయినది. స్వర్గమునకుపోవు సామాన్యులను కొందఱు యేమి? అప్పుడు యవ్వనమయమగుమక నీనాటంకముగా దెలిగితిమి. కాని యాతరఫమయములందు నిల్చుచుని యవనుతిరేక గాలియెనం గదలంబు మీలేదు. ఇక మిమ్ములనిడుమన, మామము కేయాయన్న చాక. మీరు నా తెవదిన తాదలం చలంతకొనిన మగుల భాగ్యగురున్నది అని ముకురు వారి విరువురను వేసవేర నన్నున తేచ్చుకొని మస్సలంచుచు వాచుపొందిన దుఃఖమును పోగొట్టెను. తరువాత విజ్ఞానయోగిగానన్న తపకల్పి నవ్వటికి రప్పించుకొని యత నీకి దనవ్యక్తాంతమంతయుంజెప్పి యంతింకనూని యానందము గలుగజేసెను. పిమ్మట జ్వలదేవియు చక్కంగదునికి నతనివ్యక్తాంతము దెలుపుచు నతంబాశ్చర్య లయించుద దాని భరింబెడు దుష్టలు చూపించి నమ్మకము కలుగజేసినది.

చక్కంగదుడు వానందరిని తనదేశములో నుండుమని యంత మోక్షితి మాలోనియెను కాని దుచికుండు కండ్రియాత్మవలన దన జన్మభూమియగు జగన్నాథము నవే యుండుటను సెక్వయించుకొనెను అంత చక్కంగదుడు వాటికందరికి దగు బహు మధులుజేసి చంద్రదేవియు బుత్తికపంబోర కొన్ని గ్రామంబులరలముగానిచ్చి మచ్చికతో నప్పురపు కచ్చటికి వచ్చునట్లుదలంచి యనువాగభూర్యకముగా బంపెను. చంద్ర

లేఖకు దిలోత్తము గాంధర్వవివాహమున భార్యలుగా స్వీకరించి నచికుండుకొలుక నోకనెక్కి చారంచలతో దామరంబ్రపురనగరమునకుపోయి పుత్రికావిమోగవింతాకుం స్వాంతుడగు శుభసేనముదారావకు దమోకంబెప్పు ముప్పుగొను సంతోషముతో గొన్నిదినము లందుండెను. అందు పూవుచోటి చంద్రదేవం గంపికొని మిగుల నాడరించినది.

శుభసేనకు పై తపిముడు దావున దనభాజ్యమునకు తుచిననే యధీశ్వరునిగాజేసి పట్టముగల్గెను. తుచిండు శత్రు రాజ్యమువచ్చిన తక్షణము గౌతమునితి మంత్రిత్యాధికారమిచ్చి యభిషేకిగాక యొక చక్కనకన్యంబు పెండ్లిజేయించెను. యది కుడు స్వర్గమునకు తెచ్చిన స. గీతవృక్షబీజమును శ్రీజగన్నాధములో పాన్వమిగుడి యాచరణతో బాళింపవలయునని యుజ్వాహముగలిగి రాకనాడు యువువుతాదర్శలు గొలిచుడు సేవింప జరుగంగలండు. శో వెక్కిరి జగన్నాధమునకుబోవుచు నొకవారి దాఱి సిన్న సేవు చుచినచోట జనజేరి.

మనునాడు బయలు వెడల నమయములో గావచ్చుబీజము మిక్కిలి సూక్ష్మ మైవది గనుక పెరిలో నవలించబోయి బియ్యంబు వేరి విడిపడి చతురాల రాసికొరకు వెన్నియొ పరుక్కి ముట్టచేసి పెదబిగిని కనబడినదిగాను చుచికుంతుడయిన తుచికు డప్పు గాఢాపి యంతయు సీవలలించి దానికిజేయవలసిన లోప ద్రుమ జేయించెను. అప్పుడది మొంతెత్తి క్రమముగా బెరిగి వృక్షమయివది. యదిశతకకదనే మందసోదములు గల్గించి సంతకృష్ణున దాచుచున్నది. తిరువుతుదాఱులతోనచ్చి యర్చకు నెవ నించి క్రిడించునాడు అతడు పెద్దకాచు పుడమిసాలించెను.

గోపా ! నీకు కనబడినదాని మానంగీతవృక్షమువలనంబు జనించినది. సేవు మిగులపుట్టాకృతపు భావున నీ గీతము వివరించినది యెవం బాపాట యేమాత్రము వివరిండు. అతడు వివరింతువాడ గలవత్త. తమమెవరి లోనను. అవృక్షము నాటి నేటికి పెను సంతకృష్ణమయినది దానిస్థలాంత మెజింగినా రెవ్వరు నిప్పుడు లేరు. మహాపీఠుచే నాడు బెరినయ్యె నీ. తమ బుద్ధి ప్రదమయవదే. పీఠనాటికి నభివృద్ధియగు ఇప్పుడు సీనులయము తీరమా? యది చచ్చినదియ యాగోతకుమారుడు సంతించుచు నయ్యా! పీఠుక్కడకు వాచుండు బరిపూర్ణముగా నుండినప్పుడు నన్ను దురితములుంటవా! తుకత గాకు మిగుల సంతోషముగలుగజేసినదని పలికెను. ఏమట్లు కుడించి గొంత పిక్రమించి గోపాచండు నావది యొక్కొని బోడరా నర్చకు గదలి క్రమమున వర్ణనామృత దువాయ మతిలేదని.

కాశీమజిలీ కథలు

రెండవ భాగము

17 వ మజిలీ

వడియేదన మజిలీ ప్రదేశము గొప్పప్రజాసము అందు విశాలముగానున్న సుత్రమున బసలేసిరి. స్వాములవారు స్వామముచేరి జపముజేసికొనుచున్న సమయము నందు శాపముడు పురవిశేషముల చూచు అత్యర్థముతో నంగడికి బోయెను. ఆ వివరి మార్గము మిక్కిలి విశాలముగాను రహస్యవస్తువులు గలదిగా నుండుటచే నచ్చవేంకటం బాచి క్రమక్రమముగా దూరముగా బోవుచుండెను. పోవలసిన బ్రహ్మపుకొట గనబడి నది. అది మిక్కిలి యెక్కువ బొడవుగా మండుటచే రాసియు నిలిగివారంపుకో బోయిన పెద్దతగవు నట్టివది. మరియు శోటమును బోయవలెన నచ్చటి వీలం బుయ్య నవని పాక్షికమున కచ్చెరువు గల గడిసినది.

మరియొకబోట మందివరులతో నిద్రముగావెదిన హంమన భాగిండుగా నిద్రపుర నినుమగొలువలతో ప్రేరిగర్చియొందరి. వారినిబట్టి చిరకాలమెను నీచిందిన మనుష్యులవలె నున్నాడు. ఆ పక్కనున్న శిలమీద "దుర్గసుండు బుద్ధివచ్చువని" యని బ్రాయంబుదెయున్నది అవిశేషముజూచి శాపముడు అర్చనమున్నచేసి ప్రేరింగర్చిన పురుషులెవ్వరనయ నేమితప్పదేసరవియు నడిగెను. కాని యెవ్వరను తెప్పినవారు లేకపోయిరి.

అచింత పలుచూచు వరికోరించి వాడు కడుచేగముగా సుత్రమునకుబోయి బోజనముచేసి తనరాక సరికొనియున్న మణిపిడునిగొంచి నమస్కరించి యెదుర నిలువబడినంత సమ్యక్తి కోపము శుకమైన స్మితముతో నిల్చియె. శోపా! నీకొంతభయము లేకపోయినదేమి ! నీకొంతెంత సేపు కానియుండను. ఎప్పుడైతే బోయితివి ? బోజనము మూట మదరిపోయితివా యేమి ? యెద్దిమోయొకగొడవబెట్టుకొని తిరుగుచుండువు. ఈ దినంబెదియేన వింతగవంటినడిగిరా చాలలేదెమ్మ అని పలుకగా వాడు గింతక సిగ్గుతో నవ్వుతో నిల్చియె.

స్వామి! మేమి బోజనముకొరకు మీవెంటి వాడెను. దేశ విశేషములందు కలంపుకోగదా వర్చితివి. మరి వానింజూత బోవక యేమిదేయుదును ? ఈపటలము మిక్కిలి పెద్దదినుండి. అంగడిలో వెన్నివిశేషములు చూచితి ననుకొంటి. ఇందున్న కోటలో దుండుగు రాసి నివసరకు మనము చూచియుండలేదు. అకోటముంధర

మంజుమూలో నినువ్వర బుతును సమమనములతో దండెందుగా ప్రింగెదరి. వారు చచ్చిరికదా వానికరితములు చెడక దిరగి మరై యున్నవి? అది దుర్లభము యిట్టి వచ్చి పనియట ఈ దీక్షమన నేరజారు ప్రిక్షమలలో సరిమిక్కిలి యెచ్చురము గలుగజేయుచున్నది. వారెవరు? ఏమితప్ప జేసిరి? ఈవృత్తాంతము ముందుగ తెప్పకరప్పడు. నాయందు గోపము పేరుకుడు ఈకర వినివరదురాతగాని వాకు లోకమును దునింపదని పారంబులైతిడి యెక్కుడు దీనకర్ములతో వేరుకొనుటయు నయ్యతివ్వంగవుండు నవ్వరు చిట్టయి.

నీవు వాగుదేసివచ్చుదే ఎదిరిమా గొడవతో వచ్చెర వనుకొందవి. దాని వృత్తాంతము తెప్పకరనే నే వెక్కపిరిపోవను లోకము జేయుచు. సాహసముగా చెప్పెరననివరికి యెట్టికేతు వని నొప్పించి లోకనాగంతరము నొకరొట సావధాన ముగా గూర్చుండి యమ్మాడక్క ప్రభావమున దర్శిత్తాంతమంతయు గరకరావలం కముగా తెలిసికొని యిట్టి తెప్పకొడంగెను

ధర్మ పా లు ని క థ

తొలి పూజనదోంబున ధర్మపాఠంరవాణ విసరకర్తుడు విజయకేతు రగు ముక్తుకౌశాగూడి కౌశాలవిరుడువృద్ధులైన రాజరాగి జేసికొని ధర్మంబున రాజ్యము సేయుచుండెను. అతనిపత్ని సుందరి. ఆసుందరియు బతియెడ భయకతి వినయ విశ్వాసములుగలిగి సతీరత్నమియకేరియు దప్పక పల్లదునకు కృతజ్ఞతేయు రుండను. అతతోకనాడు పేరొంగుమంది ముక్తుల విజయరంజూరి రాజులకు దండ నీతి నెరింగిన గలుగులాతమేమని యడిగిన నందు ముందు కెండ్లవ ము రియిన విజయకేతుడులేరి నమస్కరించుచు దనకు బ్రధువృనందుగల వినయవిశ్వాసములు తేట బడువట్లు యుక్తియుక్తముగా నెట్టినియె.

దేవా ! అగ్నికోరితముగాక హేమమ ప్రభావించనటు నీతిపాటవము లేని వాని బుద్ధింపవామక ప్రైయముడును బుద్ధిజునులేని వాడెంత యొప్పుకుడె నను పర్య తమువలె దనవి తెక్కిన వాడైనను గు రెడుగకుండును సాధ్యసాధ్యముం వికజించి సకరుడు సమర్థుడు కానేరడు. నియములులే వ్యాపారుల జర్జితేసుకొనదేనిని లనులు స్వీయముగూక సమమానంతును. అదియుండగాక సరసయ జ్జలోనై వెలుల వరింపను. అది కాంత కావలగునకదా స్వేచ్ఛాపాపమై సర్వవ్యాపారముల యందు సంరచుగుదురు. విర్యవ్యాధమైవర్జిత మభయలోకముం రావిచెడులదేరాక

రాజునుగూడ దెప్పమను. కావున నాగమహిమమునూరి వడివిరేసి తోకయొక్క నులు ముగా జరుగును. తైలంబరక్కంబు దెలిసికొనుటకు శాస్త్రవఘువ్వు తిన్నమైచి కదా? విశాలమగునేతములు గలిగియున్నను అదిలేని వాడర్థదర్శనము. అ గ్రుడ్డివాడేయగును. కావున బాహ్యవిద్యావ్యాసంగముచేరి రాజు కులవిద్యయైన దంధనీతి సర్వసంపదలయు. రానందేని విక్కిలి త్యాగిగలిగి సంకల్పసేద్యుడై ప్రజలచేతవదలుకొని నులు ముగా రాజ్యము పేయును. ఇట్లే దంధనీతివంప గణానూతనమని విజయతేతుడు చెప్పుగా విని రాజు సంకసించుడు దధువార విహరద్రుని మొగము జూచెను.

అప్పుడు సంకంఠత దుర్మయోపాధ్యాయుడుగు విహరద్రుడు లేచి రాజుగారికి మొక్కుచు లేచా! మరీమహిమముగూడ నవదరింపుడు. తోకములో బెనాను గ్రహమువలన నెద్దియేని యొక్కర్థము గలిగివలె దూర్వులు దాంబికవదనముందే బ్రతువుల బ్రతుపెట్టి స్వప్నయోగకర్తమును పెడిటికొనుచున్నారు మరికొందరు యోగులముని శివాయోగోపనితనులదీని యనగనవేతము జూసితిమని చెప్పుచు నానా పాశమునుమౌక్తము విడువలేక సర్వస్వమును సేర్వకరింతుడు. కొందరు మునియైనను కలవరించెయరుదురునియు కొందరు శస్త్రములేకనే కళ్యాణం సంపాదించుచునియు నీ నీతి వనేక విధముల దాంబికమందొప్పు రాకం నమ్మించి వారు చెప్పివల్ల కలుగుచు యందురు.

ఇప్పుడు విజయతేతుడు చెప్పినదంతనీతి యట్టియే చెప్పినదే. అందరి విషయములను సంక్షేపముగా చెప్పిన నుడు బ్రహ్మచారి అస్తివడి దంధనీతి అను నానుమందే రాజ్యవిద్య నాచుగవిధముగా చెప్పుచియున్నది. అందు ద్రులు వారా నిర్విక్షకులు మూడును గొప్పవి వానిచరణములకంటెండు. నాచుగవది యగు దంధనీతిని విస్తుగువుండు సంక్షేపముజేసి యారువేలశ్లోకములుగా రచించెను. అట్టిరాచి వర్ణయ నము లేయనునగురా వీరియల్లిప్రాయము. అలాగుననే చదువుదము. దానికొకట కట్ల శాస్త్రముగూడ జరుపవలయును. ఇదియంతయు దాల్చియగువరకు ముడిమియేచవచ్చును. మరి సుఖపరలు యెన్నడు?

మరియు రాజునూరు దుదయించునలేచి చంకరావనము లేసికొని ప్రవరము భాగయిన వ్యాయవ్యయంబులం దెలిసికొనునీవది ద్వితీయభాగయిన సన్మోక్షము గలహిందెడి ప్రజల ముషవరములందే చిర్తముల దాపింపవలయును. తృతీయభాగంబున వీరభటుల దిగ్విజయయాత్రాచిశేషములు వివరయమును. మరియు స్థావరలోక నాది వ్యాపారములందే ముగియమగదా! చతుర్థంబున వర్తగ్రహణమునను లంపమున మంత్రిలింగలేతకు మహాయాన మనుభవించవలయును. షష్ఠవర్తగమున మంత్రియైనను విహరద్రుని జేయదగినది సప్తమమున జరుగంగల ప్రత్యుషేషణయగును నెందవం

యను, అష్టమమున రాత్రి కమలంక ఈరీతి పలు మ్రోవదగినది. మఱి రాత్రి ప్రథమభాగమున సంధ్యోపాసనయు గూరపువ్వుపంజాగము ద్వితీయభాగమున శ్రోత్రీయమునై భోజనాంతరము స్వాధ్యాయము అదుపరయును కృతీయము మూర్ఖమోషమునై గడువనయును. నిత్యుపసరములగమల సిద్ధ తిరుగా వస్త్ర భాగమునలేని శాస్త్రనింతయు గార్యనింతయు చేయవలయును. సప్తమమున దూతాది ప్రేషణము. అష్టమమున బురోపాధి పువ్రంజము దయచేసి స్యవ్యవసాయం తెవ్వను పోషము రానము తర్కము చేసవలయును. దీపకంతయు బంగారమే కావలయును. బ్రాహ్మణులనుగా బ్రహ్మకల్పము పేరి బాసమిచ్చినవో వైశ్యర్యములు వృద్ధియగును. అంతకు మున్నెచ్చటను రాసమువచ్చును పుత్రవంతులు పేరికిచ్చిన సకలార్థవస్తులు పొందునని యిట్లుపలుకును గిష్ట పట్టుదురు.

ఈరీతి రాత్రియొక్క మ్రోవయు పడి మఱియులేకపోవును గదానా ! వాడు రాష్ట్రమునేమి రక్షించుకొనును, రంధ్రనిక్షిగించును పిన్న రీతియైది. ఇద్ది శాస్త్రము ననుసరించినగాని సంపదలు పొందవలె అది వట్టి ప్రయత్నము. లోకమువలననే యను భవము తెలిసికొనదగినవిగాని శాస్త్ర ప్రయోగములేదు. కేవల సహితము తర్కియొక్క లాభలేక సహాయముగా కాదు గుడుచుకొనుండును. నావైన యేర్పేషముగా నిండ్రియముఖముల ననుకరింపదగినది. పునరాదిరాగంబు ఇయింపదగినది. అరిషత్వ భవము విడువవలయును సుఖముందిచ్చ యుండువాడు అని యుపదేశించి దీని వదిలితలు గూర దీపాణులలో దొంగిలింపిన భవములకు యేకమపాలు తెయ్యదన్నాడు. మీరీ మాలయే ! పరాశర వ్రత్యులు మృతము చెయ్యబడిరావ నిరీచిరా ! శాస్త్ర ప్రకారము వాయుమాత్రము నరచిరా ? సుఖదీక్షులు మరీ మృతము కప్పినయో ! కావున దీనిలో నేమియునులేదు. వాన ! నీనిది వాంఛితపు మూలలు వమ్మకుము. ఉత్తమశాస్త్రిని చుట్టితివి, తొల్లిపాయమున ముంపురికము నవలక్ష్యార్థము గలిగి యుండివి. ఈ వైరిమూల ముద్వివర్జనగూఢ ప్రయాణమునకు భోజనము, నీకోక గృహములోనున్న భవము మూడు తరములార నరవదును. పెళ్ళెం రాజ్యలార మంతయు సమస్తకను వానియునులేది. అపృథంబులీతియున్న కర్మాంతకాంతలలో గ్రహింపుచు సంగీత పానగోష్ఠి శేషముల కరిగారమును పార్థకముని జేపకొనుము అని బోధించెను.

ఇట్లు ముక్తులిద్దరు సువన్యసింహిన విని యారాజు బంధంపహర్షకముగా నవ్వెడు నోహో ! మీరిరువురు హితవంశము చేయవలె గురువులయిరి, మీ యుప న్యాసము శ్రవణానుకూలముగానే యున్నది. అని చెప్పెడు లేని అంతటికో నర పాలించి యంతఃపురమునకు పోయెను. తరువాత గవలక్రియా భవనమున విహర

శత్రుడు సంతకము రాజసూయోదయే చేయించు గ్రహమున నతని చిత్తము నిజాయితీయగు జేసికొనియెను.

క్రమక్రమముగా ధర్మపాలుడు విహారభద్రుని యాలోచనకు లోనము రాజకీయవ్యవహారములన్నియు వతఁగీత వేయించి విజయతేజుని నెందుతేనియు మన్నింపక రాసు సంతకము సంతకరమున గాంధీవరోగములతో గాఢమైన రేయించుండెను. అవిద్రవమంతయు గ్రహించి విజయతేజు దొకవాదాత్మగతంబున నిట్లు తలచె. ఆహా ! యాహా మిఁకల మూర్ఖుడను మీ మాటలదే తెలిసోపుచున్నవాడు. ఈవాడ దేవులుదూర మార్గమునీతిని గనబడుటలేదు. పూర్వమువలె నాతో నప్రయత్న మొనర్చుడు. తన్నె తిడుచుడు. నాలో రహస్యములు వెల్లువల మనివేసెను. మంచిపనులకు నన్ను ఏమొగింపక నీరసార్థములకు బంపుచున్నాడు. నా కుశలమేమియు తెలిసికొనకు నాపన్నులయిన వాఁని మన్నించుటలేదు. నా క్షత్రపుంయొక విశ్వాసము జూపుచుండెను. నామూలకు బ్రత్యుత్తరమయిన నీయదు. నేను రాష్ట్రసమస్యను మఱి యొకటితో వేరొకరిని నిందించును. ఇదియంతయు విహారభద్రుని యుపదేశమహుడయిన గదా ఆహా ! దిత్తజ్ఞానము పుష్కలమైన నప్రయత్నము రాజాకు బ్రయోగమగుదు. సమర్థులయినను దబ్బావలపిచ్చుకులయినవో ద్వేషులగుదురుగదా.

శ్లో: సుంధాపుత్రుషోకే సతతం ప్రియవాదినః

అ ప్రియస్య సఖ్యస్యవ్యక్తాకోఠాద దుర్లభః

అనినట్లు ప్రియవాదులవేసిన గంధ గాఢ య ప్రియమును సవత్సమవగు వాక్యమగును జెప్పరాదును నినువాదము గూడలేదు. ఈతని రాజ్యము స్వర్ణకాలము లోనే క్షత్రపుం యదీపము కాగలదు. వేదేమి జేయువాడు. చిరకాలము నుండి యాశ్రయించియున్న యా దివాణమును విడిచిపోవుటకు సునహిస్తుకున్నది. కానియు నేదేమి వోయ మిచ్చుక మూగవానివలె వెల్లొ కాలము వెళ్ళిందెడనవి యూహించి యారీతినే నడుచుకొనుచుండెను.

అట్లు ధర్మపాలుడు కామనలుతుడై రాజ్యమును దుర్బలైతి యదీపముదేసి సంతకము సంతకపురమందే వసంపుయం నొకవాడు తోడదేవు రాజయొక్క మంత్రిత్వమును దుర్వసితుకమనాడు గూడ పుత్రమంతో గూడికాని కౌలంబినిచ్చి మిక్కిలి విచిత్రములను గ్రీతంలేక విహారభద్రుని వశము చేసికొనెను. ఒకనానా దుర్వసితుని వెంటబెట్టుకుని విహారభద్రును నాధురకువచ్చి రాజనకు వానిం జూపుచు నిట్లయె. ధేవా ! ఈతడు తోడదేవు రాజయొక్క మంత్రి చంద్రపాలితుకునువాని కుమారుడు. దుర్వసితుకమనాడు ఏను మిఁకల తామడు. రాజాతోద్దేషించి యెవ్వల నైన గొలిపుదేయుటకు వచ్చెను మహారాజ సహజత్రుడుగదా ! క్షత్రపునకు

శత్రువు మిత్రులగు వికారవల్ల యోహానాదేవుని మనయొద్దను వచ్చెను. వీడు పెద్ద ముగ్ధులయందు బ్రవీణుడు. మౌన క్రితయందును మేయందును వికారిగం పాటనను మఱియొకరిలేదు. వీరికి మన యోహానాదేవుని దగ్గర యుద్ధోగ మిప్పించుచున్నాను. వీడుండినచో శత్రువులు కయవకును. దురద యిప్పుడో జోరించుచున్న వివర త్పరుని మాటలువిని, సెలించలేక కెంత ముగ్ధియగు మాయజేతుండిట్టియో, నరేంద్రా ! నన్ను మీ కేయలోకము నడుగుతున్నాను వాకు వివాహము మీదగం వివాహమూలకంసీమక దెప్పుచెప్పుము. యోహానాదేవునియనుచున్నది. నుండు. వీడు మనకు సహాకరుడును రోకరికప్పు చాజుగారి ముగ్ధియైతడు అట్టివాని బడి కుండు గోటలోనికి రానియ్యదువా ? వీడు పశుకగుట్టు తెలిసికొనుటయు వచ్చి యుండవచ్చును. ఉద్ధోగపు సేవమున గొప్పరిమణులందీ రహస్యములన్నియు తెలిసి కొని వెళ్ళినచో మనమిదేయగును ? మీకు నామాదేయము హితముగా నుండవు. నీతిమాల రంపెట్టననిన బడికేయగదా ! నీతికాస్త్రములో శత్రువునకునాకు వచ్చిన పుడు వానింబట్టుకొని బండ్లగొనమున మంచనలయనని యున్నది మీ పెదముగిరి యధికంతమున కొండలుడనా ? నేను చెప్పుననినమాట బ్రవీణుడు. కరుణక మీ యుద్ధము వీరిని నూత్రమవమ్మి విడిచిపెట్టగూడదని మమ్మాడు జరిగెను.

అప్పుడు వివరత్పరుడు పశువు వచ్చుచు నోహా ! ఈశండు రావకు కేయముగోరువామను మేమందరము కోరనివారము కాలోలు. ఇక విమర్శించుము కొనియాడకగదా ! నేను జేయదానినపని కాకకల వీనికి సహామము, కానిమ్మి దాన నాకు తెలిసివుండెడి యేమియున్నది. మనగుట్టు తెలిసికొనుటకు వీరడు రావలయునా ? కోట నుట్టించుచున్నాడు మనగుట్టు పెరుగును జాకోలు. ఈదుర్మంత్రములలో బ్రయోజనములేదు. వీరిని మనయొద్ద పండుకొనకతప్పుదు. నేనరయసా ప్రసరిచ్చితిని. వివరంన మనకు శత్రువుల మర్మములు తెలియవచ్చును. అవి విధియముగా బండుకున్న పెద్ద ముగ్ధిమాటలు కావనలేక యోధాత్మివారి యందులకు వచ్చుకొనినట్లు సూచించుచు సంకాపితమునకు బోయెను.

అప్పుడు వివరత్పరుడు విజయజేతు నాకేపించుచు యుద్ధవీరుని దనుకు సహాయముగా నుండువల్ల యుద్ధోగమిచ్చునట్లు వ్రాసెను. దుర్వినికుడును క్రమం గాన వయోస్థానములో న్నగేయతయు వాతో సప్తయ్యనవయసును మిక్కిలి యుత్త మములని చెప్పి యతని చిత్తమును దదాయత్తమునట్లు చేసెను. వాని దుర్వృత్తి కుద్ధోగించుచుండ వాస్త్రాంతమున మౌన క్రిత యిచ్చెను. దోర్మము కన్నాకల మగుటచే దానిమాట బ్రవీణు ? పాదగోష్ఠియన్నిటిని మొదలకే కదా ! వాని పుష్పి రోకము నును న్యుజివదుప్రయోగము.

ఈరీతి గ్రహుక్రమముగా బ్రతులు భయముచిదిచి దుష్కర్మపాపములకు దొడంగుచుండిరి. మందలించుచునే దేహింజేరి బంధువులున్న వనశ్చేత్రాదులవారింప దొడంగిరి. రానంతేని ప్రజల కొందఱులకు గంహము గరికమయియి. సర్వ లాభము తర్కముల విడిచి సంకతురై ప్రవర్తించుకొనిరి ఆరీతి రాజ్యంబంతయు గ్రహుక్రమంబున క్షీణరకతు వచ్చుచుండుట జూచి దుర్విసితుడు మిగుల సంతసింపుచు రహస్యముగా దవదేశమునుండి యుత్తరవత్సరముల బెప్పించుకొనునందెను. విజయశేతుదొక నానా రహస్యము తెలిసికొని యొక యుత్తరమును పంగ్రహించి రాజునకు జూపించి దుర్విసితుని కుచ్చిత మంతయు తెలియజేసెను. కాని మహాపాప మత్తులకు నా రాజున కతనితోడ యేమియు రంజెక్కినదికాదు.

దుర్విసితువా పట్టణములో నొకదోరి స్థలము సంపాదించి రాసెనుటను నిన్నురమగు పహాచెట్టి రహస్యముగా రాసెటని సేరం జేపుచుండెను. విజయశేతుదా వృత్తాంతములఁ జెలిసికొని పట్టణాంత పట్టణపాషి ముసందర్శిల్లు వ్రాసెను. అమ్మా! నీవతి విచారకర్తన ప్రారంభమైన రాజకంఠముదేమియుఁ జూచుటలేదు. రాష్ట్ర మంతయు దృష్టమై నింపుదున్నది. అది ముంఠాక క్షత్రవశపాతి యగు దుర్విసితుని దెచ్చి యింటిలోదెట్టి. వాడు కుచ్చితవృత్తాపారమున నుండి రోజు రోజునునుండి సేనా రప్పించుచున్నాడు ఎప్పుడో మలాత్తుగాఁ గొట్టి బట్టుకొందురు రాజ్యాధిపతి కాక మానరాదు. గూడ గాగందు దుర్విసితుడు రోజు రోజునా మంత్రి పుట్టుడు ఈ సంగతి నేనేమి తెప్పించు నీవతి వివరించుకొనకు, నీవు పట్టణపాషిని గాన నీనుఁ జెలియవరచిని ఇచ్చుట నా మంచి విచారమొదలులేదు. దుర్విసితుని యిల్లు పరిక్షించినచో క్షత్రుసేనలు గనబడును. వాటోపు వివర్తమునకుఁ బ్రతికార మిప్పుడే చేయవలయునుగదా? నీవు గూత వ్రతద ధేనినచో క్షత్రువులువచ్చి పైండురు రని వ్రాసి యాయుత్తరము రాసినవయివలన నామెందజేసెను. విద్యావతియుఁ దూషవతియు, గుణవతియునగు నాయువతి యాయుత్తరమును జదువుకొని విజయ శేతుని ముగుణసంపత్తి సంతకఁ జూర్వమేమియున్నది కావున నతని వివరు విశ్వాసములకు సంతసింపిండుఁ బ్రమత్తుండైయున్న రక్తపాణువకారా తియంతయు నీతితోరఁ జేసి యంతకుఁ జూర్వముకలిగిన మచ్చుద్ధిమంతయుం బోగొట్టి విచారకర్తనని యం దసూయయు విజయశేతునందుఁ బ్రీతియుం గలుగునట్లు చేసెనది.

అంత మునునాడురయింబున నానా ఆహంకార ముఖముతో పరుకు వచ్చి మంత్రులరప్పించి యిప్పుడు రాష్ట్రాన్నితి యెట్లున్నదనియడుకగా విచారకర్తనకు పూర్వమువదలే యెట్టియో చెప్పబోయెను. కాని వాని మాటలన్నియు ననర్థములయి లుగాఁ బోచినందున వినిపించు కొనక పట్టణమంతయుఁ జూడవలసి యున్నది. కావున

సర్వమును సిద్ధపరచింపుమని విజయశేతుని మొగము జూచి చెప్పెను. అతండు దిగ్రహించి రాజుయిది మరల్చిపండు అను సుపండాదేవిని మిక్కిలి మెచ్చుకొనుచు నభ్యుదయోక యుక్తమాశ్రయమును జీను కట్టించి సిద్ధపరచెను.

రాజు మంతునిద్వారము దుర్బిణితున వెంటరమ్మని యో హయమిక్కిలి కొంత వరకుఁ బురపెరుకొందిరిగి రహస్యం దుర్బిణితున గృహమిక్కడ యుని యుద్ధిగెను. దాని కతఁడు భయోధుడుఁ దన యిల్లు చూపింపక పేరొక గృహము చూపెను. అప్పుడు రాజు విజయశేతుని మొగము చూచుచు యు నకుడదిగ్రహించి దేవా ! ఇది దుర్బిణితు నిధికాదు. మఱియొకరిని వెనుకఁగొని విముఖించువలెను. కాని యిప్పుడు లేడు. పేరొక చోట గొప్ప భవనముగలదు. చూపించెదరంతని మఱియ నప్పుడే రూపేనా. విజేయమునకుఁ జీసికొనిపోయెను.

రెండవ కోటవిధి నొప్పుచున్న యతని గేహము చూచి యారాజు విస్మయము చెందుచు విహరభండనిం జూచి కన్నుల జలశేయము దర్శన గుఱుమును దిగి యాద్యారము దాపునకుఁ బోయి తలుపులు తీయించుమని దుర్బిణితునిఁ జూచి చెప్పెను. అప్పుడతండు తడబడుచు ఆయా ! టిం కాళములెవి నాగగర లేదు దీనిలో నెవ్వరును లేరని చెప్పగాఁ గోపించియెను. ఎప్పుడే కాసుని చరణగొట్టింది తలుపులు తీయించెను. నాణగెరుచింపవలె యాయుధములతో నుండిరి. వారింజూచి రాజు భయమును క్రోధమును సన్నిభమును ముగించిన నాచెలింప దుర్బిణితునిం గొంచి యాస్మన్యమెవ్వరిదని యడుగుగా నెత్తండిది లేవరచాడె యు చెప్పెను.

ఆ మాటవిని రాజు వెంటనే చలుపులు వెయించుమని యాజ్ఞాపించెను. దుర్బిణితుఁడు అత్తమ్మగా నుండువలెని లోపం దాచెడిమో నంజుఁజేసెను. అప్పుడందు లోని వారందరు నాయుధములు వ్రవరించు కొనుచుండిరి. ఆ విధము దెలిసికొని విజయ శేతుఁడు భౌందరభటుడు నరచటమ్మ రాజకోటంతో బండ్లారముగఁ దలుపులు మాయుడని యాజ్ఞాపించగా విసి చాడును ద్వారముతో నిలువబడియున్న దుర్బిణితునిఁ గూడ లోపకిఁ బోసి తలుపులు మూసిరి.

అప్పుడు ౧-౫ ఏవోరల్ దుండ్రుఁడొచ్చి దుర్బిణితున యపినితయంతయుం దెలిసివదా ! ఇదియంత ము సి. రమున వర్ధిగది వెన్నెమి లేసెను ప్రోహములేదు. దాచిమ్ము. ఇప్పుడు వచ్చిన యాత్మద్రవము భారతయకొని తిరువార నీ పని కనుగొని యుండు పని పుష్పాదు విజయశేతుం జూచి ఆర్యా ! మనపేనంబ్బియు వెదర్చునున్నవి ! ఎగము సన్నాహము సేయంపుడు ఇప్పుడు తప్పక యుద్ధము జరుగఁగలదు. ఇది యుద్ధము మిగిలినవారా మురతితుని కివదోహయమని తోచుచున్నది అతఁడు ముందు సహజక్రతువు. పవలనెయింపుడు జయంప వలయునని కోరుచున్నాఁడు. అప్పుడు బాహులు గూర్చుకొని ముట్టినని తోచుచున్నది. మందలోనూడు పైదిరి

రాకుండుఁ దైదిమేని యాలోచనపును నీర్మలమృతమందపు. వెనుకటి కోపముండు
జొననుమని పోలిన నరకుఁ వెదొంగును అయ్యో! నే పప్పులేని సేయువాడ సేన
లేవ్వట నున్న యో తెలియును. ఈ లోపలవాండ్లు బైటికి వచ్చియే నిలువలేదు.
కర్తవ్యమేమియని యాలోచించుచు నవ్వటఁ గొంచెనివి గావలియంటి యప్పుడే పుర
మంతయుఁ జాలింపించెను.

ఆ దాదీంపువలన పిదముగా యున్న సైన్యమువచ్చి కోటనుంగిడియించెను.
దానిలోఁ గొంతసేనకు దుర్బునీతు నిఁ దిమ్మటను నిలిపెను తరువాత రేవణులోనున్న
నానీనిటి వారలనంపెను. తంతలో నానీనిరేవణునకు వెనుకకుఁ గూరు ఆనారవిని
మితిలేని సేనలం గూర్చుకొని యా యూహముట్టించి ఖేదముంపెను. ఆ దృశ్యనివేసిన
లోకవే రాజు గుఱియును లేచిరినను. కోటరక్షాపులు మూయించిరి. బురుజులపైఁదను
గోరలమీదను ఆనుభవముతో యోధులనిమిల ఈరీతి నోపనకవరకు పూహము
వన్నింటి వెలుయకేఁగెడు రాజానొద్దకుఁ జూచి నమస్కరించి బుద్ధినియె.

దేవా! వసుమి తుడు రతునిగఁబరసఁ జో వచ్చి పట్టము ముట్టించి
నాడు. వారిసేవలో మనసేన నాచుగఁవంధెనను లేడు. కోటనుఁ దట గవ్వముగా
నువ్వది. యోపనంకవరకుఁ జోరుదను కాని కోటలోనున్న ప్రవృత్తు మాక్రమ తలు
పులు కేముంపుటకుఁ దెచ్చగా రాజునిగల తోచి వంతుడగుచు నట్టియేర్పాటు లేయు
చెను. అప్పుడది చూచి నిలిచిపురకాంతర్వల్ల గొల్లముని యెడ్వపాగిరి అప్పటికి రాజు
నకు మాదేండ్ల పొయనిగల యొకకమాయుడుండెను నురియు నతని పట్టనుసాషి
తొమ్మిదవెలం గర్వనీయతా నువ్వది. అట్టి అనుభవముతో నెట్టియొప్పు వచ్చెనోచూచుము.
చాట్లు ననుచుకొనెనున్న నమముఁ లో లంబేరీధ్వనులు సమీపముగా వినిపింప
దొడంగినను.

అప్పుడు క్రతుసైన్యము గ్రామములోఁ బ్రవేశించి కోటముట్టుచిందినట్లు
తెలియవచ్చినది. దానికి మిక్కిలి భయపడెను. రాజును పంత్రియుఁ వాయురంబులు
ధరించి బురుజులపైఁక్కి క్రతుసైన్యము నంతయుఁ జూచి యెర్రెక్కవరయు
నంతలో దైత్యులు తెచ్చుకొని పగతుట కోటపైకిఁ జేరకుండునట్లు కొంత
సేపాయుధములుఁ బ్రయోగించెను. దావంజీని వారి గోట వాపునకుఁజేతుట గవ్వమైనది.
గుట్టంతయుఁ తెరిసిన దుర్బునీతులు కోటవర్తనల నెఁగియుండుటం జేసి నాచువును
లేచి లెనివ పెరకు సేనలం మీదికొనిపోయి కోటపై తుపాకులు గార్చిరనెను.

ఆ రప్పడులకు వెలచి కోటలోనున్న స్త్రీలు తల్లరమండఁబోచ్చిరి. వాఱను
సుంక్రయ నోపనకొరి చుపాతలగాఢ్యయంపిరి కాని నమఁ దమనరె వావొంచి
యన్న సేన నంతను నొందింప లేనోయిరి. అప్పుడు క్రతుసైన్యము హద్దమీరి

తెండ్రుదానిని తోపల బ్రవేశించు చొదలగుటయు విజయతేతుడు విచారించి సత్వర ముగా నిరుపరదాదులతో రాజస్థానునితో రాజపక్షి మనందము బ్రక్కన్న మార్గమునఁ గోటవాడందెను. ఆసమ్యక్తముతో కత్తువతియును రాక్షసు ముసందయు నొకమార్గము నను రాజస్థానునితోను వింజయతీయును రాక్షసులక మార్గమున బోవుటచే నొకరికొక యొకరికిం దెరిసిపడెనాడు. తరువాత తెండ్రుదానిపచ్చి కృతులయు గోటలో బ్రవేశించుటఁజూచి రాజపాలిబోవుటకు దోగించుచున్న సమయమున దుష్టనిభుడు పిరకట లతో వచ్చి యతనిం బట్టుకొనియెను.

అప్పుడు రాజ దుష్టనిభునింజూచి యోరీతెడుగ | జడ్చిలో హనువేయును ననుకొనక సేకుక్కుమిచ్చినందులకు గదా యిది యుప ద్రవము దెచ్చి పెట్టితివి కానిమ్ము దైవము నీతెప్పటికీ | నాపదల గలుగఁజేయఁడువా ? సీవుమాత్రమేర్పరాం మిట్లందువా ? మోసము సేసి పాలాత్తుగావచ్చి జయించుట బంతుకవలసినాడు. కాం వ్యవేరి విచ్చిన సీపారుగము గమఁగొని యుండును. కానిమ్ము మాదిప్పుడు తెడుకాలము వచ్చి నది. విజయతేతుని మోటుబువక విహరభద్రుని నమ్మినందులకు మంచి పొయ్యిత్తమే యైనది. అని యోరీతి బెక్కుగతుల దుష్టనిభుని నింపించెను. కాని దేనికి నాడు నమాధానము పెప్పక యతని పాదములకును జేతులకు నిగళింబులు ధరించిరి తీసి కొనిపోయెను.

అప్పుడు నమరక్షితో సేవలో బయలుదేరునను దెసంగివని. పిమ్మట విజయతేతునికై ప్రయత్నములు సేసిరికని యతఁడెంచును గనఁబడలేదు. పిమ్మట నమరక్షితుడు దుష్టనిభుని కొంత బంతుతో వాకోటలోనుండ నియమించి తామను మంత్రియు ధర్మపాలని తీసికొనిబయలుదేరి నింటికిఁబోయి యుక్తినికొక దైవసారకో పెట్టింబిరి. అహ! ఆమిమికుడగువారి కాపటల రాకమానునా! ఇంతకు నతి కాలమహు కాక వెళ్ళకదాడు.

అ దృ ష్ట దీ పు ని త థ

వత్సా ! రాజపక్షి ముసంద పక్షులవలెకొని యున్నర రాదులతో నరణ్య మార్గమునం బయిపోయెనని తెప్పితినిగదా ! వారిలో నింపవలయునరాది రాజసమాధు వెతుకొని ముందుగా వచ్చి పరగెడును కృతువులు వెనక వచ్చుచున్నారేమోయని తిరిగితిగి యాచు నొకపగలును రాత్రియు నదని మఱువారు సూర్యోదయము వేళ కొక మహారణ్యములోనికి బోయినది. రాత్రియంతయు మిగుల క్రమపడి నడచినది

కావున యుదయంబును గదలలేక రావపట్టియొక్కమం జెట్టుకొని యొక రైల్వేవీధిం బందుకొని నిద్రించుచున్నది.

ఇంతలో వాడెట్లు కొరలోనుండి యొకకొద్దనర్పమువచ్చి యా పింఠవతిం గరచి దానిప్రక్కలో నాడుకొనుచున్న చిన్నవాని కిమిపై బడగవట్టి యాచంద్రోదంగి నది ఆ దాదీయూ నర్పగరకము తలకెక్కినంత ద్వితీలో ప్రాణములు విడిచినది. అయ్యక్కఱు దాది యింతసేపటికిని లేచివుండులేక నడలుచు గొంతెక్కి యేరువ పొగెను. ఇంతలో వాప్రాంతమందుఁ బడవులు గానుకొనుచున్న గొల్లపల్లెగారు అదొనినదొద్ది యాపామును బాంకుసంజూచి వెనుదఱుఁగలేక సర్పమును బెడలించిరి.

అదియు దండకాడనట్టిదేఁ బాదిపోయి ఏవరములో దూరినది. ఏమట్లు నాబాబును నింఠవతి నోడిపంపిఁబెడలెను నుచుగలఁ జూచి యది పొదుగరచి తన్నె నని యూహించికొని యా దిండను వెత్తుకొని సంతోషముతో నా ప్రాంతమందె యొన్న రను పల్లెకఱఁచియి పెద్దం కావ్విలాంతమంతయును బెప్పి యా బాబునిఁ బూపించిరి. ఆపల్లెలోఁ పెద్దగొల్ల పింగళుడను వాడా వారవిని తనకు సంతతి లేదు కావునఁ బానాబాబునఁ దెంచుకొనియొకనని దెప్పి యుప్పొవలె దెప్పి రమయింబం జెట్టు కొని వెన్నయు మీగడయుఁబెట్టి గాలాబుముగాఁ దెనుచుండఁ జెప్పిల్లగాని కలగ్గోత నానుయిలెవ్వరికిఁ దెలియవు మరయుఁ పింగళునెత్తి రంపె సర్పమునీడఁబెట్టి వాడధృష్టవంతుఁ రగువన బెప్పగా వానికి రంపె యెచ్చవట్టిపుఁకు పేనుపెట్టెను.

అధృష్టదేవుని కలుదేరులు ప్రాయమువచ్చినతోడనే యాపల్లెలోఁగన్న బిరిలోఁ బనువడినది. ఇంతలోఁ జదువునెప్పువానికి వడరముంబాముదీమాత్రము తలి యును. అరట పాఁడే మీగుం పంతుఁడు. అధృష్టదేవుడనీ చదువును స్వయంకాం ములో గ్రహించి క్రమక్రమముగాఁ దినుదీలందుడే జూరుకూ ప్రాయుదయఁ జదువుటయుఁ నేర్చుకొనియెను. రత్నను గొల్గొంతలోఁ బెట్టెను పోజువైన కాంతిని విడుదునా ! ఆపల్లెవాని కేదెనిమిదెంత ప్రాయమువచ్చినప్పుడు పింగళుడు కొంత మంది బాబురజరయచ్చి తనమనువుంబెంబు పడవకిఁ బంపుచుండును. అధృష్టదేవుడును తోడిబాబురతోఁ బకుపుం బెంపి నడవకఁబోవుచు పాయుక్రమ దుమకఁ బకుపుంపేసి వాల్చింబిడివచ్చుచుండును.

వాల్చిమనుచుండుం దధృష్టదేవునికి పింగళుని తలి మీగుం వృద్ధురాలు పూర్వపురాజుం చరి తల కధలుగాఁ బెప్పించున సంతోషముతో పనుచు నరంగదవిలో నెన్నును లోపమకూడరన్నయు జక్కగాగ్రహించెను. పాకలవైన వేలిములు, దండ నింఠమువంటి మొగము, వింతవంటి చొమములులు, తక్కినరెప్పులు, వాకాను బాకాంపులు, సింహాసంపాసనము గలిగి యెచ్చవట్టిపుఁకు మనిపాతముగల్గిన మాణిక్యము పని కల్గొందాది యిందలోఁ దెనుగుచు నడవకఁబోయి పకుపుంం గాచుచుండెను. అత

సఃః నిదియేటల ప్రాయమువచ్చువప్పుడు బాబులలోగూడ నకవికిలోయి యొక నాఁడాత్మగతంబున విట్లు తలచెను.

అహ! మా యవ్య జెప్పునందె కనంపబట్టియూక నీభూమియందనేక విచిత్రములగు పట్టణములను గ్రామములు రాజులు సేనలు రథములు, గుట్టములు మొదలగునవి యెన్నియేసః గలిగి యున్నట్లు తోచుచున్నది. ఈ యడవిలోనేమియూఁ గనంబునపు రూపిలోనొకఁడు సేవకుఁడు నొకఁడు సేవ్యుఁడుగా మండుటకుఁ గారణ మెది? మనఃకృణాతి యంతయు నొక్కటియేగదా! అది వీరివీరి బుద్ధినిముసుఁబట్టి వచ్చి యుండువచ్చును. మా పల్లెలోప వారిచర్యలన్నియు నేను జూచుచుండిని. ఒక్కని కైన బుద్ధినిమున్నట్లు తోచుట. వారి యాచారములను ఒక్కతముగా నున్నవి. నేటి పారిఁ బుట్టియు నెట్టియాపము బాసక నేతొకటి మండుటకుఁ గారణమేమియో యుండు వచ్చును. ఈ పల్లెలోనున్న వాలో నొక్క విశేషము నా రోలికలేదు. ఇప్పుడు నా బుద్ధినిముసేత నీయూరంతయు వాయువెకారఁచుటకు తోలుచున్నది. దీసికొనియెడ నని తలంపును నవ్వెటనున్న బాలర సంరదంతీరి యట్లునియె.

బాంబురా! మనమియడవిలో సూరక తిరుగుచుండనే! నేనొకయుపాయము జెప్పెదను. నేను జెప్పినప్రకారము పేదలందరు వినియెదరాయని యడిగిన బాంబెల్ల నొడబడిన పిమ్మట మదం నిట్లునియె. ఈభూమిని పొలిందెడు రాజానొక మంత్రియు భటులు గలిగి యుండును. ఆరాజు క్రమప్రకారము ప్రజలంపొలింపు చుండును గదా ఆరాగుననే మనముగూడ జాలిఁచుకొందము. నేనరాజును, మీరు మంత్రిలు, మీ పరిచారకులు, మీ ప్రజలు- ఈరీతి నిర్ణయించిన యాయడవిలో వారు కొందము. ఈయాచ మిగుల పిచ్చితముగా మండుమని పలికిన నందఱు వానమాటకు సంకసించిరి.

ఇప్పుడు వారందరిదేత నొక చోటవ గుమ్మరెట్లుకొంద జక్కగా బాగు చేయించి యడవికరందే నెత్తుగా నొక మందె పిఁసాపనమురాగిన గట్టిందెను. దాని చుట్టును మం, తులకును సామంతులకును కేళకులకును ధునివట్లు బాధ్యతతోనే దీరమం గట్టిందెను. మేటును ఆవరణము, బ్యారము, బ్యారపాలకు మొదలైనవానినిబాధించుటను బట్టియు గదాగునట్లు ప్రమాదంతో గట్టిందెను. ఆదామందలో గొందర మౌత్తులగాను మరికొందర కేళకులగాను గొందర బ్రజలగాను వారి వారి బుద్ధినిమునకు దగివట్లు నిర్ణయించి తాను రాజుగా వానింపననునగుచున్నది వాయువారు జెప్పఁగినమాట లన్నియు నుపదేశించుచు వచ్చుచున్న కయ్యకవిలో రాజ్యము సేయుచుండెను.

నిజముగా రాజావటు బ్రజలు జరిగినట్లు బాధించుచు వారి జరియు చుండును. రామరాజుగనుండు యాపరిచారకులలోనే పక్షపులు గాచుటకు దివమునకొక్క నికి పంతునెయుండును. దానందేని తక్కిన బాలర కందరగమ దీరుదిగా నుండు నది. మేరియు నేరములు నిరూపించుచు క్షిప్ర విధించుచు దీరువులు వాయువు నుల్కొ

గమ తిప్పుచు అనుచు జెప్పుచు దర్శనముం బలుకుచు జుట్టముం రలించుచు నిజమైన రాజవరి రాజ్యము చేయుచుండెను. ఈరీతి బ్రవించినను మరలయమన వచ్చి సాయం కామువరకు నాడుకొనరుచు యాతకిండ్రి తోవవారు. తన పెద్దలెప్పుడై న నడవివనపురం దీసికొని పట్టణప్రాంతములకు పోయివచ్చుట అపిల్లలు బ్రాహ్మకొమరుకు గాగితములును గండుబంధెచ్చి యెచ్చుచారు కావున నది యన్నియు నెచ్చెచ్చినపుడు తన రాజ్యాధికార మునకుగాను వినియోగము చేయుచుండెను.

అది మిక్కిలి భయంకరమైగ యడలుచున్నది వచ్చుటికి నెవ్వరును నితరమనుష్యులు వచ్చుచువారు. అర్చిటికి మిక్కిలి దూరములోగాని రావున పట్టణముగాని గ్రామముగాని లేదు ఇట్లుండగా నొకవారు సింధుదేశపురా వేరువెరుకనే నయ్యడవికివచ్చి యుట్టల జిరములు వేయించి రెండునూడుదినములుండి వేరువెరుకను. ఆ వార నర్చివచ్చినపుడు వారరే తెలిసికొని వెదురుబియ్యము, తేనె, ముత్యములు, ధారపప్పు, రామరములు మొదలగువస్తువులు సంగ్రహించి యుపయన్నియు మూల గద్దించి విజ్ఞాపనవ రికాపూర్వకముగా నొక గోపదానానికితీరిచ్చి యంపెను

అయితరము జరుపుకొనిన నిట్లున్నది. మహారాజు సింధుదేశ రాజుగానీ నమరావతిద్రక్షకవ రి యర్చివచ్చినపుడురాజు లేయు విజ్ఞాపనము. రామ ము యడవికి వచ్చుటచే మిక్కిలి సంతోషమైనది. పురుతము వచ్చి మీరర్చనముచేయుటకు నవ కాళము రిక్కినదికాదు. మేము మీ మైత్రినిగోరి మాజానకార మీయడవివస్తువులు నింపి తియి, మీరు మాకి యడవిలో వసించవలదు కిమీవలసివచ్చును స్వీకరింపము. సర్వదా రంపించుండవలయును. ఇదియే పదివేల విజ్ఞాపనములు.

—అమరావతిద్రక్షకవ ర్తి, అర్చివచ్చినపుడురాజు.

అదియున్న యతరమును జరుపుకొని నిజముగా వర్తిద్రక్షకవ ర్తి యున్నాడు కాలోషనముకొని ద్రక్షకవ ర్తికర్తవ్యముమీది తనకంటె వరదే యధికుడని తలంచుచు రస కాయజేసి నమస్కారము మిక్కిలి సంతసించి యాకాశమున స్వీకరించి మరల నొక యేసు గయరెండులోడియల నాడుగు గుట్టములు ముత్యులినము నొకపరకమును గొన్ని దీనాంబరములు తిక్కించి మీరు వ్రాయించినయతరమును బంపించిన కామరలు నంది నవి. మిక్కిలిసంతోషించి యావిష్టువులు మీజామారము సంతతియు, రావున చుండుకొని యెవన. మమ్ముగూడ మీరు మువ్వగూడడు తిరిగి యా వస్తువుల సంపాదించి మన్నింప వలయు సర్వదా నారం దెంపుచుండవలయునని యాపస్తువుతో సుతరమిచ్చి తమకుటుం బా గొల్లపెల్ల వానివెంట వంపెను.

అర్చివచ్చిన పదియతరముతో వానానుకము వండుకొని సంతోషించుచు సంకటబార్యమే పెక్కింకల రాజులపేరులు బ్రయున్న వారు కావున వచ్చుట నేనిక దేశపురాజుపేర నారీతివే యుత్తరము వ్రాసి సింధురూపకముచ్చిన మధుసూదను

లన్నియు గానుకగా గోపబాలరక్షిణి యుండును. నేపాళరక్షిణి అవ్యుత్పత్తి ములు స్వీకరించి పేరితో పైకి వంగి కలచితినిని సగౌరవముగా తిరుగ సుతరము వ్రాయుచు నావసువులకు స్వీకృతగా మరల నాగిదేరి కిచ్చి యేయుండును. ఆ గోపములు వద్దనువులన్ని యొకదేర్చి యదవ్యుత్పత్తిని కిచ్చిరి. వాని మొత్తమును ఆకడవృద్ధి యోత్తరముతో విదర్భదేశపు ప్రభువునొచ్చి కనున వాడైదవ్యుత్పత్తిని సంతసించుచు తానీది యెడు తెలిపికముగా మరల నుండును.

ఈరీతి ప్రతి భూపతిని లంఘించున నవ్యుత్పత్తిని పేరు భూమియంతయు చిగురు విభాగిగా వ్యాపించినది. మరియు పేరికొడి గొత్తములు, వేనుగుల, లోల్లెయలు, రక్క భూషాంబరములు కానుకలుగా వచ్చుచుండుటయు వానిలో గొప్పటి సమ్మించి రానవచ్చిన విత్తలుపెట్టి ప్రాంతాధిపతి సవ్యుత్పత్తిని పేరి సంతసించు పేయించు చుండెను. క్రమంబున వచ్చుచున్న గోపాలుల కందరికిని మంచి దుస్తులిప్పించి గుఱ్ఱమును, నేనుగులు వెన్నుపాటవము వేర్చుడెను.

ఒక్కొక్కరూ నొద్దకుండి చెచ్చిన కానుకలు లక్షలకొడి నుండుటదే వానిలో సగము సగముగా విభజించి యామవులు రాజులకు లంఘించుండెను. మఱియు నాయారాజులలో బర్హదములందు రానదర్భములకింద గొంతునొమ్ము వ్యయపడుచుండెను అగణితములయ నవ్యుత్పత్తిని పేరు వ్యాపించినది. కాని యతని దెచ్చుచుండునో మౌనమెత్తజిని తెలియెను. ఆతడు రాజకలగా వచ్చు భనము తెలుపే చినియోగము చేయుటగాని మరియొక రాజుగారికి లంఘనగాని లేయను. రానిలో గానెను ముట్టెడు, యథాప్రకార చింతయమున లంఘన సేనక నడచి వచ్చి యవ్యుత్పత్తిని పిల్లలతో నామరితెచ్చుకొంద రాని పికమున గొచ్చుని యానీడుక రాజును సేయుచుండెను.

ఈరీతి రెండుమూడు సంవత్సరములు అయ్యెనునకు పుకమిలోనున్న రాజు లందరు మిత్రులయిరి. ప్రతివంశావసులో నతనిపేరే దెచ్చుకొనదొంగిరి. పెక్కిం | ప్రజలు వాడుకహారంతో గూడ కన్యలని జూచినప్పు ధవ్యుత్పత్తినిసంతసానిం బెట్టి యాడుదులై యనియు పికవ్యుత్పత్తినినలె వచ్చుచున్నవానియు సంతసించి గర్వ పడట కవ్యుత్పత్తియాయేని యనియు నీరీతి నతని ప్రసాదన దెచ్చుచుండును. ఒక నాడు వైచమిగం మహారాజులందు ౭ శ్రేష్ఠవ్యవహారదేవుని మహాహౌశాభమోత్సవము నడు గాకివచ్చిరి. ఆపుకంతయును గలసి మాటవాడుకనుబట్టి ప్రతిరాజును నవ్యుత్పత్తిని కను మిత్రుడునయ నతని పనియము తమకు సెక్కిడుగా నున్నదనియు చెప్పదొంగెను. ఆ యుత్సవమునకు నవ్యుత్పత్తిని గాకి వచ్చునే హేయని యనేకులు జూడవచ్చిరి. వాని యకవింశతి యేనియు గనబడినదికాదు.

రాజులో నవ్యుత్పత్తిని వ్యక్తములు వారగు గంధ. ఒక్కొక్కమారే లక్షల కొంది భనమిచ్చియున్న వాడు కావున వాని పక్షివలమనే వ్రాతంబగట్టు నిరవ్యంతరముగా

వేంకటేశ భుజించుటకు నుపయుక్తముగా నున్నది. పురమిలో నదృష్టదీప్తిని పేరమన్న సక్రమంన్నియు వారితోగనె నేయూకివని. శాస్తవ వానిలో వేకొదవయు నుండదు. యజమానుని యవసర మెప్పుటికిని దివ్యుగా గలంగడు. సత్కాచికారులు గూడ నా యదృష్టదీప్తి దెప్పబడెదో యెట్టిదో యెవ్వడో గుఱుతెలుగను. రాజాంధరు వొండోరు లకని ప్రళంప దెచ్చుటలే వెలుగందరు. సజంధెక్కచేవారనియు నమరావతి రాజరాని యే రోమలోనిదనియు నకనితెంత రోమవృద్ధియు నత దెంత బంధంతుడనియు ప్రళంపంపటోర్చిరి. కాని యతని నిఃస్థితి యెట్టిదని యొక్కచికిని దెలిసినదికాదు.

అప్పుడు రాజాంధరు సభజేరి మనంధరకు పిత్తులైన యదృష్టదీప్తిని వృత్తాంతము దెలియకండుట యుచితముగా నుండలేదు. అప్పుడు కప్పక యతని రరిత రెలికొని మనమందరమువోయి చూచవలయును. అతడు పిగుల ముగులు వంతుడు అతని సుగుణ సంపత్తి యంతయు వతడు వ్రాసిన యుత్తరములంద్రియే లేచుచున్నది. అతని సక్రమ లీయానికి బొంగుగంప) దెప్పచున్నాడు. సత్కాచి వతులకు వానిసంగతి తెలియకమానదు. చాలి రప్పించి యడుగుదమని యూహించుచు నప్పుడే వానికి వర్తమానము దేసిరి. స్కతోద్యోగములు సత్వరముగా నా పోకు వచ్చిరి. వారిం జూచి మీయన్న సక్రమలెవ్వరివని యచుగగా నదృష్టదీప్తిమహారాజ గారిని చెప్పిరి. ఆతంబెందువ్వు వాని మరణ ప్రశ్న చేయ నదిమాత్రము మాకు దెలియ దని యుత్తరము జెప్పిరి.

అట్లుచూచి పీడు వితమివ్వకు పంపుచున్నారనగా మొదట నొక్కమారు గానె యొకొకము సరిపడునట్లు వారి యద్యోగములు పర్చియిచ్చిరని చెప్పిరి. ఆ మాటలు వినినతోడనే యారాజాంధరు చిక్కిలి యదురకమండుచు వెంటయు భూమి యొక్క పటమును దెప్పించి యందుగం రోమంన్నియు వేరువేర నిరూపించి చూచిరి కాని యమరావతి వారానిగం రోమెందును గనబడినదికాదు. కానకలు దెప్పెనప్ప డక్కింకయం నకని నివాసము వరుగకపోయితిమే యని హాస్యాపహాసు నకని వృత్తాంతము దెలియుటకై పెక్కుతెలుగుల బ్రయత్నించుచుండిరి.

తరువాత వారందఱు విచారముజ్జులై యాసారి యదృష్టదీప్తిదెవ్వరియే గానుకలు పంపినదో నా వచ్చిన కతుంబెంటి మన కింకయంగూడ నసపి యతని రోమం తెలిసికొనవచ్చునట్లు చేయుదమని నిశ్చయించుకొని తమ తమ రోమంలకు తోయిరి. మరియు నొక్కనా దిదృష్టదీప్తిడు పాండ్యరోమభువన మంధుర్వజ మహారాజగారికి బదిలేయ గుర్రములు, నాచురెం యువ్వనెంబలు, రెండురెం యేనుగులు, లక్ష వెంట్రెయ రక్కపోరములు, పదిరెం వాహనంబులు మరియు ట్లరీహంబరములు జానుకగా పంపినం జూచి యారాజా పెళ్ళాంతుండగుచు నోహో ! యదృష్టదీప్తిడు హకుం గానుకగా నిర్మిస వాని మొత్తమునకు నా యేకవర్తమ నంగనండునో లేదో బట్టి వేసి రాజాగారికి మరల వేయియంపుదును ! అమ్మహాత్ముని యొక్కవర్తమపాదె

యది మరదా ! ఆయన దర్శనములేసిన భక్త్యుగము. మరల ఎంతో పంపుదు మరలాన్ని యేనుగులూ క్ర మభికమణా నిచ్చువాడ. నేనుగూడబోయి యమ్మతో పురుషుని పాఠములంటి యపూర్వము తెప్పకొనియెదనని తలంచి యా కానకలు దెచ్చిన కింకరులతో నట్లనియె.

రాజభటులారా ! మీరాజగారుదేసిన సత్కారమునకు నేను చిక్కిలి సంత సించితిని. ఆయనకు బ్రతిసత్కారము నేవేదయు జేయలేదు. స్వయముగావచ్చి యాయన పాదంబులం బడియెద, ఆయన ప్రసన్ని జగంబంతయు నిండియన్నది అట్టివారి దర్శనమే జేయుటకంటె పుణ్యమెన్నటి అదే మెచ్చటనున్నది ? అయ్య మరావతి ! బోవుమార్గమెటు ? నాకు రాజగారిదర్శనము జేయఁతురా ? యని యడగగా నాకింకఁగుటలేదు. దేని ! ముందుగా నేను మచ్చుచున్నానని యాయనపేర యాతరము వ్రాసి యాయన యనుమతి వదనిబోవలయును. పేకట్టి యుక్తావాయు గరిగి యున్నచో నుతరము వ్రాసి చూ జేసికిండు మెముబోయి వత్తుతరము తీసుకొని వత్తు మని తెప్పగా నా రాజ సమ్మతిండుచు వారికి ప్రార్థనాపూర్వకముగా నుతరము వ్రాసి యా పుణ్యవాసములతో గూడ దమరటుల గొండర బంపి బ్రత్యుతరము తెప్పని యాజ్ఞాపించెను.

అదృష్టదీపుడు తన తటలకు దేవునంసిన కృత్యములన్నియు సంతుకు పూర్వమే తోరిందియున్నవారు. కావున వాంఛరలో గొందరు ముందుగాబోయి మలయర్వణాని చూడఁగొచ్చుచున్నట్లు చెప్పెను. అదృష్టదీపు భక్త్యు గారోరించి మోవో ! పెక్కెండ్రు రాజులు నన్ను జూడవలయునని ప్రయత్నించుచున్నట్లు రలియుచున్నది. నా గుఱుబుజులెవరో నదివరకు వ్యాపించిన కియంతయు గళంకమై పోవును. కనుక నీరీతియంతయు గట్టిపెట్టి కొన్నదినములు ప్రవచ్చుచుగా నుండుటయే యుత్తమమని తోయుచున్నది. బహుశా తటల సెచ్చటికి వానియగుతడు.

అని తలంచుచు మలయర్వణాపీఠ నదృష్టదీపు మనోరాజగారివపుడు దీర్ఘయాత్రకు బోయిపారనియు గొందరిన నంతో నెచ్చుననియు నెచ్చిన తరువాత మేముతరము వ్రాయుదుమనియు నెప్పుడు రావలయుననియునొకయు తరము మంత్రి వ్రాసినట్లు వ్రాసి వానిమలయర్వణాని కింకరులతెదయగా దీనుకొనిపెక్కుమని పంపెను. పురుషు మలయర్వణానిచ్చిన ద్రవ్యమంతయు వానదర్శనముల క్రింద నొక్కడినమున పుణ్యాశ్రమములో బంచిపెట్టవలయునని కింకరుల కాజ్ఞాపించె. ఆయనతరముల బాది పది మలయర్వణాని చూతలం ఆదృష్టదీపుని భార్యకృష్ణమూకు పిన్నయమందురు నలంబు బిన్నపడు బోవుటయేనని యెప్పటనుండియే మరలి తమ పురుషునకు పచ్చి యోగమువచ్చుచున్నయు నన్నియు వచ్చుతమగా తెప్పియతని నాశ్వర్యసాగరంబన నీమూలముగల్గితిని.

ఎంత సుహృదాబామును అంతద్రవ్యమును నొక దినములో పంచి పెట్టుటకు సమ్మతించినా ! అప్పుటికి నవ్వన్నదీవునది నిరుపేషమిదేదం : పాఠమునవ్వినది. అంత దినరూపము జూరకుని యాగోపకులకుండు చెక్కిలి వ్యక్త్యముగా నుండు ఓదే నుపమావము తెందురు నొకనాడు తనకు గతలు చెప్పుచుండెడి ముసలిదాని యొద్దను చోయి పొలన స్థితినియె అవ్వా ! నీవు వాకు జెప్పితికథలచే లోక మేమియ జూడకున్నను జూచివచ్చి పొడగల్గుచున్నది మరియు నొకసారి దేశముగూడ జూడ వలయునని యభిలాష గలుగుచున్నది. ఇట్లొక్కటి యుపగ్రహ, రహస్యమైనను దాదక చెప్పవలయును. నేను పుట్టిన దినము, ప్రదేశము తెలిసికొన నవసరమై యున్నది. ఎవ్వరినదిగినను జెప్పితి వాడు నీవు పెద్దదానవు. నీకు జాతకముండుక మానదు. నీకు నాయందు మొదలనుండియు నక్కటికము పెంపుగదా? యని పలుకగా నదివిని యాహో ! యితంతుకల్గితిమము పెంపుగదా యనుచున్నవాడు పెంపునంగతి తెలిసినది కాకొలు ఏక నేను మాత్రము దాదవేం? నా బెడుకు నీసితో నా సంగతి చెప్పువదని బోరించెనుగాని దీవలెదబోయిన దొనున్నది.

అని నెక్కుయించుచును బాబా ! నీవు మా యంటి యులెదు. మా పిల్ల వాండ్రందరు నడవడి బోగా నర్చుట నొక ముదియె ఖింప బాముగరద యొక స్త్రీ రచ్చియున్నది. అమె పక్కలో నీవు భాసించెదవే వేమ్యులంటిమది. అహోను నీమ్మ గరువ నర్చునెదై నెల్లమిద గొడుగుగా నిడుచున్నది. అదిదూచి బాలకుడా యరగమును దెలిసింపను నెన్నెత్తుకొన మాయులలో విడి దీసికొనెదచ్చి, మాపింగళకు రదివిని యెత్తుకునుడుగావున నమ్మింటి బెట్టుకొన పెంచుకొనుచుండెను. అప్పుటికి నీకు మూడుసంవత్సరములు ప్రామాణ్యము ఇప్పటికిపద నైదు సంవత్సరములు దాదనని. దీనిలెట్టియూహించు కొనుము. అంగిన వృత్తాంతమంతయు జెప్పినది. బేరగానుదేశ జగమంతయు దనర్చి వ్యాపింపజేసినదిట్లు యొక గొల్ల దానియొద్దనుండి రహస్యము తెలిసికొనుట యేమియాశ్చర్యము.

అవ్వన్నదీవునది ములులు పసి పిగుల విభాసంపును నవ్వా! పాముగరదినచ్చి నది మా తల్లికావోలు నన్ను దీసునని యొంటిరొనకవిక వచ్చుటకు గొరలుమీదయో గదా ! మా తండ్రి యేమియుబోయినో? యే కులమువారో నాకు మరి యెవ్వరేని బంధువులు గలిగి యుండురేమో యూహించును నాకెట్లు తెలియును. దేశముంచ్చియు దీనుగుండ నెప్పటికే తెలియక మామనా? కూషకూర్మమునవె ■ యకవిలో నుండనేని నొకసారి యిట్లుయనను దేశయాత్ర చేయుటయే యుదికమని కలంచి తన కత్యంత మిత్రుడయిన అంభరద్రుపను దానితో వెప్పి యాంతునున్ను నినుకలగా వచ్చిన గుట్టులలో సుత్రమయినదాని దానికొన యుండుదచే నొకనా దెవ్వరికిని తెలియకుండ అంభరద్రుపతో నడక కిచ్చివచ్చి పోయి యా గుట్టుమెక్కి యొక మార్గమనంబుచి తయను.

అదాదిని పోషించి గొప్పదనముం కొరవట్టము గనబడినది. అది విచార్యదేశపు రాజుల యయిన భక్తాశ్రితము రాసి ననంతవర్షయపరాజు పాలించు చున్నవాడు. అప్పటిలో పక్షేంద్రులు నిమిషంఁగిరిది యదృష్టదీప్తింతులైన పక్షిమే. కావున నతండును బోయలవలన పతియున్నచోట రెలిసికొని యా చిత్రునితో గూడ నవృత్తి బోయెను. అక్కడకుఁబడి యతండుట్లు నెఱవతోడనే యప్పటి స్రాప్తికామలు వాడుక ప్రకారము నెఱుమా ర్చి యదృష్టాపారాధులచే నర్పించి యట్లు నిశీ జీయునట్లుగా నుపదేశించియే కొనిగిరి. ఆ రీతినంతయు మొరట సత్త మంచునపుడు అదృష్టదీప్తి దేర్పరచినది. అతండుట్టి పద్ధతులతో వ్రాసిన పత్రికల యంతోకేవల గట్టంబు దిద్దుచు. రాజులును పక్షము సతకు చిక్కిరి సంతోషించుచుండెను. తాను జూచుచుండగనే యపేక్షరాసత్వముతోనికి వచ్చిరి. స్రాప్తి పతులు చాచెల్ల వట్టి మర్యాదలతోనే తొక్కి తెచ్చి స్రాప్తిమతో సతకము నదృష్టదీప్తి మహారాజు పేరు మోగుచునే యుండును. అనినపేరు పర్యమంబేర గీతములచేత రచించి యనేకులా గోడల మీద వ్రాసిరి మఁకొందరు స్రాప్తిహములు వ్రాసి జ్ఞాన నదృష్టదీప్తికని విశాసముం చెల్లిరి. ఈరీతి నందెచ్చట జూచినను తనపేరే వ్యాపించి యున్నది. ఆ స్రాప్తిమతో గుఱుంబియుతో వచ్చియున్న బ్రాహ్మణులందరు సంతాపించుకొనుచుండి నిట్లు వివరయ్యె.

రామశాస్త్రి - వెంకటశాస్త్రిగారా! తమరెవ్వరికి వచ్చి యెన్ని దీపము లయినది. యింకమగొన్ని వాళ్ళుందరా ?

వెంకటశాస్త్రి - రామశాస్త్రిగారా! తమరెవ్వలనుండి వచ్చుచున్నాడు. వేరు గటంబముతో వచ్చి యాడు మాపని చెల్లి. మఁకొప్పి దీపముం తెచ్చు అయదృష్ట దీపమహారాజ స్రాప్తిమ వేనను గదా! యొకకాలముండినను నేరొవమలేదు. ఇంద్రి కన్న గుడివలెనున్నట్లు నునయొందలో నేమియున్నది. అహ! ఆ మహారాజ యెవ్వలనుంరెనో కాని ఎంత పుణ్యాత్ముడంటి! అయినయొరిన స్రాప్తిమలన్నియు నీరీతుననే యున్నవి. ఎన్ని దీపములుండినను బొప్పును మాటలేదు.

రామ - అయిన స్రాప్తిమలు మీదేమి చూచిరి. వేసి జూచిన వానిలో నిది యొక. వేనాయనను జూడవలయునని యెన్నియో దేశములు తిరిగితినిరాని యెవ్వలను కనంబడలేదు. ఎర్రటజూచినను అయవ ప్రత్యాకిమాత్ర మొక చోటకంటె మఁయొక చోట ఎక్కువగా నున్నది. వేమ నమ స శాస్త్రములు జరిపితిని నొప్పు జూచినంత నాయన సంతోషించుచు జ్ఞకవర్తిగా జేయరా ? అయిన యాచరి మేరలేదు. మనము వినుము: ఇతరదేవీ వివిక్రమాగ్రాధులను వినిబోయినాడు. మొన్న రామేశ్వరములో నమ్మ వేలలొప్పుడు లేయందివ రానములకు వెంకటామ్మ వ్యయస్థునదో

లెక్కింప వశ్యమా? మొన్న నొక బ్రాహ్మణుడు సూరేమంగులతో బోవడు రోడ్లో నొకచోట నాడు గవంజురెను అతని కుద్ద దర్జిడుగా వంకర బావ్యము వేటిజుగుడును. కావున సీయేమగు లెక్కడివని యడిగితిని అప్పుడతండు నన్ను గురుతువట్టి రామశాస్త్రి గారా! అయ్యో! ఎంత పొరబాటు చేసితిరండి! పిరుసూడ రామేశ్వరము వర్చివతో సెంతో భవ్యము తోరుకనుగదా? అచ్చువ్వు ఏమహారాజుగారు పదేపదలక్షలండు ననేకకోట్ల ధనము పంచి పెట్టిరి. వేనంతయు వైస కరువార బోయితినిగాని పియేగులు మాత్రము దొరికినవి. హెడరుమన్న బ్రాహ్మణులకు మిగిలేటి ప్రవ్యమిచ్చిరి. ఈలాగున అయ్యవని యెవ్వరిని తెలిసినవారాడు లేనితో నీ భూమిలో ఎన్ను బ్రాహ్మణులందఱు నచ్చటికి రాకపోవుదరా? అహహ! అచ్చటికి వచ్చిన బ్రాహ్మణులందఱు గజేంద్రులైరి. అయ్యచోగా పుష్కాపమని మురియంపుడు నాయేమగుల బోలెడినపోయెను. అట్టి పుష్కాకుర్చివచ్చుడు తిరయూతకు వెళ్లెట్లు ప్రతిటిగా మన్నుడి. అందువలన నేనును ప్రతి తిరమునకును బోవుచున్నాను.

వెంకట - లేనికెవను ప్రాప్త మందవలయునగదా! నీకు తీర కాలమునండి యీ దర్జిడ లేవనలే కాపింతుడయివ్వాను. అయ్యయ్యో! రామేశ్వరమైన బోయితిని గానే? అట్టి బుద్ధి నా కేలుటాదు.

అని యిట్లు తన సంగతి వాచివచ్చుచు మాట్లాడుకొనుచుండగా పిని యచ్చువ్వు రేపుడు సంతోషించుచు వారి కేమివ పియవందికొని నడు తనయెద్ద నేమియు లేక పోవుటచే జీడింపుడు వా వ్యక్తమలోనే మొక్కచోట బడతేసియుండెను. మఱియు వా పట్టణములో రమవారి వాడ యేమివ తెలియనేర వని వెచ్చి రిసములందుండి సత్యము సాయంకాలమునందు అంత దుఃఖో గూడ! డుంచె నిది విచారార్థమై తిరుగు చు వెను.

ఇటు తిరుగు వో నారాయణుల దెలయములో సామగ్రిత శాస్త్రవేత్తయగు సవ్యా యుండిటు పని యాయవ యెద్దకు పోయి మురివక్క పురస్కరముగా వాశ్ర యంబి హస్తములపుట రేఖలం జూపి తల్లిరంధ్రుల సవయము పోచర భావమును గిరి చి ఫలంబు చెప్పవలసి వేడుకొనియెను. అప్పుగా పవ్యాసీ యతని హస్త రేఖలం జూచి నవ్వు య ముందు అహ! నా అవ్యాపతిలో పిరుపింపి రేఖలంబియింపలేదు. సామగ్రిత శాస్త్రులలో తెప్పిన యుద్దకు పురుష రక్షణకు అన్నియు నీ యందు యన్ను పిచ్చ సాహస్యోపయోగో సుండులగు వాకు మిక్కిలి యోగ్యముగానున్నది. అచ్చువ్వునికీ వచ్చింపవల ఖ్యాతి నీకు రావలసియన్నది. నీ కల్గిరంధ్రులపురుగు బ్రతికియన్న వారు. || కొక సోదరుడుంకవలయు వక్కెం నీవొక్కడవె యీ భూమి యులయ బాలింపడని యున్నదని తెప్పెను.

అమ్మాని మాటలు విని యశంకదరి పరుచు అయ్యో! వా కల్లదండు తెక్కదమ్మవారో? కదా! పాముగరచి తప్పోయివది మాలి తాడు తాటేయి. నాకొక తమ్ముడుగూర గదిగియున్నవాడని. అది వానెప్పుడు గనంబడునో? ఈ సమ్మాని మాటలు కద్యములు. అవి తలంబుకొనుచు వా సమ్మానితో స్వామి? మీ రయ్యయింటి నదో నోకొదవయి భేదని చెప్పి యశనిచే ననుశ్ఛాతుడై యుండి బోయెను.

కాంతిమతి కథ

■ సమయంబున వాపట్టపు రాజమాకుడు కాంతిమతియను కన్యామణి తెలికడైయి భతురయననది యందు గూర్చుండి యా సమ్మాని చెప్పిన మాటలన్నియు వినుచుండెను. అత్యుత్తరీయ మన ప్రాణనటువలె కడుతుండగు భర్త లధియనో లభింపదో యా సమ్మానిని తెలిసికొను అత్యుత్తరీయతో వర్తకి వర్తివడి తావున నట్టి మాటలు వినుకొదనే యద్యచ్ఛరీవుని బడిపించి చూచి యతని సొందర్య విశేషమున కచ్చేయవండుచు నితంజే కాంతిమతికి చామవాడు. పిని తెలు రహస్యముగా బోయి కుంశింపాచుంబులు తెలిసికొనివచ్చెనేగాకయ్యె. నిక్కయించి యట్లు చేసినది. అతని వెండు రహస్యముగా పెండు మూడు దినములు నిగి యతని చర్యలన్నియుం గ్రహించి తరువాత గాంతిమతి యొద్దకు బోయినది.

అక్కాంతిమతియొ రాని మఖిలపాపముల గనిపెట్టి యేమే చెలి! ఇన్నాళ్ళు చేసితివేమి? యాస్వామిలవారి దర్శనమైనరా? మాటాడుటకనకర మిచ్చెవా? పన సుగతులన్నియుం జెప్పితివా? అయిన యేమి సెలవచ్చెనో చెప్పుము. మన కోరిక నవలమెప్పుటితెన నగవా? మగము అంగిన కేసమయ్యయొం జెప్పుచున నది ముసి ముసి నగవులు వచ్చుచు గాంతిమతి కిటు యె భర్త లాలివా! పనను సమ్మాని యేమియు చెప్పనక్కరలేదు. భగవంతుడు కానే తినికొనివచ్చెను. నీయిచ్చినవరలు ప్రసన్నులై రని చెప్పగా విని యవ్వనిక తొందర పడుచు చెలి! ఎట్లెట్లా వెగము చెప్పుము. నీ మాట వినువాక కాళకుండినే యని యతనికి నది మదం పట్టినది.

బోటి! నీవ సమ్మానియొద్దకు బోవుచు కొకవక్కుని కమారరత్న మయ్యితిచేత జేయుటాపించు కొనుచుండెను. అతని చేతిభేలు చూచిబోదనే నాలుక గరచుకొనుచు నాసమ్మాని పిక్కిలి మెరుగైన నీటూమందలమలయొ వెంగలవనియు నచ్చచ్చరీవునంత ఖ్యాతి సంపాదించువయొ జెప్పెను. అక్కమాకుని సొందర్య ముగియించి రంతునంత జయంతాడులకన్న మెన్నగానున్నవాడు అహో! వాని అవ్వనము, పొందము, రాచబిడ్డము, పోతుమార్కము, రూపిజీవలయులగాని చెప్పిన తెలియదు. అట్టివాడు నీకు దగిలవారని నిశ్చయించి మరియొ నాకొవ్వలొంతము

తెలియగోరి ప్రర్వన్నముగా నతనివెంట రెండు మూడు నాళ్లు తిరిగితిని. ఒకనాడు వానిని వాని మిత్రునిని జరిగిన నంజాదమిట్లన్నది.

మిత్రమా ! పుడమియంతయు నీకీరి వ్యాపించినది. నన్ను మృత మెవ్వరు నెడగతు. నిరాశుర్యము మిగుల గానయోడదనినది. నీవు మిగుల పుణ్యాత్ముడవని యాప్తుడు పంజాగా నే యాద్రోత జుర్రా ! నేనెంతవానైన వేమిరాత మున్నది. నాతలిరంధ్రులును సోరరుడు గనబడినప్పుడుగదా వాళ్ళాతికి సార్థకము. ఆదమిరిన వెన్నెంపటి నానాశర్యము నొన్నత్యమును జూచి మెచ్చువారెవరు ? అహ ! తరించుచునే మన్ననం జెందువారెవర ? పుణ్యాత్ములొకడ యని పంతుడు విచారించి దొడంగెను. దీనిబట్టి చూడకంపెవ్వడో విశ్వాత్మం పురుషుడువలె బోతు యున్నది. కరణాంతరమున బ్రర్వన్న నేడముతో దిరుగుదున్నచారని తలంపెదము. ఆతడు తప్పుక నీకు ననినపుడుమడు. నీవువానిం జూచికనేని వెరహవేరన జెందగల వని పంతుడు విని యశాంతిమతి రాగమిష్టహృదయమై పంధ్రుడుమతో నిల్చినయే.

తేరీ ! యాదాగ్గళాలి పాకెట్ట కివంటుము కాని నాకు జూపి నీవాక్యము లవ్వర్థములు చేసికొనరా ! యేది యుపాయము వానిందర్శింప నాహృదయును తత్తర ముండుచున్నయేది. యేమిచేయుదుము ? లేకము చెప్పుమని యత్కాశురముగా బాటుటయు నవ్వరుతక నవ్వవు నోహా ! సఖి ! నీవాతనింజూడకయే యింత తొందర పడుచున్నదివి ! చూచినతరువాత నన్నెంత వేసెదవోకదా ! కానిమ్ము ముందుగా నతని యాకృతి తి తపటంచున వ్రాసికొనివచ్చెదము. రానింతాచిన తరువాత నీకు నింపుగా గనబడినచో నతనింజూచు ప్రయత్నము చేయుదమని పంతుడు గాంతిమతి యిచ్చమతి వదలి రూలియే బంటునుగని యవ్వన్నదీపురున్న చోటికి బోయినతి.

ఆ సమయమున నతండు లింగద్రునితో నిద్దగోష్ఠి మూటలాడుచుండెను. ఆతనియొద్దకు మెల్లనవోయి సమస్కరింపుచు అర్చా ! మిమ్ము నీయూరిలో వదిలిన మురిసండి చూచుచుంటిని. మిమ్ముజూచినపుడెల్ల మీవృత్తాంతమింజుక తెలిసికొన వలయునని యభివాషకలుగనడికాని యెప్పుడును ప్రశ్నావశానము తొలిగినడికారు. నేడిదియే పనిగా నీవృత్తికి వచ్చితిని. వాకు శ్మశ్రుకుములు వ్రాయువేడుపు గలిగి యున్నది. చక్కనివారి పరుములు వ్రాసి యమ్ముకొనుచుండును. నాకిదియే జీవము. మీయాకృతికాక నవర్చసామాన్యమై యున్నది. మీరూము వ్రాయవలయునని యుత్పన్నముగనున్నది. నా విశ్వాసము మన్నింపవలయునని వివరముగా బ్రార్థించిన నతండు నవ్వుచు మెల్లినయే.

బోలే ! మా కాపురము కాశీపురము. వా పేరు హరిదాసు. వే నీయూరు వెంకటార్జునై వచ్చితిని. సామాన్య మానవ్యత్వవ వా రూము వ్రాసికొనిన నీకేమి చాతము బొరకుము. ఈ ప్రయానము నీకేం పని వలకగా మె యేది యతని సవర్ణి న కరకర్యం బట్టి ముతుపిట్టి పలికి నట్లాపించుచు నార్చా ! చాకిది ప్రయానము

చాడు. నంబోషమైన పడయే పడవన గొప్పరాజును పొందవలయుననుచు కార్యర్యము తానే బుట్టివని మెట్లోగింపుచున్న రావ మమ్మగపొంపుడు. ఒకనిముసుము చూడము న్నిరువై యుండునని ముఖరు నతంబోడంటి యట్లు నిలుచున్న యారని యాకృతి నదృష్టగొట్టిస్తల్లు వ్రాసి యతనికి జూపెనది.

ప్రతినిమిషమెప్పుడు నీన యాచారము జూడకొని యర్చువ్విరపుడు దాని తల్లి వైపు శ్యమునకు మెచ్చుకొనుచు నాచారము దాని చేతికిరెను. అమ్మగవయ నగు మేగచుతో రానినందుకొని కడు చెగడుగాతోయ కాంతిమతిచేతి కా పలుచిచ్చినది. దానింజూచినతోడనే కాంతిమతి మూర్ఛనయై కొంత రెనికొని చతురీకా! నిజముగా నతంబిట్లుంటే లేక నన్నాడించుటకెట్లు ప్రసాదితా! యిట్టి రూపముగల పురుషుండుండు కథంబులకొని సర్వమునూ! ఏమీ చెప్పము. చెప్పము. నీకన్న నా చెప్పడు. ఇట్టి సమయముతో నాతో బరిహాసమాచరము నేమి పొందులగు మొక్కెదనని మిక్కిలి రోహంబుతో ముక్కుచున్న యాచారముతో యాచారకేక నవ్వరు అవ్వని? నీతో నేను పరిహాసమాచరమా? నిజముగా నతంబాకృతి యంతయును వ్రాయుటకు నందరీనదికాదు అట్టింగులు నాయెద్దరేని. పోలిక మాత్రము ప్రసాదిని. ఆతని చక్కదనం బింతయని చెప్ప కక్కమా? కొందరవలయు. నీకథనిం జూపెదమని ముక్కుగా వానియెరిగిరికి మరల చిట్టవలె.

అయ్యో! నీచెప్పడో చూపెదమని పలికిన నేను రాకగనా? యెప్పుడు చూపెదవో నిజముగా చెప్పము స్వాంతమన గంతునంతావముతకంత కగలమగు చున్నది. లెమ్ము లెమ్ము ఇప్పుడేపోయి వానిందీసికొనరమ్ము. పీఠ మంచెపారితోషిక మిరునగి మిక్కిలి శత్రుముగా బరిగివని, కలికి! పీఠందరమాక నాకు వింతగా నున్నది. అతంబిందీసికొని చెప్పుటకు పెట్టెచున్న రాధకు కొంటియేమి? నాతో మాటాడుటయే దుర్లభమనది నేటికి కరతము ముట్టబడి యందులొడఁబడెను. లాసిమ్ము మరలపోయి సాంబాపనంబు యుపాచరముచేర్చి వానిం దీసికొని వచ్చెద. నముజ యమ్మని పలికి కాంతిమతి చిత్రమలనుగూర తీసికొని యాచారయోధకు బోయెనది.

దానింజూచి యర్చువ్విరపుడు నవ్వరు ఏమీ మరలంబచ్చితిని? వ్రాయుటలో మరీదే యెను మఱచిపోయితియేమి? విశేషము చెట్టవని రసమా మాటాడుటయు సర్వములేక కృతమనవయులైన యాతనితో పెల్లన నిల్చినయె. అయ్యో! నేను దను యమ్మగనామవలన నా గొంతంబకము నది యుపేత పేములు తీసితిని. పెక్కుంబులు కొనగలదు. యేలంబయు జేయలేదు. మాతాజాగారి కాంతిమతియను యధార్థనామము గల యాతురంగండు అక్క న్నక విన్నావయారామకేశవంబుల నవపడ్చయై యున్నది. వేనిచి తనవలయు ను గొనియెదరామని తాని యొద్దకు దీసికొనిపోయితిని. అయ్యకివయ దానిని బరిచించిచూచి నేను చెప్పినమాటమ్మక యిట్టిపురుషుడు లేదనియు నిట్లుత్తుక

అతలే నట్లు వ్రాసితివనియు నాతో అంతమాచివచ్చి నేతెంతజెప్పినను నొప్పుకొనినదికాదు. అందుమాత్రమున నూయియపురకు వాచమగలిగివది. విజయగా నల్లప్పుడునుని జూచియే వ్రాసితిని నేనును యిరుండువరు దీక్షాకమున లేకని యల్పేడియయను జెడతరవలు పగుదంతో వాడురాడికొంటిమి. తుదకు వానిజాపితివేని నీకు పోయిదీనారములు జూపితోషికమిత్తునని యమ్మ క్కరిని నాతో యిత్తి పలికెడిది.

అట్టి కపర మారాధపట్టి లేచినతోరనే నేను మిగుల సంతోషించుచు మీయిత్తును బుగ్గెత్తుకొని వచ్చితిని. ఇట్లా! ఆ సొమ్మంతయు మీరెప్పుడు సంతోషించెను. నన్ను గూరించి కొంచెము శ్రమపడవేయెదము. మరదోటిదీనుల మొరవిమట మీనంది యిత్తములను సహజ భక్తముగదా? ఒక్కపాది యారకె, రవోమ్మ కమ్మలం అడిగెంకాలను. ఆసొమ్ము నారుదమ్మను. అక్కరించియు మిక్కిలి చక్కచేడి. చూడు దిరిగో? దాని యాకృతి స్థిరము దీనిదా నచ్చితిమి తనవేలితో వస్త్ర యాచిన్నదాని పటమును వానిని జూపించెను.

దాంజూచినతోరనే యతనితొలుక చిక్కిని లాంటి గలిగివది. అంతలో దెలిసికొని యమోహము వెల్లివినీయక యోహో! యిట్టి మోహనాంగి భార్యగా నుండినప్పుడుగదా దొండర్కవంతునీ సార్దుకాముగలుగును. ఇది నన్ను మాయ జేయులలేదుగదా? నక్కను గా నిట్టి నుండరిమలులుబడతూ? కానిమ్మ. నాకు దానిం జూపించునని చెప్పచున్నది. ఏమృతనే యాలోచించుచున్నను. అని తలంచుచు దన వృద్ధయముననున్న యబిలావ ప్రకటనగానీయక దానితో వల్లన నిల్గియె.

చతురీ! నీరతి చతురపు. ఎట్లువ్రాసినను వ్రాయగలవు. సంతకము సంకుపురములలో గ్రుమ్మచు మీకాంతిమతికి నెప్పేలు చూపెదవు? అక్కడకువచ్చునా? ఈ పటమువిషయమై నాకును నట్టి యమమానముగలిగియున్నది కానిమ్మ. దీనుకొని వచ్చితిని నాసంతయమునచూడ మరగొట్టినదానమగుదువు. పొమ్మని పలుకగా నమూరిక మరల నిల్గియె ఆయా! నీకు పువ్వమును తెలియును. మిహుట కాదమటకు నాకు సామర్థ్యమున్నదియో? ఆకాంతిమతి నిర్వదితి రమ్మనినదో ముచ్చటతో వచ్చుట కెంతమాత్రము సందియములేదు. దాని లోకోపదమునకు గొంఠెము మోవవలయును గదా! మగవారనిన స్వరంపుటలు. మీ భరితపురమునను రానవసరములేదు. ఇదిన్న దాని మేడ కిందనుండి వెళ్ళినతో పాకోమ్మ మిమ్మును జూచును. ఏమృతి వాయుభీష్మము నెరవేరగండు. అని వేడకొనగా నరదు కాంతిమతిని జూచుటకు దనుకు మిక్కిలి యుద్ధాహము గలిగియున్నది గావున దనవలపు వెల్లివినీయక వరోహారమునకై యొకంబుదానివలె సమ్మరించెను.

తరువాత నర్చకురిక యారెండుర్చితరంతములు పరిగాబుట్టినని యతనినీ అప్పుడు ఆహా! యారెండుపటములు వెంతవింతగా మమ్మనియో చూచితిరా యని పలి

‘ను. అతడు దాని యల్లీప్రాయము గ్రహించియు వెలుగుని హిసవలి నీవు మిగుల నేమిటగా వ్రాసినప్పుడింట్లుగానుంచి తెలుగుచు. యితరులు తెలిపెను. అధూరిక సంకసించుచు సాయంకాలమునకు గాఁగిమకి పుకఱింపఁగోవునట్లుతనవే నొప్పించు కొని యామాళ్లము గునుతజెప్పి యిప్పుడేపోయెను.

అంతట సమృద్ధివృద్ధిపుడు దాని మాటలందరభయంకరముల జూచి యా చిన్నది తన్ను వదిలియుంచుకొని గ్రహించి యాసంగతు లన్నియు బండ్లద్రుసికో ముర్చిలించుచు నెత్తినను మెడయెచి యది చెప్పిగోవున సాయంకాలమునకు జక్కని వేషముతో నామేక క్రిందనుండి యిటులు మాడుపాతులు తిరిగెను. అప్పుడు పైనుండి రాన్విప్పువారు చక్కగమీద జరిగెను. దానికి వెరగండుచు ధంపెకెత్తి యాగగా జండ్ల తిలఁపఁగా యన నొప్పుచున్న చక్కని మొగంబొకటి గవలడివెడి. దానినము రెండు మాడుపారులు మాడుచు మరల తలవంచుకొనుచు నింతలో నితరుల మోరమున నడచుచుండిరి తావున నిలుచుటకు వీలులేక మరల నెంచుకొయెను. అతెంటనే యా చతురీక చనువెంచెనటాచి యారాజుమానుడు పుండహాసమునెయుచు నుండరి! సివబ్రీద్యము రీదినవా! అనిగొర్రవారము నీకు రాజుమాటై సొన్నిచ్చినదా యని యడుగుగా నది తంయూచుచు నిట్టగిది. అక్కా! విమ్మ! పుర్రాశ్రమ పెట్టిండునకు తిండించుచున్నదాగు. ఎంతవారకెనును సొమ్మ పెడుచుట గవ్వముగదా! అమ్మొద్దియ యెద్దియో వంకజెల్లి వచ్చిరను గలువ వంయూనని తలంపు గలిగియున్నది మరలమఱా నుండుటచే విమ్మ! జరిగిండునకు వీలువడినదియట. అది తవంకచును విమ్మను దగరనుండుకొని మాడునప్పుడుగాని చెమ్మదట. ఏమీ నేనేమి నేయుచును. అదియని యెటుకట్టించునని నేను దానినే యెత్తితిని. దాని కెప్పున్నది కొంప సేపాలోచించి నేను లేపు ఉర్రావనముతో. ది వత్తునుయు నవ్వడక దీసికొనినమ్మనియు తెప్పినది. అవార్త దివ్యవారికి విజ్ఞాపన సేయుటకై వచ్చితిని. నన్ను గురించి యింకొక్కసారి శ్రమపడవలయును. మీయువకార మిప్పుడేక మరలదానను కానని ప్రార్థించినది.

దానిమాటలచివలి యంతదోహో! కొంతయు చనువచ్చిన నెక్కుడు తొరవ జేయుచుండిరి! హాటము దీనిపూర్వగాదా యెవ యొకసారి మాటవినునదో వెంటయు గమ్మని నిర్భయించుచుండిరి. అధూరికాంకర రెంతకు మీము వచ్చినదో భూకాంతు తిలఁగివె ఖింపదా! అది మింగాక ద్వారరక్షములు శంకింపరా! మా కంక శ్రమపడ వలసిన యంతవరమును తమ వృద్ధులయెచి వచ్చుచిరంజూక వేరుకయొన్నను తోప నీనుచ దానితో స్వీయములేనిదానివలె లలితము. ఆ మారినికిది యిండుకు గొంతుకు లా. అక్కా! ఇప్పుడు మీరు దానితో నామాట దుర్బర అగుటయేకాక ద్రవ్యవృద్ధము లొగలదు. మీరు మరలజరిగిన ప్రమాదమున కిండుకయు సార్థకములేదు. నానుండు చనువలించి యున్న సారి రావలయును విమ్మ! ద్వారరక్షకులు శంకింపకుండ నేను

దీనికినిపోయినను. ఆయ్యర్వాస సౌరమును రెండుద్వారములు గలవు. రెండవదాని
తోయిన నెవ్వరును అవతరింపజాలము అనినది.

అతనిపైకేం కిష్టములేక నమ్మలేదురావలె నభివ్రంతుడు గానిమ్మ
ఈమార్గము మరల రమ్మనవలె రాదునుట! అని పలుకుచు నర్చుకై కేర్పడు
భోవలయునని అడిగెను. అప్పుడది మఃపిప్పలే పోవుచువలయును. ఆ రిప్పరాసికన్న
ముందుగా పోయి అందులోనుండియు పిమ్మట నానుండరి రాగలవని పలుకుచు నతం
తోడంబడిగెనెనుక రహస్యముగా చెప్పెనుక నతనిం దీనికొసపోయి యాయుర్వాస
ననుచురంగం సేకలో బ్రవేశపెట్టెనని అప్పుడునులో రాజుగారికి గ్రహనములనేకము
లున్నవి. కానిలో నని విక్కిరి రెన్నదియు మామమాం నుండినదియు నగుటచే
సంకు దరుడు రక్షకపురుషులవరు. ఎప్పుడేని రాజపుత్రిక విహరింప రానిలోనికి
వచ్చుచుండును. అప్పుడదిపుడల్లి మేడలో బడికించి అందలివిశేషము లన్నియుం
జూచుచు జతులికతో మీరాజుమాత్రై యెప్పుడు వచ్చునని అడిగెను.

అదియు మరలమరలా ! ఏమిదనెందునం గూర్చుండుడు. వేషపోయి
యామవనరిని వేగము తీసికొనివచ్చెద మనిచుచుదీకి వచ్చినట్లు తెలియకయే అక్కరికి
తాగుదీసిస్తూ తలంపెను అంతవఱకు మీరీ క్షేత్రవలెయుం తారతమ్యం బరయుచుండు
వని వరి! యా ప్రతిమనిచ్చి అర్చనచుంకి కరిలి గుప్తముగా రాజుమాత్రై పైకీమీదికి
పోయినది. ఇంతలో నా రాజునూరు దా కాంతిమతి ర్నితవలెయును తూరుచు దాని
సోయగంబులయు నాపాదము ప్రవర్ణంతునూ వర్ణింపి యిచ్చెరువండుచు కరణంవము
తేమును నుద్దహించుకొనుచు గ్రహక్షయమున సన్మరావధిలోనై మునుచు విరికొప్పుల
దన హృదయము జామక మునుకున నాడింప వేసియుం దోచుక యారావత్తు రాక విడి
సిండుచు గడియ యుగముగా నెంచుచు దన మోహవిద్రా.తి తెలిసికొనియు జిత్ర
మానిలేక క్షత్రసింహుడు యంపెను.

అంతలో సుక్రమాశ్వరంబు బాన్సిన కేటంబుమీద వచ్చెననిం దీసి
కొనివచ్చి అర్చకులక మెల్లన రెండవ ద్వారంబున లోపలకు పోయినది ఆ బంసి
రమ్మకు ఏనికతోడనే రాజకుమారుని హృదయము బెరుగుతో గూడిన ముదమును
నెంచుచుంక స్వాతికావలెనెడము లన్నియు మేనలనొకగట్టినవి. ఆ సమయమున
జతులిక కాంతిమతిని వెంచిబట్టుకొని యామీకపై కెక్కినది. అదివలదికరి వేయియుం
దోచక పీఠమునం గూర్చుండి విశాసముగా నెరనుకాలు గడపుచు నర్చకు నున్న
వింతలు చూచుకొనినెర చచ్చి ప్రహరములు నయమాలము నెరయజేయుటంబెను.
అక్కరిమతియు నల్లంకదచ్చెన నాకవి జూచి లజ్జానంబున దండాధ్యుడు నర్చకునే
నిలువంబగా నమ్ముచు కతులిక దాని దేబుంబట్టుకొని రమ్మ రమ్మ. నేను జిద్ద పం
కములో రానిన పురుషులకదే తూచును. ఇంచుకేని లేదము గనంబడిన నాకియ్య
దానినవిత్త వియ్యవద్దని నలుకుచు వతంబొద్దకు రాకొచ్చి పోయినది.

కాంతిమతియు నడుమనడుమ చిరదయాపుండ్రే పరమ సోదరుడను యాచరు
అయ్యో ! బాగుము, కరుణ, జానుము. నీ పొమ్మిచ్చెదనులే. అని పలుకుచు
జలాశ్శూరము సేయువాడవలె నభివృద్ధులగు నెల్లజీవుల నావాజుకుచునుని యొరకు
బోయి నెరిచినది. అతండును విరాసద్యుచ్చుల దాసం జూచుచు చతురితా ! కొందరపడి
యెడవేరి నూరకొనుము. పరిష్కరులే వచ్చి యాకురు. అని పలుకుచు దనమొదనున్న
తన ద్వికపట హారతులిక లేతి కందియ్యుచు కాంతిమతి పడుమును దానిగైకొనితల్లాక
తమ్మ మరయించులెను. కాంతిమతియు నతని ప్రకటించుచు జూరియారి విస్మయము
బొంది నురల నతని మొగముజూచుచు మొగమున క్షంగుడచేష్ట లభింపించుచు దద
వాక వా వ్రాత జూరి మొగము క్రిపుచు నీరీతి గంధసేపు మితమొక వివరే మనం
యనం బుద్ధియలిదాన లకలికొని పంకనగవైకో జకుల ! నీవు గెలిచితివి. నీతియ్య
కొన్న చిత్త మిచ్చివేసెదను. అని పలికి మరలనొకమాసకని మొగమున దృష్టి నెరయ
జేసినది.

విమ్మల వద్యవృద్ధిపుడను దానింజూచి చతురితా ! నీవు నాకు జూపినపటము
తర్కవైషదని యప్పుడు నమ్మితిని. నీవు పక్క చరన వగడువని పలికి యాశ్చర్యంబెను.
అప్పుడొక విమున మా మువ్వకు చిత్తవతిమంపరి జలింపక నెక్కుమూగ నుండిరి.
తరువాత నా చతురిక వాని చిత్తవతికములు లెడుచు నమముగా బట్టుకొని అన్యవృ
ద్ధిపుండ్రే నమ్మ ! బా రెండలో నేటి చర్యచి నమ్మగా నున్నదియో నాకు తెలియ
కున్నది. మీరు బుద్ధిమంతులు ఏదూపించి చెప్పుచు అతిగిన వతంబొకరిక నవ్వదు
నోహో ! నమ్మిఉడుగ నే ? స్త్రీ పురుష భేదముగల యారెండిని పొమ్మపెచ్చుకును
గలిగియుండదు. దేని కదియే చక్కగా నున్నదని పలికెను.

విమ్మల వాకొమ్మ కాంతిమతి దగ్గరబట్టి అరుగగా నమ్మదయ నుగ్గు
పెంపున నేమియుం బలుకవేరక నన్నని యెఱుంగున తోటి ! నీవు పన్నెడను గెలి
చితివిదాని చిత్తవతికమును నాకృష్టతునీ నరగా వ్రాయలేకపోయాతివి. ఇదియే నీ
యందుగల న్యూనత, ఈ రెండిటి దానికమ్మములు చిత్తానుగ్రహమునెన్నవి. అది
మరమోహ్యుడనీతి గాని యొనుండు చెప్పక కన్యమా ? అని తెలిసయితి రెండుమును పలికి
నది. అంత వా రాజనందనుడు చతురితిం జూచి యాడి ! నేను వచ్చి తదవైనది. నీవు
మిల్లీరి ప్రాశ్నంప నెంతమాత్రము పచ్చితిని వాకొరకు నామ్మితురు బుద్ధిగడుకు పెంకు
చుండును. ఇక బోవమ్మనాయని యెదుగగా నది మంచపోవము సేయుచు జ్యా ! నీవు
వా చిర్యము చక్కజేసితివి. నిమ్మలొకము అమృగముగా పిని నీదెట్టియే నా యొపిన
నమమరము సేయించుచిందాని. నీ పేరేమి ? నీమాట పూచుచున్న ? ప్రవర్తనముగా
నీమాట మురించుటకు గారలమెది ? నీదేదోమని నడుగగా నతడెట్లనియె మునుపుకు

అసత్యములు వయసు వారము కాము. నేటి మొదట తెప్పినదే నిక్కువము. ఈ విషయమై సారెవారెవరుగకుము. నీవు నాకు తేనువనికొనిన యువకార మెదియో చెప్పుము. నేను ద్వారక భోవంయుమెయో వయసువందగనే సాయంకాల నిప్పుము తెలుపు లేదీహాయిందిరి

అప్పుడా యింటి ద్వారరక్షకులు వచ్చి తలుపుతట్టారు చరుదికా ! సాయంకాలపు భేరిని వాయించుచున్నాది ఇక తరల తలుపులు మూయుదును. భర్తదారక శకటములో సుతాపురమువనకు భోవంనీ యున్నది. గావున వదిగా భోవంయువని పిలిచిరి. ఆ మాటలు విని యవ్వవర్ణితుడు వెనుకకు జరుగకం జూచి యిప్పుడు నేనెట్లు మా యింటికివచ్చునని యుచిగెను. అప్పుడే వారి గోటలోనికి భోవక దీరకు గనుక నది నమ్మకించుచు కాలించు మీతో ముచ్చటించవలసివే సంగతులు తెక్కుగలవు. అని యన్నీయు నిమ్మల చెప్పెదను. ఇప్పుడి భావించొందు మీమ్మెవ్వరు నన్ను పెట్టవని వలుకుచు రెండవగుమ్మము నుండి యెక్కటి వాయిలు వెనలించినది. పిమ్మట గాతరి మతియ జరుగితో గూడ వాతలవులు తెరచుకొనుచు నెల్లువెరిలి బండియెక్కి యతి వెగముగా నెండిరి భోయనది.

అట్లుపోయి యత్కాంతిపడి యంతఃపురమున మోంకముగా జరుగితో గూడ శయాశలయైన మే. జేర్చి యిటు దింతింపెను, చతురా ! నీ రాతుర్యసుంతయు నెప్పుల భాదసి ! అప్పుడుగల్గె మెదురునున్నప్పడేపియు మాటాడలేపోయితివే. వాన్మృదయలైన నెన్నియో కోరిక భావమన్నది. నేనేమి చేయుదును ? ఈ యిద్దా ర్థపు నీగు నన్ను మాటాడనిచ్చినది కాదు. అయ్యో ! దొంగిన వంతు చెడిపోయినదే తోలున బోయి వానం గొగరింపక మెదియో యాలోచింపుచు తెల్లబోయి యూర కుండిని. అన్నన్నా ! నా యల్లిపాయమయిన తెల్లది చేపికిని వాడేమి ? దివరికతని యలిరాష సైకము మవస తెలియలేదు మందిపని చేసితివే ? ఏమేమో చెప్పతోయి యేమో చెప్పితివి. నా యెద్ద వెన్నియో యెక్కులు పడుచువావవు. నాకి నీగదము లేనిది నా వసుత్కార మంతయు జూడకపోవుదా ? కర్కషు చెడగొట్టితివి. జుంక నెప్పుడో చెప్పిన చతుకామ చుంకలో పాయంకాలమైనదేమి ? మనమా మేరలో నెంత సేపుంటిమి. నిమిషముకాగన భోవలేదే ? అబ్బుత్తా ! మేంకయు తగున ముండిపోవుచున్నదేమి ? ఇట్టి భాద యిదివరకు నే నెప్పుడు ననుభవించి యెఱుగెను. అకని ? నునయందిచ్చుమున్నరా ? అకంఠెనను సాహసంపడక పోయిమేమి ? ఒకనెక నరండు నీకువకారము సేయవలయువని తార్కర్యముతో వచ్చెనేమి ? నీవు శ్రమ పెట్టి తీసికొని వచ్చితివి. నిజము చెప్పితివి కావు. ఇదియు నీకప్పే ! ఈ రాత్రి నే నెట్లు వెగిగుదాను ? నువవు నిజముగా వాని జూచితివా ? అది స్వప్నమా ! మన మిప్పు తెచ్చులకుంటిమి ? ఇది రాత్రియో పగరా ? నా లేమయు తెలియకున్నది. సఖి ! మనమచ్చుల గొంతసేపు చిలువక వచ్చితిమేమి ? అదియో. తెలిసినది. పోనీ అక్కరి

సచ్చట సుండిన బాగుండును సుమి ! మమముండినతో నతండుండునా చెప్పుము ? అట్లు చేపంపెననది. అంతలో కొందరవడి వచ్చితిమి. నీ బద్ధియంకయు నప్పుడు మొదలుపెట్టియనది. ఈ రాత్రి మరల నర్పణకి బోవువమా బోయిన మేమి రాభము ? ఆ పుత్రున సంహారం దప్పుడే యింటికి బోయెను గదా ? ఉదయమున మేమి చేయుదుము. మరల నతండు కనులకునో లేదో ? కట్టలా ! పోవదయమునరకు రాగలనా ? ఈ రాత్రి యెదైన నరసి దీపికాని చతుష్టయములు నిలుచును. లేకున్న బ్రాహ్మములు విడుచుచున్నరానను. విదహామేదనగున వెద్దిమో యనుకొంటిని. ఇప్పుడేకి తెలిసినది. అక్కలా ! బద్ధి యనున క్షత్రపుంకెన రావలదు. హా ! పుత్రుషసింహా ! యని యనేక ప్రతారముల మున్న క్షపల బావలంపురు మున్నగురు నా మందము మీదటి కొట్టకొనుచున్న యాచిన్నరాని జూచి రతురికి యిట్లనెను.

కాంతిమతి ! నీ చెంతో దైర్యశాలివమకొంద నంతయు నిప్పుడు తెలిసినది. ప్రథమనమాగమును నవే తేజక నదనెం నని వే నూరకుండిని. ఒక రాత్రికే రాశరేరా ? అట్టిదాన వచ్చుదేమిటి కూరకొంటిని ఎదుర నున్న విండింపుడున్నదానవే ? కానిమ్మ. ఇంక వేంవిని తెలియక యశక్తజేసితిని. ఈ రాత్రి యెదో వేగింపుము. ఉదయంబున వానిందెచ్చి నీకల్పంబునం పంపెదనని చెప్పి కైకోపదారములు చేయ బోగంగినది. కాని యేమియు నుపయోగము లేకపోయినది.

మేన నలలెదిన చందమంతయు రూక్షయైపోయినది. అవయవములం బాదిన చివరకుంపులు పెనునెక్కి విరికి బోయినవి. తపాయన పాత్రంబునం బోసిన బలంబువలె తన వుదం తిరిగిన మేల్పరంకయు చేరుదేక హరించినది. ఈరీతి రోనూకదీ రాతేయు నుపదారము లిండుకేసియు బడెయకుండుట అని యా చతురికి దాని కంతునంలాపమున కాశ్చర్యమందుచు జిన్నవాఁమండియు వెన్నదేసి యాదీ విశారములు కనిపిని యెరుగని యా చిన్నరానికి దిమ్మె రెట్లభ్యుప్తము యెన్నో యని వెలుగండుచు నోవదంతనట్లు నుపకాంతి తేయుచు వెల్లకెం నా రాత్రి రావికోడ వేగిందినది.

సూర్యోదయమైనతోడనే యారతురిక కాంతిమతికి గొన్ని రహస్యములు బోధించి కాను మరల నర్పణదీపుడున్న యింటికి వచ్చి యచ్చట రహస్యముగా నొక చోట దాగి వారమకొను నూటలు విడుచుండెను. అర్పణదీపుడు మిక్తునతో వింతద్రావేనెంత తెలిసిపొనుకనో చూడతిరా ? హావగకప్రాయమైన వయము స్వీకరింపక బోసినవేతిని. రెనమెద్దియేని సంతాపముగనట్లు దేయనగాని తినిపించునా ? మంచి సమయము పొందెదోయినది. పాహసము చేయలేకపోయితిని. అయ్యో ! యీ సంలాపములు... నలలెదొందు... మిక్తిమా సూర్యోదయమయినట్లున్నది చూడుము. మనము ముందే యిచ్చి రాకున్నది. ఒక్కటియే ? పెక్కుచాగున బోవుచున్నదే యని అహం విధులంబు విందలంపుచున్న యా రాత్రు కని వాక్యములు చెని రతురిక చెప్పితి

సంతోషింపుచు గాంతిపతి సందిన న్నరపికావము ఈ దిన్నవాడికిగూడ వాదేశించి నది. మేలు మేలు. ఇది నా నభిమతి యుత్తిష్ఠము దృఢిదో నెరవేర్చెదమని తలంచుచు వాడున్న యింది కలుపులు కట్టచు బాల్కదా! బంధదా! యని పిలిచినది.

ఆకంఠధర్మని గుండకపట్టి యర్చువైద్యపుడు మిగులు సంతోషముతో బంధదా! చూడు మెచ్చురో పిచుచున్న వాడని వ...గా పగులేచి తలుపు తెరచి ద్వారముతో నన్న చతురకంబూచి వయస్సో! విన్న పితో మాట్లాడిన దేదీయ వచ్చిన దని చెప్పెను. అప్పుడతడు తోసిపట్టకొని దిమ్మని చెప్పిన బంధద్రుండులు చేసెను. మంతము మీద గూర్చుండు చతురక కొక గడ్డె మెయించి చతురకా! నేయ ప్రొద్దుననే వచ్చితిమని యడిగెను.

అదియు అక్కా! మరేమియు గార్యము లేదు విన్న పితో మాట్లాడుట కవకాళము దిక్కినది కాదు. నన్ను గుఱించి మీన మిక్కిలి శ్రమపడితి. కృతజ్ఞత తాపింపుకొనుటకై వచ్చితిని. మఱియు మా రాజపుత్రికయు మీతో ముచ్చటించ వలసియున్నదని చెప్పినది. దేనినీ విన్న వేదాలినది కాదు ఈ తీవ్రము సావకాళ ముగా మాటలాడుకొనవచ్చును. ఇప్పుడే యప్పదతి మఱియుక యధ్యాననవమునకు బోయియున్నది. మిమ్మా నవ్వటికి దీసికొని రమ్మని నన్ను బంపివది విన్నది తనంబున దా నేమియు దమకు నతిరహిత సేయలేదు. దానికి పార్శ్వపుత్రుని చిత్తంబున మఱి యొక రీతి దలంపు గలిగెనేమో యని వాటి బరితమించుచున్నయది. ఆ యధ్యాన వక్రము మిక్కిలి పొగలెనుకది. అరణ్యమును బోలియుండును. అందు సుందరములగు మందిరములు గలవు. ఇప్పుడే దేవద యవ్వటికి విచ్చేయవలయునని ప్రార్థించిన సతండు చిరునగవు మొగమునందలింక నల్లన దానితో నిల్చినయె

చతురకా! నీవు కృతపరిచయురాలి మగుటచే నీమారు నేను బ్రోయింతున్నాను. నీ కృతజ్ఞతయునకు మిక్కిలి సంతోషించితిని. మీ రాజపుత్రిక వాడు సువర్ణము లేదని లేదని సందియ మందవలదని చెప్పుము. దర్శనమూతముననే యర్చితుడ నైతిని. మరల నన్నొక్కమ పెద్దదవు? రాజపుత్రులకి తమగు వాయుబాంధవ వనమునకు బోవుట దుర్బలము గదాయని యలాంగీకారముతో బలుకుచున్న యాచివ్వువాని దేలుపుడుకుని యవ్వటికిక లెండు. లెండు. తక్కిన వాని గురించి మీకేమియు లింతింపవలసిన యవసరములేదు. అవియన్నియు మేము చక్కఁబెట్టకొనియెను. మన మిప్పుడే పోవలయును. మన కొరకు రాజపుత్రిక నిరీక్షించుకొని యుండునని మఱుగగా మరలకు అయ్యో! ప్రాతః కృత్యములు నిర్వర్తించుకొని పెండలకడ బుజించివత్తునని పలికెను.

అప్పుడవచ్చుటకై అక్కా! అవియన్నియు వర్ణననే తీర్చుకొనవచ్చును. మీకు విందులేయవలయునను రాకృత్యముతోడనే రాజపుత్రిక మిమ్ముదీసికొనివచ్చు న్నది. ప్రాతఃకృత్యములు ముగియియిది జరిగించవచ్చును. రండు రండు అని

సిక్కిలి తొందరపెట్టా నా బంధువు నిండకవలయునుమనెస్సె యప్పుడుననింప
వచ్చుచే దానివెంట బోయెను.

అప్పుడుటిక యారాజుత్వమును ముందుగా దనయింటికి దీసికొనిపోయి
కృతజ్ఞత జూపించుదానివలె వ్రువయించుచు బిస్మిల్ఖాన మాన్యసిరి మలియూ జీవాం
బరములు గట్టబిచ్చినది. మఱివిభూషణములు దెచ్చి స్వయముగా నంంకరించినది అది
యంతయు జూచి యెరుకు చచ్చెదా! యావేషము నాకే? నేను ద్వంద్వం బోవలయును.
మీరాజుత్వ తిక యెచ్చుటనువచ్చుదని యరుంగగా నను-దతి అయ్యా! నీవు తొందరపడకుము.
రాజుత్వ తికను జాప్యముకొరకే మీకి యంంకారము చేయుచుంటిని. ఈ యంంకారము
లకు మీకేరీ ముంంకారము దెచ్చుచున్నది. చూచిరదా! యని పలుకుచు నకనెమరికి
గుఱుకము గుఱుచున్న సమయమున విశ్వకటమవచ్చి చతురకా! కర్తృధారికి
యుద్ధానవనమునకుపోయి నీకారకు బండి పంపినది. సత్వరముగా రావలయుననుటయు
నది నీవుపోయి నేనిబండివెక్కి యివ్వచే పోయెదనుని చెప్పి యప్పురిచారికి పోయిన
తరువాత నక్కవదీవుని మెనకయుబల్లు మేలిముసుగువైరి ప్రేమచున్నవివక్షత తెలియ
కుండ నాబండి యెక్కించివది.

అప్పుడతం కిట్లువక యెదిరెప్పివల్లు దేయచు నాబండిలో గూర్చుండెను.
పిమ్మట నమ్మదితయు సమా-దనుతో కటమెక్కి వదిగాలోలి యుద్ధానవనము
లోనికి దీసికొనిపోయిని యాబండితోలుగాని జానిండు. అబండిచాచు అది చెప్పిన
ప్రకారముగా వదిగా గుఱుముల నడిపించుచు రృటిలో నాయుద్ధానవనములోనున్న
మిరాజుసోదమునకు దీసికొనిపోయెను.

అప్పుట జతురిక రాజుత్వ మునితోగూడ తోవలకు బోయినది. అంతకు
బాధ్యమే వాదేర్వరుకొనియున్నవారు కావున నాకేదలో ఏకరు దెప్పరునలేరు.
ముందు తరావులు చిగిలెరి యాతతురిక యాతుని మేక యెక్కింది యాముసుగు
దేయచు రాజుత్వ తికయున్న గడతొనకి దీసికొనిపోయినది.

అతనిరాకచూచి యాచిన్నది సంతోషముతో మేము గరవుజెంద రత్నల్లుడు
బంగారు పత్తెరముతో విజిరెచ్చి యెదరవచ్చెను. అక్కటికి తొలుక నకనిపారంబులుం
గదగి తడియెతుచు గర్హురవునివారయిచ్చి శ్లావకంబున మారకున్నంత జతురిక
దానిజూచి భర్తృధారికా! సేవకర్తృత్వం చక్కగా చేయుము. సిగ్గుపడి యురకుండిన
వదికి గోపము వచ్చునునుమి? యని పలుకగా నక్కంటికి యాపువసూరి తెట్టి
వట్టుచొని అర్హుత్వ తా! మీరాకచే మాగ్గునాము పని-తమనది తోవలకు రయచేసె
మమ్ము గ్గ-లావుంటేయొని పలుకుచు నున్న దీనిపోవోయి యంతకమున్న యుదర్చి
యున్న సయ్యుప్రెగూర్చుంటచెట్టి కాచరావున నియంబడియెను.

అంతలో జతురికవచ్చి మచ్చెకండి! నీచిచ్చుట నియంబడికేనే! అదిరి
నర్పింప చచ్చుచుత్తుగానన్నది. నీవుగూడ దానిమీద గూర్చుండి పూజింపుము. ఇట్టి

సమయములో సందియమందగూర్చి పలుకుచు దానివెక్కించి చందవచ్చుగిన్నె లేకుండిచ్చివది. అప్పుడావతరి యాగవదనుడని మేనబాయబోదగివది కాని యుకడించుక సంతయించువానివలె నభినయించుచు నించుటోడి ! దాదాదా దీనవర్తకు సంతసించిరిని నాకు తెప్పవలసివస్తుండుటలే స్త్రీయం గలిగిన ముద్రవము వేసు వేగముగా బోవలయుననుగా విని యావతునికి వాని క్షిప్తియె.

అయ్య ! వలెనవచ్చి ముంకరాదనెం ? చెమ్మారక బోయెదనునిన బో నిజమా ? మీరేమియు మాటారగూడదు మేముచేసినదొకం లందుకని పలుకుచు గాంతి ముంకజూచి రనుట ! నీవు సంతయింపకుము మేనంతయు ఇక్కడ గంద ముందు మని పలికిన నక్కచితియు పుట్టలేయను జిహ్వ తెక్కులకగూడ రానినది అప్పుడచ్చుతు లక కాంతిమతింజూచి యోగో ! నీవు అతిధికి మందియ్యారయే రేయించుచుం ది ఆయనమాత మూరకొనునా ? నీకు దగినది మరలజేయుచు చూడుమని యాగందవచ్చు గిన్నె యావిచేరికడఁబిచ్చిగది. అతం దదియందేవుచ్చుకొని సాహసముతో గాంతిమతి తెక్కులందుండు నొక్కిరావెను.

అప్పు దయ్యారవలెనను మేనం బుంకలు బొడమివని కంఠ మాచిద్యవించి నది రెమ్మటలు గగ్గిమిని మరలయు తిత్తకవుండే వారికి బురోహితుండెపాచ్చిగనా బోత్తవమునకు సంతయించు తెప్పరొడంగెను. పిమ్మట వెద్దియో మిషబన్ని దతులక యవతలకు వారిగది. అప్పుడక్కంటిమతి మేగించున వింతుక కేసుక యభినయించుచు అయ్యో ! అతిధి యింటికివచ్చెనని మగ్గదజేయుచుండ నిట్టివసులు చేయవచ్చునా ? ఈగందమిదైయుంచి మా పెదలు జూపించెద నుండుచు అది దెదరించిన నతడు నవ్వుచు వాను వేను జేసినవలెప్పే ? మరల యిదెవగాకయని పలుకుచు తుడుచువాని వలె నభినయించుచు తెక్కులు నొక్కుట నీరీతి గొంతపేవు లేనివానకులు చూపుచు—

శ్లో॥ కంఠం శివ్యగారం మృదుకరజలయం గందపోనితింబె

మవైపాక్ష్మ్యదరేన విదధన్యం బుంకయన్ దంతసాను

ప్రేహితుంబన్ లరాటంవచ్చుచిర జనయన్ రోమమాదన్ చితాంతం

సక్తారాచారి వస్త్రామృతింఘనానీల్లదావయేత్తాం విదగ్ధాః ॥

అని తెప్పినట్లుగా వాడర్చిసేతాంత వాద్యంత క్రిదానిశేషంబుం పంతోష వివరం గావించెను.

అంతలో సాయంకాలముగలయు ఇరుకవచ్చి యువతి ! మనమిందికి బోవలయును. రేపు మరల రావచ్చును. పోదము రెమ్మని ముఠకగా నెట్టికెం కతని కొగిలి విడదీసికొని అయ్య ! నీవు మరల మేలి మునుగు వైచుకొని మాతోవచ్చి లందిలో గూర్చు సుమా. మిమ్మ ఇరుకయింక యొద్ద దింపెదనన రెప్ప యట్టివేషముతో

నకు, దీనికొసపోయి యింటికివచ్చింది. చతురంగము నొక్కప్పుడును గూర్చుండెను. పిమ్మట యింటివాడు యింటిలోనుంచు మాండుగా రాజ్యపురిక యాజ్ఞ ప్రకారము చతురంగ యింటికివచ్చుచు దీనికొసపోయెను. అప్పుడు పరిమళముగల నెద్రువద్దనున్న చతురంగము యింటికి యింటిలోనికి పోయిరి. పిమ్మట నా కడకును గన్యాంకశుభ్రము నకు దీనికొసపోయెను.

కాంతిమతియు యింటికి యింటిలోనికియు యాహ్లాదము సమయముల సైత మతని క్రీడావిశేషమునే ప్రియముచు నక్షిప్తమునను నారాతి వేగించినది. అంత మధునాదు పూర్వదేవతలనువలెనే కాను మాండుగా యిది యెక్కిపోయి రథవాత నర్చకురిక యింటికి యిచ్చిన వర్జ్యవద్దమునతో వర్చకురిక దానలోనికి యుద్ధాన వనము లోనికిపోయి యుక్కుమారు మంత్రాధ్యక్షమునకుం యిది కాను ధ్వారమున గారి యుండెను.

ఆ యువపుత్ర యధేష్ఠగా కానుకగా విశేషములం దెలుచుండవారి కొద్ది మంజులకయు నర నిమగ్నములొగ్గెన. దోచివెడిగాడు. నాయంకారమున తోడనే పూర్వపు రీతి వారు మువ్వకును యిందయెక్కి యంగకు లోయిరి. ఆ ప్రకారము ప్రతిదినము నుదయమున వా యిందయెక్కి యుద్ధానమునకును లోయి సాయంకాలము నరకు గ్రీడించుచు రాత్రికింట్లకు పోవుచు నాచు పాపములతోన నాయంపురకు న్మూలముక దివసములొగ్గెన. దోచునదికాదు.

అట్లుండనంత నొక్కనాకకాంతిమతి తండ్రి యనంతవర్జ యాహ్లాద మునం గూర్చుండి రాజార్యములు వికర్షింపుచుండ నతని యిచ్చ నొక యుత్తరము గనంబడుటయు తనందలి విప్పి చదువ నిజమృది. కాకా ! నీవు వర్జ్యపురికవారవు. నీ యింట జరుగుచున్న యవమానకృత్యము దేమియు గుఱుతెలుగకున్నావు. నీవు కూతురు నందుగల మక్కువచే దానివేమియు వాజు వెరుక సేవచ్చగా డిలుగు చుండ నిర్విఠివి. ఆపువతి యిప్పుడు పిమ్మటముతో బ్రతిదినము నొకపురుషునితో గ్రీడింపుచున్నది. ఉదయమునలోయి సాయంకాలమున కంతశుభ్రము చేనును. ఆ విషయము నీ వెమియు విమర్శింపు కుంటివి. యోవనముతోనున్న రాజన్య లెవ్వరేని గోటబాది క్రిందింప దోవుదురా ! స్త్రీలకు స్వతంత్ర పిచ్చివతో మున్నాడ నిలుచునా ! తనయ యే మక్కువగలిగినతో పిక్కిలి నడుచుచును గోటబాదు వెల్లవలయునుగాని యిట్లు సేవచ్చగా దీరుగనియరాదు. అదియును గాక పుత్రములకంటె స్త్రీలకు గామమధికము గదా ? యోవనము వచ్చిన మధ్యకంటె వెంటనే వివాహము జేయకుండినతప్ప నీయ దియి. మఱియు నత్తవతో యిప్పుడు గర్భవతిగారా నమ్మెనుని వాకు దెలిసినది. స్వర్గమున నీ కుటుంబము గతింకము వచ్చెనుని వేమ లింతింపు చున్నవార. నీకు నేమి సొల్లలెర ప్రతిపంధగాన సంతగా చాపితెను. వావారి విక్రమవనరయ కలంపుకలిగి నేమి పాపమునా మాయుద్ధాన వనమునుచోయవ చుంతయు నీకే పితృదము భాగంబు.

ఇంతకన్న దీనిని చూడవలసినది. అప్పుడు పేరులేని యాతరము ముమ్మారు చదువుకొని రింకాకాంతస్థానమున ముక్తికరసేపు దానిని పుట్టించి యుండు అప్పుడు ! యా ప్రాసన దీనియంతయు యదార్థము యందవచ్చును శ్రీ లెట్టివలయు నాహమరే కదా.

కానియు ఇట్టిరీతియంతయు నేడు పరీక్షించి నొప్పించినా వా కుంపాంసుగా లను క్షింపి కుండు నెప్పుడోకరము లేనెదమని నెప్పుడొంది యున్నది సకలాలింది యంతఃపురమునకు భోయ భార్యం దీని యాంతి ! మహాంతిమతి యిప్పుడేమి చేయు చున్నది సుయన్నది. యోగిపార్యుణ్ణి రప్పించుమని చెప్పినా. ఆ మాటని భయ పడుచు నోచో ! పుత్రక నెమరును కుంజించి యని పించుచుండును గాని పేరుతో పించుచుండును. వేదెడియో కరణమున్నది. ఆ దిన్నది యెట్టియే కప్పు లేదులేదుగదా ? యని కంఠమును గూతురిం దిసికొని రమ్మని యొక కరికరికం అంపించి. అదియు కన్యాంతఃపురమునకు పోయినది. యమ్మ అమ్మయిగా యదయముననే యుద్ధానవమునకు పోయివారి. రా తిక్కిరా. యందీకారం, అచ్చటి వారు చెప్పినారని రాక పించుకం చెప్పినది.

అలావచ్చుటలు విని నెప్పు టొక్కొక కౌతంబు వా రూహ్యము భార్యకును చెప్పక నాటి సాయంకం సమయమున సునిత పరివారం కో అందీయెక్కి యా యుద్ధానవమునకు పోయెను. ఆ ద్వారమున ముందు చెక్కెంద కింతకుం గాపు చెట్టి యా రోమలకుండ్లి క్రొరూరెప్పడేమి వచ్చిన దానియక వచ్చునని యుండుకని యాజ్ఞాపించుచు రా నొక్కరుర యిల్లోలలో క్రమేణి వెనుకకు గాంగిమియున్న సోదము దాపునకు పోయెను. ద్వారమునకున్న ఒకరుక దూరముగానే రాజుగారిని గురుకుపట్టి కను గుట్టు దెలిసికొనుటకై యనుదించుట గానింబి తొట్టవచ్చుచు వది వది రోనికొనియు మువ్వకరే పారావారపించుకం దేనియొడుమున్నవారికో మనము అడికింపుట రాజుగారు వచ్చుచున్నవారని చెప్పినది.

ఆ మాటలు విని యదృష్టదీప్త రదింపటి యెచుచి ? రాజుగారే వచ్చు చున్నారా ? అయ్యో ! యేమి చేయుచును. తల్లికిల్లును నలుమూలలు వెదకి యా సోదమువరకు నెదిగియున్న యొక ప్రామ జూచి కాంతిమతి వండువందని చెప్పు చుండగనే వినిపించుకొనక యాచెట్టుకొన్నులు వందెట్టుకొని మెంకా యాదారము లేనికొని యా ప్రామకమాంసముండ్లి కూపమీదికి దిగెను. అప్పుడొక గనుచికర పడు చున్నది. గావున నరణ్యమునె అలలచే నెట్టుకొని నెట్టుకొనలించును యాయుద్ధాన వముతో రోనికొనియున్న దాని నాయుచుడు ప్రహారకరంకాదు.

ఇంతలో నారాజు మేర యెక్కుచు రొ.లోమన్న చతురంగం జూచి యేమి చతురీకా ! కాంతిమతి యెర్పటంబుచేసి యదీగెను. అదియు దేమా ! యా మేర మేరనేయెన్నది. ఇంగికి రావించునని పయనముగడుపుదని చెప్పి యదృష్టికి దీసికొని

పోవుటకు కంటించుచు నుండుట కొంతసేపు తిప్పినది. కాని యంతరవృత్తి || వక తిప్పగా నయ్యంతావుదమనకు బోయెను. అక్కారించితిమి మృత్యు కృంగార వెనుక తీసివేయు విషయమై సువలించుకొనుచున్నది. గావున దండ్రిని జూచివెళ్ళకనే దక్కర్లయ దెల్లబోయి నిలువనంతివది.

అప్పుడు గదిలోనున్న పరిమళము పోషముంబ్బియు జూచి కంటించు కొనుచు బ్రత్యక్షముగా జూచిగాని యమగదాదని నిశ్చయించి యా మేధసంతయు వెదకెను. ఎచ్చట నెవ్వరు గనబడలేదు కాంతిమతి యాకృతిజూర పేరొడితి గనంబడినది. మొగమునంగల చందము చిహ్నములే సంతోకసూచన సేయుచున్నవి. కాని కూతురు కావున రావునకుపోయి యంతగా లరికించుటకు ఏలువదనదికాదు. అయ్యెడ యుండుయ్యవతిని సంతోగముగా నెప్పుడొంది కానిమ్మ. ఆ పురుషుండు తిక్కెద వెచ్చటచో దాగియున్నవాడు. వేరు దీకటి పడునది. తెలువచ్చి వెదకించి పురుషుని క్షింపెనంగాక యని నిశ్చయించుచు గాంపిమరించాచి చింతింపి! నీవంత స్వత్యక్తు వారి వైతివేమి? కోటడిచి యాంతర్భావమును గున్నట్లు నొంటిగా నుండవచ్చునా? పో పొమ్ము. పిమ్మట తెప్పదనని పోదిన నుండవచ్చును. దక్కరయే ముహూర్తముకక యప్పుడే చతురతతో గూడ మేకపెదలి అందియిక్కి మిక్కిలవకుంటోపు పరాహుమితె సంతోషమునకు బోయివతి ప్రాణముంబ్బియు మర్యాదవనములోనే యున్నది

పిమ్మట నయ్యవంతవర్మయు గొంతపే పా ప్రాంతభాగముం దున్న నీ బిల్దో వేమియు గనంబడదు మరల ద్వారము దాపునకు వెచ్చి యూర్తి మానెబ్రవ్వులే? నీ తోటలోనుండి యెవ్వరిని? రాకపోకలు అమగనీయుగూడకు. అట్టిపని అమగ చ్చితి లేదు మిమ్ము గరినముగా క్షింతును. ద్వారదక్షులం బాజ్ఞాసింది కోటలోనగల బోయెను. ఆ వార దూరిబాములుంబున గాంతిమతి విని మిక్కిలి పరితపించుచు జతురించాది. నశిమలే! నేనేమి జేయుదును. రాజుగారి శాసనము ఏంటి? ఉదయమునకోయి వా మనోహరుని బట్టకొని క్షింతును తాదోయి. అయ్యో! ఆ తోటకు రెక్కవదాదిగూడ లేదే? ఈ దివసములో వా యాయుర్దాయము నడపవలసి వారికేబ్బరము ప్రమాదము సంభవించినను నేను బ్రతుకనుని నుపయమా.

పోసి నూ కల్లతో యదార్థమునెప్పుడని యాపక దప్పించునేమో! యెమని యెవ్వరింకయో! గాంధర్వదీవాహులన పకనని బర్తిగహించితిమి మా కండ్రితో చెప్పుదునా! నీవు మిగుల బద్ధిమంతురాంపు. ఉపాయమేమియో యాలోచింపు. నే సంతకమురాంబోకదా? వాప్రయంబులం దయ్యంబై దీకటి మిక్కిలకంటలో దాగియుంక నే నెచ్చటికి వచ్చితిని ఎటువై వీర్వాతి యా యమలోమంది బంబురు

దీసికొని రావలయును. అంతవరకు నేను భుజింపను; కన్నులవెంటి ప్రవాహముగా నీచూచుచుండ పెక్కి-పెక్కి యెద్దులన్న యా చిన్నరాని నోదాచుచు జతురక యిట్ల నయి.

చోటి ! నీవెడలి జింజిరెవ్వ. నేను దీనికి దగిన యుపాయములోనిదిని. ఈ రాత్రి నీ మనోహరువంతులవీరుడు. పి కలిదండ్రుల కిచ్చార్ల నెప్పుడు చెప్పి వాడు. కోపము రీతినెవరక గ్రహముగా వేలివేసినదను. ఇప్పుడు నీవు వేను చెప్పి వట్టుదేయుము. పున కార్యమంతయు జక్కబడవని తెలిలో నెదియో చోరించినది. అప్పుడప్పుచోటి యందులకు నమ్మకంపుచు మంచి యుపాయమే యూహించితిమి. చతురకను మెచ్చుకొనుచు నప్పుడే యొక మండెడ్డిసా పోలింతునది దివి మేనవేలి జంప మూర్ఖపోయినట్లు మంచముమీద పడుకొని వచ్చిపోయినది.

అప్పుడవచ్చుటక యెవ్వరైనను నేమియు గాంతిమిది బాముగరరి నలో యని యవచుచు గాంతిమిది జరిమిదట్లుదోయి యా వరహానము చెప్పినది. అప్పుడామి గుండెలు బామకొనుచు వచ్చిన కిచ్చారంపురమునకు వచ్చి యెద్దుల స్వల్పతవప్పి నోడించు కిచ్చారంపుర నెదియో బారదే పిచ్చులు గొట్టుకొనుచున్న కూతురింబారి కోకవరవకయున మూర్ఖులొక తెప్పెరి అమ్మా ! అమ్మా ! యని యనేకసారులు బిలిరియు బ్రతివవనంబుగావక పెద్ద యెదుంగున నేమియుండెను. ఇంతలో నవంతవర్క యా వారవిని కయవకుచు బిలిరు వివరెయ్యలతో నవర్కల వచ్చి పుక్తిక యవన యంతయు జారి పెక్కు తెరంగుల వెంపింజెను.

అవైయ్యలు మంత్రములు వైచుచు నొకరొకరు మింగివలె బ్రయత్నించిరి కాని పక్షనొప్పివల బిదే మందులేమియు లోపంకు చోచునవికావు. చతురయు మింగుటకు నెక్కుడు ప్రయత్నము లేయేనామనంతలో జతురక నేను మింగిందెదనని యా మందులు బుచ్చుకొని నోటిలో వైదవట్టలివయించుచు గుప్తముగా బారి పారవైరినది. ఈ రీతి గొంగ నేను జరిగినవారక వైయ్యలందరు వేమియుం బెప్పలు కమయోపిన కొంది ప్రయత్నములు లేవనయన్నామని తెప్పిరి. అప్పుడు రాజును, రాజ్యయు పెక్కిలి విచారించ వొడంగిరి. అ కోకవగమున వా మర్యాహ్నును అను గోపము దేసిన సంగతియే మరలిపోయెను.

అప్పుడు చతురక లేచి స్వల్పి నభినయించుకొనుచు రాజుపిత్తిలో అమ్మా ! మన కాంతిమిది కేమియు భయములేదు. వాకొక మందు జ్ఞాపకము వచ్చినది. అది మొన్న నొక యోగి మన యుద్ధానవనములోనికి వచ్చి పాముకాటనకు నిధి నుంచి యొకదమని మాకొక తెలు చూపించెను. అది నేను జ్ఞాపకము పెట్టుకొనియున్నాను. బోయ దీసికొనివా ? యని యడుగుగా వా రాజుపిత్తి అమ్మా ! సంభయమెల పునిగోయి తీసికొనివచ్చి నీ వెవ్వరిం బ్రతిండుకొనును. ఏ మందులో నే మహిమ యున్నదో యని తుడుచు వచ్చుదే పెట్టెరు రొందర పెట్టెను.

అప్పుడు దడుటిక కొంతదూరముపోయి వుండవచ్చు అమ్మ! ఆ తోటలోని పోవుటకు రాజాననము లేకన్న నీడవరకు నేను వుండిపోయి వెళుతుంటిని. అయ్యగారు పాఠశాలమున వదిలాననము చేసియున్నారు. కావున నటుపోవుటకు వాలోక చీర నిప్పించుమని యడిగెను. ఆ మాట విని రాజవత్సవి యాశ్చర్యపించుచు ఓసీ! నీకును కాననము కానయినచే యాదాక యాలస్యమగుచున్నది. త్వరగా వెళ్ళునునుటయు నది సమ్మతించక యట్టి వ్యతిరేక యిట్టింపకతిరచి చెప్పెను.

అప్పుడు రాజవత్సవి వంధునితో నాచూచి జెప్పగా నతఁడంత విమర్శించుకొనకనుమాత్రము తోనీకి పోనియ్యదని చీల్చివాని యిచ్చెను. అట్టి కాననపత్రికం గొకటి యచ్చతుడిక పెక్కిలది సుకొప్పించుచు యంత్రప్రదీప్తానయ్యి వదిగా నతొట యొద్దకుతోయి ద్వారపాలకతో గోటలోఁగిన యువ్వుడనము చెప్పుచు నదీయిని వారికి జూపి తోనీకి తోయనది

అహ! దాని బుద్ధివైపునకు పెంతవంతయైనదో దూగుము. అటు తోనీకి పోయి యాదీపమువెల్లవన నీతోటలో వంశములు దొరుకును నొక మేడగోడప్రక్కను పోపానముపెరి గూర్చుండి తన యవనగురించి విచారించుచున్న యర్హుడిపులింగారి తన్నెరింగిలి యతనికొరకు రాజవత్స తర వరుదువచ్చి యాడుతున్నయిది తెలిపిన నతఁడును శాంతిమతికి దనయందుగల మెక్కువను గురించి పెక్కిలది మెచ్చుకొనియెను.

తరువాత నచ్చతుడిక తాచుదెచ్చిన జల్లంకరికి గట్టనిచ్చి స్త్రీ పురుషభేదము తెలియకుండునటలు మెలిమి సుగగప్పి యా చీటి వకనెక్కిల్లి దీప్తము జేకంబట్టాని యాచారిని తొమ్మని చెప్పెదలి అతఁడెట్టి ఎవముతో దోపుడు చాలితోనన్న ద్వార పాలక కాబింటింజూపించుగా వాండు మోదట వెళ్ళిన చిన్నదియే యనుకొని యంతగా జరిపించక వాని విడిచిపెట్టిరి. దానిజేసి యతఁడు విచారంతముగా నిందకితోయి తన రాతికు వేనియన్న జంత్తులమహావృత్తాంతమంతయుంజెప్పి యా రాతి సుఖముగా వెళ్ళించెను.

అంత నచ్చట తోటలోకి జరుగియు మరికొంత సేపుండి యెట్టియో యొక వేరు క్రమ్యకొని మెదటనే ప్రవృత్తముగా దెచ్చిన దీప్తమును తెలిసింపుకొనడు నా రానిదోపునంతలో ద్వారరక్షకు శత్రువునర్చి నీ వెవ్వతెను! యీ తోటలోని తెలుగు పోయితిని. నీవిప్పుడు పోవండు నిలవుచుని వలుకగా నది నచ్చుచు వోవా! మీరు గట్టి కూచురే! నే నప్పుడు మీకు జీటివాని తోనీకిదోరె! చీటి వెచ్చటవో వుండవోయి తిని. నేను నిత్యము వచ్చుచున్నరావనే. కాంతివతి స్నేహితురాలను. ఆ చివ్వుడి రావచ్చుకు పాపగణచి వచ్చుటకు నివ్వనుగా మన్నది. ఈ వేరుకొరకు నిచ్చటకు వచ్చి తిని. ఎగముగా తీసికొనిపోవంయును, తే.తో రాజవత్స తర జీవించుడు. రాజాగారు నాపయి గోనను చేయుదురు. వా పేరు చతురక. నా సంగతి ప్రొద్దున రాజాగారిలో చెప్పుడు. ఎగము పోనియ్యదని చెప్పగా దాని నీ వెవ్వతెనైనను మాకు భయములేదు. నీ మాటలు

మీర వింతగాచెన్నుచి. ఇంతకంటావ్వమే చెయ్యవచ్చినంత మాకు తీరీరూపింబి వెడలిగది ఈరాజీయొకటే లోకమింబి ఇనువువచ్చిన బోనికుమా! నీవు మిమ్ము గ్రాత్రవారము గదాయని మాయజేసి పోవలయుననుకొంటివి. నీ విషయమే యనుమానముగానెన్నుతి. ఉదయమువరకు గడంపియమనే రూరముగా జెప్పిరి.

అప్పురతి కోపించుచు పీఠ బుట్టిపొయిచె రోచుచున్నార నేనెవ్వరె ఘనకొండరి? ఇప్పుడు క్షణమానసమైనచో రాజపుత్రుడ జీవించుడు. ఈ యవ రాధము మీసించుకును. మీ కనుమానమున్నచో నా వెంటకండు. మీ సందియము దీరుతునని పక్షకగా నాను సందియమందుచున్నంతలో మరికొందరు రాజింకరులు వడిగావచ్చి వతులకా! వతులకా! యని నిలువకొడంగిరి. అప్పురపుత్రుడి యాద్యని విని ఓ! యని వలతుడు నయ్యా నేమి జెయుదును? వీరు నన్ను రానియ్యకున్నవారు. వేరు శత్రువుకొని వచ్చిరినని చెప్పగా నా కింకరులు ద్వారకక్షతుల మందరింపుడు అయ్యా! దీని నావుచున్నారేని? దీని రాకకై రాజుగారు వేడియున్నాడు. ఈ మాట తెలిసినచో మిమ్ము క్షించును. రాజపుత్రుడ రావు బతుకంబున నున్నది. అమెకొరకు నోవది రెచ్చుటకు నీవుచ్యుకంటే యిచ్చటికి వచ్చినది. ఇది కాంక్షిమణి మ్రుక్తువారు. దీని మీ రాటంకము జేయుదున్నారేని యని యావేసించగా జామేయం బంకలేక మొదట పోయినదే తమ్ము మాయజేసినదని నిశ్చయించుకొని యారహస్య మెవ్వరికి జెప్పక యప్పురపుత్రులకు లోపిచ్చిరి.

పిమ్మట నా కొమ్మయ నమ్మార్వముతోబోయి యావేరురెచ్చిన వార యెల్ల రకు ధైర్యముజేసి యడి యనుగడిసి యాగంధము గాటువైదవకోట నందించుచు రాని వెళ్తులో గూడరానివలె నీ మనోహరుడు సుఖముగా జీవరాజిపోయెను. నీవింక స్మృతి దెచ్చుకొమ్మని చెప్పినది. అప్పు శ్రీప్రాయమైన యామాట విశేషకోడనే యా దేదీయ ప్రాణములు గూడికొనెవలనల్లియించుచు మేల్మెల్లగా గమ్ములదెరచి చూచుచు ధనము గొనెము నింపాడిగా నున్నదని సంజ్ఞాపూర్వకముగా చెప్పినది.

అప్పుడందరు రతులిక వెడ్డమును గురించి తెక్కు తెఱంగుల నుతి సేయకొడంగిరి. తరువాత జతులిక కాంక్షిమణికి విషము విడిగి రోగము తిరిగినదనియు మాటలాకక స్మరణోనియుచనియు నందఱోజెప్పి యల్లు స్మరణోమ్మని చెప్పినది. కాంక్షిమణియు సుఖముగా నిద్రతోయి యుదయమున లేచినది. అవంతమర్క ప్రాధున్న లేచి యా యుక్తానవయువకుల బోయి యత్తులతో నలుమూలలు విక్కిలి శ్రద్ధా పూర్వకముగా వెదకించెమాని యందు నెవ్వరు గనంబడలేదు. ద్వారపాలకు లిరి క్షింది యుడిగెను. వారు రాత్రి జరిగిన పాపము జెప్పినచో రమ్ము క్షించునను నెఱ వున నేమియుం జెప్పిరికాదు అప్పుడు రాజు తన శత్రువులెవ్వరో యట్టి యుత్తరము ప్రాసనారని నిశ్చయించుకొని పులిగయందుగల కోపమంతయు దోగొట్టుకొని యాహ్లాదముతో నెంతేని సంకోచముతో ముప్పించుచుండును.

అదృష్టదీప్తుడు రాత్రివేళ నింటికివచ్చి సత్కామము నొందుచు
 ఉన్నాడు ! అగణితము గామహాశకునిదే వంచించుచున్నది కదా ?

కొలకొండేత్తుత్పలలోచనేతి నిపుల శోచే రరేత్తున్నమ
 త్పిన్నోతుంగ పయోరలేతి సుమనాంలోనేతి స్మరూరితి
 దృష్ట్యామాద్యతిమోదతేదమతే పసాతి ద్వాసపి
 ప్రత్యక్షాశుచిత్రకాం త్రయమహోసోహస్యదశ్చేష్టితం.

విద్యాంసులుగూడ మాంసాదులచే రవించుదిన తోలుకొమ్మను అంది
 చార సుముఖ, సుఖూ మొదలగు నలంకారములు గల్గించుదు సుఖితేయును
 గ్రహింపుచుండును. నేను జగద్విదితమగు బాబుని సంపాదించి వివరకీ కాంతమూలమున
 పోయినవలె నాలోటలో రాగియంతవలసినవచ్చిపది దైవామృగహమనలను నా లంప
 రాదించినదికాని దేనిదో గాలాగారమునకు బంపవలయుండును. నానింత ప్రార్థనమే
 వచ్చెను ! మచ్చెండ్లిండ్లి తెండ్లిచేయమని యివ్వగినదో సంతసించుచు దండ్రీ యూర
 కుండునా ? మరీకొన్నదినములు దేశము దిగివచ్చి తరుచుక నడిగెదను. కాంతిమతి
 వ్రాతి నాకొరకబడినవచ్చును తలంపుకొన్న పిరివిహ్వలకు నివ్వముదేకున్నది. అ దిన్న
 దానికి తెప్పిచేసి వెళ్ళుటకు సమ్మతించెను. ఇచ్చటనుండినేని క్రమముగా రాజాగారికి
 తెలియకమానదు. అప్పుడతని తెల్లబుద్ధిపుట్టినో ! వాస్తవ నివృత్తు తెలియకుండా పోవు
 టయే యాచితముగావున్నది. అని యాహించి యొక యుత్తరమిట్లు వ్రాసెను.

కాంతా ! నీవ్రాతి బరిగించిన కృతమున తెండ్లిని సంతసించితిని. నీవదే
 యాపాదము పన్నునిదో పన్ను బట్టికొంటును సమ్మగించి నీవు పొందిన యాయాస
 మనకు చిక్కిలి చింతించుచున్నవారు. నీవు నాకో తెప్పించుటలు జ్ఞాతకమున్నవి.
 నేను కష్టక మునుహవిగా నిన్ను స్వీకరించును. ఇంకవలె మన యిడుపురకు గాంధర్వ
 వివాహముచేడి. నా కులశీలనామంబులు నీకు తెప్పకపోవుటకు గారణమున్నది. ఇప్పుడు
 పేరు మార్తము తెలియజేయుచున్నవారు. నేను గొప్పిడినములు దేశాలనుముతేలి మరల
 వచ్చెను నీవెచిము జింకించుము. సర్వరా తలంచికొనుచుండము. ఈ చిత్రవంక
 మును సంతకము సంతకమున మించుకొని నిన్నుగా లాసించుచుండును. స్వల్ప
 వాంఛతోనే తిరుగవచ్చెద గ్రహింపుము

జట్ట, అదృష్టదీప్తుహారా.

అన్ని నాని యట్టి యుత్తరమును అంద దునిదేరికిచ్చి యోరి ! నేనప్పుడే పోయి
 మూలకట పుసించియుండును. చతురక యదృష్టికి సచ్చును వచ్చినకొరనే యీ
 లుగింపగలగల మోక్షము దానికిచ్చి చిరి యేమియు తెప్పక యది యో యుత్తరమును
 అది పూర్వమునానే దానికి తెలియకుండా యిటుదేరివచ్చి నన్ను గలిపికొనుము. సుస
 మగ నీయూర మంతమలనిచ్చె యప్పుడే అయలదేరి వానితో తెప్పిన పంకేశ్వరము

నకు పోయెను. అంత నుదయించున నప్పుటికి అనురాగ వర్షివ వర్షవృద్ధివుడు చెప్పిన సూర్యమంతరమిచ్చి యది చదువుచున్న సమయములోనే యాదిగో వర్షాదనని చెప్పి పోరిపోయెను.

ఆ యుత్తరము అడుపుకొని యాచార్యుని యద్వైతదీపమనారాజ ప్రసిద్ధి యంతకు బాహ్యము విశయమైతి కావున సన్యాసిమాటలు స్వరీతియగు నరండు తప్పక యట్టివాడే యని నిశ్చయించి సంతోష విచారంబుగా మనఃబాంధవం చెఱంగొన వడివడితోని యా యుత్తరము గాంతిమఠికి జూపెనది.

అమ్మత్తకాశీ కథరముతో నా యుత్తరమును అడుపుకొనిన తరువాత నిరుత్సవకును నీరీతి సందాదము జరిగెనది.

కాశీమఠి- చతురథా ! నిజముగా వరకాదు మనము ప్రసిద్ధిగా జెప్పుకొను చున్న యద్వైతదీపమహాతే !

చతురథి- రాసికి సందేహమా ! అతని మొగము చూచివలె తెలియదా ? వట్టివాని కంత సౌందర్యము గలదా ?

కాశీమఠి- అతడు సౌందర్యములేకపోయి గుణములచేతగూడ గొనియోర దనినవాడు నుమి ?

చతురథి- కనుకనే యుత్తరప్రసిద్ధి వర్ధిలది.

కాశీమఠి నాకు మొగదొనరియి వట్టివాడే మగడు కావలయునని కోరికయుండునది నీకును జ్ఞాపకముండవచ్చును. నీతో చెప్పియే యుండును.

చతురథి- ఇంతకును ■ యద్వైతము మందిరి కక్షంకలవలె మంచి మగని సంపాదించుకొంటివి.

కాశీమఠి- వేనే ! నీ వల్లనక యేమందవు తిత్తమదెప్పుడైన వల్లప్రయోజ కర్తవ్యమును అతడెంచుకొందురా ?

చతురథి- వానికేమి నీయం భయము వారికారా ? ఇప్పుడు మీ కండ్లకి విని నను సంతసించును.

కాశీమఠి- ఇక మనము నిర్భయముగా జెప్పువచ్చును.

చతురథి- మనము జెప్పవక్కరలేదు. నీ గర్భమే చెప్పగలదు.

కాశీమఠి - [నిగ్గుతో దల వంచుకొని] ఇది నిజమని నిశ్చయించితిరా మేమి ?

చతురథి- తనదీయ చూచుకముఖంబుల నీం నీతివర్ధంబులే నిశ్చయంబు వచ్చువి.

కాశీమఠి- అగులాని యా వియోగభారంబెట్లు పైతను అతందెప్పుడు వచ్చునో ?

చతురథి- అతనితో నీకేమి పనియున్నది? నీకు గావలసినపనియైనదిగదా ?

కాంతిమతి...నాలో బిడవోననులాతక నెలము చెప్పము. అరండు తిరిగి యిచ్చటికి వచ్చి నన్నారలించువా ?

తరులక-ఏమిదేయనది చూ యుతరమే చెప్పమన్నది.

కాంతిమతి-రానింజాక ననురాగహారముగానే యున్నది. అతండ్రిల్ల ప్రభున్నముగా దిరుగుట కేమి శాకమున్నదియో ?

నకురక-నవ్వని లేదు చూచివెప్పుటే చెప్పెను. ఆయోగి మిక్కిలి తెలిసిన వాడు యెద్దియో శారమున్నది మరేమేమియో యవసేం విన్న వరించుటకే.

కాంతిమతి-అట్టి యుత్సాహముగూర్చిన నీకు బ్రతి యేమి కేయగలదు. ఇదిగో ! గారముగా నాలింగనము జేసికొనుచున్నదానను యెట్లు లేనది.

తరులక ఇతనికి యావార్ మిదగా గాంతిమతి కలితో చెప్పినది. ఆమె సంతోషించుచు నొకవాడేశాంతముగా నున్న సమయంబున మగసిలో నదృష్టదీప్తుని ప్రశంస వచ్చుటయు నాయన మీ కల్లుకమ్మనని చెప్పినది. ఆ మాటవిని యరింజదరి వడుచు వదియెట్లని యురుగ తనకు గూరున చెప్పిన వృత్తాంతమంతయుం చెప్పి యా యుతరమును జేరె కిచ్చెను. ఆ రాజు మెడల గొంతసేపు నమ్మలేదు. కాని అదృష్టదీప్తు డంతకు బాక్యము తమకు ప్రానివయతరము చెప్పి చూచి యందలి వ్రాతను కదియ నొక్కరూపున నుండుటచే నమ్మక లేనదిగాదు. అట్టిరాజు తనకు నల్లుడిగులయే భారమును సంతోషముతో గూతునేమియు నిందింపక గొంధర్వజివాపాము దూష్యము కాదని కాన్తప్రేతంబే తెలిసి కాని యయునకు గర్భవతి యగుటను మిక్కిలి సంత సించెను. ఏమిట నా రాజశైలికము సురక్షితముగా జూపారుని నదృష్టదీప్తుని వార్త తెలిసికొనుటకంటె సుఖముదలండు చెక్కెంత మాతం సంపెను.

అచ్చట అదృష్టదీప్తుడు బంధద్రుడు వచ్చినతోడనే యా యాత్రవెడలి యొక మార్గమునందె నడుచుచు గాంతిమతి యొక్క క్రిడాపితేషములన్నియు బంధద్రునితో జెప్పుచు దర్శియోగమునకు మిక్కిలి పరికపించుచుండ బంధద్రుడొకరొచ్చు చుండెను. ఆ దీరి బడిదినములు : పయోజము చేసినంత మరయొక ముఠాము గనంబడి నది. దానిపేరు పుష్పగిరి. దానిని రాజవాహనుడనురాజు పాలించుచున్నవాడు. అదృష్ట దీప్తుడు మిక్కిలుతోగూడ నదృష్టదీప్తుడొక ప్రవేశించి తన పేరం బ్రసిద్ధిజెందిన సుక ములో బసచేసెను.

ఆ గ్రామములోగూడ నదృష్టదీప్తునిపేరు మిక్కిలి వాడుకగా నున్నది. అతండ్రిట్టి పితేషములన్నియుం బగిలించెరు గొన్నది ననురాధాయోర పనియించెను. బరిగారుస్పృహపైగా నక్షతముతో నొక వేదికపైగూర్చున్న సమయంబున నొక గ్రామము నరముఖమున పొల్లి పాయముగా జూరెను. అదిగవించి యదృష్టదీప్తుగా : బావ్వు...చిత్రో ఆయ్య ! మీదేరేము? ఇచ్చటికెప్పుడు వచ్చిరి? ఎచ్చటికి...యె

దయ. నన్ను ఏమర్పించి యాచకు కారణమెట్టిమీసం గలదా యని యడిగిన నట్లువుండు వానితో నిట్లనియె.

అయ్యా ! మా కాపురము మావదేశకాలాధిగమ్యేన కేశాంబ యను పురుషుఁడు నేను తపోశ్రమపైవైన ధర్మపాదని పురోహితుడను నా పేరు విద్యకర్మయందును. మా రాజా కొన్ని సంవత్సరముల క్రిందు శత్రువులచే నోడింపబడి బద్ధుండగుటచే నప్పట్లుజనును కార్యపురాకమిందలి. వేల మిగిల పండితుండను. నాకు విద్య కుటుంబము గలదు. అత్రొత్తరాజు మిగుల దుర్మార్గుకగుటచే ధర్మపాదనియందుగల విరోధమునుబట్టి నాతఁడు దండకుఁడై నన్ను పోలతోషికముగా నిర్మిల భవనవర వస్తువాహనాదిక మంతయు గొల్లపెట్టించి గాక నన్ను గుఱులముతో గూడ నాయూరినంది లేవ గొల్లెను. పిమ్మట మొదలైన రషకులు చేమింజేరి మిక్కిలి పరితపించుచు నతివస్తుమతో నాయూరు విడిచి సుఱులమిఠోగూడ దేశమునను లేవ మొదలుపెట్టిరి. కుటుంబము పెద్దదగుటచే నెవ్వరికిఁబోయింపని గడుచుట కష్టముగా మిన్నది. ధర్మస్వరూపుడైన యదృష్టదీపమువారాజు గారు భాతిని పది యాయుజ దర్శనమొనరి నీ దర్శితము వాయు నను లాకృత్యముతో నీయూరువచ్చి మా పురములో బ్రవేశించిరి. భోజనమున కే లోమములేదు పన్ను దీనములున్నను పొమ్మననది. ఇదియు గంఠమేలేదు. యింతు వనించియుండిమి. అయిన తీర్మానార్థము వెదకెడికిం వడంకిగామన్నది ఏ తీర్మానంబున్నదియు తెలియదు. బ్రాహ్మణులందఱు ప్రతితిర్మానంబు నెఱియన్నాడు. అమ్మహామధావుని దర్శనమైన భాగి దర్శింపబడెను. తార: కజేపన. శవాదగిను. అతని యాచ యింటిందిని పోగడుట కక్కనులేదు. ఏపుటికేని మువ్వజాగ్గుని దర్శనము కాకపోవునాయన. యాసతో చున్నాడను జోయె నా వృత్తాంతము. మఱయు మీ మొగముయొక మా ధర్మపాదని మొగముపోలిక యగునందునున్నది కానంజేసి నరూపించి భూరితినిని తెచ్చగా నదృష్టదీప్తం కిట్లనియె.

అయ్యా ! మీ రాజాగారి నోడించి బద్ధుజేసిన రాజుపేరేమి ? మీ ధర్మపాదని కి భార్యాప్రతుయందా ? యాదిన వారేపెరిగిన యడుగుగా నతండు అయ్యా ! మా పురుషులు ముట్టించిన రాజా రోజు రోజు ప్రభువైన సురక్షితుడు. అతడు కమలమనేసి మా రాజా నోడించెను. అదియు పెద్దమంత్రియైన వివరభక్తుడు మూలమున వచ్చినది. మా రాజాగారిభార్య సునందయను సునంద గిర్భకరాజువద్ద మూడేండ్లపాఠముగల పుత్రు నెత్తుకొని యాయుధముతోనే నెప్పటికీ పోవొయివచ్చి నాటింబయి నామేశాత తోమియుం వెలియకున్నది. మురక్షితునినంది దుర్మార్గుడిలోకములో తెచ్చుట లేదని కొంతసేవతని ద్రూరకృత్యవంతు జెప్పబడంగెను. అదృష్టదీప్తదా బ్రాహ్మణుని వచనంబులు విని యిందు: శక్తింబు కొనుచు వాకాప్రమాదము వానివారి హతుమయి వ్రాసికొని గుర్రముగా పంపబడినెను.

అట్లు బ్రాహ్మణులతో నర్తనప్రభుడు మాట్లాడుచున్న సమయమున అట్లు విశేషములు జూచుటకై యుండుచి చొప్పున బంధించును. వ్యవధిగా అడుగులెరి యూర్పులు సుగుడించుచు నిట్లనెను. మిత్రమా! నేనిప్పుకంగడిచి నొక్కశేషమును జూచితిని. ఒక చక్కని రిన్నవానిని బండిమీద వెళ్ళింది యూరేంపుచున్నవాడు. వానింజూచి నీవనుకొని పేదబోయితిని. కాని ఇట్లును పిచ్చుకత్తులతోగదియున్న రాజు కింకరుల రాయుడికి మాట్లాడుటకు వీలురెక్కినదికాదు.

ప్రియంవచకథ

అప్పుడు నేను మిక్కిలి కొందరమమము వాకింకరులతో నితంభేమి యవ వారము చేసినవాని యందుగా వాండు వాని సమత్తర మిచ్చిరి. పిమ్మట నేనుక కొనక యాప్రాంతమందున్న మ కొందరి నమిగగా వాల్చిని. ఇకండాక బ్రాహ్మణ కుమారుడు. వీనిపేరు హరిరత్నకట. పిడివల్లకపు కాశామాతుడు. ప్రియంవచ యిదిగివ మాటల కి కరమునకునని యొప్పుకొని యాచుయంకపురమున బ్రవేశించి తుదకు ఆ రిగురుబోడిమచ్చిన వ్రాక్షులకు సుత్తరము దెప్పరేబోయెను. మొదటనే యర్చిగానన మేర్పరచియున్నవాని కొప్పన విప్పు రింది. చుట్టయటకై యూరేంపుచున్నవాడు. వీనిగురించి మనయొక దివ్యరేవ నావ్రాక్షులకు చి కరవిత్తము వర్చివనెను. వీనిని వియతుడు వాడు గూడ దెప్పనియెడల నిరువురకు నేరదీతుడు. ఇదియే వీని వృత్తాంత మని వాతో తెప్పిరి.

ఆ చూచుని నేను మిక్కిలి పరికవించుచు నిమ్ముజారు తాత్పర్యముతో వచ్చితిని. అమ్మా! పాపమా బ్రాహ్మణకుమారుడు నీవరి మమ్మాడునుమి! తంబాల్పు కొని బండిమీద గూర్చుండియున్నాడు. తెలియక యదీపని తెలు ఘా - కొనెనోకదా! వానిని విడిపించు బుద్ధిమంతుడి యూరలేకపోయెను. ఆ వ్రాక్షులు నీకేమిన నరమగు వేషా యని పలుకగా నతం రదరిపడుచు అయ్యయ్యో! బ్రాహ్మణకుమారు మన్యాలు మగా మరిదిమురున్న నీవల నేమనదగివరి. అతని కూతురింత యన్యాయపు వ్రక మేం పూనినది? కాదుమ్మ. నేనిప్పురేబోయి యావ్రాక్షుల కుత్తరము దెప్పెదనుదెప్పి యాబ్రాహ్మణకుమారుని విడిపించెదను. దైవము నొకటియూహతోపించిన రోపించుగాక లేచింది నిరువురము పరమపదము నొందుదుము. బంధరా! నీవేమనయెదను యిదిగవ వానెట్లునను.

అమ్మా! కొందరమమము. ముందుగా వ్రాక్షముదిద్దినో తెలిసికొని తరు

వార నాలోచింపుము. లేదా వృద్ధులు ఈ కుటుంబమునకు వచ్చుచు పలుకుచుండగనే లేచి యీతడు తమ్ముడా ! రమ్మ. పోదమా ఏ ప్రభుమారుడు డెచ్చరిమన్నారని యడిగిన న్నిందగ్రుండు నతని నవ్వుచే యాయంగరికి దీనికొనిపోయెను. కాని యంతలో నారక్షక పురుషుడు భూసుర తమాభవుని వర్ణభూమికి దీసికొనిపోయిరి. వీరులలో నొకటి పోతులు అయ్యెయ్యో ! ఎంతవక్రమైనదానిని మృతి ప్రాప్తియందున్నట్లొకటి ? పాపము వీనికి తలదండ్రుండాని యన్నదమ్మలుగాని భయపడెను. ఏ యిద్దరుండునైన వచ్చి వీనికడ్డుపడిన జాగ్రత్తమును కలుగజూర ! ఆ రాక్షసుమార్తె యింక నెందరినెట్లు బంధనో ! బట్టి నతము మాదరని తండ్రియైన యెవ్వరైనా ? అసందర్భ ప్రశ్నముం కు తరము తెప్పెదాడెవ్వరు అన్నన్నా ! కలియక ఎన్నా రాక్షసుమారుడు మోస పోయెను. ఇంతకుముందెవ్వరు గట్టికలదండనకు ఎంతయు మును దెప్పెదమనినారేదు. ఇంకను వానితోరె మరణము విధించియుండును కాదోయి ప్రార్థన ముక్తిక్రమింప నెవ్వరి తరమని తమకు దోడిన ప్రకారము దెప్పుకొనదొంగిరి.

అర్జున్వదీపు దట్టిపాటలన్నియు వినుచు "ఏమి గుర్తించునది నీరని ప్రాణ ముం గాపాడుచు రాజుగాలియొద్దకు వచ్చెను. అంతవఱకు హరిదత్తు సురీంద్రునివందని దెప్పును" నీవచ్చుచుండుమని బంధ దుని వర్ణభూమికివచ్చి తాను రాజవాహను నాపానమునుబట్టి యారాజుగారికి నమస్కరింపుచు పుట్టెను. అయ్యా ! మారి కాశీ లోహు. నాపేరు మీ తగువ్రతండును. వేరు మీ మామమనెన నన్నముండు హరిదత్తు నెను త ము తరమిచ్చువార. దీనికి వారు వారుమానములు గడువయ నలయును. ఇప్పుడే హరిదత్తు సురీంద్రునివంద నాశ్వాపత్రిక బంధన పలుకు యు నతనిదైర్యము నను, సాహసమును నానమ్మలెల్లరు నెచ్చుకొనెను నీతడతనిదెప్పెనా కావలయునని యాహించుకొనుచు తెచ్చుగతుల వచ్చెయ్యుచుండిరి.

ఏమృదు నారాజువాహను తరని తెగువను తెలుగండును నేను దాముమైన కపరము జేసెయ్యన్నాదను. నీవర్తదానిని నెవయుండో లేదో ! హరిదత్తుని గురించియే యందరు నమ్ము నెందింపుచున్నావు. నీవు గూత పదుతరం వియ్యలేకపోతివేని మీ యిరువురను సురీంద్రునివంద వచ్చును. నీవు తక్కుగా నెంచుకొనుమని యారాజు దెప్పుగా నిని యీతడు మీకపప్రకారముంతయు విన్నట్లు యిచ్చుటే వచ్చితిని. ఆ విష యుపై నాతెరమాక్షిము సందియనులేదు. మరీ వర్ణభూమికి నాశ్వాపత్రికను బంధన దని యందగపెట్టుచు బరితెను. ఏమృదు రాజవాహను వతనిపేరు వ్రాసికొని యతని లేద నానుమానముండు తిరిగివచ్చువట్టుగా బ్రమాణము లెంబందుకొనుచు సంతకరకు నుడిచి ముక హరిదత్తుని గానగృహమున నుంచుచున్నావ నెచ్చుకొని యప్పుడే మంపెను.

అ వ్వత్రిక లేదనతోడనే రక్షకకటలు హరిదత్తు సురీంద్రునకు మరల దీసికొని వచ్చి బందగ్గ నాములో నుంచిరి. అర్జున్వదీపునికి హరిదత్తుని జూరవండునని యిది లాభి గలిగిరి కాని యప్పుటి కార్యపు జాంబగే నాముల రుద్దించిరియి. తరు

బాక నవ్యవర్ణిత ప్రాప్తము లేనియని యడుగూ నానాగా రట్టి ప్రాప్తములు గల పత్రికను దెప్పించి యకునిచేరి విప్పించెను.

గీ. ఎన్నడువత్సరీదేవి తెప్ప మొగము ?
అనియ నేమేరుయంచెక నమలు ! మఱిక
రాయంబెట ? నటనగు నట్టిలిసియ
దేవి ? యది చెప్పజెవిమటి యెచ్చవగిది.

క. వీనికి నడుతరము లేదు
తెన నొసంగివలె నని బ్రాధానం
గా నెంచెద ముఖియంచెద
బుడురు నడు చెప్పలేదోయన యంతన.

అట్టి పవ్యములు గల యా పత్రికను తెందు మూడుసార్లులు రచయికిని తలయూతును నానా నమజు యుక్తికొని యుండిరిపోయి తన తెదురుగా వచ్చిన మిత్రు నితో నిట్లనియె. బంధద్రా ! నాకాయంబిక నామనములున్నది. ఈ ప్రాప్తముల తెవ్వకు నుత్తరము చెప్పలేదు. మిగుల వసందస్యముగా నున్నవి. భువనేశ్వరీదేవి యాయయ పెచ్చలనున్నచో యెవ్వరు చెప్పగలరు ? అయినను మనమోపినంత ప్రయత్నము జేయుదుము. నీ ఎచ్చటనే యుండుము. నేనొకసారి దోచునము లేసి వచ్చెదనని మఱుకగా న్నుంబ్రదురు కన్నీరు విడుచుచు నిట్లనియె. అయ్యో ! పేరు మొదటనే నిరానించుమని చెప్పెతిని కాదా ! అట్లు జేయక కొందరవడి యొప్పుకొని వచ్చితిమే ? దీని కేమిచేయుదము. ఈ ప్రాప్తం తెవకు నుత్తరము చెప్పలేదట. ఏమి చెప్పనను వాదని యుచిరియించుట. నీతో నీ సంగతి యెఱుంగక జెప్పితినే. నీ వింక సాహసము చేయుదు నమకొనదేను. జగద్విదరము శిర్షి కపింబి చివరికొక యాడుదాని మూలమున లలవమ్మరణము జెందవలసివచ్చెదదా ! కలకటా ! నేనెందు లకు సమ్మతించుట ? మనయిప్పు చెవ్వరికి దెలియకుండ మన పల్లెకు జారిపోయిన మనకు లక్షకొవలెదు. తరువాత హరిదత్తుని సంగతి యెవయో యొకటి యగును. అంతియ కాని వనమూరక వీరికి బ్రాజము లప్పుగింభమా యని పలుకుచు దీనాననురై యున్న ఇంక యగ్ని నవ్యవర్ణితం దిట్లనియె.

కమ్మూరా ! నీ విందుం జేమియ విధారించుము జేహచుననది గ్రుత్తికు ప్రాజముతో నున్నది. ఇట్టి దానికొరకు నవళ్ళపెట్లు యాచుదును ? మన హుత్వరీ సర్కముకొరకు లదివయిదుము రెద్దితో యెఱుంగుదురా ! బ్రాహ్మణుని విమితము కరీదము పిద చుటకంటె సుకృతమున్నదా ? ఈ కరీర చెప్పెట్టికెన వ్యుత్తమనదే దదా ? అదియుమింకాక కాంక్షిత్కరీతి నెవ్వరిని వదుదదు. మనము మంచిమింకాలో విత్తమియియను లేకయే యొంతకొని సంపాదించితిమో చూచితిరా ? ఆ దాను గలిగింప తొవవే కానువలెన గొరగాకుండుని. రెద్దిదలయింకా సేవాప

మఱి యెవ్వరు నా దెవ్వలు యెల్లఱు వడచున్నయని, ఏమి చేయుదును? లేద
 ద్వమ్మ రాగున నూరకుంటిని. మునుపుటివారిమీయైన కాలభేదమున ఇది యిప్పుడు
 మఱియొకరమైతిమి. కావున యిచ్చుదేశార్థము చేయుటకును కరగాడుకల్పివాఁడప్పుడు
 కర్మానుగచ్ఛామెనుండి పుట్టివది. ఏమికానున్నది? యిట్లు జరుగక మానదుకదా. దీనికే
 విచారించునె? పోవోవోట పురుషకరము కాదు. అది పనికి నేనెన్నడు నొప్పు
 కొనను. ఈ యాదు మానములలో నా చాత్ర తెలిసికొనుటకే, పయస్వింకమా తెనాను
 గ్రహము మనయందు గలిగియుండినచో వెల్లు తెలియకపోవును. సిద్ధ దైర్ఘ్యముగా
 నుండుము.

శ్లో॥ యోగేగర్భ గతస్యాపి వృత్తింకల్పి తవాన్వితుః

ఽవృత్తిం విరావాయ సుమతింసు మృతోరదా.

పుట్టించిన రగవంతుడు తయాయువృత్తి గలిగించుటకు సిద్ధనోవునన్నాదా?
 లేక మృతినొందెనా? యని చెప్పి నట్లు మనకిదివరకుంక భాతి గణగజేసిన విధి
 యిప్పుడు మా కిమూరకుండునా? మన తెచ్చుకున్న సమానము రావని నమ్ముము.
 ఈ యాపద సేక మెల్లో చాచెదమని పలుకుచు బుచ్చుకునే దైర్ఘ్యము గణగజేసెను.
 అనిన మాచంద్రుల కంభ్రులు విచారమును విడిచి యెవడను బాని,
 మిత్రమా! నీవు జనియించిన సమయము మంచిది. నీవు చెప్పిన ప్రకారము నీకెప్పుడు
 నసమానము వానిమూరి నెక్కియిమే. ఈ యాదుమానములలోను దేశాలనము చేయు
 దము. నీతో నేనును వత్తునని పంజాగా వరకు మరల నెట్టినయి. తమ్ముడా!
 మనము దేశము తిరుగవలసిన యవసరము లేదు. ఆ ప్రశ్నమేలీ యారానండియే
 యరయడగివది. ఆ రాజపుత్రిక విశ్వము లేయు కృత్యములెట్టివో గ్రహించవలయును.
 కావున సిద్ధిగర్భములో గమ్మయి పనుదినము వా చివ్వరాని చర్యలం తెలిసికొను
 చుండుము. వేరైనా కను ప్రయత్నము చేసెదనని పలికి యతంబడి మొదలు ప్రతి
 డినము నట్టి ప్రయత్నము చేయుచుండెను.

అని యీ కథ వింత పట్టు తెప్పవరకు చర్చకాక్షమగుటయు వాణిషియ్యంగా
 గోపాలని బాచి వత్సా యిప్పుడు స్త్రీవేదమెడి. తరువాత కథయు పెద్దదిగా
 నున్నది ఈ రాత్రి ముగియుటకున రోయటలేదు సంతేపముగా ముగించు? లేక
 యో తయాయ కథ ముందర ముజిలిలో జెప్పవా? యని యడుగగా వాడు కథ
 సరిపరముగా లెస్సవలయునగాని ముగించరాదు. పోనిండు మీకు విద్రుగానుండినం
 బుకండుడు లేపు తెప్పవచ్చును పలుకుచు నప్పుడు కుజించిలేని యయ్యతి దండ్రుని
 పొదంబురాతురుండెను. అయ్యోగియు వారాత్రి సుఖముగా వెళ్ళింది కెలకామునలేది
 గోపకమాచుని కావడి యెత్తునని పలుకుచు మౌనమవలంబించి తనతోవాడు కావడి
 మోడుకొని నడచుచుండ సీతెంద పొత్తెక్కివరకే ముందర ముజిలి చేరెను.

కాశీమజిలీకథలు

18 వ మజిలీ

భువనేశ్వరిదేవికథ

వరిసెనిమిదవ మజిలీ మొదలు శానకుడు మధిపిద్దుని రరుబాయికథ శిష్యుడని జేవుడండ నయ్యోగిండుండు నదివనంబున రవయపప్తనమంతయు సంకేతముగా గావించి వంజుజేసి భుజించిన వెనుక నొంతునొవర తరుణిరంధ్రాయం గూర్చుండి తరువాయికత నెట్లవి చెప్పుటొకంగెను వెల్పు ! ఎనుము, అదృష్టదీప్తుండా పుష్పగిరిలోనుండి చిత్రము రాజపు తీర రేయూరున్న కృత్యమల వదితంయను దూరి కం నదయూరు బాదుల వెదకుదు నంతకుపర రాచియాలతో మైత్రిరేయూరు నీరీతి గొన్ని దినములు గడపెవంత నొకవాడు కలహంపితయను దానికి రాజపుత్రకతో మిక్కిలి మైత్రిగలదని విని దాని యింటి యొద్దకుంటోయి యల్లిన నిల్చునెను.

కలహంపికా ! నీవు మిగల బుద్ధికాలవని నీయొద్ద గొన్ని విశేషములు బెలిసికొను తాత్పర్యముతో వచ్చితిని. మాది కాశీదేశమా. అదృష్టదీప్తుడను రాజానకు మిత్రుడను. వాడేను మిత్రగుప్తుడందును. అతడు శీర్షయాత్రకు బోయిన నకనిజాను తలంపునలోవుచున్నాడ. ఈ యూరవచ్చి కడిదినుములైనది. ఈ పల్లణంబున బుద్ధి మంతులలో న్నగగణ్యు లెవ్వరని విచరింప చిన్న ముప్పైగా వ్యాధింబిరి దానం తేసి నీ యొద్దకు వచ్చితిని. బుద్ధిసార్థముకాని పు లేకురొ. నేనును నా మిత్రుడు నొకనాడు సహార్యమై తతురంగంబులతో నొక యురజ్జుమునకు బోయితిమి. అత్యుద గొంత సేపు పహించెనంత మిట్టమర్చాహ్లామగుటయు నది గ్రీష్మకాలమగుటచే నెంతకునోడి నేనును నా మిత్రుడును ఆ ప్రాంతమందున్నయొక శ్రాద్ధమాను సిదను నిలిచితిమి. మా సేనంన్నియు నర్చన కనియూరముతో నున్న యొక మర్రి చెట్టుకింద నిలిచినది. అట్టి సమయముతో నా మిత్రుడు పక్కన వచ్చెను. అతారణ ముగా నట్లు నవ్వితిమి. నేనెంత పీతితో నడిగిమను దెప్పడ. యా కారణము నీ పూహించి చెప్పితివేని నీకు మాకుపేం దీనారము లిత్తునని పరిజ్ఞాపేసెను. నేను నట్టి ప్రశ్నమున కుత్తరముచెప్పటకు నారమానులు మితికొరికిరి. అతనికిచ్చెను. నేనది ముదిలు లేకాచనముచేయుచు ప్రతిపక్షమునకు బోవుచు నందు బుద్ధిమంతులని పేరు పొందినవలెనెల నడుగుచు దిరుగుచుంటిని ఇప్పటికి మాకు మానమలైనది ఎవ్వరును చెప్పలేదోయిది ఇత్యుద సీనార్తవిని నీ యొద్దకు వచ్చితిని. నీ బుద్ధియంతయు విని

యోగముచేసి దీనిని తెప్పితచేసి నాకురొకకు వాదములో నీకు నుగము పందియిచ్చెద నని తెచ్చా విని యా కలహానిక చిరువగ్గ సవ్యయ విన్నదియె

అయ్య ! మీరు నన్నుంక బెర్తజేసి గొరవెంపుచుండ నేనేమని యందును. ■ గద్దెదిక కి దివసు నద్వైతదీప మహాహు విక్రతులైన పింకంటె నేను బుద్ధిశాలి నగు చునా ? పేద సన్నతేవిన గొరవనునను చిక్కిలి సేగుగానున్నది. నన్నుచ్చుదినాను పొగకులకు నాయుడే విశేషమును లేదు నాకేచిక్క యందును కాందీకల్లములేదు. మీ వంటివారు మన్నించుచుండుటయే నా గొరవమునకు గారడమైవది. వెనకదానును కాకపోయినను నా యశశ్రుస్తాపన మట్టిదని తెప్పవచ్చును. నా ప్రియంవద్ద కూడము నను విద్యాబుద్ధులచేర నవ్వ సాహస్యమైయున్నది పేదకిదిన్న ప్రశ్నమునకు నా కేమియు నుదరము లేకలేదు రెండుమూడు దినములు గడచిన తరువాత మీరు మరల నొకసారి యున్నేయదురే యాచేదములు భర్తదాక వలన బెరిసికొని మీతో జెప్పెద. అప్పునది యా ప్రశ్నమునకు నుదరముగా మత్తరము తెప్పనని పలు కగా సంకసించుచు నద్వైతదీపకర్తవ్వుడు రాని యుచుమతి వకసె యుండిపోయెను.

అద్వైతదీపకు పాత రెండుదినములు గడచిన రహస్య తిరుగా నాకం హానిక యింటికి పోయెను. అదియు నాకవి మదితిమార్పారల నస్సించినంత గూర్చుండి రానితో యువతి ! గి వచున్న వా ప్రశ్నమునకు మత్తరము తెప్పినదా యని యడుగు గునియు నయ్యత్తిన యరసితో న్నటనియె.

అయ్య ! నేను మహాదేవోయి విచ్చుని సీదినమ్మన రమ్మందని ఆ సీయం వదతో నిన్నును మాట్లాడుటకు వచనము పోకినదిగాను. ఆ చిన్నది ప్రతి క్షుక్రచార మును భువనోక్తిరేపి నర్పించును సాయంకాలమున గోళెంతునునకు దోపుచుండును. ■ దీవనమున నామెతో వికరగోష్ఠి జేయరాదు. చిన్న వత్తిచారముగలదే మీ మాటనకు గల తటస్థింబినది కాదు. మీమ్మ ■ దా శ్రమపెట్టినందులకు లక్షించుచున్న దానని పలుకగా నరకు నవ్వును మరల నిద్రినియె. ఇంతి ! యంతమా రోషునకే నాకుశ్రమ గలుగునా ? దీని తెలిసికొనుట కే కాదా సోమంధయు దిరుగుచుండుని. రేపు మరల వచ్చునలే యని పలుకుచు వెండియు నిద్రియె.

మచ్చికంటి ! నీ నెర్పిలికి వివాహమైనదా ? పిల్లలెందరు ? వార్తలకము మందిదగునా ? ప్రతిక్షుక్రచారమును భువనోక్తిరేపి ఘా యెచ్చుటజేయును ! తొ శ్చించుననుది యెచ్చుటనున్నది ? నిన్నుంట్టి యాదావత్తెయు మాకు లుండువుదారే యెనతి. ఆ ఘాతవోష్ఠి వీ త్రాంతము కొంత వివరంయొనని యుక్తాచారముగా నున్నది. గోళ్ళముగాకున్న నుదరెదవే యుండుయె సదియె. ఇసుంగవంబున నడుగుచున్నా రని యూహించి యా రహస్యమితయం తెప్పరికి పిల్లయనితెనను వానికి పెరిన నిట్టనియె. అయ్య ! నూ భర్తదాకకు వివాహమంతవరకును గాలెదు. ■ లేను యేమి తొరణముననో తానిచ్చిన ప్రశ్నమని మత్తరము తెప్పనని కాని బెంద్రియారథు

వట్టువట్టుకొని యున్నది. సావము కొప్పరిమలం క్రిందను నొక బ్రాహ్మణకుమారుడొక్కఁడు కుత్తరము నేడు జెప్పెదనని వ్రాసి బోపిలిచియి రివరకు జెప్పలేక పోయెను.

వాని నుండియుండు రాజు సేవియుగా వాని బంధువులెవ్వఁడో వరం నాకుమానముగా మితికొనినాకు. అందుమాంబున వానినింకను మరిచిపోలేదు. వాని కుత్తరము జెప్పుట బ్రాహ్మణరమణగాదు లేంద్రి యెన్నియో పెరమం బోధించెను. వాని వివరించెను. ఆ చిహ్నము ప్రతిపక్షవారము పుట్టాహ్వానము యింటియొద్ద భవ నేశ్వరీదేవి స్వర్గించి సాయంకాలమున ద్రవ్యక కేశశైలమునకు బోవును. ఆ శైలము మీ పట్టుకమున కుత్తరదిక్కున ప్రకాశించుచున్నది. అంతవరకు పుష్పంద రము కూడా పోవుదము వాని యాగిరి కింద పుట్టునప్పుడు మృతము పుష్పవర్ణరని రానీయక తానొక్కరికయేపోయి కొంత సేవించుచు వరం వచ్చును. ఆ కిందము మీద నెనుండును లేదు. అప్పుడు వెమిలేయునో మా శిష్యుడను రిదియను.

అనాడు పాపానంద యొ యింట్లోని యందఱు బేయలనున్నచో మఱ మన ద్వారకవకుల గొప్పరిగి యా కిందము మీదికి పోయితిని వాని నాకెక్కడను నక్కఱికి గనంబరచి కాదు. ఏ కిందమునో పోయియుండునని యాపించి చూచిన శిక్షించు నను ప్రభుతో సత్వరము మరి గిరిదిక్కున. అమ్మవారేయు కృత్య మిదియే యని చెప్పిన నుండి ద్వారకయుండై యుక బొక్కంత సేవపొంది మరల సత్వరబోవఁ దాటి ! ఆ తరవ ప్రకాశవచ్చువాడు నాక మర యెప్పుడేని యొక్కొండందడకుబోవునా? యని యడుగులయు నమ్మింపతి మునితో నాడుగాక మరి యెవ్వరు నగ్గిరిదరి పలుగదని చెప్పిరి అతం దిహ్యునిన ఎవనిన పొందెనెయ్యంబు విని సంకలించుచు పొలం నేనెలాటి బోయినచెల్లర చేపెను కదల జేప యుండును? యని పలుకుచు జక్కఱికితేక నువ్వించుకొన మరం నెంకిక వర్ణి నాది సాయంకాలమున గంపాంసిక చెప్పిన గురుకులు యాదుకొనుచు నా సేవకైయువరకు బోయెను.

ఆ శైలము చుట్టకొల రెండు క్రోడములుండును. ఎత్త పాదక్రోడముగండగా నున్నది. అదియు గమోన్నంత మగుచే నెక్కుడును గన్పములేదు. మార్గములు పెక్కు గంపు. దానియందు చిన్న తుప్పలే కాని పెద్దవృక్షము లేమియును లేవు. పర్వత మును జూచి సంకోచించుచు నా యవ్వన్నదీవుడు రెండు మూడుసార్లు ఆక్కొండ చుట్టును తిగివచ్చి యొక దెవలంకి యపై బట్టి కెక్కెను. ఆ కిందము పొలము గాని సమరతుర్రసముగా నున్నది. అప్పుడైతేను చిన్న దుప్పలే కాని మరి యేమి యుండు లేవు. అట్టిదొల నగుండు మిగుల క్రధాహ్వర్యముగా నుండునంటి దిగును చుండును. దాని నుంకెనెపు తి గిడును యేమియు గనంబరచి కాదు.

అంతలో న యుండుమగులయు నగ్గిరిదిగి వరం నిందితేనిచ్చి యెవ్వరు బ్రాహ్మణులతో ముచ్చించుకొనకుచు పాత్రక ముఖముగా వెళ్ళింపెను. మునానకుచో

దయమన లేచి వరం సదరజేదరము కడకు బోయి మర్యాదమువరకు నవ్వడి విశేషములు చూపుచు నిలచి! వచ్చి కుజించిన తరువాత వెండియు వక్కొండదండకు బోయి యచ్చటనే క్రుమ్మరుడగుడను. కాని యే పశేషము కనబడినది కాదు. అప్పుడతండు కలహంసిత బెప్పిన పర్యటమిది కాదేమోయని యనుమానింపుచు నవ్వడి గురుతుఁజ్చియుం జూచుకొని రాతికింటికి వచ్చి కుజించిన వెనుక కలహంసిత యింటిబోయెను.

అదియు నకవింజాచి సంకసింపుచు నక్కరించి అయ్య! మీ రాకకు నేను వేదియున్నానను. మీరదీగిన హస్తము మా రాజపుత్రితో జెప్పితిని. అదియు నవ్వడు నీపాటివారు కింతదూరము నావలయునా? యని పదిహేనునా దేసి నతి. నేనును సంకసింపుచు నిందుబోవఁ! వడిగా జెప్పయు. నేను బోయి యాతని తెలింగింతును. కొందర పెట్టగా వక్కరికి అల్లియవ నవరీ హస్తం కుత్తరము జెప్పినందులకు నీ కేమియునో తెలికొని రమ్మ. తరువాత జెప్పెదనని పలికినది. నేనును నున్నాతిని. పరియు నర్థమట మీరు అర్హురీపునకు మిత్రుని బెప్పినంత నెత్తిమో ధ్యానించి తలపంకింపుచు వాలో మరేయియు జెప్పినది కాదు. తరువాత నేను వచ్చితిని. దీనికి మీరేమిచ్చెదరో చెప్పరాని పు. పులయు. సతకు ముందరి! నీకు సంబోధించు నాకు దొరకిన దానిలో నగమిస్తునని మొదలనె బెప్పితిని గానా? నా కకండా సొప్పిచ్చిన వెంటనే నీకు బెప్పి యిచ్చెదను. వడిగా బోయి తెలిసికొని రమ్మని పుచ్చుచు మరియు బట్టనియె. తనవే! నవ్వను వేమి వేనార్యమై యీ వట్టయనున కుత్తరము దెనుకు బోయితిని అచ్చట రెండు మర్రి పక్షములు పొరపుగా వెదిగి యున్నవి. వానికవతరగా నొకటిన్ను చెట్టయన్నది. అదియే యగ్రవా నీవు బెప్పిన ప్రీయంబన యొక్క కేళికెండును వరికిన నక్కరియు నా పదియే మీరచ్చటికేటికి బోయితి? నేను జెప్పిన సంగతి యెవ్వరితోనైనను తెప్పెదనుమిది! అస అయ్య! అట్లు బెప్పటకు వేసంత మూర్ఖుడ నునకొంటియేమి. ప్రసంగహామన వడిగితిని గాని నాకు మూత మీ గొప్పని కావలయునా? యని పుడువుచు వరం రేపు వచ్చెద నను జెప్పి యింటికి బోయెను. మనునా భుదయమున లేచి వరం నగ్నిపరికిరిగి యందు వానావిదమంగులు కుప్పలు పండులు గొండులు మొదలగునవి పిక్కిరి శ్రద్ధతో చూడెను. కాని యెచ్చటను వేనాదయ గనబడినది కాదు. పురల మర్యాదాహించికి వచ్చి బోజనము నేసి వెంటియు నా కొండదాపునకు బోయి రాతివరకు వెదికెను.

అప్పుడతండు పిక్కిరి వరదపించుచు అయ్యమో! నేను రాజవాహను బో బలికిన పితి నపేదించుచున్నది. ఇప్పుడతేమియుం తెలియలేదు. వృధాగా బ్రాహ్మణ కుమాడని నురదీచుచును. నా రాధుజింతయేని విచారము లేదు. నాని రక్షించెనుని వచ్చి దివరకు నాకు కళ్ళమైనది కాదని బెప్పటవంటి హైన్యమున్నదా? నేనప్పుడో వారివలన జంతువువేం! అంతకు చూపుమి ముగ్ధిగొందిన యుర్రునిగా

మందును యిది మొదలింక నేమి భుజింపను. ఈ వ్రాత్తిగూడ బుచ్చుటచే యుండెను. ఇక నాకు బుద్ధియెందులోనికి పోవలెను యుగర్థమిది స్మరణ? వ్రాత్తివే? నొందెను. పితృ ములు కనంబడునేమో చూడెదగాక యని యివేక ప్రవరముం దుబోయియు నావ్రాత్తి యుండితోక యర్చుటచే యుండి యప్పుర్వకళింకమంజయు మరల బడికింపెను. కాని వ్రాత్తి విశేషము లేదుయు గనంబడలేదు.

తరువాత పిరక్తి బాని యుదయించున లేచి మనియొక దేశము పోవలయు నని నిశ్చయించుకొని యొక సమభూమిం బయిది వానిం గుడించెడు ద్వానించుచు గాంధీసుతిం దంతుకొనుచు దన పూర్వ ప్రభాతి యంతయు స్మరించుకొనుచు దన యప్పుటి స్థితిగూరించి రితిండుచు ముందు కథవృత్తియొన కర్పించుచు నా హృద యంబునం జెక్కు కల్పనలు జనియింప నవంతాలోచింపుచుండ నంతలో పైద పట్టి నది. ఆ పైదలో నెట్టియో యెదురైనైన స్వప్నము వచ్చినందున దబాబున మేల్కొని నిద్రిపించి బంతుకొన కమ్ములు దెరచి చూడగా వెనుకదివ్యవచనమొకటి కనంబడెడి. అదియు సవరక్మ రీతములచేత వెలుంగుచు నన్నులకు విరుచిట్లు గొప్పయ్య నంతయు కమ్ములు మూసికొని యొక్కింత సేపుంజి మంచి పప్పు చూడెను. మరల నా రీతిచే కనంబడెడి. తానెది వెలుంగుచుచు వోచో వాకు స్వప్నములో స్వప్నమువచ్చు చున్నదే! నే వింకను పైదలోవుచున్నానాయేమి యెచటి నీనంబడుచున్న సౌధమివ్వ రిది? నే నిప్పురెచ్చుట నన్నాదము. పుట్టయిటి దండనా? కాదు తేజశ్శయింపు వ్రాత్తి బయిందీని. అట్లయిన ఏమేదయొక్కది? నొకటిగా నేను గోల్లెలముం బయి దేదెను. అలాగన స్వప్నము వచ్చినది కాలేలు అయ్యో! ద్రమజెందుచున్నామే? నేను వ్రాత్తి యుండితోక వర్వకళింకమన బహుంజిమాట నిర్దుష్టమే? నాకాలి యగు చున్నది. ఇప్పుడు కనుజకు మేర కలలోపలే. అన్నా! దీనివ్రాత్తి ము కలయని యెట్లు నమ్ముదును. వాకు మెంక రయిప్పుట్లు నా కిమ్మలే చెప్పుచున్నవే! ఈ కిమ్ములు దెరచిగననుకొనుటయు వర్వన్న వ్రాత్తియే కాదు గదా! ఇదిగో! యప్పుడు లేచుచున్నానని పెక్కు జెలంగుం నెనింగింపనున దుబోయిచు దబాబునదేచి యిచ్చుం దెను. అప్పుడంతకుమున్ను గనంబడుచున్న మేర గనుబయి మిదావారము కిలిం దాడుటయే కనుబడిగది. తరువాత వయిందరి కలయని నిశ్చయించి యాసౌధగోరా విశేషమున కచ్చెరువందుచు వచ్చారే! నాకెంక స్వప్నము వచ్చినది. నీజముగా నట్టి మేరకలంబుననేమో, యొక కొంచెముసేపు లేవక యెద్రేయంకెన నిద్రమంజువ రాక పోవునగాదా యిది తొందరమడిచిని అని పెక్కుతెగలం దంతుచు కొంతసేపు నీసే వచ్చుచి ద్వానించుచు మరల కలయెంచెను. అట్లు పండుగొన మరల జూచు వగను ముందరి గనంబడిన సౌధము వెలయు రొదగదొనది. అతదవచ్చుచు మిమ్ము

నాశ్వర్యమందును నౌరా! ఇది మిగుల వింతగా నున్నది. ఇదిలో స్వప్నము వచ్చుట సహజము. శాగరవస్తలో స్వప్నము వచ్చుట యెచ్చటను వినియుంటిలేదు. ఇది చిత్ర విధముమహి తెలియదు. కానియ్య యిట్టియైన నీవంత అజెడంగాక యని మరల లేదెడలక నది కనంపినదివాడు.

అతనికంతవది మరల స్వప్నముని ప్రమమది పర కితో తిరుగాంతుడెను. పనుండి కమ్మలు తెరచియొక మునుపటి పాద గనంబడినది రానంటేని యానిచ్చావ యునున సంకల్ప సాత్వనసాధనములు జనించినవి టిక్కింక పిరాంచి యాచును నతనికిచ్చుట సర్దిమోగాకరయిన్నది ఈచిత్రము పమందిరూపిన గంబుతున్నది. తెలియక గన్నట్లను. మొదట స్వప్నముని ప్రమమదిని. కాని యిప్పుకది కానట్లు స్వప్నమైతి ఇది యెట్టిని వికారమహిత్యమా? యని యూహించుమన్నను నిట్టి చిత్ర మును కలుగునని యెప్పుడును వినియుండలేదు. దీనికెట్టియేని కారణ ముండవచ్చును. పనుండియే యూహించెదనని నిశ్చయించి నుట్టి మామయిందెను.

అంతవచ్చి. తనెపు పనుండియిచ్చును అచ్చితనోదము దృష్టి గోతరమగు మనోయున్నది ఇక యది యంతలానున కాదు. సైరపదినది! దీనిలోనెట్టియి చూచి వచ్చెదనని కలందును లేదెడలక వచ్చెకాంత వింతవాడమిచ్చి అతడు మిక్కిలి మొగండును నోచా! ఖువును నాకు తెలిసినది ఇది వికారము స్వప్నమే పనుండిన తోదనే కొందెను నిద్రవచ్చును. దానిలో నిట్టి కలవచ్చుచున్నది కానిచో విరుండివచ్చును గనంబడుచున్నంత లేదెడలక కానిందరు ఇదియే నిత్యమమన కలంది తీరుగ బడుండెను. అతని గ్రమ్మరవమ్మంబునుమందు ను వరముగా పోతమాపిన నతడు మెండుగా వితర్కించును మేనెల్లి గిల్లకొని యిట్టిలాగున యట్లు నిశ్చయించుకొని దాని గురించి పలుకెడలగును వాలోచించును నెకారణమును నిశ్చయంపడక వివరకు దగ్గుచి దిద్దియిట్టివట్లు నిద్రాడ చేసికొనెయెను.

అంతలో మరల వాలోచించుకొని అయ్యో! వాచిత్రము స్వప్నకగానే యున్నదే నా భర్తలొక్కరు కలంబానియెచ్చు నిదానముగా నుగించుచున్నవి. నామనస్సారి పూర్వమువలనే యున్నది. ఇది యెట్టియిగాదు. దైవకల్పితము. దువనేశ్వరీసమయాలయమనెడి నేను ప్రమమమందుక భక్తవత్సలగు పరమేశ్వరు వాదాలయమునెచ్చి యిచ్చుట వెచ్చెను ఇది వింతము కాదెచ్చును. అట్లయినను నీరమగా వింతనయమనాని దృశ్యాదృశ్యముగా గనంబడుచుండనే? మేలుచేయ. ఇట్టియచ్చుకము గనంబడునని యెప్పుడును కలంబునెచ్చి. ఈ చిత్ర మెవ్వరికేని నేనెచ్చెచ్చు వచ్చుచునా? భక్తి! భక్తి! అయ్యోరే! యని యాశ్వర్యపాఠావార నిమగ్న చిత్తుండై విస్తృత నిమగ్నమలగు వస్తువులదే వా ప్రాసాదమును జూతకొరంగెను.

అంతకు వికల్ప చిట్టినేచే పనుండి యున్నాడు కావున వచ్చెనమయనులో నతనికలలో తిమిషులును మునిమది యందుక లేచి గల్గిరిచ్చి చూచినంత వచ్చుట

మొయల గనంబడినదిగాదు. తరువాత మమమాఘముదీరక తంజానవరంబు లేదితో
 దడుముగా నవ్వబోక పచ్చపిత్తలు కనంబడినది వాసిపూవులు రత్నములవలె మెరుయు
 చున్నవి. అటులు మరకలి మాణిక్యముం పోలికరంగు లినుచున్నవి. అదియు ఉన్న
 మొక్కగనుక యతని కిందలి నలిగిపోయినది. అది మెండు జ్ఞాపిపప్పుడు గనం
 బడక కరవికతోరనే లేదికి దగ్గి రవ్వట్టుల కందు పిత్తంబును నదికవ కలకంద
 లది నలుగురు సైకము పుకీరింపుడు లేదు పురిసంత నదిమరం నవ్వకకమైనది.
 అకంధర్వుల తిరుగ మొప్పెదై తడుముదుము క్రమిక్కుక్కు గ్రక్కువ గరిమునకు
 భగిలి గోచరమైనది. అప్పుడొందలి యోయోషలి శేషమని సవ్యయిది యిందాకటి
 కర్మలన్నియు పిప్పిమోయపు యోలోరింపుడు సయ్యావరి నంటుచుం గూర్చుండి
 చూచునంత సన్నికాంత మంతర్వాసముగాన యదైయున్నది. అతని నతని రితమన
 పొడమిన సంకొషమేమని చెప్పెదను. అహిలానందము జెందుడు నోహా తెలిసి
 నది. ఇదియొక యోషది. దీనివంటివప్పుడు తత్త్వానాదము గనంబడును లేనిదో
 నవ్వకకమగున్నది. నేను బతుకినెప్పుడీర వా కలకు దగ్గలచున్నది. కావున
 నామెద గనంబడునది. లేచినప్పుడు కచ్చకకమైనది. ఈ సంగతి తెలిసికొనలేక పెక్కు
 పోకలం బోయితిని. నేమిజూడు. మరెట్టి చిట్టించుకున్నెను నటు జరిగినప్పుడు
 విశ్రాంతి నొందకచచ్చు చిత్తుట్టుచిలేక నీ పంగతి తెలిసినది. కాని లేనిచో కెడకక
 విదై ప్రమించుచుండును. అరియంగాక తం క్రింద నోరీరకయొప్పును యెట్లా
 పొందును. నాకీలాంతి బోగొట్టినది పిపీతకము. దానిమూలం నేను దీప్యకవశాలమని
 యాహించుడు నాలాచిశేషమను విరుచక కవ మొలలోనున్న కత్తిందీసి దాని మొద
 లంటంగోసి లేదితో, బట్టకొని మెల్లగా లేచెను.

అప్పుడతని కుడికన్నును భుజమును తొడయు నదరఁ బొడగొనవి. ఆ కథ
 భూతకమూల గనపెట్టి యతండు పంతనంబును చనకఁ గనంబడుచున్న మేద
 యొద్దకుఁ బోయెను. రత్న కాంతుండీ ధీరదీ యిందుకయే లేనందుక నందలికినము
 లన్నియుఁ లేచియుగుచున్నవి. దానితలపులు దెగియే యున్నవి. ఆ బాహుమున కిడు
 ప్రక్కలను రత్నముతోఁ జెక్కిన ద్వారపాలకా విగ్రహములున్నవి. ఆ ప్రతిమలం
 బాదిన నెదిరాపక మోహము జనింపజమానదు. మెండు నిరంజా విగ్రహములనుజూచి
 నిజముగా స్త్రీలవలెకొని యెట్టియో యడుగుఁ బోయెను. నిదానిది చూచంజూచ లేమ్మ
 లని తెలిసినది. తరువాత సతంబా గుమ్మమున రోసితిఁబోయెను. మతస్సంభ్రమంబే
 ప్రమాంబుయన్న యమ్మందికాశ్యంకరమును బ్రవేశించినంత నతనికి ద్విగ్రహమయ్యెనది.
 అందుఁ జెక్కిగడుచు రత్నకవాలంబ లదే మూయబడి యున్నవి. వానివింతంబ్బియుం
 బాచుడు సాహసమతో నొక గది కలుపు తెరచి చూచెను.

విశాంమున వాగదిలో పుసికెయబడిన్న పెద్దపగు వజ్రముల రాసులు
 పుసిలు గన్నులకు మినుమిట్టకొలుపు కాంతులతో నొప్పుచున్నవి. ఆ వజ్రనికరముం

నిగనిగలకు వెడరుడు గన్నులు మూసికొనుచు వారలప్పుడు తటారుముసెను. మరయు రెండవగదితరపు తెరదినంత వచ్చు వెడూర్చుకొన్న ముంబాను చుంట్టాకము లుగా నున్నవి. అతడు దొంగడు రత్నములు దీసి కొంగున మూలగద్దెను. తురితినందున్న గదులన్నియుం బడికింపఁ బ్రకటనయందును వెరువెర నవరత్నముల జాతులు బంగాలు నాచెములు : పనిముట బంద లోహములు గలిగియున్నవి. వానిం జూచినంత నతడు పొంగుకొనున సంతోషమున నొకప్పుడు నోచో! ఈ సొమ్ముంతయు నాయదీనమైనచో లోకమున యాచారము పేరరేకుండగఁ జేయగ వోదూనా ? యని తలచుచు ఘటియుం గొంతెసేపందున్న పశేషము లన్నియుం జూచుచుండెను.

ఆ లోపలఁ దిరుగుచుండ నొకమూల సోపానములు గనబడినవి. వాని ననుసరించి వెలినదువనదువ మదియొకయంతస్తు కనబడినది. అందు మొదట నచ్చుక నుయిన తేజఃపుంజముగాక మరి యేమియుం గనబడలేదు. దానికి వెరిచి యతడు కొంతసేపు కన్నులు మూసికొని నొదిచి చూడంతా నాకాంతి యంతయు సూర్య కిరణములచే మంచు విరియినట్లు కిరణమున నెరిగిపోయినది. పిమ్మట నతఃమూలం దృష్టిః ప్రధానము బరగించినంత నాగోరబిన్నియు రత్నములు పైయెత్తును. మరియు నవచ్చు రత్నకంటికి యాసరలుగాఁ బయవఱచియున్నది. ఆ యంతరములోనున్న విశేషములన్నియుం జూచుచు లోపలకు వ దూరమైయుంబూ నొప్పుచున్న యొక బంగాలు విగ్రహము తొడగట్టినది. పులిలిచి చూడఁగ నదియొకక కివలె లోరనది. ఆ విగ్రహమునకు రెండుచేతులు, మూడుకలులు గలిగియున్నవి. దానిం జూచుచారికి వెలుపులుగక మానదు.

ఆతఁడు మనమునందున్న సామగ్రియు నతఁడుకొనుచు నా విగ్రహమును తర్కించి చూడగా వెనుకను మరల మెల్లు నంటిను ఆ సోపానమార్గమున మరలఁ బైకెక్కిగా వేరొక యంతము చర్యచేయుమంట న యంతకారముతోఁ జూడనయ్యె. అందొక మహా క్తి యొరు ముఖములును, పదచేతులనుఁ గలిగి జగములన్నియుం బాలించు సామర్థ్యమును సూచించు తేజఃబున నొప్పుచు రయాదృష్టి ప్రవాహములు వెడలుచున్నట్లు గనబడినది మరయు నమ్మనోదేవి నైజాములయందును పంచవర ములు గలిగియున్నవి అని వీరమున రువనేశ్వరీదేవియని వ్రాయఁబడి యున్నది. అమ్మనోదేవి శువనేశ్వరీదేవియని తెలిసినవచ్చుకని మనంబునం బొడచిన యానంద మేనుని యందును. అప్పుడతని మనంబునం బెక్కిరలంపులు పుట్టినవి. మరయు వినుర్కింప నదేవి వెనుకటి గోరయందట్లు వ్రాయఁబడియున్నది.

గీ, బలవచ్చువారీంత యెవఁచేత

జిన్ననాదె యిందు రక్షింపఁబడు

తనమాయందు నదికాని తృప్తియందు
రాప్రియందు సతందెవో తత్కముగను.

అనియున్న పక్షమును ముహూర్త తరువుకొని ముఖంబున నిండుకో విన్న దనంబుతోడ అయ్యో ! ఈ లిపియందు నా కే. పి. చు కొంటియున్నదే. నేనెప్పుడు పరు డున్న యిరుములన్నియు పాడకుం కొరకేకాని నా నిమిశమూతము. ఇందులో ప్రేయం వదాప్రియందు లోకొంకిన పాటేగని యున్నది పాపమహాదత్తు రానబడిన పర తిని నేనెట్లు స్వీకరించును ! అజనంగానమ్మి, లంకవల్ల వచ్చినప్పు చాలోరించు కొనవచ్చును ముందుగా నిమ్మనోడేటి నమస్కరించి తరువాత తృత్యముల నాలో రించుకొనియెదంగాక యిది సృష్టియందుకొని కన్నకమాయాదు లరాకున రన చేతిలో నున్న యొషధి లతను క్రిందనుంచి సాష్టాంగముగా నమస్కరింపురు మనఃబల నెట్లు ద్యానించెను.

శ్లో. మదామదభహిణం మణిమణిసమ్మేళనాం
మనోజ్ఞమభవంరక ప్రకటితార్తప్రాధానం
తృప్తికలితవిదూ ముఖిలోక మందక్షణం
త్రిలోచనసటంకితం భువననాయకింభావయే

అని కొంతసేపు తదిహార్ద్యముగా ద్యాసందిలేచి కమలు రెంచి చూచు పరకు నక్కించి శిలరసముగా మఱేసియుం గవలించెను. అప్పుడతండుదరిపడుచు నాకనమమంకకాది నక్కులలు గవలించినవి. భూమిమంకకాదు లచ్చికయు దువ్వలు శిలులు గవలించినవి. అట్టి సమయంబున సతనదితమున నెటుండునో కలంపుము మహారాజాంతుకం దున్నతవిక్రియ వేమియుం దోపక ప్రిశంకనితుండై ఆహా ! గేమి యా మాయ యిప్పుడు నాకు గనుబడిదంతయు గల యగునా ! మాయ యగునా ! నా చేతిలో నున్న యొషధీలక యెప్పుడు ? క్రింద బెట్టెదవే ? అట్లు పెట్టి నట్లు కలలోనే వచ్చెనేమో ? నావేమియుం తెలియవచ్చుచి అయ్యో ! కలకాదు, నిక్కు వము వేదా యొషధిని పరాసన నేలెట్టి అమ్మనాకి ముడిచిని కాదు. రాసంతేసి యాపేద యదృశ్యమైవది. కానిమ్మి అదియు నిప్పుటనే యుండునని నిశ్చయించి యా ప్రాంతరాగమంతయు వెదక గాని యొచ్చుటకు వలసలేతి యొషధి తగిలినది కాదు.

అప్పుడది యతండు కలగా వెంచి రామ సంకతము భువనేశ్వరీ దేవా రయమును గురించి ద్యానింతురంద వదియట్లు కలలో గమనినది ఆ సంగతులే ప్రేయంపద ముక్తము లెప్పివను. సమత్తిచివ నమ్మితిండుగాక లేకపోయిన మడి యిందు సంగగిన్న మేమి చేయును. కానున్నది కాకమాననకదాయని నిశ్చయించి యా వాత్తి రామ భావివ సంగ ముప్పియు స్మరించుకొని వెనగందును నెట్టియో చలంపు

కొని యొడిచారుకొనునంతలో నందుజాత్యము తాను సంక్రమించి మూలగదేవ
తోనెదు రత్నములమూల గనబడినది ఉత్కృష్టకాంతులచే నొప్పునన్న యా దివ్య
మణులంగాంచి తం పంకించుచు నోహో ! ఇది దేవమాయకాని మహావియోగము
వీనిబట్టి కలగానియట్లు స్పష్టమడుచున్నది.

కలలోగన్న మధువు చెప్పుడే మేల్కొనవలెననియనా! యొనదీచునాను
యెంతె రేవలా మాయ యొ దె గావలయును ఎల్లయును మేలే యగుంగాక యని
యాలోలింపుడు వెట్టకే నా రాత్రి గడపెను. తలయగునవ మరణముబాదం లేని యా
గిరి దిగి మణిమణులచే దనమనంతయు వింతవాంతిచే మెదయుచుండ నా రత్నము
అన్నియుం బడిమగా మూలగదేవకొని పట్టణములోకివచ్చి సుందరగా గలహంసక
యందీరిగెనె. అప్పు య్యందయు నా దివ్యవానింజూచి సంతసించుచు వత్సర్పించి
యాహా ! నేను మీరొక వేరియున్నదాన. మీదిచ్చిన ప్రకృత్య నకు మా రాజాధిపతిక
యొకరము చెప్పినది తాళిపెట్ట నీవంగూర్చుండే మీరాజాను నవ్వెద కారణమునిపుడు.
మృత్యువు వితనము విక్కిలి లిన్నది తాళవృక్షము వితనము విక్కిలి పెద్దది. దీని
మల్కమైనను నీవలవృక్షము చిరులక్కాచించి నా సేవనంతయు నెందరగులకుంద నీద
యచ్చి కాచుచున్నది. ఈ తాళవృక్షము వీజాచిక్యముకందియైనను నిడువువ నిలుచుకు
దగిన నీక సియ్యలేకపోయెనే ! స్పష్టతెలి త్వమెంత వింతగా నున్నదని మీ రాజాగారు
నవ్విరి ఇదియే కారణము అని ప్రియంవద తెప్పినది. ఈ సంగతి వాకితెప్పి మీ
కిచ్చిన తానుకలో నాన గూన బరియించు. వేగము పొందని పుత్రుకా సంతసించుచు
నకందా రాజాధిపతి బుద్ధిశీల్యమునకు మెచ్చుకొనుచు నొక్కడరేపేవు ర్గావించి
మరల దాని కిట్లనియె.

కలహంసకా ! నా మిత్రుడిప్పుడెప్పుడో చున్నవాడు. అతని యొద్దకు
తోయి వచ్చునదికి మీరం నానవ్యమగును. ఈ ప్రకృతివిషయమే నీవు మీగుం శ్రమ
పరిచి. మీ ప్రియంవదస్వనం నీ ముత్యమేకదా యుతరమిచ్చినది. ఇప్పుడు నిన్ను
రిత పొచ్చువల రత్నముకాదు నా యొద్ద బుద్ధత మీ రత్నములు మాత్రమున్నవి.
వీని నీకు తాళతోడిగముగా సియ్యుచున్నవాడ. గెకొనమని వలకుడు రుదయోడిలోనున్న
రత్నములదీసి యక్కలహంసక తోసిటితో తోసెనె. కన్నులకు మియమిట్లు గొల్పె
కాంతులతో నొప్పునన్న యా రత్నములంజూచి యా చిరుగుబోడి నెలగందుచు
నతడు మహాప్రభావంబుపచ్చుడుకాని సామాన్యుడు కాదని నెక్కయించి యతనికి
నుమస్కరింపుడు యనుమతి వదసి యప్పుడే యా మణులం దీసికొని ప్రియంవద
కడకు తోయినది.

తరువాత నవ్వచ్చదీవుడు తాను రాజుకావిన కేశేషములు బలకరునితో
జెప్పుటకు విక్కిలి కొందరవచ్చుచు వడిగా నెంట్టి బోవుచుండెను. ఇంతలో రాజ
కింగరులు కొంద తెచ్చువడి యాతని విమర్శించుచు దొరికిరి. హంసక ! ఎప్పు

టికి పోయినవని నిర్ధారించుచు, గాఢాగార ప్రాశస్త్యము యొక సౌఖ్యమునకు దీసికొని పోయితి. అచ్చవృద్ధుడు వాంఛతో వేసేడు కుపకారము జేసితిని. పోవబిడ్డను మిరియు మీదలేదే. అప్పుడీ వేస రాకపోయినదో నన్ను నిర్ధారించవలయునుగాని యప్పుడే యిట్లు ఆటంకపెట్టితిరే ? ఇదియునుంగాక వేసి మ్రోగకున్నవను. హరిద్రాక్షయని పిలుచుచున్నాడే ! హరిద్రుడెప్పుడీతను కాపోయినా ! యను యతుగగా పాతనకి నాకింకడు చిట్టచిటి.

నీ మాయమోహము నుము నిమ్మము. నీవు తప్పక హరిద్రుడవే ఇదిగో నీ యాకృతిగల చిత్రవలకమును జూచికొనుము. నీకును దీక్షిని యిందుకయు భేదము లేదు. నీవు మమ్ముం మాయజేసి పారిపోయితిను. నీకంబున హను హుసనర్చినది. ఈసారి నీకు మరణము తప్పదు. నీ విషయములు రాజాగారికి విక్కిలి కోపముగా నున్నది. నిన్ను మమ్ముజెప్పిన మితివరకు విలువునని తోరదు. పారిపోయినవరకు జెప్పదిగదా ? ఇక నియవ్వదైననును భాగినయిత్తుమని వలకుగా విని యకండు వెళ గెందుడు నోహో ! ఇది మిగుల చిత్రమగుచున్నది. నన్ను హరిద్రుడని పేరు క్రమ జెందుచున్నాడే ? అతండు నా పోలికనున్నరాదు కాబోయి. బ్రహ్మ మొదల బలకుడుగురూర నెద్రే చెప్పెను. పోనీ వానికొరకు నేను మనుషే ప్రాణములు విడువవలంబుకొను యోగ్వాసుగరా ఇప్పుడకండు కిప్పించుకొని వానిపోయెను కాబోయి. మంచివేర్వరదే ? ఎట్లయినను బ్రాహ్మణమహానుడు బ్రతికినం బలుగదా యని యూహించుచు గాలముపాడు కచ్చెరు పండుచుండెను.

అచ్చటి గంహారిక యద వృక్షిడిచ్చిన రత్నములను దీసికొని ప్రయం పరయోవృక్షవోయి యుమ్మలులుం వాఘుడు నరసి చిత్రమంతయు జెప్పినది. అప్పు డప్పుడతి యహమషంబులగు రత్నయలంజూని యాశ్చర్యమందుచు దానితో నెట్ల నిండు. కంహారికా ! నీవు చెప్పినప్పుడు మొదలు నేను నమ్మలేదు. ఈ హృతఫల దాసితే యంత రపయిచ్చునా ? యని విరహించితిని. నీవు మిక్కిలి నిర్బంధముజేయగా బ్రవీణిగాని యంత క్రద్దజేసులేదు. అచ్చవృద్ధుని ప్రసాది మనము పొందున్నారము కదా. అతని మిక్కిలు రాత్యత్యమ సైతము కొనియాడబడియే యున్నది ఈ రత్న ములు వెంకటేశుని గోటికి దున్నవ యుండవు. మాతండ్రి రాజ్యమంతయు నింత లేదని తోచుచున్నది నాకీ నిరసన్నురిగాని యట్టివాని గెకొనిన అక్కగా నుండును. అతండు మిక్కిలి చక్రవర్తివాడనియుం చెప్పుచుండునదా ? నా ప్రహ్వముల కుదరము బ్రహ్మచరీకొనుట లేదు. నా యోమమంతయు వ్యర్థగా బోవుచున్నదని వెది ఎట్లాచ్యులు విగిన బాంబులన్న యారెండుకొలికింజూచి కంహారిక యిట్లనియె.

అక్కా ! పెను దివ్యములనుండి నిమ్మివిశేష ముదగవలయునను రంపు గెలిచియున్నది నాను నీరేని కోపము కప్పునో యని వలదహించుచు మారగాంటిని.

అప్పుడు నీవే యీ పుంసము చెప్పితివి కావున చెప్పవలసి యుండును. అప్పుడావ
దప్పున నెరిగివును? నీవట్టి ప్రకృతియే నానాతి? అది స్వకర్మము? పిచ్చినిర్వి
జ్ఞమా? ప్రాణశూన్యము నాకు తెలిసిన దప్పులేదుగదా? యిది గ్రద్ది:గుచ్చి యది
గిన నమ్మించబోడి యిండుక ర్మానించి యలల నెటనెట! పియసతి! స్త్రీయొడ
రహస్యము నిలువదని యాహించి నీతో సంభవించుచు జెప్పలేదుగాని లేకున్న నీయె
రహస్యము లున్నవియ? మా కాలేవక దువర్జ్యరీదేయట. నేను దువర్జ్యరీదేయి
వరమున బుట్టితివి. బాల్యము నుండియు మాతండ్రి నన్ను గారావముగాజూచి పెంచు
చుండెను. అతనికి వేదాక్కరెవే వృత్తికనుక సంతకము వచ్చి జానుకొని యానం
దించుచుండెను.

ఇట్లుండ నొకనాడు శ్రీరాంవేదియును నొక యోగి మాయించి కలిసిగా
వచ్చెను. మాతండ్రి యయ్యోగిగిండున నుచితసత్కారములచే వర్జించి యెకవి సౌంధ
మునకు మిప్పుడప్పునడవదారమును వెక్కుకావించెను అమ్మ హాసులాపుడు మజ్జన
కుచి భయభక్తి పనుల పాత్యసముంకు సంకసించుచు గొప్పిరియము లందుండెను.
అప్పుడు మా తండ్రి యాయుషకు కు శూషకగాను వచ్చి నియోగించెను. నేనును
నతని చిత్రానువృత్తి మోడగుటచేసి యయ్యోగి నాయుండు చిత్తిగిరి వాక్యంబు
గలిగినది. మఱియు నతండు వెళ్ళబోవు పయ్యయన మా తండ్రి నన్నుజాతము
మహాత్మా | పి కిష్కూడలికి కిగిన వయండు కింయ? యని యడిగెను.

అతండు నవ్వుచు నప్పుజూచి జాలా! నీకు బెండ్రి యంతవయసునని
యభిరావయున్నదా? యని యడుగుగా వేల వెళ్ళగియు వెళ్ళగని ప్రాయంబున
మంతుల బట్టి యండుచి పిగుకొ డలించుకొనచు పీయకు గహఁబుడిన బెండ్రి
యారెదనని చెప్పితిని. నా ముద్దు పయకుల కతం దలంచు నెట్టియో ర్థానించి మన
మిచ్చుచున్న ప్రక్కము వ్రాసియచ్చి పట్టి! పిరికి నదుతరమలిచ్చి వానింగాని బెండ్రి
యొడమును. ప్రతీకప్రకారము కుచిమోర్జరీదేయి నర్పించుచు సాయంబునునని యూరి
కుతరము దెనున్న శింఖరమున కడుగుచు వచ్చుకొంకసేపు క్రిడించి వచ్చు
చుండుము. సాక్ష్యభాముడుగాని. యావ్రహ్మముక నుతరము జెప్పలేకు రావంజేసి నీ
కనుమూటగు నమండు కలి:యనని హుకగా చివి మాతండ్రి ఆయా? ఎప్పటికేని
నట్టివాడు దొరకునా యని యడుగుగా నతడు నవ్వుచు వానికేమి యుతరము జెప్పక
నా దెలిలో నెట్టియో చెప్పి నన్ను రీపించుచు వెళ్ళిడికేని బోయెను అప్పుడు మా
తండ్రి నన్ను నీ చెవిలో జెప్పిన సంగతులేమియుని యడుగుగా వానిని జెప్పటకు గుఱవు
నాజ్ఞ లేదని చెప్పితిని. రాని:బట్టి యతడుహించుకొని సంకసించుచు నట్టి ప్రకటన
దోగుంకయు న్నామించెనెను. ఇదియే చీచి వృత్తాంతము. అమ్మహాసులాపుని వరసం
బధామంబుని యాకతో నుంటు. వేదివరకు వెవ్వయచు చెప్పినగాను లేదు.

దొంగలు వంచకులు నున్న జాడవండునును లాభ్యముతో మేము చెప్పి
రమన పర్వి యెట్టిమా ప్రేరిత పడకునా? వానికి ఎగిరి ప్రాయశ్చిత్తము సేయం
చుచున్నది. అర్హుడీవున విశ్రుతును మహాన్నతుకువలె తోచుచున్నాడు. కావున
నట్లందేమి కాని యెది వదనము తులయకొనిన భయమగుచున్నది. ఈ రత్నములం
జాడ మువ్వలో? సంబంధములుగా తోచదు. దీని మా తండ్రికి జాపిన నరినికేమి
తోచునోయని అనేక ప్రకారములు నా రత్నప్రధానముగింపును దానితో ముచ్చటెంపు
చుండెను. ఇట్టియపుడు మాట్లాడుకొనుచున్న సమయమున నొక దాది యుక్తరమకరి
దెచ్చి, భర్తృదారికా! దీని సయ్యగాదు మీ కిమ్మనిరని ముకురు నొక యుక్తరము
ప్రియంపదకీర్చినది ఆమె దానిని యచ్చుకొని ఎప్పి తడివిన నిట్లున్నది.

వల్లి! వారివత్తుకను జాహ్నుజమహాయని నీ పెరివరకు చెవి యున్నదానపు
కదా. అతని నొక కారణముచేత మరదీయక నాకుమానములు గడువిధిపెట్టిన ఆ చిన్న
బాగును ముచ్చువలె మొన్నను రక్షక పురుషుడు తెలియకుండ ఖండిగృహమునుండి
పారిపోయెను. కాని దెవవకము చేత మరల వారికే చిక్కెను. కాని నా యెదకు దీని
కొని వచ్చి యతడు చేసిన అవకాశాంతరమును తెలియపరుచు నంటనే యురీదీయట
కుక్తరము రయిచేయవలయునని వాండు ప్రార్థించిరి. నేనును వెంటనే అల్లియాజ్ఞ
యిచ్చుదండుకొనెను దీనికి నీవేమి చెప్పెదను? అతని నడిగితిమి. అతండు కొంత
సేపు భ్యానించుచు వెదికినా గోతవ చెప్పబోయెను. కాని మరల నకుండుకొనుచు
తివరకు వాతో నిట్లయ్యె. లేదా! మీ యవకాశముతో మీరేమి చేసెనను సాహసగదా
మిలియచ్చి మరల ఎంతలో నురదీయట మీ కరణమన్నది. నేను వారిపోయితిమని
గదా మీరు చెప్పుచున్నారు. ఆ మాటలెంత నిశ్శుభములో యాలోచింపక యాజ్ఞ
యిచ్చెదనని నేనేమి చెప్పెదను కావచ్చు. నీ కూతురిచ్చి ప్రహ్లాదకీర్తనకు ప్రత్యు
క్తర మిచ్చుటకు సిద్ధముగా నుండిని మన్నాకపారి యామె యెదకు దీనికొని పొందని
యెదిగను. భావిమేయము చెప్పుక నీ యల్లిపాయము తెలిసికొనుటకయి యుండిని.
దీనికి నీవేమి చెప్పెదవో వ్రాయుము. అని యున్న యుక్తరము చదువుకొని యమ్మ
దిత పెదవి విడుచుచు గంభానిక కిట్లయ్యె.

కలికి! అతని తెలివి మొదటనే తెలిసినది. ఖంకలో వరనికి సూక్ష్మబుద్ధి
యెద్యటయందే వచ్చినది. అంతక రావడక కాంక్షపడు లేయటలై యట్లచుచున్న
నాకని యోహించెదను. మరల రిప్పింపవలె? దీనికి నీవేమిచేయవలసి యడుగగా
జెల్లించుకొనిక యిట్లనియె. అక్కా! నీవారాగున చెప్పారా. ఎవరికీయెద్ది
తోచునో? అతండు చెప్పిన పంగళులు వినియే పైకర్తము జరిగిండు కొనవచ్చును.
బ్రాహ్మసాత్వాదీషమున కింతయేని నెమరక మీ తండ్రియంత పాపము చేయు

చున్నవాడే. అయ్యయ్యా! ఏమిసంత నా పెళ్ళగంతును ఇంకొకరున్నారేమని పలుకగా బ్రతుకుంపడ దానికో తోటి! రాజధర్మము మిగుల సూక్ష్మమైనది. అతండల్లి ప్రతిజ్ఞలల్లి యుప్పుచాడు. ప్రతిజ్ఞాభంగము సైతము పాపహేతువని పెద్దలు చెప్పుదురు.

ఆ మాటల సంగతి మనకేటికి. ఇప్పుడు నాకొకటి తోచుచున్నది. వాని సత్వబలి రెప్పించుటకంటె నాకదియ్య నుత్తరములు చూచుచు చెప్పించుకొనిన యుత్తముగా నుండునని తోచుచున్నది. అ... యచితముగా నుండిన మనము ధన్యులమె కదా? లేదో? వానివేమి చేయవలయునో అప్పు చెప్పుకునునని పలికి అక్కరికి కోపించి యా మాటలే మరల జీటిలో వ్రాసి కంఠికంపెడిది. ఆ రాజనాహుంతుల పీఠం జనవుకొనుచు చనయియు నున్న యా రాజనాహుని ఈ సంగతి జెప్పెను. అప్పుడతండు వాని నడిగి నితమత్ర వ్రాయు సామాగ్రి చెప్పించుకొని తాను తొలిన విషయములన్నియు లేటయగుటకు వ్రాసెను. ముందుగా చిన్నపురి నొకచోట వ్రాసి తాని కుత్తరముగా గొల్పెనను దాని కింతము పేద మూడంతరములు గల రునవోర్వరి దేవాలయము లింకెను.

మఱియు నాయాచార్యులంతరములం గల విశేషములన్నియు లేటతెల్లముగా వ్రాయుచు పెళ్ళాగమన కువనోర్వరిదేని వి గహమును దాను తూడ. ప్రకారం పెరునాభములు బరిలేకులు, వాని రంగులను వర్ణ వర్ణములు జేర్చి పితమన కున వోర్వరి దేవియనియు చెప్ప గోతమందనున్న వర్ణము నిదికావలయు వ్రాసెను. మఱియు నాయాచోటుం సంజలు దెలియుటకయ అక్షరములతో గూడ వ్రాసెను. అ రీతి దాను చూచిన రచనమంతయు తి తనవకమన వ్రాసి యెక్కడను జూడకుండ ముదవి అది యా రాజనాహునికిచ్చెను.

అతండును గుప్తముగా తానిని గూతురీ సంతకపురమున కవిపెను. బ్రయం వనయు గంహంసికతో ఆళ్ళబెట్టియో యెచ్చడింపుచు దాని కవయెత్త తెచ్చి పెట్టిన దీక్షవలకమును మొదట సంతకపురగా జూడకి నుమారి వ్రోక్కాహమక వెట్టితనాడు మును విప్పి చూచెనది. మున్ను విన్నాని కనము జెప్పలో తెప్పిన విషయములన్నియు సంఘంతుడే నిజాంక స్వాంకయు అక్కాంక యొక్కంక సేపు వికర్మిని మునిం తయు గగుర్పొడువ గ్రుచ్చున లేచి లిగడ గంహంసికం గెగలింతుకొనియెను. అది యను నుడమ ముందు, ముదవే! మన లాగ దేవక ప్రసన్నురాలయ్యెనా యేమి? వడిగా జెప్పుము. వాడు శ్రోత్రానంపి మాసాదించుము తెమ్ము. విశేషములేమి అని అక్కా తురముగా నడుగుటయు నవ్వేడియ మెట్టితే సంతోషమాపుకొనుచు గంహంసిక కిట్లనియె.

తెలియ! కలయో నిజమో కాని యా మునుదో నేమి గోరిన దిక్ష తరము దాన్ను నా పూర్వపుకృత సంకల్పబలి సఫలమైనదిగావోలు. చూచుచుదిగో! ఈ

మమలోని విశేషమున్నియు యతి జెప్పిన! ? ఇంతకు మార్కట రహస్యము లేరిరిం చెప్పలేదు. గుప్తముగా వ్రాసి రాది యుండితిని చూచుకూని రహస్యం యొక మండనము రాఫునకు బోయి అందున్న యొక గ్రంథములో జ్ఞాపకార్థమి సంతేసనముగా నంతాభ్యర్థక లిపితో మన్న యా విశేషములను రానితి జ్ఞాపెను. కలహంసీకయు ప్రయోగపరయొక్క గాంధీర్వమునకు సంతసించురు ఇందుబోడి! నీవి రహస్యము నాతో జెప్పక యిచ్చినాశ్చర్యం రావలెనో భాని యే సంగతియు నీతో జెప్పక నేనొక నిమిషమైనను భావించు నుతి? యని పలుకగా కక్కరితి యులికిపడి, అక్కా! నీ పట్లనుచున్నావేమి? యతిశ్యయ చెప్పరితోడను జెప్పవలదని యాన బెట్టియున్నవారు జాఫున రాదితిగూని జేమన్న నేను మరల నీతో చెప్పక విధివగలనా అని పలుకుటయు సంతసించి యాత్రమున గలహంసీక యిటనియి.

రవణ! ఈ మాటలజేసి మందరికార్య మాలోచింపుము. ఈ హరిదత్తు సంతకు ఋత్వము నీవు జూచితివిగదా! దూహించిన నీ కనుకూలుదై నవాడే యగునా అని పలికిన నక్కలంకంకయు నుత్కలంకలో రైవ మమకూలంకంకంక మురియొక రాగున వెట్టు జేయును. అయినను నీవు ముందు పాకు బదులుగా బోయి యీ హర మతని మెడలో వైచి యిచ్చటికి దీసికొనిరమ్ము. దానిపర్యవ మితికమగునని పలుకుదు హరిదత్తుడు నా ప్రశ్నలను సదుత్తరము లిచ్చెను. అతండు నా ప్రాణేశ్వరుడు. త్రికలహంసీకతర హరిదత్తుని మేమి వలించితిని. కరుణాత కృత్యములు నిర్వహించుటకు దేవరయే ప్రమాణముని యొకపక్షిక వ్రాసి తండ్రి కిమ్మని చెప్పి కలహంసీక సంపెను.

మిక్కిలి సంతోషముతో పాఠాపాఠముచే యాపాఠమునకు బోయి అందు రాజకింకరులచే నాన తుడై యున్న అచ్చవర్తీవుని, నతని గురించి విచారించుచున్న యా రాజవాహనునింతాచి యాకృత్యమందుడు వాజాగారికి నమస్కరించుచు త్రియం వద యిచ్చిన యుత్తరము చేతికిచ్చి హరిదత్తు దెర్పటమన్నవాడని యుద్ధిగెను. రాజ వాహను రా యుత్తరమును జరుపుకొని యవలిపితానందము చెందుచు నెదుర నున్న నర్పవర్తీవుని కనుసించి యితడే హరిదత్తుడు చూడుము కలహంసీకా! నేటికి మా వంశము, పవిత్రముచేయి చిచ్చె సెనని పలుకుచు వరని గొగరించుకొని, అనఘా! నిమ్ము మేమిదివరకుజెట్టినను డుములన్నయు సెరింపవలయు. నీ మహిమ యెరుంగలేక నిమ్ము మానవ సామాన్యులవని తలంచి వృథా క్రమబెట్టితిమి. నిమ్ము నా కూతురు వలించి పట్టుత్తరము వ్రాసినది. నీవు మా కల్లుకెచ్చెతివని పలుకుచు నతని మిక్కిలి గౌరవింపి తమయర్థసంహననమున గూర్చుండబెట్టుకొంటెను.

కలహంసీకయు హానింజూచియు వెలుగుపడుచు, అయ్యో! ఇది మేమింక, ఇతండు మిగలగుప్తమనువాడుకదా? హరిదత్తుడునున్నాడేమి? ఇతడింకరుముందు నాతో ముట్లొడిపెల్లనే, జాగుజాగు, వుచువసంహ! పేరుపూర్విన భార్యునియున్నది.

మొదటిమందియు నీమూలంబుమానముగానే యున్నవి. సామాన్యుడు నీవు తెచ్చిన రత్నముల ముట్టుట కడు కగునా? తెలిసినది రమ్మ. అంతఃపురమునకు బోదము. నిన్ను జూచుటకై మా రాజపుత్రి కొంత రపుడుచున్నదని యదృష్టదీప్తిని జూచి వెలుకుచు నతని పేదలో ముక్కాంబరమువైచినది. అప్పుడు అదృష్టదీప్తి వారందఱు జయ జయ అను శబ్దములతో గరలాకముల వైచిరి.

అదృష్టదీప్తిదగ్గర సమయములో మేమియు బయకక ప్రియంవదను హరిదత్తు నీ వివాహముచేసి అతనికిోజిక తీర్చిదని మొదట కపటము చేయుచున్నవారు అప్పున సంకాపురమునకు లోపుట కిష్టపడక హరిదత్తుని పెదకుటనుండు దలంపుగలిగి యా రహస్యమేమియు తెల్లదీంతక నంతనంబు బ్రహ్మసంయమము రాజాహమనితో నిజమయె. దేవా! అప్పుడు ప్రియంవద నున్న జేవిన గౌరవమున రెంతయు సంకసించితిని. ఆమె యానతి బొప్పన నీ యొప్పులకువచ్చు వన్నులతిప్పరికి రమ్మని విర్రుంబించు చున్నది. కాని నా యాకయ మొక్క టభయవలయును. వేసిప్పుడో దీక్షలో నుంటిని అది యింక వదిలివయలకు ముగియును. అంత దిమక కుట్టంతమునకు బోరాడు. అప్పు డిది సెలవిచ్చితిరేని తిరుగ దీక్షామహానంబున వచ్చువాడను నీ పాతకుముగా నుడివిన విని రాజాహమదేమియు జెప్పులేక నిక్కముగా భరించి యావార్త ప్రియంవదకుం బెప్పునను కంచుంసిక కానతిచ్చెను.

■ పోదయు నా రాజకుమారునితో వెల్లియో ముచ్చటించుటచేరి అతి ప్రాయము నూనించుటయు అకంఠది యవనరము కారవి తిరిగి నూచించెను. పేమ్మట నక్కొమ్మయు అతనికి ప్రియంవద యంతంబు అనురాగములేదని గ్రహించియు వెల్లిదీలేసిందో నా చిన్నది చింతించుచు కలంబి యిండుక కంకించుకోనుచు మెల్లగా గన్యంతఃపురమునకు బోయెను. అదృష్టదీప్తిడు కప విడిదకుం బోవుటకు బయనముగ టయు రాజ అతందీర్చగింపజేయును అంబంతముగా నుత్తహక్యముల బాన్పిన కకటంబు పె నెక్కించి చుట్టును జయ జయ భవముతో నాజరటలు పరివేష్టించ రాజ వైరవనుతో బంపెను. ఆ వార్తవిని హేతులందరు సంకోషముతో నతనిపై పుచ్చములు జరిగెదదంగిరి. అతనినందరు హరిదత్తుడను బ్రాహ్మణకుమారుడునుకొనెడి, గాని అదృష్టదీప్తిని యొకరును వెలుంగరు.

అట్టి వైరముతో నదృష్టదీప్తిడు బంధువులును బోడిబోయి కపరాకకై వేలియున్న యా చిన్నవానినిగాంచి గొగిలించుకొనియెను. కంఠ దుడును నతని వైరవ మంతయుం జూచి సంకసించుచు తక్కురబుధిగి తెలిసికొని మృకుండుజీవించునం బోదమునంత మురిపెనుండును నతని యదృష్టదీప్తిడు వేతజంగున వలిచుకొనెను. తరువాత నదృష్టదీప్తిడు అప్పగివారముసంతయు యథాస్థానమునకనిసి బంధువునితో నేతాంతముగ గూర్చుండి యిట్లు వితర్కించెను. తమ్ముడా! వేసిప్పుడు మృత్యు ముఖంబునుండి వెల్లిదీచింది. కాని నుజియొక టంక యంతులించినది. సాధము హరి

దత్తుడు బ్రయోవదకే పాత్యాగమున కెవను దోసిరి దిక్కుంబు యెవగదా? అరి
నిని రక్షింపు తలంపుతో వేసుకువడి దైవశ్లోపదే నాయక్కుట్లు చాలిందితిని.

నేను హరిదత్తునియే యడచ బ్రాంతి పడుచున్నవాడు. అతడు నేను
నొక్కయ్యని దీసింబేలుదు. అతనితో నేను పైతము చూచినదేకదా? మొదటినుండియు
బ్రయోవదకను హరిదత్తునితో గూర్చుంచునున్నయే నా తలంపు. అట్టితాళన వచ్చును
నేను పెంచి యుండును. ఇటు వచ్చుట నిర్వహించుగా దీక్షాకైతవంబునం దానియే
కొనివచ్చితిని. బ్రాహ్మణాధీవసు చేసివది మరల స్వీకరింపవచ్చునా? బాపున నెట్లు
నను హరిదత్తునితో నీనుతగానిని గూర్చుంచును. అతనిదేవుడెప్పుడది బారిపోయినో
తెలిసికొని తీసుకొనిరావలయును. అదియే మనము చేయదగిన కార్యము. యావ
సాద్యశ్యమువలన తను సర్వుగా భావించి మన్నింతుడు. ఇదియే నా నిశ్చయము.
దీనికి నీవేమనియెదవని యడుగుచు దాను హితైశ్వర్యమున జూచిన విశేషము
ఁబ్బియుం తెప్పెను.

అప్పుడా బంధువుడు మిక్కిలి యశ్వర్యముండును నతని దానికిబుట్టి
మెచ్చుకొనుచు జడేంద్రియశక్తియును జుర్రులము చేసెనుచు దుద కర్వవృద్ధివుడు
దెప్పినప్రకారము హరిదత్తుని వెదకి తీసికొని వచ్చుటయే యుత్తమమని యొప్పుకొని
యెను. పిమ్మట వారిరువురు తిరుగవచ్చుటకు గడువేర్వరుకుకొని యుర్రాతియే తెలి
యిన మార్గంబునఁబడి పోయిరి.

హరిదత్తుని కథ

అందు బంధువుడు క్రమంబున బ్రాహ్మణులను, బద్రియను, గ్రామంబులను
వెదకికొనుచు నొకవాడు సాయంకాలమునకు దేవార్కపురముచేరెను. పూర్వపరిచితుడు
నర్వవృద్ధివుని వ్యక్తముతో అనలేని యాపుటల విశేషములయొక్క తలంపున సాయంకాల
మున రాజహారంబువలది పోవుచుండ మార్వపరిచితుండగు నొక మిత్రుంఁడెదురుపడి
యోహో! బంధువు ఎప్పుడుమంది వచ్చితి? బంధు కాలము కుశలముగా నుండినా?
యని చదుగుగా నతండును తగురీతి బతుకరమిచ్చి. మిత్రమా! హరిదత్తుడను
బ్రాహ్మణునూతుడి యాచ వచ్చిన బాధ నీకేమేమం తెలియదు కథాయని అడిగెను.

అతండు నొక్కొక దానినిం జూచో! పెరిగా మాటాడుము. అతని
నీవెరుంగుడునా యేమి? అతని గురించి యా యాచ గొప్పవైతర్యముగా మన్నుచి.
ఇప్పుడు నేను తొండుకగా బోవుచుంటిని రేపటిదివంబున మా యింటికి వత్తునేని యా
విశేషములన్నియు సామానముగా మార్కడందెన. ఆ కథ ప్రకాశముగా తెప్పరిన
వాడు. ఇందును రహస్యముతో నున్నది. అని పలుకుటయు నెట్టిట్లా కొంచెము బాధ

దెప్పుమని బలత్కరుడు ధడుగుచుండగనే యతఁడు మఱిగా వెళ్ళటికొపోయెను. తన బాక బలత్కరుడు సంకయాటనికచిత్తులై యున్నట్లునిశ్చయము కొంతపేసా ప్రాంత భాగముం గుమ్మరి పీకటిపడిన కొంత సేపటికి మరల సక్రమములోనికి వచ్చెను.

సీ. ఒకచోట శ్రోతయప్రకరణం బందెము

వదకుడు పేదలందఱునై చేయ

ఒకమూల శ్రోతం కకలంకముగబుధు

రాజుబుధుల చోడబుధులదె చు

ఒకవంద భూదేవనిరంజన దెట్లగం

బులదీర్చిపివిధగాధలవలంప

ఒకప్రక్క బంధితు బుద్ధిగాన్య నా

ఒక సత్వసంగంబుకొనరజేతు.

గీ. ఒక్కదెస కాష్టపాఠంబు రొక్కవైపు

సకలలోక సంబంధ చర్యలొప్పు

సంబడిందెది స్మరంబు స్మరణుగతి

విలుదలోక ముప్పొంగు వెలసియుండె.

అట్టి సక్రమంకయు వెప్పురొప్పులనుండి రాదిన బ్రాహ్మణులచే వాన రింపబోయున్నది. బలత్కరులనును వాఙ్మాణ బృందమునకు నమస్కరించి వీరి వలన భూలోకవృత్తాంత మంతయు విధికమగునని నిశ్చయించి వారి మాటలు విను తాత్పర్యముతో నాప్రాంత మందొకచోట గూర్చుండియుండెను. అప్పుడందున్న వారిలో అర్చన్న శాస్త్రి బ్రహ్మవదానయును బ్రాహ్మణుల రీతి మాట్లాడుకొనినది

అర్చన్నశాస్త్రి :- బ్రహ్మవదానగారు! మీరు మీగుం వృద్ధులై యింక దూరమెట్లు వచ్చితిరిండి? మీకు సంకాసమెవము లేదుగదా? మఱియొక యింటియొద్ద గూర్చుండి రామా! కృష్ణా! యని కొంతేవము చేసికొవరారా! మాకనిన గుడింట భారము బంపిగది కాస్తన తిరుగక తప్పదు.

బ్రహ్మవదాన :- అర్చన్నశాస్త్రిగారా! విమ్మలను జూచి పెద్ద కొం మైనది. ఈ సమయ నా యోగవేషము మీని యు మీరు తెలిసికొనవలసలేదు. వాకును ఒక నిల్లకాయ కలిగివాడు. వాని పెండ్లికొరకే యింకదూరము పచ్చితిని.

అర్చన్న :- అలాగనా? తెలియక పనికింది వమించండి.

బ్రహ్మవదాన :- దానికేమిలెంది. ఇచ్చట రేపు బరసాం బయగనా? యేదియో యధము వచ్చినదిని దెప్పురన్నురేయి? అట్లవచ్చిన మహారాజుగారికి పయారుడు గలిగెననియు భారసాయనియు విని వచ్చితిని. అమ్మహారాజు రానకర్తవనియు మా

అన్నిగానికీ వివాహము జేయించడం రాక్షసులతో ముసరికి దెప్పగా ఎందుచేరి వచ్చితిని.

అచ్చన్న :- ఈ వచ్చిన గారందర నల్ల యల్లిపాయము తోడనే వచ్చి నారు కాని యింతలో నేటియో గడచిన వృత్తివలన అదంతయు రహస్యముగా నున్నది సూర్యోదయమున వంశయు లేచివుడును.

బ్రహ్మచ :- అయ్యో ! నేను మిగుల కిష్టమే వచ్చితివయ్యా ! దైవము నా యాశ యేమిచేయునో? ఇంతకు నవ్వవ్వలేమనుచు నానా గిచ్చుచున్న ముఖ నిజ మేనా ?

అచ్చన్న :- ఏమో ! యేనుంగరి నాకు బాగా తెలియదు, నేనుగూడ యీ వర్తమానమునకే వచ్చితిని. ఈ రామసిద్ధాంతిగాను నామగు దివ్యమంత్రిగారు యచ్చ లికి వచ్చినారట ఈయన కంతయు తెలియగలడు.

బ్రహ్మచ :- ఏమంటే సిద్ధాంతిగారు ! రామ బ్రాహ్మ మిష్టమయినది తెలిసిన దేమో దెప్పండి నేను పెద్దవాడను గురిచెప్పాడో చచ్చితిని.

రామ :- ఇప్పుడు మెదలదే మోసం పెచ్చినది ఏనుండు. అదృష్టదీపుడు కొన్నివాళ్ళ క్రిందట నీయూరు రహస్యముగా వచ్చి ఈ రాజా కూతురు కాంచెనుతి యను దానితో రహస్యముగా క్రిందివెనుట. రాజు గెడ్డమయినది అది గాంధర్వవిదా హముతో లెక్కించుకోని ఈ రాజుగారు మారుల విడిచింపు సురవేతముగా గాపాడు తుండ గొన్ని దినముల కిందట నుచువుడువయ్యుండెను.

బ్రహ్మచ :- అలాగనా ? తరువాత తరువాత.

రామ :- అంతకునున్న చుక్కవృద్ధిపుడు తెలియకుండా పోయిపోయెను. కావున నీరాజుగారకుని చిత్రఫలంబును వారులెక్కి వాడుకిప్పులగుంబుచ్చి తెరకి దీసి కొనికొని పంపిన వాడుచు పోయి యొకని నవ్వవ్వలేవుడే యని తీసికొనివచ్చితి.

బ్రహ్మచ :- ఏమంటి ?

రామ :- ఆ వచ్చినవారు నేనవ్వవృద్ధిపుడిని కొననియే నేను హరిరత్నదను బ్రాహ్మణకుమారుడననియు గాంతిమతి నంతకునున్నెన్నడును చూచియెరుంగననియు నీచుచువుడు వా కుచువుడు కావనియు తెప్పరున్నది కాదు. రాజాత్మత్రిక రామ పూర్వము విరియించిన వారికడే యనియు నిశ్చయెట్టి యుల్లిపాయహతోనో యిల్లమరున్నవాడు కావున నీకనిందోనీయూరాచని నిశ్చయముగా చరితినెరుట ఇప్పుడా పిమ్మనలోనున్నది.

బ్రహ్మచ :- ఎట్టియో న్యుండియోవి కన్నీరుచెడుదును, సిద్ధాంతిగారు ! అ హరిరత్నము మా హరిరత్నము కాడునదా ?

రామ :- అయ్యోయ్యో ! దేవక హరిరత్నమందెనా యేమి ?

బ్రహ్మచ :- అయ్యో ! ఆరవిచ్చాగ్యురాలిమూలముగా పతని నేక దాసితిని. ఏమంటి? నాడు. నేను కాము హరిరత్న సమయమున పోత అరణ్యమార్గమున చుట్టి

మూల నెత్తిమీద బెట్టుకొని వచ్చుచు వెంకటాక్షుడు నాయకుడనై యొక రెట్టుక్రింద గొండెము సేపు వెళ్ళించించితిని. అప్పుడా రెట్టుమీద శిఖరోదనము విడుదలయ్యు విజయనగర కంపెత్తెత్తి చూపితిని. ఆ రెట్టుకొమ్మల సందన నొక కోతి చక్క నదిగను నొకటి వెట్టుకొని మెట్టాడుచుండుటయు, శిఖర కేతుకేతుమని యేడ్చుచుండుటయు గనబడినది. అప్పుడు నేను బెరా! ఈ వానరము నక్కలోనికి సంశయిస్తా వచ్చెనా? యిది యాశ్చర్యమందుచు నాకోతి యాదిదను కొమ్మల పండును బెట్టు దింకించి తటాకన దుర్బుగగ్రరతి నా వనవరణమును చెడరించి మెల్ల నా రెట్టు పైకి నెక్కి దడింపుగా నున్నట్టి యొకటి బెట్టుకొని వెట్టుకొని లారముగానున్న దియ్యము మూలను విప్పి యచ్చటనున్న కోతుల కాసరముగా జిప్చి యాదిదతో సెటిలి వచ్చితిని.

రామ :- ఆ ప్రాంతమును మీకెవ్వరు గనబడలేరా !

బ్రహ్మ :- దాలో నొకయాడుదిమ్మక మెరుకువనినది. దాని నేయము బంతురిందెరు. నాకప్పుడు సంతానములేదు గనుక చిద దొరకెవరు సంకోషముతో వడివడిగా నెట్టి వచ్చి నా లార్యకా వృత్తాంతమంతయును చెప్పి యబ్బాయినిచ్చి వానికే వారిదత్తుడును పేరు పెట్టితిని.

రామ :- ఆగురుగు మంచి పేరే పెట్టితిని. హరి యనుగా కోటియు భగ వంతుడును గనుక రెండు పిదములదేరును జక్కగానే యున్నది తరువాత—

బ్రహ్మ :- అచ్చట రేణువులపప్పులందగు నాణాంబులూనినా లార్యయు మిగుల సంతసించుచు విశ్చిరి గానానముతో గిన్నప్పు తుని ఎదనె పెనుచుండు బడి రెండేడు ప్రాయముపెచ్చెను. అప్పు దువనయచ సంపూర్ణము బొడ్డు రించితిని.

రామ :- తరువాత.

బ్రహ్మ :- ఎను వెదన మూండువే గానలు విమ్మల నాకును నొక కుమారుం దుపయంబెను.

రామ :- బేను. అనాగుడు గలుగుట లోకదారమువృద్ధి.

బ్రహ్మ :- వాడు గలిగివచ్చి మొదలు నా లార్య హరిదత్తుని యుండీర్చగలిగి యన్నపానాదుల యందు మరియొక టిది జనుప బొడంగివచ్చి.

రామ :- అది స్త్రీజనసామాన్యమే యా? తరువాత.

బ్రహ్మ :- అక్కటామెను గ్రహించి యా చిన్నవానిని విద్యాభ్యాసమునకు మా ప్రాంతమున నున్న యొక అగ్రహారములో నొక యాదాభ్యుపాధ్య మంపితిని. హరిదత్తుడు గుణవంతుడును, ధూపవంతుడును, బుద్ధిమంతుడునై యున్నవాడు గావున నతని యెదనె గొన్నికావున బుద్ధిసంపిది చివరకాయన కూతురు కారణమున నెద్ద బోకో పోరబోయెనని తెలిసినది. ఇతడు వాడు కాడుగదా? అని యూహ బుట్టుచున్నది.

రామ :- అయినంగావచ్చును. రేణువోయ మీరు చూడండి. గురుకువుల గలరా ?

బ్రహ్మ:- ఏమో! అతనికి నేను ప్రాపకముందునా? వాడు మర్రివాడు కాదు.

రామ:- అమలమమలూ నమర్దుడు భగవంతు డేమిదేసినం జేయగలడు. ప్రోద్ధన నిరాలంకరము. వచ్చునువచ్చుడు ప్రోద్ధపోయినదని యెంతోదలు పంథా విందుకొని నిద్రపోయిరి.

ఆ మాటలన్నియు విని బలభద్రుండు విస్మయము జెందుచు పేలు పేలు. వీరివంధ మంచివారయే నినుమిడి. హరిదత్తుడు వానిసమానుడని భోదయన్నది. దూషాద్యశృంగులనుబట్టి యాతగా వర్ణవర్ణితునికి భోదయందని నిశ్చయింపవచ్చును. నవ్యాని తెప్పనమాట యెప్పుడు వసక్కము కానేరదు. ఆద్యవర్ణితునికి హరిదత్తునందు నిద్రే కుచుమై ప్రేమ జనించునది. అదియే బాంధవ్యమును దెలుపుచున్నది. కాంతిమతి యతని వర్ణవర్ణితుని భ్రమజెందుట జేమి యాశ్చర్యము! నేనుగూడ నతడే అని భ్రమచెందితిని. వీరి యనుమానమంతయు దీర్చి హరిదత్తుని ప్రేమచంద్రో గూర్చెద నదియే కదా యద్యవర్ణితుని యభిలాష నేర్పి ఘన దేవతయే నా మిత్రుడు నన్ను మిక్కిలి మన్నించునని యజేత ప్రకారమున వాలోచించు సమయమున పవన సౌక మూలమునకి యా మాటలన్నియు వినుచున్న యొక వృద్ధకాంత మెల్లగా లేచివచ్చి అయ్యా! తమవెవ్వరు హరిదత్తుడకదా తెప్పన ప్రాహ్మణ్య దెచ్చరి నున్నారని బల భద్రుడు నడిగినది.

బలభద్రుడును దానికి తన పేరు రెప్పి పివెవ్వతెననియు ప్రాహ్మణ్యము యవసరము నీకేమిదికనెయు నీవిచ్చితేరె వచ్చితివనియు నడిగిన సజ్జతర యలవియె. అయ్యా! నా వృత్తాంతమేమని చెప్పదును. జేమి మానవదోగి, స్త్రీయందును భర్త పొయిన భార్య నునంపయొక్క పరిరాలకను. నా పేరు రత్నావతి యందురు. మా రాజుగారిని శత్రువులు కోట ముట్టించి బంధిగొనియెను. దెబ్బలయు మా యేరిక సోదయెన నునందను గర్భధరాంధయై ముంక మాజేమని ప్రాయముగని కుమారు నెత్తుకొని నింజనతియను దాడి వెంటగా బ్రవృన్నమార్గంబున గోట దాటించి మేమందరమా నొక అరణ్యమార్గంబున జరిపియెడిమి. ఒకమన సిగ్గులున నింజనతి యొక మాత్రంబునను, నేనును నువ్వందయు నొక మార్గంబునం బరిపియెడిమి. ఆ బయరణ్యముతో గ్రహురునుంక వొంపాడుదయ. నను నువ్వంకు బ్రహ్మవేదన యాచిర్యునించి చక్కని కుమారునింకనెయెను. అమెయు నురకము దీసికొనిరత్న ని న్నన్ను బంపుటయు నేనతి జవంబునంబోయి యాప్రాంత భాగముల నదని వర్ణప్రబం : బున బంబులు బట్టి దీసికొనిపోయితిని. నాకు వా.తో నొక ప్రాహ్మణ్య దెచ్చరువెదెను. గాని నుంబునంబు లాడు తొందరతో తోపుయ: దిని గాన పంక విరుక్తింబిదని రాసు

అయిన యెదిలో నాకు దున్నట్లే యున్నది. వేసటి పక్షా బోయి చూచువరకు నచ్చకు నుండలేదు. గురువులు మా కమన్సువి అరుగుబాటలట్టి యా యరణ్యములో గొంతరూరము దిసిగి యాపె కొరకు గొంతెరి యరచిని కాని యెందును నా గుండెదబాద దెలిసినది కాదు. మరలపచ్చి యెరు యంతయు పెడఁగి వివాళ జేసికొని రైవోపహతులమగు మోకు సమాగమ మెట్లు లభింపవని యిదియెవరలు బ్రతి గ్రాసును. ప్రతి పట్టణము, ప్రతి పర్వతము వెదకుచు భూమియంతయు దిరుగుచుంటిమి. వారిబాద యేమియుం దెలియలేదు.

రాజకుమారు వెతుకొని పరియెక మార్గము బోయిన నింజమణికాథయు దెలిసినది కాదు. ఆ రాజకుమారు లిప్పుడఁగి మంచి ప్రాయములో నుండును. ఇప్పుడీ బ్రాహ్మణులు చెప్పిన మాటలు నేను వింటిను. హరిశ్చంద్రుడు మా రాజ్యపు కుడు. వానిని జూచితినేని నా యాశ్రమంతముంబోవును. ఆ బ్రాహ్మణుడెచ్చట నున్నవాడో చెప్పుడు. నేను పెద్దవానను. మీకు మిక్కిలి ఘోషము వచ్చును. దెచ్చగా చని బల కర్మదుడు మరయు పెంపగంటుడు స్వీకరణంబెను. హా! జగంబంతయు రైవా యత్రు యున్నది. భగవదాశ్ర లేక పురుషుడు నిట్టొప్పు నిగుడులకయినను స్వతంత్రుడు కాదు. విమలజలము లేక నేరము నువకుండదు. మా మిత్రున కిప్పుడు మంచి దినములు వచ్చుచున్నట్లు లోచనమన్నది. నెలవతి తీసికొనిపోయిన బాలుడు నా మిత్రుడే హరిదత్తుడు నునందకన్న నిష్టుడు. అని లోచనమన్నది.

ఇప్పుడు నా మిత్రుడు అర్జునదత్తు డీ మాటల నవనో నెంత సంతసించునో అని అనేక ప్రకారములు విక్సరించుచు నా వ్యర్థతో నిట్లనియె. అహ! నీవు దింతింపకుము. నీ బాపులతో గొంబిరాదులలో గలిసిండువు. వేసు మీ రాజాగారి పెద్దకుమారుని మిత్రుడను అతడు కుకంముగా నున్నాడు. నెలవతియను బాది అతని నెత్తుకొని పోయినదని నీవు చెప్పితివి గదా! ఆ బాది యొక యరణ్యములో నా బాలని వెట్టుకొని రెట్టుకొన బయటియందగా నాముగరెడ నుండిపోయెను. పసుపుల గారు పిల్లలొక్కఁడు బాని కవముపైకెక్కి బోదవును బేయరున్న యా రిన్నవాని నెత్తుకొని యీ బానిమందున్న పల్లెకు పరిచ్చిది. అపుత్రకంఠైన యొక గొల్లవాడు వానిని బెంచి పెద్దరానిని జేసెను.

అతంకిప్పుడు మిక్కిలి గౌరవస్థితిలో నున్నవారు నీవు దెప్పిన హరిదత్తు డును సుత్రమస్థితికి రాగఁడు. తల్లిసాత్ర మెచ్చకు నున్నదో తెలియవలయు. పిచ్చపురు ల్లిష్టములలో దంఢెరికె నివివెంది తమ రాజ్యములకొని భూరక్ర మంబయు నేగలరని మార్కండేయులు నమ్మకప్రాయముయొన అతనిమాటలు విని యున్నట్ల సంతోషహృదయంబున మునిగి లేచుచుండెను. బలశక్తురూ వ్యర్థ కాంతతో న్నగోష్ఠినివోదవలన నారాధి గతపి రుతునయంబున లేచి యా బ్రాహ్మణుని రత్న

వశినింగూర తాను వచ్చుదనుక వచ్చుటవే యంత నియమించి కాంచినదియొక్క తెలి కత్తె యగు నిపుడక యుండినది బోయెను.

నిపుడకయు మేడమీదనుండి యడవని బాచి గురుతుపటి వాని బోడితేర నొకవనాదే నునివది. అదియు నరసిదారి కత్తము వచ్చి, అయ్యా! మీమ్ము నీయంటి యాహునూర్చు విపుడక యునునది యొకసాటి రోవయి దయచేయుటకు కోరుతున్న దని మేడగా నతండును సంతోషముతో కాంచుకొనిరి బోయెను. నిపుడకయు నతని తెడుదో, యుచికమర్కాదలు గావించి గడ్డియంది కూర్చున్న తరువాత మెల్లగా నిద్రిపియి. అయ్యా! నీవు నీ మీ తునుతో విడి యెప్పుల నుండి? ఇచ్చటకెప్పుడు వచ్చితిని? నీ మీ తుడు మునువదిరితి గాక మాపె గృహదక్కియున్నవాడు విండినా? అతండున్నడును మమ్ము బాచి యెఱుగరను. అతని కొలకు మా నెచ్చెలి వదిన యాడుముండ్లయొ నీ వెఱిగినదేకదా! ఆ వాని అతం డుచ్చాననముతో జీర్క వడిన తరి నా తెలి పాము గరజెను యంత కవల మదనముంచినది.

అది యంతయు మరచి మీ తెచ్చెలో వేవేమగనని మమ్మంతునవలె బ్రోసి వేయుచున్నవాడు యంత యెప్పుడు నొప్పుకొనడు. అతడు చివర మాకు వ్రాసిన యుక్తము నీవేకదా తీసికొని వచ్చితిని? అదియు దావెయగదట. తనపేరు సెతము మదియోరని తెప్పుచున్నాడు. మీరు వెళ్ళినతరువాత గిర్పవతియగు కాంచినతి పృథ్వాం తము విని మాతాజా మంచి మగని సంపాదించుకొనెను, సంతోషముతో గూతునోయి మనక పుంసవనసీమంతారి కత్తకమ్మలు యథావాస్తవముగా జరిపించెను.

కాంచినతియు బడియవమానయిన జక్కని పృథ్వుం గనినది. మారాజ గారివే బంపండిన దూతలు నీస్నేహితుని వెదకి వట్టకొని తీసికొనవచ్చిరి, కాంచినతియు సిగ్గు వికచి తన పృథ్వుం జూపుచు బోలిబిట్టియైనను నమ్ముచుని యంత బ్రతిమాలి నను నతండుతర్క బీరువువోరె నమ్మింపకున్నవాడు. ఆ కింపుగూర నమ్ముగా నతని బోలికగానుండెను. ఇప్పుడు మా రాజుగా నా పిల్లవానికి జాతక కర్మాది సంస్కార ములు చేయవలయునను సంతోషముతో నావాడిక్కులు వరమానము చేసెను. పెక్కండు విద్యాంసులు, బ్రాహ్మణులు విచ్చియున్నాడు మీలమీద గూర్చుండుటకు నీ మీ తుడు నమ్మింపకున్నవాడు. నీవు నయమునకు వచ్చితివి. తక్కుగా బోడించి యీ కొల్లెము జక్క పనువుమని వినుతుమగా బ్రార్థించిన విని యతండు నవ్వుచు దాని కిట్లనియి. నిపుటికా! ఈవ్వరస్మచ్చి కడు చి తముయినది. పురుషునిబోలిన పురుషుం డుండుని నహము కదా! అట్లే నభీకృ మేదియేని జాగినదేమో విచారించితిరా! యంత వెల్లిదూకుని యాచిత వే వెదగనవలన పూర్వపరిరయము గల పనితను సరసించునా?

అదంతెప్పుడున్నవాడో తెప్పుము. మేము రోయి మాట్లాడి తెప్పదనని పంపిగా సంతోషించెను నతని కతని మెదజూపుటకై తన పరిచారంలో నెవరని

నంపుడు నెట్లయినను, గార్వసాహిత్యము లేమికోని రంధనీ పరిశీలనది. ఇంట్లోనుండి వారిద్రుడున్న మేకమీదకు బోయితి. అందు వాయుతా ! మా మాటయినను. నీ పులి క్రమించి యున్నదనుచున్నావు. నీ పులి కను నెత్తికొనుము. అప్పు కనుదైన యారా రాజ్య భారము వహించునుని బ్రతిమాలించును మెల్లకుతో మీరెన్ని చెప్పినను నాకు నమ్మలేదు. రాజభోజనమున తేనె పరకాంతము గళకతముగా స్వీకరించి పుకరమాత సొ నెవ్వరనకువింపగలదు. నారాసన్ను బోసీయెను. వామూరమున నొక పురుషుడు లెక్కలు పడుచుండును. నాకు మతి కమ పుట్టి బండ్రిగృహంబుననుండి తప్పించుకొని వచ్చితిని. మీకు ఇదివేలవనుస్కారములు కావించెదను. పడుపుడు విడుపుడు. అని వేడు కోనుడున్న హరిదత్తు మాటలు విని అచ్చటివారెల్లవరవీ నిర్వియోధివరని నిశ్చయించిరి.

అట్టిసీతకోనున్న హరిదత్తునిచేరి ఇంట్లోనుండి రావునకుబోయి, మిత్రమా ! నే నెవ్వరనో యెరుంగుదురా ? అని యడిగెను. అతండును సదానించి అయ్యో ! నిమ్మమరచిబోవుదురా ? వా ప్రాణము గాపాడినవాడవు నీవేదరా ? నా మూల మన మీదర్పట తిక్కులు పడుచున్నవాడు కాబోలు. మీరు నన్నిచ్చట నిది సీతార్థ పీడు సీపుతుడు అని కదలనీయక విర్యునింపుచున్నవాడు. మీ నిదివరకు నేను గని విని యెరుంగను. నీవేమన మీతోజెప్పి వచ్చు విదివించి తిసికొని పొమ్మని వలుకగా విని యతండును నతని యాకారచిహ్నముజూచి అర్చనదీప్తునిజేసి వరవీతి నొందుకేనియు తేదను లేనందునకు పెరగండును వెరగనివాడు మీవరకుగా భావించుట తేమియ్యుర మని యాలోచించి తిరునవ్వు మొగంబుంకరింప వల్లన యుద్ధనియె.

మిత్రమా ! నీవు మమ్ము దాకటపట్టి పారిపోయినవిధివి. మమ్ముచా యరి రీయలుక సిద్ధమనంతలో దైవకనదే పిత్రగుప్తుడు ప్రయంవర యచ్చిన ప్రక్షులకు నమాదానము లేపెను. దానంజేసి మా మరణంబు తప్పినది. నీవు సంతోషముతో నుండుమని చెప్పుచు మీతో కొన్ని రహస్యవరనాలు చెప్పవలసి యున్నవి. వివికముగను రమ్మనికొరెన నవ్వటి వారందరు వేరొక లోటికి బోయిరి. పిమ్మట ఇంట్లోనుండని తేరదీసికొని కమ్మం నానందబాష్పములు గ్రమ్మ, తమ్మదా ! నీ వృత్తాంతమే నీవేయంగకున్నావు. నిమ్మ పీరిల్లు నిర్బంధించుటకు వేరొక కారణమున్నది.

ఈ కారణమిది నీ అన్నగారు గాంధర్వంబున గళకతముగా స్వీక రించెను. అతండు పీరికి తెలియకుండ వేరొక కారణమునం బారబోయెను. నీకును నీ యన్నకును సంకయేరి తేదచులేదు. నేను నీ య గజని మిత్రుడను. నిత్యముజూచు చున్న నేనుగూడ మీ కారతమ్యము గనిపెట్టలేను చెప్పవచ్చును. నిన్నకడగా భావించి విరింగగా నిర్బంధించుచున్నావని ముతగా నతండు తెల్లపోయి యేమేమి ? నీ మాటలు సుపీయ పించగా నున్నవే! నాకు సోదరుడు లేదే? నీ మాటలెట్లునమ్ముదును? నా దత్తవనకునీ గొప్పిదినంబు మునియొక కుమారుడు గలిగెను. నాకు నాకు

దమ్మడు. కాని యన్నకాదు. వాడెవను వా పోలికగాలేదు. పిరటనుటకు మరియొద్దియని గారజమున్న రేమాయని వచకగా వచ్చెను మరల బంధుడుం దిల్లవయె.

తమ్ముడా ! భావవేదా నీ వ్యతాంతము నీ వెలుంగవని దెప్పుచున్నాను. మంచిది. నీ రక్షణవసమి యింటికి వీసేటికి వచ్చితివో దెప్పుమని యడుగుగా నతండు కొంచె మాలోచించి యొకప్పుడు మాతండ్రి యొకరడుగగా జెప్పిన మాటలు నేను వింటి. అదరిలో జెల్లుపై ప్రాకుచున్న యొకకోతి యొకటిమిండుగా దానిని పెదరించి నన్ను మా తండ్రి తీరకొనివచ్చెను అదియే వేసేరిన కథయని చెప్పెను. తరువాత బంధుడురకనితో రత్నవతి హులుచు బ్రాహ్మణుడు చెప్పిన విశేషములుం జెప్పి యద్భుతదీపురము ప్రసరింజిందిన పురుషుడే నీ యన్న యని చెప్పెను.

అప్పుడు పారిదత్తుని చిత్రమునం బొదమివ కొడుక మింతింకని దెప్పుటకు నంజికారు. అరి నంతోవంతున మాటరాక ధగుత్తికతో నొడలు గరపుతెంద బంధుడుం గొట్టించుకొని, తమ్ముడా ! యిదివార యెట్లంగిరినందలకు బారిపోవకముగా నీ కిచ్చుటకు నాయొర జేమియును లేకపోయినది. వా ప్రాణమే నీయదీసియు చేయుచుండిని. అది మోదలు నేను నీ యిష్టము వచ్చినట్లు నడుచువాడనని కపత పూర్వకముగా అరి తెను. యారితి బారిదత్తుడు మాటాడుకోమరుండగా నింతలో గాంతిమతియు అకురికయు లిద్ద నెత్తుకొని యచ్చటికి వచ్చినది.

వారి లాక జూచి యద్భుతమున్న అనందము నవ్వలకు బోయిరి. వారిం జూచి పారిదత్తుడును బంధుడును లేరిరి. అప్పుడు బాపదేవ నోడనే పారిదత్తుడు గాంతిమతి పోదంబుంబడియెను. అది చూచి సంగోదంపుడు గాంతిమతి, చూరితా ? బంధుడా ! నీ వి. ఈదేవి లేయునున్నవారో ? యికవికి విచ్చియెత్తినదేమో యరయు మనుటయు నతండు నవ్వడు అవ్వనీ ! యికనిమియు విచ్చియెత్తలేదు. పిని నను స్కారపాత్రునిగా రలంపుము మీరే భవజిండుచున్నవారు. యికడు || వల్లభునికి దమ్ముడు. రూపసార్వభౌమనం జేసి యతని వచనగా తాపించుచున్నారు.

ఇతరుడు నీను మరిదియని నెప్పిన గాంతిమతియు నిందుక సిగ్గు బోప విదానించి యాచుచు, వారా ! బ్రహ్మస్పష్టి యొక మోసము చేసినది ! ఈకడు గుణ వంతుడుగా న నింతపట్టు విదానించెను. కాని మా యొకరైనవో జేమిలేయనగు ఆత్మా ! యొక యాపదబాదిమది కడికటా ! యూరక నీ మిత్తుని నిందించితిమి ! యవి పెక్కు శౌంధుగుం బ్రాహ్మణ మందుచు మిద్దవరందిని మన్నించుచు మిత్తు నెత్తనిచ్చెను. పారిదత్తుడు వా పుత్రుడు నెత్తుకొని పెక్కుగతుల మ దాడుచు అందుడు వ్యయ జుబుకలయి మూర్ఖునియు గొంతి సేపటికి బంధుడున కడిచెను అతండును దిగుటికి గారమించి బాంతిషటిలో, అమ్మ ! మేమిపోయి యా విశేషముంబ్బయి నీవతి తెలింగిలిది అకనింబోడుకొని వచ్చెదము.

మేము సిద్ధమవుచుకొనిన మిథియు పపిమిందినది. అనుచు యిట్లుచేసి యమలయు నక్కరికంటి మెలన నెరునియె. మత్తా ! భవభూషకు మేయందను రాగము కొరంతయెనును బుక్కునకి దలించి యెనును శారదాదగదా ! మాకు దయ యందుగల నుక్కున యింగియు వింతకాం మూపించుట మిక్కిలి యద్భుతముగా నున్నది. ఇక న్యర్థకాలము తాగుజేసిన త్రి సాసపును లోక సునిదమైనదియే. కదకు జెప్పవలసివచ్చెను. నీవూ శవమే యాగమవారముచే యెప్పుడు పెక్కు కోడింది పరిదక్షుని జెప్పరికి జెప్పి యెట్లుకు వారి వర్తల్లింకి పంపెను.

అంతలోడం రా హరిదక్షుతో గూరి యంతఃపురము వెదలి న్నతలయెను బోయి యందున్న చిత్తు : తి బ్రహ్మచారియం గలసికొని వాడతో హరిదక్షుని వృత్తాంత మంతకుమున్న జెప్పెయ్యున్నామె కావున వాడును నతఃపూచినంత బట్టరాని పంతో వనుతో నతనిం గొగఁగించుకొని పెద్ద తదవ గాఢమింది. హరిదక్షుడును వారియంద విక్కిలి నొచ్చుదయము జూపుచు దాన్యజాంగంపికిని వచ్చునంతక వర్తల్లి వివ సింప నియమించి యెట్లుకు వారికి ననుమతుకొని యచ్చట వెదలి అంతలోడం దుతో నిట్లనియె. మిత్రమా ! నాకప్పుడు మా యన్నమజాత మిక్కిలి యాతురముగా నున్నది కాలశ్శయి సహించవలె గావున తాగుజేయ వేగము నన్నతని యెద్దకు దీసికొని పొమ్మని ముందు బొందకజెల్లగా పురమును సంతసించి యంతనితో నిట్లనియె.

తర్వాత ! మేము నియమించుకొన్న సంతక సమయము మూయదినము బున్నది. అప్పుటికి మమము సుంధముగ బోగలము. అంతయు నాడివిదనము సాయం కాలమున కచ్చేదనను రాగలదు తర్వాత పోదమని ముకుచు గతియను ప్రయాణ ముల బుచ్చుటకీ దీసికొని పోయెను అంతలోడం దు కందొకరోట బరతేసి తానుబోయి అద్భుతదీపుని దీసికొనవలెననియు సంతసదను నీవిచ్చు గివనింగియుండుమనియు హరిదక్షుతో జెప్పి వార సంతక మేర్పరచుకొన్న సంతానకు బోయెను. అంతలో మారక యుండియొద్ద కూర్చుండనేలయని హరిదక్షుడు చక్కనిమేషనితో వింతలం జూచుటకు సంగతికి బోయెను. ఆ దివసము పుక్కువారమగుటచే నియంపద కలహంపి కతో గూడ బండియొక్కి పవరగైలనునకు బోవుటంద లాలో హరిదక్షు జెడురు పడుటయు కలటగవాడ రంధ్రబులులమండి చూచి కలహంపికి గరుకుపట్టి అక్కా ! అడిగో ! చూడము చూడము నీ ప్రయాణం దేగురెంచివాడని చూడగా జూచి ప్రయాణ వద యంతకుమున్న విచారెగుండుచున్నది. కావున మిక్కిలి సంతోషముతో బంది యాపించి కలహంపికిను బండి దింపి ప్రయాణంమన కదవి దీసికొని రమ్మనియెచ్చ కాను బండితోలింపకొని యచ్చటికి బోయినది.

కలహంపికియు నతని మును తాను జూచిన యద్భుతదీపుంటే యనుకొని మెల్లగా జెంతకుబోయి నునున్నదిందినది. అంతయు తెల్లబోయి లోకాచారప్రకారము తీసివెను. అదియు తరులగవుతో దేవరచారెచ్చుకు దయచేసివారని యరుగగా నీ

దీనిని ప్రాంతానియను పట్టణము, యంతరము చెప్పెను విన్నవని దేవా ! మీ దిష్టిదీపము లాంశ్యము చేయవచ్చునా ? మీ కొరకు పూనెచ్చరి పర్యవర్తన తూర్పుం దాయదికిం దాకడే ఉపయోగయోగముగా గడపుచున్నది ఇప్పుడే క్రితాశ్రమమునకు పోయినది. మనమచ్చటికి చొప్పుమందిండు. నన్ను గురుతుపట్టిరా ? క్రొత్తగా జూచు చున్నవారు ! నేను దేవర దానిని కలహంసకేవలము పాదపత్రుడు అచ్చుకలంబు వార్త క్రవణంబునంజేసి యగ్రజాపిచ్చు పూర్వంతున నిత్యావృత్తాంతరీతుం గంట నీయమిం జేసి పూర్వస్మృతి యంచుకయ్యేయడకే యంతకుమున్ను తానాపట్టణమునకు వచ్చినదియు బ్రయంపదమ పెండ్లియాడిదంటిదీయు. ఔసాంసుంది రప్పించుకొని పోయినదియు మరలిపోయి యది పునఃపునః మృత్యుగా రంపించుచున్నవారు గావున రాజపుత్రులకు దురురు పిన్మృతి సమాజప్రయోగంబుం బట్టియు బంధుడు కర్పట జుగిసి చర్య లన్నియు రెండుగా రెప్పుడోపుననేరకు పిన్మయం బలిసయించుకు దాని మోదము సదాపించుచు యల్లన పట్టెను.

కాంతా ! నీ ప్రసంగము చక్కగా గున్నయది నేనెవ్వర ననుకొని యున్ననుచున్నదానను. నీవు నాతో ఎంతకుమందెప్పుడే మాట్లాడితిరా ! నీ నున్నా రెన్నటియ ? నా కొరకు పరాగంబదనే ? మచ్చ గురుతుపట్టణంక యున్ననుచున్న దానను పులకగా గంహంసక రెండుయ యల్లము రుబులున్న నోరా ! పారితిరా ! నన్ను వేను యెరుగమమోందిరా ? నీచిచ్చరమాటలకేమిలే. రమ్మ పోదము మన దాకకు పాకొక స్థన పెంచుకొనుచు పరిపిడి.

అప్పుడతడు మనయ పోగొందుచు పోలే ! ఇది మిక్కిలిదిక్రముగా నున్నది. ఈ దిష్టిది వాడే గూడ చెప్పుచునే యున్నది ! దీని నేనెప్పుడును జూచిన వాడకము లేదు. ఈ యాని మహామ యిదికి కావించును మహంబం రంబి చోనతో మాను నీరాని నీవు పొన్న నేను నీతో వచ్చువాడనుకూ. నీకు నా పేరె ట్టరు చెప్పి గంపు నీపిడినర కెత్తిమంబుదవని యరుగగా నది పరిహాసమునకే యట్లనుచున్నవానిని కాలక్షేపం సహించక ననుగూడుచు నీట్లనియె. అక్కా ! దిష్టిదివరకు వేనెరుగని ఇప్పుడే చూచితిని. నీవు నాతో వింతకుమన్నెవ్వడును మాట్లాడియుండలేదు. నీపేరే వేను దిష్టజానమున రెండుకొండిని. నీతో గొంకెము మోకు అనియున్నది. మీ వంటివారు పరిహారమునకు బాటుపకరా ? కావున నొక సారి యాయుధ్యానసనమువరకు రంబని వేరుచున్న సమయములో బ్రయంపద ఎక్కి నదిని గుర్తెవలంబి అచ్చటికి వచ్చినది

లంపన్నవాది కలహంసకతో, కరుణ ! కర్తవ్యము మీ కొరకే బంది యంపినది. నీలా నెవ్వనితో రెండుగ రమ్మను చెప్పినది. దారు దీపికాని మహి రమ్మని చెప్పినది. కేవలం హంతకురకు యుద్ధానందముతో దున్నుచు చెప్పెను. అప్పుడు నా కత్తును పట్టాంకచిత్తంబురై వానిమాటలనే వేనియెడోదక లం పై

తెలియబోయినచున్న నమయమున నతనయే పట్టుకొని అది అక్క! రమ్మ రమ్మ నీవేరాగైనను రాకవచ్చు. నిన్ను ఎవరి పోషణానను కావని పలుకుట అది లోనికి రాగికిని పోయినది.

అతడు నాదితో గూర్పున్న మెటవే యాలికి తోలింతుకొని యాకల హంసక ర్పటిలో నిద్రించుననుకొని పోయినది. వారివాక కెదురు చూచుచున్న ప్రయంవడయు నా అంది రమ్మకు ఎదివంత నంతోపముతో గొంకదూర మెదురుగా గొందర బిలికతెలి సంపినది. వాడు చున్నవారికలు గోపి యెదురుగాబోయి కల హంసకతో పట్టుచున్న ఆకని మెకలోపైని పారచులుగట్టి కదియొత్తుచు వెంకా మరల వీచుచు వ్రకలయి పట్టి తెనుక నడుచుకొనెను.

అతిమంతయు గాంచి అతడు విశ్రాంతిండువలె జూచుచు ఆమో! వీరు పన్నెదియెదురా? అది కలహాన దోరురున్నది లేక యింద్రకాంబా! నా స్నేహితుడు అంతరుదుగుర మెసగారు కాదుగదా? కానమ్మ దైవమేమి దేయ రంతుకొనివేయెట్లు కాకమానదుగదాను అంతలోనే దైర్ఘ్యంబు రెచ్చుకొనుచు వీరికి గోంక సేపు పుడుతెనంగుల పావంతమున రంపోయిచు నాకలహంసకతో నడిచెను. కలహంసకయు అతనికి గమంబున యెరువడ యున్న అశాగ్ధహంబునకు దీని కొనిపోయి యంతమున్న హస్త పాస్సున గూర్పుకడెత్తినది.

అరంకప్పడు కలహంసకతో బోడి! ఈపాటి నాకోమన్న ముయ్యె నన్ను ఎదివిపెట్టును. నా కొరకు నామిత్రులు వెదియుండును. మీరందరు పచ్చటితేల పచ్చిటిరి. యిదిగో నన్ను గొరపించుటకు నేను వీరేమి కావలసివచ్చెను. ఇట్టి యాపడలు యిదివరకెడ రెండునభవించినవి. కాకర్పడుని మూంసును నవి రాలితివి. ఇప్పుడు మరల చలన్తించినది. వేగము నన్ను బంపెదన పలుకగా పని కలహంసకతో మాటుగా నెటువంటి ప్రయంవడ యిటనయె. చెబి! అక్కపైతునకు మనయండును రాగము రప్పిరా యేమి? యాయన మోలులు మరియొక రీతి నున్నవే! యింక కొలము వాగైవందులకు వీరింతుచున్న మనం వోదార్పక యెద్దియో పలుకుట చుర్రమ రర్థమా? కవగమనం బలిషితు రాతకమువలె నారి రాక మనము వేరియంద దీరస్కరింప కలయువా? తెలిసినది. తమ్ము మొదట అవమాన పరచితి మని కాబోరె పూర్వకాజకన్యంబు చలించుకొనిన అది తప్పని తోరడు. కవర రంగము ప్పలికు ధర్మము కాదుగదా? నా యపూర్వముంన్నియు మన్నింప మొక్కుచున్న దాన రక్షింపుదని పంతుకు దబాబున జంపించి ఆకని పాదలంబుదినది.

అప్పుడు మెరపు దీగియవలె దక్కుమని మెరయుచున్న యా రిప్ప దానిని జూచి మోహపరవశుడయ్యెను. వరకాంతమును వెరపు హృదయమున నుకల పెట్టు నిట్లు దెనుర్చుకొని, ఆ మో! రాంతలా! మీరెవరో తెలియనున్నది. పూర్వ పరివరం మున్నట్లు మాటరాదునన్నవారు. మీ మాటయేమి నా కర్థమగుచున్నది.

మీము చెప్పడు. తనవార కల సమాధానము తెప్పించునీ పుకగా విని అక్కల కంట యిట్లనెయి. అమ్మా! నీ మోమువలయు నిట్లగుచున్న మే మేమి చెప్పడము. నీవు నాకొరకు మోదదేమంటియి వెన్నుపొడు వడితిని. ఇందిగ్రహవాస మనుతమింది తివికదా ? తుదకెట్లా నా ప్రశ్నమునకు సమాధానము చెప్పితిని. అట్టి సమయములో ఠిక్కాకైతనంబున నుండిగోరి యెచ్చటికో బోయితిని. అన్నయి వేసె యిప్పుడు నీ నేమియు నెఱుగ ననుచుండ మే మేమి జేతగలవారము నీ పేరు హరితరుగునా కాదా ? నీవు వ్రాసిన యుక్తము గూడ గలదు. కామసంప దెప్పించెవని పరికిన అతంబొక్కొక యానెంచుచు వుండలో గొన్ని దర్శలు తాను వడిపించినవే గనుక నిదానింది దివర జరిగిన కృత్యములు గుఱురేనందున మగం యిట్లనెయి.

కాంతా ! ఆ వృతాంతమేమియు అంతగా వాచకములేదు. కొంత కొంత జరిగినట్లే యున్నది. దాని నేమియును. నీపక్షవి భార్య పై నీ ద్రిగ్దండంబులెప్పుడు ? నీ పేరేమి ? అని యడిగిన సమ్యగువయు దెలెచొవును నోచో ! యితండు నిజముగానే యిటనుచున్నదా యేమి ? కంహంసిలా ! నామ మింట పూవులందరెవిన వాడికడే యుగనా ? బాబూ గురుతుట్టితిరా ? ఇతంబొద్దలకు గారణమేమని అడిగిన నరేడియ యిట్లనెయి.

ఇంతి ! నేనంత వెర్రిరావనుకొంటిదా యేమి ? యికని నంతకు ముందు నుండియు నెఱుగగుచును అకండిచ్చిర అదేమందు ప్రశ్నంబు నీవు తరమిచ్చినప్పుడు లోనెకు రక్తములు కామకగా దెచ్చి యిచ్చినవారు యితరు కా ? మనంబు పేర వింతురు కిటగురున్న నాడు కాని మంయొకడు కదలి యీ పేదరికి సమాధానము చెప్పినది అప్పుడు ప్రియంవద పదం నతనతో అమ్మా ! నీ మోములన్నియు విప రీతముగా నున్నవి. అయినను నీవడిగితిని కావున చెప్పుచున్నదాని నా పేరు ప్రియం వద. నూ రం దిపేరు రాజరామానుడు. వేరు మోదతరుడు కాని భార్యను. మేనో వాల్కాయ కర్మలరే నే నతనిని వరించెతిని. యితరకన్న మేమి యు నెఱుంగ. అతండు నా యిచ్చిన ప్రశ్నములకు నడుతరములిగ్ని వెన్ను వారిల్లా బడినెను. యీ మాట దెలిసినదా యని యడుగగా పతండు నిస్సయి న్నాడ చుడై మరం బెట్లనెయి

మదవతి ! మేరటి మాటయ్యులను మరలముగా నున్నవి. కాని దివర మాటలకు వారర్థమని దాదు. హరితరుని నీ ప్రశ్నముల కెట్లు సమాధాన మ చెప్పినో తెలియుచున్నది. అందు ప్రసంగ యుక్తమిచ్చుటని చెప్పితిని దాని నొక పారి గమింపుమున ముగిగా నున్నది. తం కలవెందును దిగువలేది నిగుడిగది దిగం గొగిలింపకనుచు వాడివాటి స్వతంత్రమొన్నది. ఇక నీవెమి కేయుడువో చూకమిదే

యను పలుకుచు అతని మెగము ముట్టగొనుచు మిమ్ముల చొప్పుచు పువ్వకయ్యపై జేర్చినది.

అంత మోహమాత్మకొనలేక తరించని న్నచుడును కీరతాపుం నియ్యవరము నదిగా గురిలేసి వెంటింపుమంద నా హుడకులేమియను మాటలేక యాకోకస్థని లేయ కృత్యము లది బ్రతికృత్యములు గొప్పిగొప్పి గావించి యందుక వచ్చెను. బుచ్చబోచి నీ వెంతకైన సాహసించు. వే నీడిరకు రెండు ప్రమాదములు రప్పించుకొంటిని. గాని యిప్పుడు దానిలేక పోయితిని. విజానా నీవు పరకాంతవృతాభగదా ? నీయందు లగ్నమైన నా రితమే కానియు చెప్పచున్నది. అని యమ్మురితను గారవించు నను యంబున రూపున లేచి యా చిగువతోడి ఆత్మ్యా ! ప్రహరము వచ్చినది. నేను క్రితాశైలమునకు తోపుడు ఏమ్ము జూచి యా మాట విదరి యీ యాధ్యానమము లోనికి వచ్చితిని. లేచి నేలంప వెగము తోవంయును. వివాహావధివరకు బ్రతి క్కుక వారము నిజు భువనోద్ధరీలేచి న్నెంపవలయునని మా గురువుగా వానకిచ్చిరి. నాది ముందయు సమమును తప్పక వేటివరకు నేలించుచుంటిని. వెళ ఆత్మకమించు చున్నది. ఏమనుమున కంతవారధిమగూడ వచ్చివది. మోహమాదలేక సూతన సమీ గమము గనుక చెప్పుతి నొందితిని కానియు. ఇప్పుడైన జ్ఞాపకము వచ్చినది. వెగమే పోయినద్యేద. ఈ కయ్యయందు విశమించియుండుదు. నా వెలించుచు నుపగార ములు చేయుచుండును. అని పలుకుచు రూపున లేచి కరిహాసిత వతని సేవార్థము నియమించి మరల లంకినెక్కి అతివేగముగా గ్రీవాశైలమునకు పోయినది.

యద్రాహకము లంకి యాకొంద సందర్శి. అప్పరతి వడివడి పూజాద్రవ్య ములుగల పజరేలంబుని యగిరికిఁగ మిక్కి తాడు అప - రేసికొను ప్రదోగమునకు బోవు సమయములో దొందులే నొక చిన్న వాడు కాలిక దగిలి తలూచున నేలం లకినది. అప్పుడు పజరేలన్న పువ్వములు పత్రియ పజరే లేమ పిడిసందున కూచి పీవంబానెని. అమ్ముందు లియు అయ్యసం లంకివల యుగతిలేరి న్నెలదియున్న పూవులను పత్రిని మరల పజరేని కెక్కుకొనియు. గోరా ! వినుము పృథ్వీదృష్ట రీపుడు దుష్టనోడకి మొక్కునమయమున వర్తక్యావంత వేలంబెరై మరల వెడికిన గనంబునచేయి చెప్పిరినిగదా ? అంత ప్రయంబదవరక బోలుచున్నది. కావున దైవవక మున నాపూవులతోగూడ నది తనచేటికి వగులుచి రానివిగూడ నా పూజాప్రకరములోని కెత్తి యానట్లు కీరంబులుకొని అక్కలం వడచువంతరో నావెంత రేపిగొరము గమ్ముల పండున గావించినది.

అప్పుడప్పుడకి చిక్కిరి వెలగందుచు నోహా ! ఇదియేమి చిత్రము. జుతకాలమునందు యా కొందరు నేను వచ్చుచుంటిని. కాని యెప్పుడును నాకిమేక గలంబువలేదే ? ఇది యెవ్వరిది ? ఇది మిగుల నదురకముగా నున్నదే ? ఇందుగం

విశేషము లేనియో చూచినప్పుడెంతగాక అది విశ్వయందుకొని యున్నట్లు చేతంబు కొనియే యామేకలోనికి తోలునది. అంతర్వర్తిత్వము గనబడిన విశేషములన్నియు నా దెన్నెలానికి గనబడినవి. అరత్తుముచూచే తన కరకు తెచ్చియిచ్చిన రత్నము లిచ్చటనే అది విశ్వయింది యెప్పుడైతే కలసింది అందుగల వింతలన్నియుం జూచి యతీత్యుద్భవించిన ప్రశ్నము లిహింపకే ముందే అని యాహింపును నందున్న కువనోద్భవించి తన అభివృద్ధియే అది విశ్వయింది తన సజ్జతోమన్న పూర్వంబే నయ్యున్నవారిని బ్రహ్మకముగా నర్పించెను.

అప్పుడు యానందీయ యహ్మపుత్రోగూత మమ్మవారి పాదంబులం బడి నది. కన్నులు దెరుచి యానందము నానందము ప్రయోగవద్దు గనబడతే అరత్తు మైనది. ■ సుందరియు యదాపూర్వకముగా నున్న శిశుమునజూచి యాకర్షణముం దురు నదియొక యదుర్భుతమైన యింద్రజాలమున కలంచి యావిశేషములు తనసంబంధం లింప కతివెగముగా తోలునయి నుండుచున్నంత నదృష్టదీపుడు పూర్వము లంబ్రదించి తేనిన సంకేతస్థం మదియే కావున నానందమున కర్పణి పర్యేను.

అట్లొందెములు తరసిరినంత నన్నెంత యతని చూడెత్తుడే అనుకొని ననుస్మరింపును బూర్ణ ? మీరింకాలో నెచ్చరికెం వచ్చితిరి. నేనును మీరకు వెగము గానే దేనినర్పించి వచ్చుకొనిని ఇంతలో నాకొక విశిష్టసౌధము గనబడినది అది యిదివర కెన్నడును జూచినదాదు. రావలొనెత్తియి చూచితిని. ఆహా ! అందరి విశేషములు తెచ్చుటకు శేషశ్రమము గాదు సుఖరత్నములను నుయే యాకర్షణమి చెప్పుచున్నది. మీరు నా నెచ్చరికిచ్చిన రత్నము లందరినీ యని తోడుచున్నది. వెన్నటి విశేషము లన్నియు జూచుచు నానందమున పూర్వంబే నమ్మవారి సర్పించిరిని. ఇంతలో నదియంతయు సుఖసంతోషమేయనది.

అది యేమిమాటయో తెలియదని తెచ్చగా నతడు గ్రహించి యెప్పుడొకటి దేనిన కెయ్యుకొన్నయు నదిగి తెలిసి కొని అచ్చటికితొలు అనెగూత నా లెకు వెగ కుడు కలగదగు కరిగా గొండవెక్కచుండయి నతని నెనుక రాజకలలు పోవ లను పోనాదు ■ ర్వుడొక మనోహరుతో విహరించుచున్నదని పలుకుచు వెనుకదను మకొని నెప్పుడొకడుగియు జూడెను. అప్పుడతడు క్రిహా ! రానియొడు, రానియొడు, అతడు మా మిత్రుడేయని హస్తసంజ్ఞచే చారిని వారించెను. ఆ సన్నగ్రహించి యానందమునకు రక్షకపురుషులు వానిని తోనిర్పిరి.

అంతట లంబ్రదరుడు సంతా నహయ్యంతెయ్యు యతనింజూచి లూకండు హరితత్తుడా ! అదృష్టదీపుడా ! అను నుదియమతో దాపునకు తోవుటకు సరకుచుచగా జూచి అదృష్టదీపుడు మైత్రమా ! రమ్మ రమ్మ. నమ్మగా నింపితి వెం ? అను నతడు దాపునకు తోయెను. అప్పుడు ప్రయోగవద పరపుడవసమాగమ

శంకరబేసి యింతుక గొంతును వోరగా తోయినది. పిమ్మట బలశక్తులంజూరి అన్యవృద్ధిపురు గొగొలించుకొని తమ్ముడా ! హరిదత్తునివాడ నీకేమీనం తెలిసినదా ! నీవు లేక పోవుటచే నాకేమియుం దోచునదివాడు నున్నా ! ఇప్పుడినను లేదు చోటను బోయితివి. ఏమే నింకలం జూరితిను అరగగా నకండు నవ్వెను అన్నా ! ఏ బట్టికి దైవ సాన్నిధ్యము గలవనుమి ? నీవు హరిదత్తు సుదకాంబ పాత్రుల్యము గలిగిపండులకు నేనెంతయో చింతపడితిని. ఇప్పుడికి తెలిసినది ఏమియు. హరిదత్తుడు నీ తమ్ముడు. మీ యరువురకు దూపంబున నింతయేని బేధము లేదు నేనును గ్రహింపలేక పోయితిని. కాంతినుంబియు నామె కల్పదియు జుకువీరయు నరనంజూరి నీనే యని భ్రమ తెంది అతని చిహ్న చిహ్నులంబెట్టితి. రత్నపుగనులో సామాన్యపు పాదాంబుల జని యిండును. నాదెన్నిగదం సర్పంబించినను బరకాంతయును మెప్పుతో వారి మూలకు లోబడకుండు. నంతలో నేను వోయి వారి యనుమానము దీర్చి అతని నిర్వదికి బోడ్కొని వచ్చితి. పమ్మ జూడ మిగుల వేరుకవదునున్నవారని తాను జూచివచ్చిన పక్షేషులును, సత్రముతో గనబడిన బ్రాహ్మణుని రక్షితము, రత్నపతియును వారి రెప్పిన మూలకును పా మూలమూలముగా విశ్కాటించెను.

అప్పుడు అన్యవృద్ధిపురు మేనంతయు తెమ్మలలుగమ్మ గంపముతో, నేమేమి ! నా మధురతమ్ముడు హరిదత్తుడే ? ఎంతి ప్రయమైన వార్త వింటిని. ఈ దివసం బెంత సుఖిసము ! నేడుదయముననే నుములుని మెగము జూచితిని ! అత రెచ్చట నున్నాడు. మా కల్గితి. బందీగృహములో బెట్టిన దుర్మార్గులందెవ్వడో మరం జెప్పము ? ఆ రత్నపతి యెచ్చట నున్నాడి ! కా తమ్ముని యుద్ధరించిన విప్రునివెంట దీసికొని నాక అచ్చట విడిచి చెచ్చితినిమి ? అయ్యాయో ! మా కల్గి యెచ్చటనున్న దియో కదా ! బాంబులున మా కెట్టి యడుములు చెచ్చివి. కటకటా ! నా మూలమున నింజనతి ప్రాంతాలు బోగొట్టుకొనినెనే అవి అనేక ప్రకారముల విరాచించు యంత నరగతో బంధువులు వెండియు పట్టినయి.

అన్నా ! గతమనకు వెగదిన నేమి ప్రయోజన మున్నయిది. ఇంతకును శాంతు గదా మంచిదెంతయు గలగజేయనది ! అది యిప్పుడు మన కనుకంబైనందున నన్నియు సమంచితముగా చెప్పవి. యా కాంత యెవ్వరే విన్నామంటిటి ప్రయంబద యని కలంచుచుంటి. ఈ వారందరి హరిదత్తుడు గూర్చునని యిదివర కను చుంటివే, ఇప్పుడు ఆ మాటలు మరచితివా యేమి అని అరుగగా నతని కకంబిట్టినయి. తమ్ముడా ! మేమున్న రలింబినను నేమి వదిన కపథమును విడుతురా ? నేనిర్వదికి వచ్చునప్పటికి జు మర్చికంటయు నిర్వదనే యున్నది. నన్నెట్లు గురుకుపట్టెదరో యోగిండ్లు మూలకాడినది.

మరియు వోవడింక యీ లంకాగి బేరజిక్కి జారిపోయినది. అది పక్షిస తావు గురుకు పట్టెచున్నది. కానికొక కాలోచింపుచుండుగా నింతలో నీవు వచ్చితివి.

అంతియ కాని యీ కాంక్షను వేసువలెననిదని చెప్పెను. ఇట్లు వారెవ్వరు ముట్టాడు కొనుచుండగా నచ్చటికి గంహంపికతో గూడ హరితత్తును వచ్చెను వారియవ్వరను గాంచి అద్వైతదీపుడును వెలుగంటి చూచుచుండెను ప్రేయవదయు గంహంపికయు నమానాకారముతో నొప్పుచున్న అన్నముం బూది యింతక భేదముగానక విస్మయబిల్బ సంత్రమములు మనమును బలవన వేమియు ముట్టాడక చూచుచుంటి.

అప్పుడు కంహంపిక ప్రేయవదయువకు బోయ్ అక్కా! యిక్కాంతు దెవ్వడు. యింత యాంస్యము చేరితిని? నీ మనముగా హరితత్తును పోయెదనని తొందర సేయగా నచ్చటికి తీసికొని వచ్చితిని. అతండును హరితత్తుని పోలికగానే యున్నవాడెవ్వరని యడుగగా పలికెను. అంత చిత్రము నేటివరకు చూచి యుంటిదు. ఈతడే హరితత్తుడని నేను నమ్మి ముట్టాడితిని అతండుచిట్టకే వచ్చెను గదా అని నాను లేదునున్నదాన అంతలో పిదకే వచ్చితిని. ఈకంధెప్పడో నేనెవ్వగ నని చెప్పినది అట్టి నమయమున అంతర్ముఖ హరితత్తుని గురుకుపట్టి తన్నురా! అచ్చటి కెట్లు వచ్చితిని ఈ కాంతతో నెట్లు పైకి గంహంపిక మీ అన్నగారిని జూడు మిదడే యని చెప్పి అచ్చవ్విధమికి గూడ వానిని జూపుచు నిలకే నీకమ్ముడు చూచు మని పలికెను. అప్పుడా యియవ్వరు నొకడు తెరింగిన విమ్మట అక్కంజానురాగ మతో గొగలిండుకొనుడు నెవ్వతడవు మైమరచి కమ్ముల వానంద జాన్మములు గార మేమును పులకరింప నెట్లకేం తెలుంగరాంత అయ్యో! తమ్ముడా! మనమొక డిక్క లేని వారమైతిమి. అన్నయ్యా! అన్న ముత్తువ్వివైన దెనను మిక్కిలి దెన్నమనుక వింపవలసి వచ్చెనే! అని ముఖము చుట్టి నుండిరి చూచోచింతువు దండ్రిని గురించి విచారించుచు నీ గిరి కొంతకడవు సూతన సమాగమ క్రియాచిశేష కౌతుకం అనుక విందిన.

విమ్మట హరితత్తుడు ఇంతర్ముఖుని చూచి అయ్యా! నీవు నమ్మిచ్చట వికలి వచ్చిన తరువాత సూరక గూమ్మంబువేం అంతలో బుర్ర శేషములు చూచి వచ్చెదనని యాహించి అంగడికి బోయితివి. అచ్చట నమ్మి చిన్నది పూర్వమందెప్పడో యెరింగి నట్లు ముట్టాడి ఇరాక్కారంబుగా నన్ను అంతలో గురుకుపట్టిబిట్టాని యీ ప్రాంత మందన్న యుద్ధానవములోనికి తీసికొని పోయినది. అందీ ప్రేయవదన నన్ను ప్రేయించని పిలుచుచు నేమీ కావించినది. ఇంతలో కిదే పూజ జ్ఞాపకము వచ్చి నందున దటాచున లేచి వస్తుంటు నెలవి యిచ్చటికి వచ్చినది.

ఎంతసేపటికి రాకుండుట వినిగి నేను బోయెదనని చెప్పిన మన్ని కల హంపిక యిచ్చటికి తీసికొని వచ్చినది. యిచ్చట పిరు కనంబడితిని. ఇదియే నీ వరి గిజ తరువాత అరిగిన కళ్ళమని చెప్పెను. అద్వైతదీపుండును తన మనంబును దలంచు కొని పూర్వం జాగ్రత్తంబుండు మిక్కిలి సంగోషింపుచు దెవమును మెచ్చుకొనుచు, ఇంతర్ముఖ! మనమిక భాగచేయరాదు. తమ్మువి చెడక తీసికొని వచ్చినట్లే కల్గినె

గూడ రీసికొనిరమ్మ. ముందుగా ప్రియంవతుని రమ్మనికి వివాహము చేయవలయును. తరువాత భైరవ్యుడు మూడుకోరికలను పరిశ్రమ. ప్రియంవదుడు వారిమధ్యను జూచి యిరువతయు లేదమృగానత యాశ్చర్యమందును. గంహాసీతా ! ఇది యేమి చిత్రము ! లేదమృగానా రోచుచున్నది. పూర్వము దమయంతిని వరించుటకు వచ్చిన దివ్యాలుర పోలికగా వింధెవ్వరో యిట్టి రూపమున వచ్చివలె తోచుచున్నది.

ఇందు నా ప్రహ్వముం కుతరము తెప్పిన వాడెవ్వడో నిరూపింపుము. పీరి వృత్తాంత మిట్టిదో చక్కగా తెలిసికొనమని వలికిన నక్కరిహాసీకయు వారి రావు నకుతోయి మ్రొక్కుచు నిడునియె అయ్యలారా ! మీరువును నొక్కరూపున నున్న వారు. పీరన్నదముంచి తోచుచున్నది. పీరిలో మా మిత్రురాలు కోరిన ప్రియం దెవ్వరు ? దాని ప్రహ్వముంకు సదురగమలిచ్చిన బుద్ధివారిని నిరూపిండు దెవ్వరు ! ఇంకేమియున్న యెటుగఁ ప్రియంబుని ప్రమదింపిన తప్ప మన్నింపవేదెదనని పరి శివ విని యప్పనదీక్షం దిట్లనియె.

కాంతా ! పీరు మమ్మడుగనెం ? పీ వెచ్చరి యెవ్వరిని వదిలించడో వాడే ప్రియంబగుగాని యమ్ముంబెల్లగును. ఈ మృతమే తెలిసికొనలేరా ? ఇటువచ్చి చూచుకొనుమని వలికిన నక్కరికియు గ్రహించి అచ్చటికి వచ్చిన వానిని గురుతు వున్నతే విన్నయముతో జూచుచుండెను. అప్పుడు లంబ దురు అర్చనదీక్షునితో, నన్నా ! నీ మాటలతో నాకొక సందియము పుట్టయచ్చుది. ఓషణిత దేయిదిక్కిన వాడే నిఘంకరికారి యేసియు ప్రయంవదకు ప్రయంబనియు నమ్మువారి గుడిలో వ్రాసియున్నది. కావున నది నీ చేత జిక్కిచుకరా ! ప్రియంబనకు హరిదత్తుడెను. ప్రియంబగునని యడిగిన నతండ్రికింత ద్వానిండును హరిదత్తుని చేయవట్టకొని తమ్ముడా ! రమ్మ ఇవ్వట నొకరెట్లు వెదకనలయునని వలికి యతని నా రావునకు రీసికొని పోయి అచ్చట నొకచోటబసయింపు మీరొక్క ద్రవ్యమలము జూచి గురుతు నట్టి యావృతిలో జేయ పెట్టింది వెదకించెను.

అప్పుడా లక హరిదత్తుని చేరికి దగిలికది. రాసంతేసి మధ్యపథంతో వెలుగుచున్న యామేత ఆతనినిం గనంబడినంత వెలుగందును. అన్నా ! యిదియేమి బోధ్యము. ఇప్పుడు నా కమ్ములకొక నింత భవనము గనంబడుచున్నది యొక్కటిదని అరుగగా గ్రహించి అచ్చటి కతని లేకిలోనున్న యావది నంది పుచ్చుకొని, తమ్ముడా ! యిప్పుడేమి వానింబడుచున్నదని యడిగెను. అనందిప్పుడేమియు గనం బడుట లేదనియు మొదల గనంబడిన మీర యదృశ్యమైనదనియు సుతరము తెప్పెను. అదృష్టదీక్షరయ్యావదీంకను విడువక దిట్లనగా లట్లు వెరగున మూటగట్టుకొని యందలి పితృము లందరకును యావరలంచి బంధుదనతో, తమ్ముడా ! నీవు లేసిన కంకకు సమాధానము లోకవతి. చివరకేరక హరిదత్తుడేకని చిక్కినది. నేను లీలం కొండిని కాన నయ్యమహానము నదలిచి.

మరియు మీ కందరకు నమ్మకలోని విశేషము లన్నియుం యాపెడరంతు. నన్ను బట్టికొని యుండురని అందరిని బోధించి యొకరి మెరుక నొకథ బట్టుకొని నడచుచుండ గ్రమంబున నా ప్రాసాదములోనికి దీసికొనిపోయెను అచ్చట ముందు వింశతింను మామమండ చాలికటి స్వర్ణమణియు స్వర్ణమణియు మోయియేగియు బోచు చుండెను. అదృష్టదీప్తుడందలి మృతాంతము కొంత కొంత ప్రయంపదకు దెలిపి యా అమృతాని యెడల హరితత్తునదే ప్రయంపద పాడె. హింపజేసి కావజేసిన ప్రతిజ్ఞ వెరవేన్పుకొనియెను. అప్పుడు హరితత్తున. ప్రయంపద రెయ్యివట్టుకొని అమృతానికిగె, అన్నకును మమస్కరించెను.

అదృష్టదీప్తుడు తమ్ముని దీవించి గరవించుచు, హరితత్తు ! నీవీ మర కాని భారకు బ్రాహ్మణ్యమున కొదంబుకలిపిగదా ? దైవము వదే సమృద్ధి గృతార్థుడ నైతివి ! నా మనము వల్లనైయున్నది. వేడు మన యభిష్టదేవతల ప్రసన్నులైరని పలు కిగా నతండు చిరునవ్వు మొగంబునను మందఱులై యొప్పుచుండ నన్నుతో నిల్చి నియె.

స త్య ప తి క థ

అన్నా ! మే ప్రయంపదము గొండల యల్లిపనల బాచుకొనలేదు. అం స్వరణము పాపమనియు నీరతి మృత్తికొందిన సతయము లేవనియు దంబియే పూను కొందినె. అంత ఆచ న్నిం చేయవలయునంటే సమయము నున్న మా పెంపుడు తండ్రి యింటిలో పోచు పదవేరక విద్యాభ్యాస కైతమంబున నన్నొక అగ్రవశంబున సోమతేజుమకను పంపెనుచి కప్పగించెను. నేనా యగ్రవశంబుతో మధూరవృత్తిలే జీవనము చేయుచు నారవనయోధ జన్మగా విద్యాభ్యాసము చేయవలసిందిని. నా బుద్ధి కోశియము, గుణసంపత్తియు దెలిసికొని మా యాచార్యుడు కొంచెము సిక్కిమిన్నవారు కావున గొన్ని దినముల కావృత్తి మానివెంచి కవ యింటిని బోజన సత్కారము చేయుచు జరుపు పెప్పురుంచెను.

అయినను బడిచూడేరుల ప్రాచుర్యముగల యొక కూతురు గలదు. రాసపేరు సత్యవతి. ఆది చూపంబునను గళాకోశంబునను నవనవ్య పాచూస్యయై యున్నది. అట్టి చిన్నరానిదర పెండ్లియైన వెంటనే కాకిబోయి యప్పదీవరకు రానందున నా సుందరి పూరయోగినిదయమున జామవారికి వివాదము గలుగదీయించుండెను. అట్టి సమయముననే గర్భం విద్యాభ్యాసము చేయుచుంటిని. రానికి మెరుగుపరియు మంలి నుండరేయి యున్నది ఒకవారు గురుస్వగారు రాత్రి బోజనముచేయుచు వెల్లిమో వున్న

కము కావని పుస్తకాగమముచేయి పుస్తకమును దీసికొని రమ్మని పన్ను నీయ నిలచెను.

ఆ గది కొంచెము మారుమూలగా నుండుటచే నేనొక దీపము చేత బుచ్చు కొని దానిలోనికి వోవుచుండగా సత్యవతి శాంతయాచమన కదముచిచ్చి నా చేతిలోని దీపము చాకికొని, అయ్యో ! నీవు సహాయము లేక పోతిలో బోయెదవని ? నేనుగూడ వత్తును ననుచునుండి మునుకు పాకోగూడ వచ్చినది నేనును పుస్తకములట్లు విస్మయ మెవకుడుంటిని. ఆ సమయముననే యా చిన్నది పాటిర్రా ! నీవు కొక్కోకిము మొదలగు లక్షల గ్రంథము లేమిదని చదివెడివి? అని అడిగెడి నేను ప్రశ్ననంగమున నడిగి వదలి కలంచి అక్కా ! చదివెడినంటిని ఆ గ్రంథమంతయు జక్కగా నావృత్తి యున్నదా అని అడుగగా నున్నచవి యుత్తరము లేప్పెడిని అట్లుగాన నేను వానిలో గొన్ని శ్లోకము లదిగెడిను చదువగదా ? అనిన నేనువడికి లదిగ్గ కడుగుచున్న దనియే తలంచి అరుగుమంటిని. అప్పుడే క్రింద శ్లోకములు మొదలందిచ్చినంత నిట్లు చదివెడిని.

శ్లో॥ ప్రాచీనాంగనానాః పురవిసక్త ప్రేక్షాపాపాసంపుతషాంతంతః
ఇదంతవిజ్ఞాయతదోషరక్షాం యదాద్యపంత్కగ్గోరపవరాక్షః॥
అభ్యర్చి తాపహ్యార తేనహయో యదేశకాల ప్రకృతిప్రకృతి
క్షుద్రాస్తపద్యుల్యోరామరాగాద్యోపంతిరుష్కంతిః పుమేషా

శ్లో॥ అంగుష్ఠే పద గుంపు బాను-బానువే నాలోచనక్షస్తమై కష్ట
కంకణదోషవంతవననివేతాళిశేమూర్ధనిః పుష్కలక్ష విభాగతోమృ
గప్యకామిగేష్టవంగస్థితోహ్యార్థా తోగమవేన వాచుభద్రగా
పక్షర్వయోషయేభః॥

శ్లో॥ బాలస్యాశీషోడశాశ్రవదుపరితరుణి శిశోగిష్టావధూర్వం
ప్రేరాస్యాత్పుంబసందాశదవవరకౌ వృద్ధకామతినారీ
తాలా తాంబూ-వూరావంతరసమరసావతర హానుహార్యా
ముగ్ధులంకారప్రభుః పితరజైతరజైతః బోధపప్తాః
సదృశారణ్ణాదౌచ్యుతరకముఖలా మర్మమారాణ్ణా
మృద్వాదామై ప్రహృతవతి గతవయాగౌరవిజాశిరూరణ

అని యామె యందిచ్చిన శ్లోకములెల్ల జదువగా నవ్వెను విట్లనియె.

అమె-పురుషరత్నమా ! నీవు లక్షలగ్రంథములు గట్టిగనే చల్లించెడివి. లక్షమెటుండునో తెలిసికొనవలయును. కష్టక యెన్ని యేర్పవరకు తాం యోసించు కాముని ?

నేను-పదియారేంభవకును.

అను-తరువాత—

నేను-ముప్పదియేంభవకును దరుడేయనంబును.

అను-కాలకేమి ప్రీతి?

నేను-కాలబాల మూల్యము లేననాదులు.

అను-భయభక్తి?

నేను-ఏమియులేదుక నూరంబిది.

అను-మరలదురా ! నాపంప మునుము. నేను దానో, తరుణో దెప్ప గలనా?

నేను-నాకేమియుం తెలియదు.

అనుచుయు వా చిన్నది మునుగముతో, హరిజితా! నీవు గ్రంథము చదివెడివి కాని అనుభవమేమియు లేదునుమీ! అని పలికినది అప్పుడు నేను అక్కా! ఇది మేనుమథము కొరకు చదివెడి కాదు. కావ్యంబులునుంకై భద్రపతి మని తెప్పి టిని. అప్పుడప్పుడతి అగుమగు నీకు దాని అనుభవమే యుండెననో నింత చక్కని వారసయ్య నీ యోచనమంతయు మరలకపోవువా? నీవు కోరిన నీ యూరిలో సమ్మ తింపని మూలకాంతయున్నదా? అని పలికినది అప్పుడు నేను కింకరా! దూపమును, పెయ్యయను దువ్వకార్యములు జేయటకేనా! ఈ రీతి విన్నయును తలంప గూతదని పలికితిని.

ఏమ్యట అమ్మదవతి యీ మాటా కేమిలే! అప్పిన అందాననే నీరింకిను నాదని హానిన వారపు కాపు కనుక నిలువదున్నావు. మహర్షు! గూత నీ హోదా మతో లిఖింప కథంబు ముద్రలేదా యిది? అం పడకగా అక్కా! ముద్రలం గుప్పలేం? పుస్తకమును వెనుక నీదీపము తిర్చుగా జాపుము. మీ యమ్మ పిలుచు చున్నటుల ముప్పది దీపములందరి పొమ్మని బయకగా అక్కరికి యిండు. కొంచు అయ్యా! పోయెదమలే. పీతో వెన్నియో రిండుండుండు యొక విషయము తె చుండుమని తలంపికోని యుంటిని యెప్పుడును ననుయ. కొరికిన కాదు నేటి కొరికినది ఆ మాట వివరు లేవరును వివరూకపిని పులుకగా వేమ భయపడుచు నోహో! హానుమ వచ్చుచున్నదే? ఈ చిన్నది యిదివరకు నీతికారి యుండున

ఓవ్వుడు చెప్పడమే తోడునున్నది. బుద్ధినిగనూరు కడు వంచెముగా గదా ? ఎత్తిన నీమాటద బాటివలెనని తలంపును దైర్యముతో అది యేమో చెప్పమని పలికితిని.

ఇంత ఎన్నెలంత సిగ్గు పడపి నుజ్జుమాయు తిరిగి చూచుచు మేము కంపించి నున్నది యెచుకుతో నుండరుదా ! మోకొక్కటి చెప్పెద పినుము, భగవంతుడు ప్రజల నృజ్జించుచుండు అనయపిను కిచ్చుటయు నుఖించుట కొరకేగదా ? నుజ్జుమన పిషచుభిలాష యుద్రియి వ్యాపార... సర్వమును సామాన్యమైనది. దానంజేసి పుణ్యాపూజ్యులయి గణుగువనుట మనస్కంపవృత్తియు. తల్లివండ్రు చెప్పటి కట్టి పెట్టినను దానిని దైవముగా భావమయియునుగాకా శాస్త్రవోత. అది యెంత యుక్తి యుక్తముగా నున్నదియో చింతింపుము. బుద్ధుడు నర్తకు బుద్ధులయు అన్యాయము లేయనూనెనచో గన్గ ప్రతిజ్ఞతో కావలయును. అది వా మరము గాదు. మదవలె యావనలయిన మొదల నెవ్వని చాంబలమునో దానిని దైవముగా భావనచి. దానిని విడచిన బోషము చచ్చును. ఇంత యెంత ? యిప్పుడు వేపు పూర్వ బోషముతో నుండిన నన్ను తిన్నప్పడే యెవ్వనికో పెండ్లి చేసెదరు. అది వే వెయ్యంగను. ఆ మూడుకు లోలోనుండి విద్యాభ్యాస ముచిటో చేయించునవచ్చుట !

నేను దానిని దైవముగా భావించి యేని చేయదగినది ? అది ఆగువ్వుడు గదా అన్నము తినుచుండును. ఇంద్రియములనాపి నెప్పకరము ? ఇవ్వుడు నున్న నేను కానిందితి పుత్రమును తమకర విప్పు వివరితిమే యుక్త్యుష్ట బోషము లొక మానదు. ఇదియే నా యభిప్రాయము. నా మనములో నీవేగనెంతయో లేదా ? అని అడుగుచుండుగవే గుమవుగాను బోషముచేసి లేచి వాకింబించి, హరికరా ! ఇంత యాంశ్యము చేసితిమే ? పుస్తకము కొరకలేనా యేమి ? లేకున్న వచ్చి బోషముచేసి నేయును లేవు చూచుకొనవచ్చుమని పలికెను.

ఆ మాట వినినతోడనే బెడరు గదుర నదిగో ! వచ్చుచున్నవారిని పలుకుచు చటాణన లేచి అచ్చటికి బోయితిని. మా గురువుగారేమో యంత యాంశ్యము చేసితిమని అడుగగా కొత్తము గనంబడకుండున వెడకుచుంటిని యుక్తరము చెప్పితిని. నా చెయకవచ్చిన యా చిన్నది నేను మరుగుచెల్లి చెప్పిమందును సుంకనించుచు నా మొగము జూచి నవ్వితిని. వేపు దాని ముగియగము జూచి గుండె పుట్టుమన నయ్యా ! ఇదియేమి పాపము. నా యభిప్రాయ మీ బోయాలు ప్రకాశింపకున్నది. మగం నేకరముగా కొరకరవచ్చు చెప్పెకరని అందుకొని యా లాత్రి బోషముచేసి

యథార్థకర్తామగా సరస్వతీ మందిరములో ఇచ్చండి రెండురూపాయలు వరకు నాక మలు తరువుకొని నిచ్చదగినది.

ఆ దిన్నదియు రాత్రి అక్కడ నుండుకొని మనంబున గోరికలూర వేసున్న గదిలోకి వచ్చి దీక్షమారిని నా యురముమీద వ్రాలివడి వేసును వివాదమును వెళ్ళుతో నరచుచుండు అంతలో దాని వేని సుగంధంబు తాపిం జేసి గురుతుపడి, అయ్యో ! వేపువల్లకి లేచినచో గురువుగారి కపకీర్తి వచ్చును, ఈ దిన్నదియు నింక పొచ్చును. కావున మెల్లగా బెప్పి మంపెవని తలంచి లేచి కూర్చుండి అక్కంత లేచు పట్టుకొని సుంజుంటే నీ పని మందిరికాదని చెప్పితిని. అదియు వేరొక ఆరము లేచినది దాచుండు అందఱును నిజబోవుచున్న వారు. మన కేమియు భయమలేదు ఇప్పుడు తిచ్చుకొనినది రింతకన్న నమనకము రొరకిదని చెప్పి నది. ■ మోటు కొని వేసే పీచో ! ఇది మనమున్న భయమున్నది. దీనికేమి చెప్పియు నాడుదు. తప్పించుకొని పోవునంటే మంచిపాట్లులేదని యూహించుదు నని యెఱుఁగుదు గొగ్గలింతుకొని పోవుచుండు లేతులతో వాస్తవంబున నీటిను పోయి చూచి వచ్చెదమని మంచును బాని తెచ్చిలో పుల్లగా పొదిరిసి. అది నిజమనకొని నన్ను విగడినది. వేమని లేకడికొక చతురంగమును నీటిను పోయినంత మాగురువుగా రచ్చ దికి వచ్చి యెవ్వరని అనుకగా వేసి యుత్తరము తెప్పించి. నీవారంబుగా నిట్లు వచ్చితిని. అది అడుగగా నెచుడు సరస్వతీ మందిరములో దీక్షమారిపోయినది. వెలి గించుచు వచ్చితిను చెప్పగ నతండును దీక్షమిచ్చి మరల బోయి వచుండును.

అప్పురా దిన్నది యెట్లు తప్పించుకొని పోయినదో తల్లియున్న యింది లోనికి బోయినది. అప్పుచూ రురయమవ లేదువరకు నా యొద్దకువచ్చి మొగము గడిగొనుటకు నీళ్ళు తెచ్చి యిచ్చెను. మఱియు మారక పలుమాడు రాకొడంగినది. దాని చక్కబెట్టియు హృదయంబున వెళ్ళునదిగాజేయ రొడంగిన్ని. మఱియు నానాగు తినుములు గడవిన వినుక వేసు గురువానతి పుష్పకాగమునకు దోగా రారిలో నర్దము నిలిచి సుందరుగా మనకు మంచి సమయము దాటివడి. ఆ దిను నీవు లేచి రూడకపోయితిమి ప్రమాదము వచ్చు సుపీ. ఇప్పుడు మంచి సమయము కాదు. నీ విచ్చడికి వచ్చుచి రూచే వచ్చితిని. ఒకసారి తెక్కిలి ముద్దు బెట్టుకొని పోయిన గొగ్గ లింకయైన యెట్లులేదు. ఎప్పుడు చూచును విచ్చార్చుల నడుపునే యుంతెరవేమి ? రాంబే నీ మూచును వాకు నిల్వారెవరులు లేకున్నవని మఱిగా వేను, అక్కా ! నా విషయములో నీవట్టి అల్లిప్రాయము గలిగియుండకు తప్ప. నీవు నాకు గురు వుత్తరకపు అక్కవగుదువు అనియుండుగాక వేను అరకాంత పంటవాడను కాను నీవల్లది

నడియెడలని పెరిగా తెచ్చుచుండిన. ఇక నిద్రయూహ విడువ్వమని యెప్పుడుగా నది తల్లి విడిచినందున నా మాలలు లేక్క గొట్ట తూలున నా తెక్కులు ముడుపెట్టుకొని అవశరకు జోయినది. నేనును పొడవీరీలే నులము చుల్లమున దుడుచు కొనుచు హరి హరి అని పలుకుచు నా వున్నకమును గొని మరల గురువునొద్దకు జోయితిని.

ఈరీతి వెక్కుసాదలు నాకెదురవచ్చుచున్న కన అర్చిపాదుము వెంకిలేయొరుచు నేను బ్రోసిపెయ్యుచుండునాడ. చివర కొకవారు మా గురువుగారు గ్రామాంతరము వచ్చిరి. ఆ దినమున నా చిన్నది వక్కగా నంకిడించుకొనుచి జూచి నేను చిక్కిరి భయపడుచు నేడేమి సాహసము జేయుచో అని తెరచుచునే యుండిని. దైవ సంతోష మెవ్వడు తప్పింపవలదు ?

ఆ రాత్రి జీవరకు నాకు నొంటిగానే వరుండుచి తటస్థించినది. అల్లికి దానియందు నమ్మకము గగనక నెచ్చటికి జోయినను కంకించునదికాదు. అంతకు మార్చును దాని నల్లిదానిగానే తెచ్చునప్పుడు. ఆ రాత్రి నేను బంధకొనిన కొంఠెను సేపునటి ముందుమువిరముగా బదిమకము వ్యాపింపగ నా యొద్దకు వచ్చి దీపమును ముట్టుకేయక నన్ను దివ్యులు నేనును దల్లిదిల్లి లేచినంత దూర కొనిదిలో బిగ్గరగా నదిమివట్టి యిటునటు గదలనియక గంతలు ముట్టుకొనుచు నీరీతి నల్లరిలేయ మెదలు పెట్టిరి. అప్పుడు నేను చునలు రలింపకుంక భగవంతుని ధ్యానము జేయుచు బ్రాణములు గట్టికొని దాని నంకిటిలోనుండి తప్పించుకొనవలయునని యింత ప్రయత్నము చేసినను దానితెంత బలము వర్చిచరలో కదలలేక పోయితిని.

పట్టుబడిన లాచిపోవుదునని భావించి నది యింత సేపటిని పెడిదినకాదు. అప్పుడు నేను బావా ! నీవీ రీతి పతిఃకృత్యమును విరుచుచి ముంచికాదు నుమి ! మీ తండ్రి యింటికి గళంకము తెచ్చి పెట్ట యన్నావు. దీన మేమియు లాభములేదు. నాకును నీకును వానికాదు. నన్ను విరువ్వము. నేను నీ యతిలాపకు లోండువాడను కాదు నా వలన నీకేమియు బ్రయోజనములేదు నిన్ను గుఱించితే నేను తింకించుచుంటినని యెప్పుడో నీకులును సామ్యములు తెప్పితిని. కాచి వామేమియుం బాదంభక యా పాటుగంధి నా కిట్లయె.

సుందరదా ! నాకిప్పుడించుకయు నొకలు తెలియుట లేదు. నీ నీకులేమియు నాచిత్తమున కెక్కవు పెక్కు దినములనుండి యుపహరము రిక్కుక యెప్పుడో పెక్కులు వదిలిని. నేటికి నా పూకృతము పలింపెనది ఒక్కసారి నీయధరామృతము గ్రహించుము. తరువాత నేమి చెప్పినను యెవడు. బంధువులు వెలివెట్టను వెట్టుదును

గాక కర్మిరంధ్రులు కడుతురూక. ఇద్దఱుఁలను విడువవేర్తునే యని యధరసంబాస నెప్పియో ప్రయత్నములు చేసినది. నేను కొరకనిచ్చితిఁకాను. వాకు దాని దప్పించు కొనుపాటి సావధ్యము గలిగియున్నను పెనుగిడతో దాని అవయవములు ముట్టవల యునని యుగ్గంట్లుకొని యుండిని. అంగస్పర్శ మాత్రముననే యది సంకసించు చుండెను. నేనప్పుడు కామహతకుని ప్రభావమును గురించి నే తెదంగుం దంపోయి యుండిని. అదియు నా వీపు చుండించును శిరమునం బొడుచును నీరీతి గొంతసేపు పెనుగి పెనుగి దివరకు నాభికి కటాయివ వట్టువదలవంత నేను మృత్యుమాఖండా చుండియుంటి నందుండి తప్పించుకొని పారిపోయితిని.

సత్యవతియు గొంతసేపు మరల నేను వత్తునేనో యని యింటిలో గూర్చుం డెనుగాని యెంతసేపటికి నేను నానందున మిగతా కోపముతో నాయుల్లు వెదలి నలు మూలలు వెదకినది. నేను వానికి గవంతమతి గాదిమూలను దాగియుండిని. అప్పుడు దానికి మొదట నాయుండెంత ప్రేమ గలిగెనో యంత కోపమువచ్చి నివాస జేసికొని యాచారిలో నిలువనడి. దుర్భాగ్నుడా ! నీ కొరకు నేనెంత ప్రయాసపడినదీన నీర నిండితివే ! ఇక నీ పాట్లు మాచుకొనమని పలుకుదు పన్నుపులు పొరతిమ్మి కల విరియ బోసికొని మేను దీక్షకొనుచు ఆమ్మా ! అని యరచినది అ ద్దవని విసనతోరనే దాని తల్లి జడియుచు వాకిటకువచ్చి యేమియని అడిగెను.

అప్పుడా సత్యవతి యేడ్చుచు తల్లితో, అమ్మా ! నేనేమి వక్కాణింతును. నీ మగడు వివేచనలేక నిర్భాగ్యుని నింటలెట్లకొనెయెను వాడు నా మీదను మొదటి నుండియు గన్నువైచి యుండెను. నేనది గ్రహించి తప్పించుకొని తిడుగుచుండిని. ఈ రాత్రి నేను వాకిటికి వచ్చితిని. నీవు నిద్రలో నుండివల లేచితినిగాము. పికటి యెగతి గనపెట్టెనో కానుగూడ వాకిటిపచ్చి వా లేయి పట్టుకొని వెళ్ళుండింపగా నందు మల దని నేనెన్నియో నీకులు తెప్పరిన. వా మాటలు చెల్లె సేయక బలత్కారముగ నాపై బడి నమ్మకంఠవంతులకు గోపమువచ్చి మేనంజయు జీరెను. శిరోజుములు గ్రహిం లెను. మాకుము నిన్ను తిరిచినంత బాదోయి యెచ్చటనో దాగియున్నవారు, నా తండ్రి యింటలేక పోవుటలే వా కిట్టి యాపద వచ్చినది అని దిగ్గరగా నేరువ బొరం గినది.

దాని యేడుపు వాడు చిక్కలేకపోయి కాని వదియొకటి కాదు. అప్పుడు తల్లి కూతురివోదాచ్చును, పారిదల్లా ! పారిదల్లా ! అని పన్ను జీరినది. నేనును గాధి

మాటన నుండి అర్పణదీక్షతోయి యేమని అడుగుగా వామె నమ్మ దిట్టయ నన్నింటి బెట్టకొని జగత్తు రెప్పించుచున్నందులకు మునుపయే యెఱిఁగిలే కానిమ్ము. నీ గురువు రాసి అని నమ్మ మందరింపుడు గిరుగుపొరుగు వారిని కేకలు పెరిగెడి అప్పుడు వారు కొందరు వచ్చి అది చెప్పిన మాటలు నమ్మి నమ్మి నిందింప దొడంగిరి. అంతకు మున్నటి గణపంతులారాని యెల్లారు చెప్పుకొనుచుండును. కావున వేదము చెప్పినను లాభము లేకపోయినది నేను గాదమాటవ లాగియుండట దాని మాటలకే యధిక ముగా నున్నది.

నేనును దప్పదనిన వానివలె దురాచార్యులొకరి దైవకృత్యమునకు వగచుచు నెట్లకేం కావచ్చి పోయితిని. ఉదయంబున పోవుచును నచ్చెనుక నా వృత్తాంత మంతయు తార్క చెప్పివరి. అప్పు దతడు చూస్తానుచిరత మందిపడుచు నన్ను తీరి, యోరీ! కృతఃపురా! శ్రీరామన్న కూపంబువలె గుంపించుని పోలిక నొప్పుచుండవే దర్శింప చూచాడుదెనైన విన్నంటియెట్లని వెల్లుపెయ్యుచున్నా? నీ పోలిక వృత్తము నీని కొనిరమ్మని చెప్పి యంపినవచ్చును. నర్తకాశ్రమంబున వచ్చినప్పుడును వసుమానిం దిని. ఆ సమయములలో నెచ్చెంబిందివలెగాక మా సత్కవతి రెప్పుచున్నది. ఆ సతీతిలము నీ అందమునకు తోలింప ననుకొంటిని కాబట్టి నని పెక్కు తెరంగుల నిండించుచు మా యిందనుండి లేచిపోమ్మని దుడ్డుకర కీసకొని కొట్టవచ్చెను.

అప్పుడు నేను దెబ్బలకు వెలలి యిట్లు వెతలి పారిపోయితిని. నమ్మ జూచిన వాడెల్ల నన్నే యన్యాయము చేసిచూచిగా ఇదియి నిందింప దొడంగిరి. అప్పుడు నేను దైవమును దిట్టను నెప్పురతిము ప్రజలు నమ్మ నిందించుచుండ ప్రతికియించుటకన్న మృతినొందింప యొక్కముగా నుండును. సత్యమనందు భగ వంతు యందునను మాట అనక్కఱివనది. దైవమును పంపించుటకు సమయబలకన్న వేరొందుపాయుచుండనని యాహించి రావుకొను పెక్కుచుట్లము బాహింపుచు దైవగతి నీయూహవేరి యిందివృత్తాంతము విని నేనా ప్రహలదత్తరము తెప్పెడని పూనకొంటిని. ఇంతియేకాని ప్రయోగవద యందుగల మక్కువదేకగాదు అని రెప్పుగా అదృష్టదీప్తుడును తక్కినవారు అతని చిత్తవైరక ద్భావనకు విక్కిలి సంతసించిరి.

అదృష్టదీప్తుడు దేవీపాఠము తనయరీనము లేకొని దానిలో గొన్ని రత్నములు బంగారము గైకొని అర్పణరంజి వారిలో గొంతగిరి బంధియెక్కి మిగుల వైభవముతో రాజవాహనుని కోటలోనికి వచ్చెను. రాజవాహనుడును పుత్రికలే నతని

దర్శింపజేయుట అతని తమ్ముడు హరిదాసుగారియొద్దకు వెళ్ళిపోయి మిక్కిలి సంతసించుచు అతని పాదంబులందు తలవేసి యచటను సెలవిచ్చుచుని వేడుకొనెను. ఆ వార్త అంతలోనే కట్టలమంథరయొద్దకు వచ్చింది. ఆ దర్శింపజేయుట వచ్చిని విని నంత యాచకులు బ్రాహ్మణులును మేనమామలైనవారిని. అదర్శింపజేయుట గొప్ప కీర్తిరమణను దెప్పించి కేళికెందున ముందు ఆది సెలవిచ్చుకొని దేవతవనమునంగల వస్తువులును, ముఖముల భోజనములు సేయవలెనని కోరెను. దేవతవనమునెంతి తినుచున్న బ్రాహ్మణులనును, వర్ణితులనును రాసెను. దేవుడొకడంగెను. దేవసౌధమునంగల ద్రవ్యమంతయు అక్షయమునను గనుక పెతందెంత ద్రవ్యము గడుచుపెట్టియు కొదవ లేకున్నది. అదర్శింపజేయు పుష్పపువ్వుల పక్షానిది పాపము చేయుననువార్త జగంబంతయు వ్యాపించిండునని యిందులందుగల విచారములందయును అచ్చటికి రాదొడంగెను.

ప్రియంవదా హరిసత్తుల వివాహము

పర్వీహరివధంబు కులేశులంతేను యమపురుషులను దానితో నిది యొక రత్న మిచ్చెనేని గోటికర్మకు లోబడంచుడు. తమచాక అదర్శింపజేయు కర్మఫలమునది రత్నమిని బ్రహ్మవరానిని ఓరిపించి పాలివలె మరల సేయగనట్లు తమ పూర్వ పుత్రాంతము తెలిసికొని మిక్కిలి విచారింపుడు దర్శింపజేయు చెల విడిపించుటకై ప్రయత్నించి కాంక్షింపిని జనుకొనకొగూడ అచ్చటికి రప్పించి యుచిత సంభాషణలచే నోదాత్తము.

మరియు దర్మపాఠాని భార్యయగు సుమంతలకడ వెప్పెనుపడినగాని, యామెను దీసికొని వచ్చుననిగాని నూరుకోట్ల దీనారములు గానుకగా నెత్తునుని ప్రకటించుచుగాక ప్రతిగ్రామమందును జాలించునట్లు జ్ఞాపించెను. అదర్శింపజేయు ప్రతిదినును సేర్పరునన్నను నూరుకోట్ల దీనారము బ్రాహ్మణులకు రామును చేయుచుండుటచే అతని భార్య పూర్వముకన్న రూపియంతయు నెక్కువగా వ్యాపించినది.

దుఃఖించుచుగల రాజులకుండుకలను రావలయునని యుత్తరములు వ్రాసెను రాని యోగమున వసుదేవునికి మాత్రము వర్తమానము చేయలేదు. అంతకు

జూర్యమునుండియు నృపతులందఱకును అప్పవృత్తిని జూరమంతునని అలిలాన గలిగియున్నది. కావున నా వార వినివత్తవనే తమకుగల వస్తువాహన పొమ్మగిగో బయలుదేరి ఆతనియొద్దతేరిరి. వచ్చిన రాజులకు సమచారములు జేయుటకు జెక్కంగడ వరిలారకుం నియమించెను. ప్రతి భూవతియు అశంకతో దివ్యులు చేసిన విందు తమ జీతకాలములో నెమగమవి నుకతేనబొధంగిది.

మనమోగకన్న ఆతని యాచయిక్కుడగా నువ్వదమియు నెంచుచిదాత యా పట్టబోదినయు చరణింత యైవ్వర్య మెచ్చదీక్షయను అతండిచ్చు నొకనుజ విలువ మనయైవ్వర్యమంతయు లేదనియ దమకు బోచినదిగా భూవతులు పొగద బొడంగిరి అదృష్టవృత్తును ప్రదించిన పదిదినములు రా నునందరు వెంటబెట్టుకొని యొక బ్రాహ్మణుడు వని యాస్థానమునకు వచ్చెను. ఆ వార రక్షవరిదే రెలిసి కొని అదృష్టవృత్తును హరిదత్తును వెగముగా జురెంచి యా నునందంగంచి యిరు వ్వురు రెయొక ప్రక్కనుజేరి గొగరించుకొనెను. అప్పురామె పాలింగ్లనుండి పాలు ప్రవాహముగా రాబొడంగిరని. వారిరువురు పుత్రులు రెలిసివచ్చు దివ్యరతి స్వార్ యంబునం గల యానందిమ వక్షజాంక మగనం దించుకొని గోంగోయన వెచ్చుచు నాయనవారా ! మిమ్ములను గడటయే కాని మీ బాంకిరంను నమ్మాలావమంను జూచుటకు నాకును, మీ తండ్రికి యొగము లేకపోయెనది.

రైవమీరికి మఱకు విచారము బ్రాసెనేమి చేయుదుము. కలిగియుండియు నేలంగతి జెప్పు బడితిరి. అన్నపానము విషయమి సమమమునకు బొడకతి యెన్ని చిక్కులంబడితిరో ! మీ యాకలి యరసి పెట్టువారెవ్వరు ! నేనేమి చేయుదును. రైవ కృపరే జిక్కులంగడని పెద్దవారైతిరి. నా కన్నులవాపు నేటి తీరినదని కింబలు ముద్దకొని ధైర్యం బ్రీతి గమ్మల బావములు గార్చు తల్లివోదార్చుచు అదృష్ట దీప్తం దిట్లనెయి. తల్లి ! నీవు పీడమాతవు సామాన్యకాంతవరె జింకింపదగదు. నీ విన్నిదినము దెవ్వనియింట నుంటివి. యెవ్వరు నీమ్మ రక్షించెను. వని జేర్కొనుము. వని యిల్లంతయు బంగారము చేయుదును. మరి నీ కెవ్వరేని యవమానము గావించిన వాని హతము గావించుచు. నీ వృత్తాంతము దెలుపుమని యడుగగా అప్పు డతియు గడ్డియంగూచ్చుచి కొనునలు, కోవండును, నాస్తలు జాట్లను బరివేష్టించి కొలుచుంద రత్నవతి యొగము జూచుచు నిట్లు చెప్పరొకంగెను.

సు సందకథ

అల్లనారు నేనరణ్య మధ్యములో బుక్కకునిగ గని యొడలెనుంగక రాహుము
యెప్పుని దక్క మణికిం సంధి చేసితిని కదా ! రక్కసికి యుధకము దెచ్చుటకై యరిగిప
వెనుక వాకు బరితాప మెక్కువైనది. అట్టి సమయమున నొక్కకోతివచ్చి నాయెడలో
నున్న ముద్దుపల్లి వెత్తుకొని పోవుచుండగా గడ్డుచాచ జూచుచుండియు వారిండుకు
కత్తిలేమింటేసి లేతులు కళ్ళను కడపలేక చింతించుచు మూర్ఛపోయిరిని. ఇంతలో
సాదారి నొక వర్తకుడు మణిమంతుడును వాడు అత్తవారి యింటియొద్దనుండి పల్లకి
మీద భార్యను నీసికొని వచ్చుచు దారిలో మూర్ఛ మింగియున్న నన్నుజూచి దయా
మతి గావున జాలివదలు చిట్టి పంకకనున్నంత నన్నుగూడ నయ్యారిలోకమున
నెక్కించుకొని తమపురికి దీసికొనిపోయెను.

ఇందరికడ మంచిపైర్వెల్లుల చిలిపించి తగివ రికిక్క లేయించుటలే వాలుగు
దివసులు స్వస్థితివచ్చినది. క్రమక్రమముగా నియమ వేదికక వ్యక్తులవలె రింతింపు
చుండగా వారలవరులు చిక్కిరి మంచిచాచ కవున నన్ను నిక్కము నోదార్చుచుండెరి.
అని చెప్పినంత అక్కపల్లిపూడకని పేరును ప్రాసించి యప్పుడే యా మణిమంతుని
యెనుగపై నెక్కించి తీసికొని వచ్చునట్లు చాచ చూశా నుంపెను. సుసందయు దధ
నాయకధ యిట్లు దెవులబొత్తంగెను. అట్లు వేదా మణిమంతుని యింటిలో సురసికముగా
రెండుమూడు సంవత్సరములుండిరి. ఆతని భార్య అంతక అనుచుచి నాయందు
గౌరవముంచి పితకృత్యములకు నియోగింపక సమాప్త పరిపత్తిగా జూచుచుండెను.

అంత నొకనాడ యంకిత తమ్ముడికి వివాహ మగుచుండ అమ్మదోర్నన
మువకు నన్నుగూడ దీసికొని పోయినది. అచ్చరివారెల్ల నన్నామె దానియని సేవ
కృత్యములు నియోగించుచాచ వేమ బెద్దవారు దెప్పుచున్నవారు కదాయని తిప్పివేయ

లేక యాపిక కొంచె రేయించుటో, నే నొకనా కుచ్చిస్తుప్పాత రిక్తుయంద అంతాక నీవరు, ఏమే నునందా ! రాసికృత్యములు జేయనేర నన్నుండుకొనిన నిన్ను మిక్కిలి గౌరవముగా ఆశునను వెలికెను. ఆ హుటలు విని నేను దంపియకొని దైవకృత్య మిట్టిదిగదా యని కన్నుల నీరు గార్చుచు నా కృత్యములు జేయించుటనని చెప్పు చుండగా ఒక్కడు తిరుపురు నివ్వడం అక్కరలేదు గానందుండ, అమ్మా ! వానిం జేర్కొనుము. వాడె ముక్కలు ముక్కలుగా తీరుదుమని బయ్యచుండ నా నునంద తండ్రులారా ! వాని నెండింపవో ? మనకాని మట్టిది నేను నా యవస్థ తెప్పి మెమ్ము సైతము దుఃఖము పాలు సేయించుట. వాని మూలకు వేసేమియు బలకక యూర మంకినంత నా మెత్తనము గ్రహించి ప్రతి పురుషుడు అట్లే అమగ బొడంగిడి అవ్వరు నేను దోయి అంబికతో వాడె యంతయుం చెప్పి నీవు వానిని మంకిరింపని నాకు నేనెమి దేయదాన బాతకొకముగా ముత్తినొందినమని చెప్పెతిని. అప్పుడామె నన్నోరాచ్యుచు నా బొజ్జల నుండని మందలించెడి.

మరికొన్నిదినములు చనినంత మిక్కిలి దనవంతుడగు వైదేకుండను వర్తకుడు నన్ను కామించి అంబికను వెకికొనియెను గాబట్టి యింగిపదైను అయ్యంకిక క్రితాపయ్యంబునం జేసి యింకవా జేకొనకనుగా నన్నుజేసి అంబి గౌర వమును, బాగ్యమును, సౌందర్యమును బొగడుచు నెట్లెయి. నునందా ! నీతో నే నొక్కటి చెప్పదండుకొంటిని. నీవివ్వరు వడిమి వయస్సులో మండివి. అప్పురెవ్వరును లేడు. కానిసేతు లాకెనంత సేపుగాని యింకరులు సైవ బోషింపరు కదా ? వైదేకు డను వర్తకుడు నన్ను కామించి యున్నాడు. అతడు కోర్కెవరుడు. అతనికి బాగ్య వసూలియెడి. ప్రాయమా కొంచెము మిగిలినచే తిరుగ బెండ్లియు దివ్యములేదు. నంతానను కలిగియున్నది.

అతని నీవ్కాయంబెలికిమె నీకు దగిన మక్కడ బడుగును. అతని యుండి కార్యములన్నియు నీవే చక్క జెట్టవచ్చును. అతడు మిగుల మంచివాడు. దీన నీకేమియు గొడవ యుండదు. అట్లుజేయుట నాయల్లప్రాయమా వేమన్నంకాంబు నీకేమియు లోటలేదు. కాని నా యనునంతము నీమీ అగుదువో యని చింతించుచున్న దార ఆతనిం జేరికినేని నా మనంబు సంతసించును. నీ యల్లప్రాయమేమని అడిగివడి. అప్పుడు నేను గన్నీరు గార్చుచు, అమ్మా ! నీకు సైతము నాయంబివ్వును తగ్గినది బాటలు. నన్నెన్నడు నిట్టమాని యియ్యగవు. జిదియు నా ప్రారథ్యు. ప్రాచుర్యులు

పోయినను గుఱునా చెడినను నా మనంబెప్పుడు విట్టివని కుట్కొగింపదని నమ్ముమా.
శ్రీంకెన్ని రుద్దములున్నను పరపుయన సంగమము విడచెనని యొక్కముని
జెప్పుదురు.

పుంకృతియైన శ్రీ యెన్ని నియమములు కందెనను నిండ్కొరాలిగా జెప్పు
డురు. శీలముమీసన కాంత లోకాంతరముండుండు నరకయాతనని ననుభవించును.
ఎంతయాపదవచ్చెను శీలము విడువరాదు. శీలమువచ్చునైన చంద్రమతి బ్రాహ్మ
ప్రముఖ పాద్యుల రత్తిరము మనము చినియందరేరా! నీవు మిగుల యుక్తముగాంపు.
నివిట్టివనిం తెన్నుడును నెవ్వరిని ప్రేరేపించకుమని యొత్తిపలికితిని నా మాటలచే నా
పాటలగంధి సగ్గుడుదు పేమయుం బడుకలేకూలకుండెను. నేనును ఆమె చిన్నవోయి
నందరు లల్లిండును పురం నామికు సుతోషము గలుగుమాటలు పలికి రంజింప
జేసితిని.

మరియు వేదాంతాతి పరంకినరోటునా వైదేశికుడువచ్చి రత్నభూషణము
జాపుడు సుసూరా లెమ్మ నేను వైదేశికుడ. నా నార్త అంధిక నీకు జెప్పియేయుండును.
పప్పు రమణికి తెచ్చెదను చెప్పగా వేదా రయపడు లేని, అమ్మా! నేరట్టిగానుకాను.
అంధికలో నా యర్థి పాయము చెప్పితిని. నీదక్క, త్యములయేయరున్న పప్పు గానింధిక
నీకేమి గాథమున్నది. మరియొకరాక్షసి గోచుకొనును. నేను నీకుచువునందొకాను.
నీకుమాత పుత్రికలు గలిగియుండురేరా? వారివరక చెతినవ్వకు నీరెట్టి నిజారము
గలుగువో నా చెప్పయను వెట్టి తలంపుమని పలుకగా వదలితి గోపమువచ్చి కన్నురైర
జేయును నాకిట్లనయి

అండరా! నీకును నా పుత్రికలను సామ్యము చెప్పుకొనిచుండవే. నీవు
లేయుకృత్యములు వారుదేయరున్నారా! నీకును నాకిని హస్తమకాంతరముకలదు.
మాముంటికి నాదిగావచ్చి పెద్దనాటలు చెప్పుచున్నావే. నీ బిడ్డులు నాకు తెలియును.
నీవు నమ్మకంపనియారు నిచ్చుదన్ని మదియు దీసికొనిపోయెదను. మా మదిండుతుడు
పెరియారు కానన నిమ్మారిక పెత్తనున్నాడు. దుర్లలాగున దిని యేమిదేయదువని
పలుకగా రోషముతో మేల్లొంది. నీయూ? నీవు లాగ్యరంకుతవని గర్వపడుదున్న
వాడవు. నీ వాగ్యసంకయ నా కాలిగోరు నిలువజేయదు నీ మాటలకు పేమ లోలదను
సన్నురక నింధించువో పాపము మూటగట్టికొని యెడని పలుకగా నీ నటన చీరీ!
రందా! ప్రేమనా! నా పుత్రియెయంగర మాట్లాడుచున్నావే కలెల్ల పెన్నునిచ్చెవ.

ఆ కాశీనగరే నోవక నేలని మూర్ఛిల్లి యెట్లకే తెలిసి దైవవ్యక్తమగును
వగతుడంత వింధియు వాడువచ్చి నిర్బంధించుచు నోటికొని నాకు రంజెను, మరల
ఇలాల్కారము నేయదోయవంత దీకస్థాంతనై యరచుచు నాప్రాంతమందున్న
విప్రగృహమునకు వారిపోయితిని. అతడును మున్ను దూకుకొని వెంటవచ్చెను. నా
మొదటిని యాయించి బ్రాహ్మణుడు లేది యేమి యేమి యని అడుగుగా బాదంబు
బడి రక్షింపుమని వేడుకొంటిని. అతడును భయములేకుండు దైవ్యమయంగా నా నిమిషెంటు
నా వైరేగుడువచ్చి బ్రాహ్మణుడా యారంత నిట్లు శ్రోసివేయమని వలికెను.

అతడును తొందరపడుచును ఇదియేమి తప్పదేసినది ! వైరేకా ! దైవ్య
మని అడుగుగా, నోనో ! అదియంతయు నీకేం? నాస్థితి యెందుకు? మంపకున్న
నీమనస్సేమను వట్టింజెకముమని చెప్పెను. అప్పుడా బ్రాహ్మణుడు వెరచుచు నున్న
విడువనలందినంతలో నచ్చటనే అచుగుమీద బతుండియున్న రాజీశాన్తిగోస్థుడొకడు
నాయార్తి అంతయు నా వంతుని బలిమీలేది యావైరేకసనిమీద దిరుగుచు యెవ్వక
నీవు ? అర్థాశ్రమమిట్లువచ్చి అల్లరిచేయుచున్నావని బెరలంబెను. అతనిని తోడు
వరయుటకై ప్రవచ్చుమీదగా తటంతో వచ్చిన దండనాయకుడని యెరుంగక
సామాన్యరని యూహించి యా వైరేకము ఓహో ! నీదైవ్యవత్త ! కరుణాలక్షణగా
మాట్లాడుచున్నవాడవు. నా మర్యాద గురుకేరిగి వలుతుము. మీరందరు మా దాసిని
యింటబెట్టుకొని యెదుర నన్నే బెరలంబెయవచ్చును. నాకుడు మిమ్ముందరనిష్పృహ
కక్షింపజేసినదని ముకుళు డుడుకడ్రతో గొట్టవచ్చెను.

ఆ సమయమున నాయుద్యోగస్థుడు నోరితో వెట్టియో యూదిన యుమ
లింకరుంబంది రాజులులు పెక్కుండువచ్చిరి వారింబాది వైరేకడు అడిసి పారి
సోవనలందినంతలో వారతమి బట్టుకొని పాదములు వెగకములు చగిలించి వాడు
లేసిన దుర్భాగ్యమును నా వంతు తెప్పించుకొని యాతని నగరికిం గొనిపోయి బంటి
గృహమున వైచిరి. వేమను గొన్నిదిమమునా బ్రాహ్మణుల యింటుండి వెండియు
వేరొక రాజుని జేసి యెవ్వరియింటనుంక వెట్టివానిచది తంబియింబోసి మేమంతయు
ధూరిలారికొని బెత్తుమెత్తుకొనరు నా యూరిలో నొకదేవాలయమును రాజులు కరు
నింపురు మరకొన్నిదిమములు రేక మూర వదిపెరిచి

ఒకవారు సాయం. ఇమున వేనా గుడిలో మంకగా గొందరు బ్రాహ్మణులు
వచ్చి యొంతోరుట్లు సంతాపించుచు ని వెంకటేశాస్థి ! యీ యూరిలో నేడు రాధిం

దీని విశేషములు వింటివా ! భర్మపాలని వత్నియైన సుసంద వెన్నరైన దీసికొని వచ్చి నరో నూరకోట్ల జంగాన మిత్తునని యదృష్టదీపమహాకాగాను ప్రకటించిరది. అమె మనకు కొరకైన పున దర్శియము దీరునుగదా. అనగా మరియొక బ్రాహ్మణుడు పున కంక మూర మర్మవృత్తము వట్టునా ? అను పోలిక యెట్లుండునో చెప్పినా ? అన మరి యొకడు పేరును బట్టియే యూహింపవలయును. వాకామె గనబడినరో నీ స్వామికి లక్షవృత్తిపూజ జేయించునయి. వెరొకడు సత్యనారాయణ ప్రభుము. ఇంకొకడు దీపారాధన. ఈ రీతి నందరును మొక్క మొదలుపెట్టి.

మఱియు నేను విని సంకయముండును నాయదృష్టదీపునికి నా యవసర పేర వచ్చె ? అతడు నా కొమయందు కారుగద ? నానంద యదృష్టము వట్టునా ? ఇతరులు నా పని యేమి ? అంత విత్తము కరునుపెట్టినే ? అని యాలోచింపు చుండ సమ్యక్భావపును వేదమును దొడయు నదరినది. కరుణములు గ్రహింపుచు సంకోచముతో నుండి యా బ్రాహ్మణుల దీనానాపములు నాకు సంకాపము గలుగజేయు చుండ నందఱో నొక వర్త బ్రాహ్మణుని తీరి యిట్లంటి. అయ్యో ! తమరిట్లు సుసంద కొరకు బరితాప మొందుచున్నాడు. అమెతో మీకేమి ప్రయోజనమున్నది. అమె యున్న జాక నేనెఱుంగుదును దేవువచ్చిన తెప్పెర వడలయు నా మఱి విని యొందరు చుట్టు కొని చెప్పము. చెప్పము ప్రార్థింప దొడంగిరి.

నేనును రేపు వచ్చిన తెప్పెరనంటిని నమ్మి దిక్కురానా గుర్రెఱంగిన వారయందుల జేసి యిన్నిరో ! ఇది వెళ్లది దీని మఱియు నమ్మి తిరుగ వచ్చితిమి. రండు పోదమని అందరు నవ్వుచు జోయిరి. ఈ బ్రాహ్మణుడు మూరము నమ్మ విరువక అమ్మా ! వేమ మిక్కిలి దర్శియము కలులయు పెద్దది. పోషింపలేక కరు దిక్కులు పడుచుంటిని. నన్ను రక్షించి యామె యున్న జాది తెప్పవని యాశ్రాతి యింటికిపోక నమ్మ చెనకొనుచుంటెను. అప్పుడు నాకు జాలివడమటచే నెన్నియో మఱియు నెప్పు చివరకు నేవే సునందుని జెప్పితిని. మెదట నమ్మలేదు కాని యతడు నా వరక్రమంలయు జెప్పినంత సంకోషింపుచు నెవ్వరికిని తెప్పక యాశ్రాతియే ప్రయాణముజేసి యిచ్చటికి రీరికొనివచ్చెను. ఇదియే నా వృత్తాంతము. ఈ విత్తవగు పిరితుమన్న ధన నియ్యవలయునని వలుతురు మగని గురించి విచారించుకొరంగినది.

అప్పు డదృష్టదీపు గామె నోరార్చుచు నా బ్రాహ్మణునికి సూచుకొల్ల. ధన మిచ్చి మరియు నాసంకోషముతో జనక అనములునని మిగలు పెడవరలో నాదినము

గడిపెను. మరువాడు రాత్రువంకరం వించి వధుణ్ణి ముప్పుడు మేము చోకదోగ్రుతు
వైన వసుదత్తుని పిటికి యుద్ధమునకు బోవుదుంటిమి. కావున మాకు సహాయ
మెవ్వడు వత్తునని అడుగఱా నందయను మందే ప్రయాణమైరి. అతఁడు దుష్కార్య
దనియుఁ గవదోపాయమందే శ్రువుల వంచించెనుయను నందరు నెనుంగుదురు.
కావున నతనిపై దండయాత్రకుఁ బోవుటకు రాత్రువంకరు మిక్కిలి సంతోషించిరి
విమ్మట మంచి నమయమున జతురంగ బలముతో వద్యవృద్ధివుడు దక్కివర్తించుచు
సేవింప రాగినెదలి యా దోమనకుఁబోయి పట్టణము ముట్టడించెను.

మనురక్షితుడా వార్త రావల వలన విని యదృష్టదీప్తుఁడు భర్మపాలుని
కుమారుడగుటచే నతనిం బయ్యించుట గవ్వమనియు సంది కొడలుక దనియు నిశ్చ
యించి పారిపోవఁ బ్రయత్నించెను. కాని యా రహస్యుని తెలిసికొని యదృష్టదీప్తుఁ
డతఁడ బట్టుకొని తండ్రి యంశ్రువులం దగిలించియున్న సులెక్కు విప్పించి అతని
పాదములం గట్టించెను. అహా ! కుమారుడవ ననందే కదా ! చింతాకుల స్వాంతుడై
యన్న భర్మపాలుని యొద్దకు బోయి వైశక్యలిద్దరకు పాదంబులఁగి తమ వృత్తాంత
మంతయు తెప్పి అతని తనందము గలుగఁజేసిరి

భర్మపాలుఁడును వైశక్య గాఢవింపుఁడ నన యదృష్టమును గురించి భగ
వంతుని స్తుతిఁజేసెను. విమ్మట వద్యవృద్ధివుడు దుర్వ్యసీతుడును విహరకద్రుడు
లెప్పుడున్నారన వెమర్శింపగాఁ దమ రాజదావి యైన కౌశిచి యేలుచున్నారని తెలిసి
నది. అప్పుడు మిక్కిలి కోపముతో దండు లేవనెత్తి కలిపను ప్రయాణములఁ గొఱం
దితఁడ బోయి వారివద్దరిని బట్టుకొని కారాగృహమునం బెట్టించి సుముహూర్తమునఁ దమ
కోటలోఁ బ్రసేకించి పట్టావిశిక్తుడై సమస్త భూసతులకు వెలదేని భర్మములు గానుకల
నిచ్చి విజయవాసముల కనిపెను. పెరియ వతండు వివరముజేతుని వెతుకఁబంపి అతఁని
రప్పించి అతని బుద్ధికిని సుగుణములకు మెచ్చుకొనుచు మరల నతనికి ప్రధానోద్యోగ
మిచ్చించెను.

దుర్గసుందరియుల బోకమున కపకారమని తలంచి యాకోట ద్వారముందు
మంటపము గట్టించి దాపిదేరుఁడ నధముగా దూరములు వైచి విహరకద్రుని దుర్వ్యసీతుని
గొరసుండఁడ లల్లరిండుగా వ్రేలగట్టించి చిత్రవధ లేయించెను.

మరియు వారి కరీరముల మేటో మాంసముల వెండగట్టించి యెద్దియో
యొన్నది రాని చిరకాలము దుర్గసుండు బుద్ధి పచ్చునట్లుననే యుంక నిద్రపొందిరి.

గోపా ! నీవు చూచినవారు విహారక దురుము దుర్వివేకురుములే ! కాన బద్ధియి
 “దుర్బలములకు బద్ధివచ్చు మన” యని రాసెనై చాసిరి. ఇదియే దీని వృత్తాంతమని మణి
 సిద్ధుడు తెప్పి సంకోష పాపారంభునం దెలుచున్న శాసకునితో బయలుదేరి తరు
 వాయి మఱిరీ చేడెను.

మాలిని, నీయమగుబ్రూహ ! నిక్కసంతోషమే !
 సురగురమునూహ ! స్తోత్రసంపత్త తేజా !
 సరసానందపత్న్యా, నందితాచిత్తముత్తా !
 నిరకరగుమకిరీ ! దేవతా చక్రవర్తీ !

గద్య. ఇది శ్రీమద్విశ్వనాథ సదానకంపానంపాచికకవిజా వివి
 త్రాతేయముననుకామగోత్రమిత్రమధిర పుంకంజాన
 సదీరాకామముదమిత లక్ష్మీనారాయణచౌత్రకొండ
 యాగ్యప్రతాపాచిదేవి గద్యకర్తముత్తానం
 విభురణనాచీరపిత మున్యానగీతకవి
 పరచితంబగు తాతయ్యతాచిర్నిత
 మను మహా ప్రబంధంబున
 ద్విరీయ తాగము
 సమాప్తము
 శ్రీ విశ్వనాథాచార్యమును.

